

بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى

کتاب تطاب

مجاہد الاولیاء

مؤلف

مفت محمد رفیع الرحمن لا شاہ اسلمی قلعہ علی کاکڑی مدرسہ الاہل

حسبہ

جانب لوی شیلہ علیہ صناعی بی لکھنؤ

نیمت فی جلد

فہرست مضامین کتاب طبائحت الاولیاء

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۲	حمد و نعت مع سبب تالیف کتاب	۲۶	بیان حال ریاضت و مجاہدہ حضرت بایزید بطائی
۳	مقدمہ در بیان اثبات مجاہدہ و فوائد آن	۴۲	بیان حال ریاضت و مجاہدہ عبداللہ بن مبارک
۴	بیان حال ریاضت حضرت اوس قرنیؓ	۴۶	بیان حال ریاضت و مجاہدہ شیخ سفیان ثوری
۶	بیان مجاہدہ مالک بن دینار رحمہ	۴۸	بیان حال ریاضت و مجاہدہ شقیق بلخی رحمہ
۹	بیان مجاہدات حسن بصری رضی اللہ عنہ	۵۰	بیان حال ریاضت و مجاہدہ امام ابوحنیفہ کوفی
۱۰	بیان حال مجاہدات محمد واسع رحمۃ اللہ علیہ	۵۲	بیان حال ریاضت و مجاہدہ امام شافعی رحمہ
۱۱	بیان حال ریاضت و مجاہدہ حبیب عجمی رحمہ	۵۳	بیان حال ریاضت و مجاہدہ امام احمد بن حنبل
۱۲	بیان حال ریاضت و مجاہدات حضرت حازم کی	۵۴	بیان حال ریاضت و مجاہدہ شیخ داؤد طائسی
۱۳	بیان حال ریاضت و مجاہدات حضرت عتیقہ الغلام	۵۶	بیان حال ریاضت و مجاہدہ ہارث محاسبی
۱۴	بیان حال ریاضت و مجاہدات حضرت فضیل عاصمی	۵۷	بیان حال ریاضت و مجاہدہ ابو سلیمان ارانی
۱۵	بیان حال ریاضت و مجاہدات ابراہیم بن ادیم	۵۹	بیان حال ریاضت و مجاہدہ شیخ محمد سماک
۱۶	بیان حال ریاضت و مجاہدہ حضرت بشر حافی	۶۰	بیان حال ریاضت و مجاہدہ محمد اسلم طوسی
۲۱	بیان حال ریاضت و مجاہدہ حضرت ذوالنون	۶۱	بیان حال ریاضت و مجاہدہ شیخ احمد طبرست

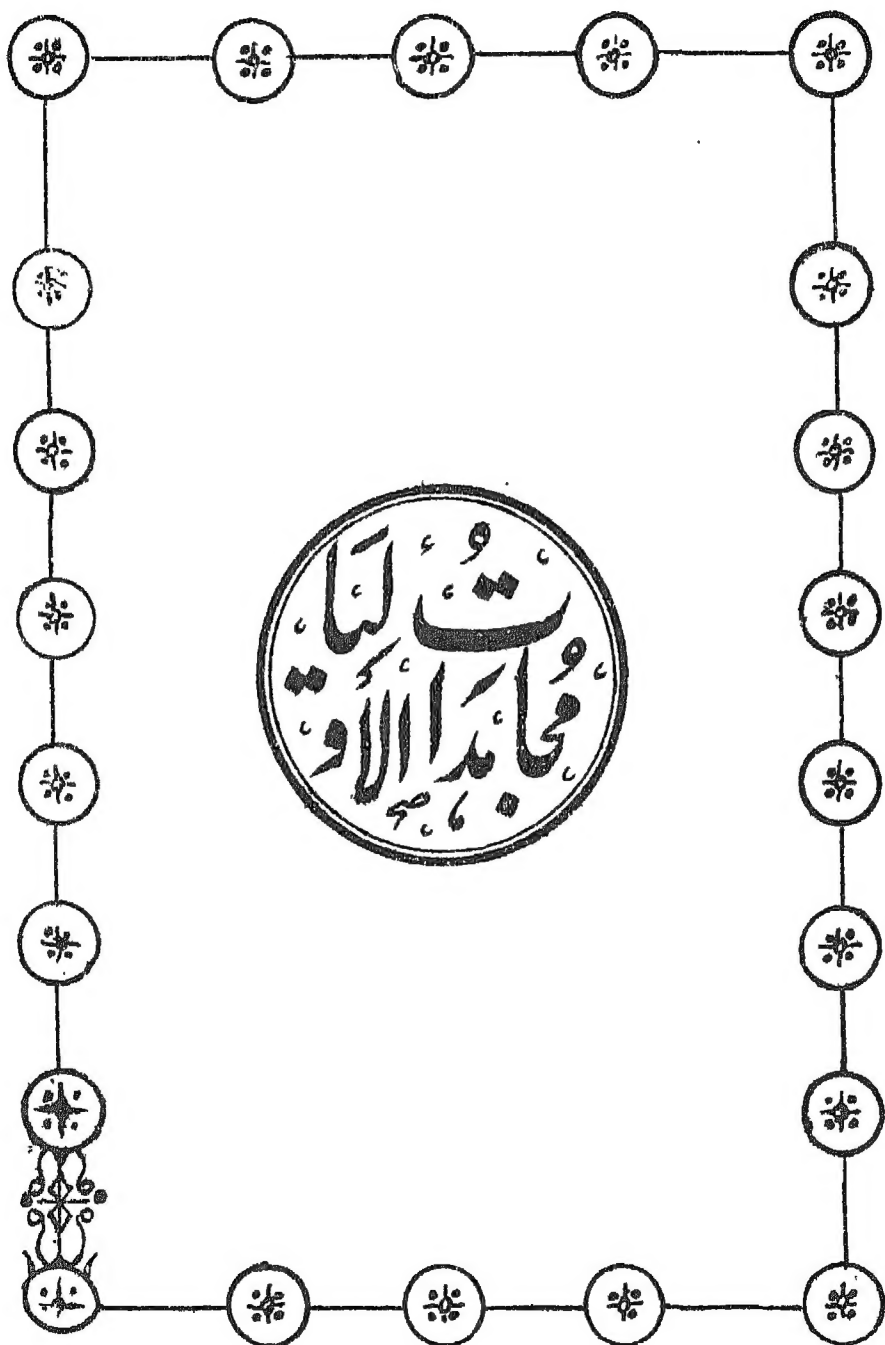
صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۶۳	بیان حال یاضت و مجاهده حاتم اصم بلخی رح	۱۰۰	بیان حال محمد بن عاصم الانطاکی رحمه الله علیه
۶۷	بیان حال یاضت و مجاهده سهل بن عبد الله	۱۰۱	بیان حال شیخ عبد الله بن حنیق رحمه الله علیه
۷۲	بیان حال یاضت معروف کرخی رحمه الله علیه	۱۰۲	بیان حال نجاسبه جندی رحمه الله علیه
۷۴	بیان حال سری سقطی رحمه الله علیه	۱۰۹	بیان حال شیخ عمر بن عثمان مکی رحمه الله علیه
۷۸	بیان حال شیخ فتح مصلی رحمه الله علیه	۱۱۱	بیان حال شیخ ابوسعید خدری رحمه الله علیه
۷۹	بیان حال شیخ احمد حواری رحمه الله علیه	۱۱۴	بیان حال شیخ ابوالحسن نوری رحمه الله علیه
۸۰	بیان حال سلطان احمد خضرویه بلخی رح	۱۲۰	بیان حال ابو عثمان حیرتی رحمه الله علیه
۸۲	بیان حال ابو تراب بنی رحمه الله علیه	۱۲۳	بیان حال شیخ ابو محمد روم رحمه الله علیه
۸۴	بیان حال شیخ یحیی معاذ ازلی رحمه الله علیه	۱۲۴	بیان حال شیخ ابن عطایه رحمه الله علیه
۸۷	بیان حال شاه شجاع کرمانی رحمه الله علیه	۱۲۶	بیان حال ابو عبد الله بن حبیبی رحمه الله علیه
۸۹	بیان حال شیخ یوسف ابن حسین رح	۱۲۷	بیان حال شیخ یوسف اسباط رحمه الله علیه
۹۳	بیان حال شیخ ابو حفص همدانی رحمه الله علیه	۱۲۸	بیان حال شیخ ابویوسف اسحاق نهرجوری
۹۸	بیان حال شیخ محمد بن قسطل رحمه الله علیه	۱۳۰	بیان حال شیخ سمون محب رحمه الله علیه
۹۹	بیان حال شیخ منصور عمار رحمه الله علیه	۱۳۱	بیان حال ابو محمد نقاش رحمه الله علیه

صفحه	مضمون	صفحه	مضمون
۱۳۲	بیان حال شیخ ابو عبد الله ابن الفضل ح	۱۴۸	بیان حال ابو عبد الله خفیف رحمه الله علیه
۱۳۳	بیان حال بوکاسن بوشنگی رحمه الله علیه	۱۵۳	بیان حال شیخ محمد جری رحمه الله علیه
۱۳۴	بیان حال شیخ محمد بن سلی حکیم ترمذی رح	۱۵۴	بیان حال شیخ حسین بن منصور حسینی رح
۱۳۵	بیان حال ابو بکر وراق ترمذی رحمه الله علیه	۱۵۹	بیان حال ابراهیم خواص رحمه الله علیه
۱۳۹	بیان حال شیخ عبد الله بن زکریا رحمه الله علیه	۱۶۶	بیان حال شیخ ابراهیم شیبانی رحمه الله علیه
۱۴۰	بیان حال شیخ ابوالحسن بن سلفی رحمه الله علیه	۱۶۷	بیان حال شیخ ابو حمزه بغدادی رحمه الله علیه
۱۴۱	بیان حال شیخ ابوالخیر نساج رحمه الله علیه	۱۶۸	بیان حال شیخ ابو عمر حمید رحمه الله علیه
۱۴۲	بیان حال ابو الخیر قطیع رحمه الله علیه	۱۶۹	بیان حال شیخ ممشاد علوی دیزی رحمه الله علیه
۱۴۳	بیان حال شیخ ابو حمزه غراسانی رحمه الله علیه	۱۷۰	بیان حال شیخ ابو الخیر صیقلی رحمه الله علیه
۱۴۴	بیان حال شیخ احمد مسروق رحمه الله علیه	۱۷۱	بیان حال شیخ ابو بکر واسطی رحمه الله علیه
۱۴۵	بیان حال شیخ عبد الله بن زکریا رحمه الله علیه	۱۷۳	بیان حال شیخ ابو بکر شلی رحمه الله علیه
۱۴۶	بیان حال شیخ عبد الله بن زکریا رحمه الله علیه	۱۷۴	بیان حال شیخ ابوالحسن بن زکریا رحمه الله علیه
۱۴۷	بیان حال ابو یوسف جرجانی رحمه الله علیه	۱۷۸	بیان حال شیخ ابوالحسن کازرونی رحمه الله علیه
۱۴۸	بیان حال شیخ ابو بکر کتانی رحمه الله علیه	۱۷۹	بیان حال ابو عثمان مغربی رحمه الله علیه

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۱۸۲	بیان حال شیخ ابو نصر سراج رحمۃ اللہ علیہ	۲۰۳	بیان حال شیخ داؤد
۱۸۳	بیان حال شیخ ابو العباس نہادندی رحمۃ اللہ علیہ	۲۰۴	بیان حال شیخ حسام الدین متقی المانی
۱۸۵	بیان حال شیخ ابو العباس تصاہب رحمۃ اللہ علیہ	۲۰۶	بیان حال شیخ سلیم بن بہار الدین
۱۸۶	بیان حال ابو عیسیٰ دقاق رحمۃ اللہ علیہ	۲۰۷	قدس سرہ
۱۸۹	بیان حال شیخ ابو الحسن غفرانی	۲۰۸	بیان حال شاہ بدیع الدین مدظلہ العالی
۱۹۱	بیان حال شیخ علاء الدین خوارزمی	۲۰۹	بیان حال حضرت شیخ بہار الدین
۱۹۲	بیان حضرت شیخ محی الدین عبد القادر	۲۱۰	ذکر یا المانی
۱۹۳	جیلانی جنی اللہ عنہ	۲۱۱	بیان حال یاضات و عبادات مشائخ قلندریہ
۱۹۴	بیان حال حضرت شیخ فرید الدین گنج شکر	۲۱۲	بیان حال حضرت سید خضر رومی کہسار دہلوی
۱۹۹	بیان حال حضرت سلطان نظام الدین اولیا	۲۱۳	بیان حال حضرت نجم الدین عوث القلندر
۲۰۰	بیان حال شیخ نور قطب عالم بٹودی	۲۱۴	بیان حال حضرت شیخ قطب الدین بنیال
۲۰۱	بیان حال شیخ شاہ بینا الہیوی	۲۱۵	قلندر
۲۰۲	بیان حال شیخ محمد عیسیٰ پوٹوری	۲۱۶	بیان حال حضرت شیخ محمد قطب الدین رقصی
۲۰۳	بیان حال شاہ میان جیو	۲۱۷	بیان حال شاہ عبد السلام قلندر قدس سرہ

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۲۱۷	بیان حال حضرت شاہ عبدالقدوس قلندر	۲۶۱	بیان حالات و مقامات حضرت ایشان
۲۱۹	بیان خلفائے آنحضرت	۲۶۲	بیان بعضی واقعات آنحضرت
۲۲۰	بیان حال حضرت شاہ مجاہد قلندر لاہوری	۲۶۷	ذکر بعض مجاہدین بے ملاحظہ تقدم و تاخر
۲۲۲	بیان حال حضرت شاہ فتح قلندر جوپوری	۲۶۸	شاہ ابوالفیض
۲۲۶	بیان حال حضرت شاہ الہدیہ احمد قلندر	۲۶۹	میان سرود
۲۲۷	بیان حال حضرت شاہ باسط علی قلندر الہ آبادی	۲۷۰	شیخ علماء الدین مجذوب
۲۳۵	بیان حال حضرت شاہ محمد یامہ قلندر الہ آبادی	۲۷۱	سعود نساہی
۲۳۷	بیان حال حضرت شاہ محمد ارث قلندر	۲۷۲	شیخ حسن مجذوب
۲۳۹	بیان حال سید محمد اسلم عرف شہنشاہ قلندر	۲۷۳	شیخ حسن بودلہ دہلوی
۲۴۲	بیان حال حضرت شاہ عبدالرحمن جاناں قلندر	۲۷۴	شیخ عبداللہ الہ آبادی
	لاہوری	۲۷۵	میان مونگر لاہوری
۲۴۳	بیان حال شیخ محمد قلندر کھنوی	۲۷۶	بابا کبیر مجذوب
۲۴۴	بیان حال حضرت شاہ محمد کاظم قلندر دہلوی	۲۷۷	بابین مجذوب
۲۶۰	بیان حال غلیہ توحید ایشان	۲۷۸	الہ دین مجذوب

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۲۸۳	شاہ منصور	۲۹۱	حال بی بی فاطمہ زوجہ شیخ احمد خضرویہ
۲۸۵	سویہن دیوانہ	"	بیان دختر شاہ شجاع کرمانی
"	ذکر شاہ صدیقی	۲۹۲	حال بی بی فاطمہ زہرا بنت المثنیٰ
۲۸۶	ذکر بعضے از سار صالحات	۲۹۳	بیان حال ریاضت راجعہ بصری
۲۸۷	بی بی فاطمہ سام	۲۹۶	احوال حضرت بی بی محمدہ و مرجمہان
۲۸۹	والدہ شیخ فرید الدین شکر گنج	"	بیان حال زوجہ حضرت شاہ محمدیہ
"	بی بی زلیخا	۲۹۸	بیان حال بی بی عاصمہ زوجہ حضرت
۲۹۰	حال بی بی اہلیا		شاہ باسط عسکے قلندر -

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE7424

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمین والعاقبة للمتقین والصلاة والسلام علی سید المرسلین
 محمد و آلہ واصحابہ اجمعین ط امّا بعد می گوید فقیر ترا عبلی ابن حضرت
 شاه محمد کاظم قلند علوی قادری که از مدتی بخاطر میگذشت که چنانکه در ابتدا
 حال خود اقوال صوفیہ را از کتاب تذکرۃ الاولیا و نجات وغیرہ برآورد و یکجا کرده کتابی بترتیب
 داده بمقتالات صوفیہ نام نهادہ ام خواستم کہ باز بہان طریق کتابی دیگر در بیان ریاضات و مجاہدات و اولیا
 ترتیب دهم لہذا بہ تلاش کتب ابن طائفہ مثل طبقات صوفیہ وغیرہ می ماندم چون کتب دیگر ازین قسم دستیاب
 نشدند لاچار قصد کردم کہ حالہم قدر کہ از کتاب تذکرۃ الاولیا و نجات الانس و اخبار الاخیار و ملفوظات
 چشتیان و بعضی کتب خاندان قلندر بہ ہم شود و قیمت است و کافی مصرع در خانہ اگر کس است بچون
 بس است پس الحمد لله علی ذلک کہ درین زمان سنہ ہجری ہجری گوییم کہ ہزار و دود و صد و شصت و ہشت است
 کتب مذکورہ را دیدم و حال ریاضات و مجاہدات حضرات صوفیہ صافیہ ازل برآوردہ یکجا نمودم و بترتیب
 کتابی جداگازہ پرداختم و مجاہدات الاولیا موسومش را ختم حق تمام لے طالبان سلوک را حاجت و درویشان
 این زمانہ را مثل سابق توفیق مجاہدہ و ریاضت و عبادت و بدو این کتاب را آمینہ حال ایشان سازد
 تافیر را بدعائے خیر یاد آرند و فائدہ این ترتیب آن است اگر کسی خواہد کہ علم و عمل صوفیہ دریا بہ نقطہ این

دو نسخه کافی است. حاجت بکتاب دیگر نیست مقدمه در بیان اثبات مجاهده و فوائد آن از کلام مجید و
 حدیث شریف بدانکه در قرآن است وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فَيْنَا لِلْهِدَىٰ هُمْ سَيِّئَاتُ این قول مشهور است
 بر مجاهده و فائده آن در حدیث است که سَجَّنا بِنِ الْجَاهِدِ وَالْأَصْفِ إِلَى الْجَاهِدِ الْأَكْبَرِ پس اصحاب
 عرض کردند مَا الْجَاهِدُ الْأَكْبَرُ قَالَ كَالْأَصْغَرِ و هو مجاهده النفس پس جهاد جنگ با کافران است و مجاهده
 جنگ با نفس خود چنانچه خود آنحضرت صلی الله علیه و آله و سلم فرمود الْجَاهِدُ نَفْسَكَ جَاهِدْ نَفْسَكَ فِي اللَّهِ و
 مجاهده را فصل نهاده اند آنکه رنج آن زیاده تر است از جهاد که جهاد را ندانند و مجاهده بهتر کردن
 نفس بود و فائده جهاد تا فاسد است و حصول دنیا که غنائم بدست آید و فائده مجاهده مشایخ حق بفرمود
المجاهدين لا يريدون الجاهدين کجا جهاد کجا مجاهده بایکدیگر فرست است عظیم که در جهاد یکبار گشته مشایخ
 و در مجاهده هزار بار پس طرق مجاهده و سیاست نفس در کتب تصوف واضح و واضح است دستوره است
 در همه ادیان و ملل و اهل طریقت مأمور اند به رعایت آن و مشایخ را درین باب رموز و کلمات بسیار است
 و در کتاب کشف المحجوب و تعرف و غیره تفصیل مذکور اگر خواهی درین کتب به بین غرض سهل تشریح در اصل
 این غلبه بسیار دارد و در این باب بر این بسیار است گویند و می خود را بران داشته بود
 که در پانزده روز یکبار طعام خوردی و عمر در از بخداست اندک گذرانیدی. و جمله محققان مجاهده را
 اثبات کرده اند و آن را از اسباب شایسته گفته اند و می بوده است که مجاهده را علت مشاهده
 گفته است و مطالب را اندکی یافت حق تاثیر عظیم نهاده است و می زندگانی دنیا را و
 طلب فضل نهاده حیات عقبی را حصول مراد از آنکه میگردد آن ثمره انیسست که چون در دنیا خدمت
 کنی آنجا قربت یابی که قربت به خدمت بدست نیاید لهذا علت وصول حق مجاهده باشد که بخوبی
 حق کند و دیگران گویند که وصول حق را علت نباشد که هر که حق را رسیدن فضل را با فعل
 چه کار که مجاهده تهنیت پس است نه حقیقت قرب را از آنکه رجوع مجاهده به بند باشد و هو الله شاهد

بحق خال باشد که این علت آن گردید آن علت این و محبت سهل بن عبد الله تستری درین باب
 کلام حق است عزوجل که فرمود وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا و نیز در و انبیاء و اثبات نبوت
 و نزول کتب و جمیع احکام تکلیف مجاهده است اگر مجاهده علت مشاهده نبود پس این جمله باطل شده
 انتهی پس در پیش را باید که همیشه در مجاهده کوشد و بچند در محبت استاد راه دیده مانده سلوک
 کند و از بلندی پستی راه خوب واقف شود اگر استاد موجود نباشد کتب این طائفه پیش نظر دارد و
 علم حاصل کند که به علم عمل هرگز درست نآید و تعریف علم و خدمت سهل کتب ما پر است به بیت

بنی آدم از علم یابد کمال	نزد حشمت و جاه و مال و مثال
ز جابل گر نیند چون نیر باش	نیا میخست چون شکر شیر باش

چنانچه منقول است که مردی جابل از خلق کنار کرده بخلوت نشست و آنچه طبع میخواست
 میکرد روزی یک از یارانش بر مقام او رفت تا از حال او در یابد که چنان اوقات میگذارد
 چون بخلوتخانه او پانهاد بوسه بدو فوراً بدماغش رسید پریشان شد و متحیر که این عفوشت از کجا این بار
 غلو شین گفت این بوسه نجاست است که از بینی من بر می آید و جیش این است که چند روز
 است که نفس من خواهش بوسه خوش کرد بر آنگه کسر آن پنبه از نجاست تر کرده در بینی خود کشیدم
 با نفس مشکه شود و باز خواهش عطر کنند یا برش گفت آفرین عقل و شعور تو که علاج ازاله مرض نفس
 کردی و زیاده ترین شدی تو بکن و طاهر شود نارسه روزه باز از سر نواد آن که همه فاسد شد از نجاست

نیاس کن که کا علم چیست و کار جابل چیست أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ اللَّهُمَّ احْفَظْ قَلْبِي
 مِنْ الْهَمْلِ وَالْفُتُونِ اَعْلِمَا صِحِّحُوا بَيْنَنَا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

بیان حال ریاضت حضرت اوس قرنی رضی الله عنه
 در تذکره الاولیاء است که او سه هرگز در مرغ خویش در شب سخت یک شب گفته هذیه لیلۃ القیام

و دیگر شنب گفتمے ہذا لیلۃ السجود یک شنب بقیام پسر سے ویک شنب
 بر کوع ویک شنب بجدہ گفتند اویں چون طاقت پیاری شے باین درانی بیکال گفت سن خود یکبار بیکار
 دینا علی نگفتمے باشم در سجدہ کردن برآمدہ باشد و سبار سبح خواندن سنت است و سن بزرگوار
 میسکنم و این ازان میکنم کہ میخواہم تا عبادت مثل عبادت آسمانیان کنم پس سیدند اذ کہ
 خنوع چیست در نماز گفت آنگہ اگر نیز بہ پہلویش زندہ خروش نبود و گویند کہ یکے اذوے گفت
 کہ درین نزدیکی نور دیدیت کہ از سی سال گور برائے خود کندہ است و کفنی دران آویختہ و
 بر سر آن گور شستہ است و می گردند شنب آرام میگردد و مذہبوز گفت مرا آنجا بہرید پس
 دیر آنجا بردن و اوردید ز درگشتہ و خیف شدہ و چنم اذ گریہ در خاک افتادہ در حال باوے
 گفت یا فلان شغلک القبر عین اللہ اے فلان سی سال است کہ گور و کفن ترا اذ خدا باز
 داشتہ است این ہر دو بت راہ تو آمدہ اند آن مرد دران گفتار بنیدریشید و آن آفت راہ
 در خود بدید حال بروے کشف شدہ نعرہ نزد دوران گور میآید و جان دادا کنون تامل کن کہ در قیام
 گور و کفن حجاب آن گشت حال حجاب دیگران چہ خواہد بود و نقل است کہ وے یکبار شنبانہ
 روز پنج خود رہ بود چہارم با داد بیرون برآمد در راہ یک دینار زر انگندہ دید گفت ازان کسے
 افتادہ باشد روے ازان بگردانید خواست کہ گیاہ از زمین بر چیند و بخورد گاہ کہ کوے کوفندے
 می آید و گردہ گرم در دہان گرفتہ پیش وے بہ نہاد گفت مگر اذ کسے ربودہ باشد روے اذوے
 بگردانید کو سفند سخن آمد و گفت کہ سن بندہ آن کم کہ تو بندہ او می بینم روز عی خدا از بندہ
 خدا چون وے دست دراز کرد تا گردہ بگیرد پس گردہ را در دست خود دید و کوفند تا پدید شد
 نقل است کہ ہمایکان اوئی گویند من دیر اذ دیوانگان می شمر دیم آخر اوے در خواستیم تا برآ
 اذ خانہ ساندیم بر در سرانے خود یک سال و دو سال میگذشت اورا وچہ بنودے کہ بران

روزہ کشا دے و طعام او آں بوکھ گاہ گاہ دانہ لے کر خراب چیدے و شبانگاہ بفروختے و در و بیروت
 خود صرف کر دے و بدان افطار کر دے و اگر خرمائے خشک یا فے نکا ہر ششے ماروزہ بدان انظار
 کر دے و اگر خرمائے خشک در راہ بسیار یافتے در بازار بفروختے و بعد قہ دادے و چاہے از خرقہ
 کہنہ پودے کہ از مزملہ ہر چیدے و پاک شستے و بہم بردوختے و با کینین یا سناخت وقت نماز اول بیرون
 شدے و پس از نماز خفتن باز آمدے و بہر محلہ کہ رفتے کو دوکان دیر یا بہر سنگ میزدند و یہ میگفت
 کہ ساق پائے سن باریک است رنگ خور و اندازید تا پایم شکستہ و خون آوہ نشود کہ از نماز باز مانم مرا غم فوٹ
 نماز است نہ غم پائے **بیان مجاہدہ مالک وینار رحمۃ اللہ علیہ** اندکہ الاولیاء است کہ
 وینار نام پدر و سب بود و بھنے گویند و جہش بیکہ مالک در کشتی نشستہ بود چون اعیان دریا از و مر کشتی
 خواستند گفت ندانم پس چند انش زدند کہ بہوش شد چون بہوش آمد باز آنہا ز دروا استند و نیا نشند پس
 باز زدند چہین سہ نوبت گذشت آخر با و گفتند کہ پائے تو میگیرم و بدریای اندازم پس باہیان نام از
 دریا برآمد و در وند ہر یکے دینار سے در دہان گرفتہ مالک دست دراز کرد و از یکے دینار سے شد و با و داد
 چون آنہا این حال ویدند فوراً برپیش افتادند و وے از کشتی بیرون شدہ بر وے آب قدم نہادند
 تا پدید شد ازین جہت دیرا مالک دینار گویند **نفل است** کہ مالک خانہ بنزد گرفتہ بود و ہر وے برابر آن
 سراسے داشت و محراب خانہ مالک بدو سراسے ہر وے باز داشت و ہر دو انست کہ بقصد اندازے سن
 کردہ است دے چاہے کندہ منفذے ساخت از ان چاہ پیر نزدیک محراب وے وندہ بر آن چاہ
 می نشست روز سے ہر وے دل تنگ شد از انچہ کہ بیچ وے ازین نگوید پس نزدیک وے آمد و گفت
 اے جو امروز میان محراب نجاست بتو نرسد گفت میرسد اطفا رے و چادرے ساختہ ام چون
 چیزے بدی بجانب در آید بیزم و بشویم گفت ترا ختم نمیدگفت بود لیکن فرو خورم ہر وے در حال سلمان شد
نفلی است کہ دیرا سبب تو بہ آن بود کہ خود صاحب جمال و بسے الدار بود و در مسجد دمشق کہ بزرگوار

امیر معاویہ بودی ماند و در آن مسجد وقت بسیار بود مالک را طبع آن شد کہ تولیت آن مراد ہند ازین جہت
 در آن مسجد دستکف شد و یکسال دائم عبادت میکرد و بامید آنکہ ہر کہ ویرا دیدے درنازیافتے تا بحال این
 بر آنکہ ہر روز در عبادت گذاریندے و شب بیرون شدہ بطرب شول شدے یک شب بطرب بود چون
 یارانش ہفتند آن عروسے کہ میروند آوازے از دشنیہ یا مالا لاک مالا لاک آت کلا مترب چون این شنید
 دست ازان برداشت پس بسجدر رفت و تخرید با خود اندیشہ کرد کہ یکسال ست ما خدا را عبادت بریاد
 نفاق کردم اکنون باید کہ خدا را عبادت با صدق و اخلاص کنم و اگر تولیت این مسجد ہوں دہندہ اقبال نکند چون
 این نیست کرد و شب عبادت کرد و بادل صافی روز دیگر مردمان دیس مسجد با خود اتفاق کردند
 کہ تولیت این مسجد را بیاقت مالک دینار دار و پس پیش وے ہمہ آمدند وے درناز بود و ہر کہ ویرا چون
 فارغ شد ہمہ گفتند کہ اے مالک ما ہمہ بشفاعت آمدہ ایم تا تو تولیت این قبول کنی پس مالک بل
 خود گفت الہی تا بحال ترا عبادت بہر یا میکردم بچکس متوجہ نہ شد اکنون کہ دل بتو دادم و یقین
 درست کردم کہ ہرگز نخواہم گرفت کسان را نزدیک من فرستادی تا این کار در گردن من کنند بعزت
 تو کہ خواہم آنکاہ از مسجد بیرون آید و وے در کار آورد پس ریاضت و مجاہدہ پیش گرفت تا چنان مجتہد
 و نیکو کار شد کہ در بصرہ مروسے بود تو آنکہ چون وے برود و ختری گذاشت با جمال نزدیک ثابت بنانی رحمۃ اللہ علیہ
 علیہ آمد و گفت اے خواہم خواہم کہ زن مالک شوم نامراد کار طاعت یاری دہد ثابت مالک
 را گفت اے مالک چنین است مالک جواب داد کہ لے ثابت من دینار اسرہ طلاق دادہ ام وزن از جملہ
 دنیا است پس مطلقہ شدہ را عقد نتوان کرد نقل است کہ گفت بدے دراز آید و وے غمرا بود چون
 اتفاق شد ہمان روز کہ وقت عرب بود ناگاہ مرا تپ گرفت عاجز شدہ و رخیہ رفتم و آن روز خفتم
 درین غم و با خود میگفتم لے من اگر ترا نزدیک حق خالے منزلت بودے امروز ترا این تپ نہ گزینی پس
 بخواب رفتم ہفتے آواز داد کہ اے مالک اگر امروز محبوب میکردی اسیر شدہ میگردی رحمۃ اللہ علیہ

و کافرت میکردند پس این تب تراحمه عظیم است چون از خواب بیدار شدیم شکر حق بحسب او روم و
نقل است که مالک را سالهای گذشته که ترشی و شیرینی نخوردی که شبی بدوکان جنازه رفتی
و از دوکان او گرده خریدی بدان روز که شادمانی گاه گاه جنازه آن گرسنه بدادے آن نان گرسنه
همنان بودے و هم نان خویش دقتی بپار شد از دهن گوشت در دهن افتاد و ده روز صبر کرد چون
کارش از حد شد بدوکان روانی رفت و پایچ که سفید خرید و در آستین پنهان و به رفت و داس شاد گرد
در عقب او فرستاد که به بید نما چه میکند و بد که در موضع خالی رفته پایچ از آستین بردارد ده سته بار
بوسید و گفت ای نفس من ازین بوزر سد آن نان و پایچ بدر دهن داد و گفت ای تن ضعیف
من اینهمه رنج بکرتومی انهم نه از دشمنی است بلکه از شفقت است روزی چند صبر کن باشد که این محنت بر آید
و در نیستی آفتی که هرگز آزار نوال نبود و گفت ندانم این چه معنی است که هر که چلی روز گوشت نخورد
عقل او زایل شود من بستم سال است که گوشت نخورده ام عقل من پرورده و زیاده است نقل است که
وے چهل سال در بصره ماند و طب نخورد و هرگاه رسیدے گفته اے اهل بصره اینک شکم من از و
بسیج کاسته نشده است و شکم شما که طب بخورید بسیج زیاده نشده است چون چهل سال برآمد و فتن
خراب نفس من پدید شد و نمی خوردم شبی ناسته آواز داد که رطب می باید خورد چون این آواز
رسید نفس فریاد برآورد مالک نفس را گفت که اگر رطب بخوای یک هفته روزه بدار و شب افطار
هم کن و تمام شب در نماز گذار نفس را صنی شد چون چنین کرد پس بازار رفت و رطب خرید و در
سجده رفت تا بخورد و دو دکه از بام آواز داد که اے پدر بھو دے طب خریدے است و در مسجد
میرود تا بخورد پدر گفت که بھو در مسجد چه کند در حال پدر کودک بیا مدح بے برداشته تا او را
از مسجد بیرون آند چون مالک را دید در پائیش افتاد و گفت در محله ما روزی چہرے نخوردند جسوس
بھو دان مالک چون این شنید آتش در جانش افتاد و دانست که کودک را زبان غیب باده

گفت خدایا هنوز طرب ناخورده نامم چو دهنادی اگر بخورم نامم بکفر بری بعزت تو که هرگز طرب نخورم و نقل
 که هم شب بیدار بودی دختر دانت یک شب گفت ای پدر یک خطه نجیب گفت این
 بخون مرگ می ترسم و نیز ازان که دولتی بمن رو نماید بنیاید که مرا خفته یابد و روزه به بیداران آورد و نقل
 که اندوه پر سیدند که چگونه گفت که چگونه باشد آنکس که نان خدا می خورد و فرمان شیطان می برد و دست
 زنی مالک را گفت ای مرا می جواب داد که بیست سال است که هیچ کس مرا بنام من نخواند الا تو که نیک
 دانستی که من کیتم چون دفاتش شد بزرگی دیرا خواب دیدم پسید که خدا با تو چه کرد گفت خدا را دیدم با انهم
 گنا مان بسیار که دادم تا آنجسب نطنی که با او اخم همه محو کرد و دیگران نیکو کرد برده بروم همه را بیاوردید

بیان مجاهدات حسن بصری رضی الله عنه

در تذکره الاولیاء در ابتداست تو بود ترک تجربه ایشان مرقوم است که چون در بصره آمدی گویند خود که در دنیا
 نغمه و تاعاقبت کارش معلوم نشود چنان خود در انواع مجاهدات و عبادت اقلند که در همه کس کئی امکان زیادت ازان
 ریاضت بود تا ریاضت او بطلای سید که بقادریال طهارت او در متوافقت نیست و در عبادت چنان شد که امید از جمله
 خلق حلق گردایند لاجرم از جمله بر آن نقل است یک روز بر در صومعه او که نشسته بود حسن بر بام صومعه
 نماز میکرد چندان در سجده بجز نیست که آب از ناودان ریزان شد چکیدن گرفتید در جامه آن مردافا
 آن مرد گفت این آب پاک است که بیویم حسن گفت که بشوئ که آب چشم عاصیا نیست نقل است که در حال
 کودکی بر دمی میخسته رفته بود هرگاه دمی پیرا بن نو پوشید می آن گناه را بر گریان نوشته در چندان
 گریه که هوش از دمی بر رفتی

بیان حال مجاهدات محمد و اسح حرمه الله علیه

در تذکره الاولیاء است که در ریاضت چندان بود که نان خشک در آب زده میخورد و میگفت هر که

بدین قناعت کند از همه خلق بے نیاز شود و در ساجات گفتے الہی مرا گسندہ و برہنہ میداری
چنانکہ دوستان خود را آخر آن مقام بچسبایم کہ حال من چون دوستان تو بود و گاہ بودے کہ از
غایت گرنگی بخاندن بصری رحمتی و انچه یافتی بخوردی چون آمدی بدان شاد شدے
و سخن دے است کہ فرخ آنکسے کہ بآمد اگر سندن خیزد و شبانگاہ گرسندن خید و با این حالت
از خدا را صنی بود۔

بیان حال یاضت مجاہد حبیب عجمی رحمۃ اللہ علیہ

حال ابتدا سبب توبہ و تفصیل در تذکرۃ الاولیاء مرقوم است گویند کہ تکرار شریعتی در گاہے کہ گاہے برگ و لو شد
نہ تنش آمد و طلب نفقات میکرد حبیب تنگ شدہ از خانہ برآمدہ قصد صومعہ کردہ و عبادت پیش گرفت
چون شب درآمد باز نزد زن آمد و پے رسید کجا کار کردی کہ چیزے نیا و در حبیب گفت آنکس کہ
من کارش کردم بس کہ یم است شرم دارم کہ از وے چیزے خواهم او خود بدقت خواهد داد و سے در دہ روز
مزد میدہ پس ہر روز در آن صومعہ میرفت و عبادت میکرد تا دہ روز تمام شد و روز دہم بہ نماز پیشین رسید و ششم
دویش انشا کہ امشب در خانہ چہ برم و باز نہ چو گویم در آن تفکر فرمود و گفت اگر وید در حال خداستے
حالی بر در خانہ او فرستاد یک خردار او یک حمال دیگر بایک سلوچ گوشت و یک حمال دیگر بار و شتر
و انگبین سح حوائج دیگر و چون نزد دیگر صاحب جمال باصرہ ششصد درسم بد خانہ حبیب رسید و در
بزدن فراوان آمد و گفت چہ کار است آنخوان خوب و گفت این جملہ را خداوند کار فرستادہ است و گفت است
حبیب را بگو کہ در کار سیرایند ما من در مزدیادت کم این گفت و در رفت چون شب درآمد حبیب شرم زد و
خجل و غمگین رو بنجات نہاد چون بد خانہ رسید بوسے نان و آواز دیک می آمدن حبیب پیش او آمد
در و پیش پاک کہ چنان لطف نمود کہ گاہے نکودہ بود گفت ای مرد دنیا را ز بہرے کہ سستی آنکس نیکو بہرے و با کرامت و عظمت و

ایک چہین و چنان فرستادہ است بدست جو انور نے نیکو روئے و بر تو چنین بنام فرستادہ است حبیب متعین شد
و گفت ماہ روز کار کردم باسن چہین نیکوئی کرد اگر بیش کنم دانی کہ چہ کند پس بکلی روئے از دنیا اگر داند
و عبادت حق مشغول شد تا از بزرگان سحاب الدعوات گردید۔ **نقل است** کہ کسی سال بود کہ حبیب
عجی کینز کی داشت کہ روئے او تمام ندیدہ بود و روزے کینز کہ خود را گفت اے متورہ کینز کہ ما
را آواز دہ گفت نہ من کینز کہ تو ام گفت مرا درین سی سال زہرہ بنودہ است کہ بیرون او
ہر چیز نگاہ کنم ترا چگونہ توانی دید۔

بیان حال مجاہدہ و ریاضت حضرت حازم کی رحمۃ اللہ علیہ

نقل است کہ ہشام بن عبد الملک کہ فرسید آن حبیب کہ بدان نجات یابم درین کار گفت آنکہ ہر درمی کنی
ستانی از بوائے ستانی کہ حلال بود و بجائے ہی کہ حق بود گفت ای تکہ تو اند کہ گفت آنکہ از دوزخ
گریزان دہشت را جو یان و طلب رضائے رحمان کند و حق او است کہ بر شاہاد کہ از دنیا حقرا کند
بن چنین رسیدہ است کہ روز قیامت بندہ را کہ دنیا دوست داشتہ بود و جملہ طاعات بجا آورده بود
او را بر سر سجح بر پا کند و منادے کند کہ بگرید کہ این بندہ آنست کہ انجیر بن تعالیٰ حقیر داشتہ است
و بینداختہ او بر گرفتہ و مسخر داشتہ است و انجیر حق تعالیٰ دشمن داشتہ است و دوست گرفتہ
است و **نقل است** کہ بزرگی گفتہ از شاخ یکے غم حج کرد و بہ بندہ رسید و بہ نزدیک ابو حازم
در آمد و دریافت خفتہ زمانی صبر کرو تا بیدار شد گفت درین ساعت پیغمبر علیہ السلام را بخوابیدم
کہ مرا تہ پیغام داد و گفت حق مادر بکار کہ ترا بہتر است از حج گذاردن باز اگر دورضائے دل او
طلب کن من از اینجا باز گشتم و بکونہ رفتم۔

بیان ریاضت و مجاہدات حضرت عتبۃ الغلام رحمۃ اللہ علیہ

گویند کہ چون فی بیعت حسن رفت چنان شد کہ ہر اے قوت گشت خود کردے و آنرا آرد کردے

و بآب نم کرده با آفتاب خشک گردانید و به هفته یکبار از آن خوردی و عبادت مشغول شدی
پیش ازین نخوردی و گفته اند که آنکس که بیش از یکبار آب جنانه روم و
نقل است که عبته را جلای استاده دیدند که در سماع حق از وی میر میخت پر سید عالم صلیت
گفت در ابتدا جماعتی بهم آمدند ایشانرا ازین دیوار همسایه پاره کلورخ باز کردم تا دست بشویند
پس هر وقت که اینجا میرسم از آن خجالت و ندامت چندین عرق از من میچکد اگر چه بخیل خواستام
و گویند از عبدالواحد بن زید گفتند که هیچکس را دانی که وی از خلق مشغول باشد بحال خویش
گفت یکبار دادم که این ساعت در آید عبته بن الغلام درآمد و پرسید که در راه کرا دیدی گفت
هیچکس را ندیده و بر بازار بود و **نقل است** که هرگز عبته طعام و شراب خوش نخوردی مادرش
گفت با تن خویش رفتی کن گفت رفیق وی طلب میکنم که روزی چند ریج کشد و جادید در راحت
باشد و وی گوید که شبی خواب دیدم گفت یا عبته بر تو عاشقمم و مرا چهری کنی که بسبب
آن میان من و تو جدائی افتد گفت دنیا را طلاق دادم طلاق میکنم هرگز رجوع نکنم تا اینکه ترا بینم

بیان حال ریاضات و مجاهدات حضرت فضیل عیاض رحمه الله علیه

گویند که سی سال گذشت که هرگز کسی در دنیا بشاوی خندان لب ندیدم مگر روزیکه پیش
وفات کرده بود آنروز خندان یافتند مردم پرسیدند که ای خواجه این وقت شادی و خوشی نیست
چه بخندی گفت دانستم که خدا بزرگ ادر ارضی بود پس من هم بوافقت رخصت او میروم که خنده
میزنم و خوشم و بتم میکنم

بیان حال ریاضات و مجاهدات ابراهیم بن ادم رحمه الله علیه بدانکه مالش
در تذکره الاولیا تفصیل مرقوم است بادشاه بلخ بود سبب توبه و ترک سلطنت وی در آن چند
وجه مسطور است چون پادشاهی گذاشته لباس فقر پوشید پیاپی ده در که و بیابان میگشت

و میگوید که تا برسد آنجا پلے است نامینی از ان پل قریب فتادن بود اگر دمی افتاد بک میشد
 و ابلیس می بر و ابراهیم گفت **اللهم احفظه مطلق** در هوا بایستاد و برانگرفتند و بیرون آوردند همه در
 ابراهیم حیران ماندند تا چه مدتی است پس از آنجا به پیشاپس رفت و در غار آنجا که مشهور است مانده عبادت
 میکرد که داند که در آن غار شب و روز چه عبادت میکرد و بهر بخشند بر بالائے غار شد و پیشته بهریم
 گرفته و علی الصبح آدینه بشهر برسد و بفروخته زنان خریدی و یک نیمه صدقه دادی و نماز گذارد و به باز
 بفرار شد و تا بهفته دیگر عاشق این بود **نفل است** که شبی در دستان دران غار بود سرمائے
 عظیم بود و رخ شکسته غسل کرده بود و تا سحر نماز بود وقت بحزیم آن بود که بک شکست و در خاطرش آمد که اگر
 آتش بود سر گرم کرده چند آنکه در غار رفت از دباستے را فرمان شد که برو پیشته ابراهیم
 گرم کن از دبا بیا و پس پشت ابراهیم بخت که پشت ابراهیم گرم شد چون دے بیدار شد از دباستے
 دید که دیبا گرم می ساخت و غمی عظیم دروشش پیدا شد گفت خداوند ادا و را بصورت لطیف پس بخود
 اکنون من ویرا بصورت قهری بهم طاعت ننیدارم در حال از دبا روئے خود پیش ابراهیم بر زمین مالید و
 در ساعت ناپدید گشت که چند چون مردمان از حال دے آگاهی یافتند دے از ان غار بگریخت و
 رو بکجه نهاد آنوقت شیخ ابو سعید الوالخی قدس سره بنیارت آن غار رفت و گفت سبحان الله اگر این غار
 پر از مشک بود دے این بوی ندا دے که جوالم دے روز دے چند بصدق اینجا بوده است و گویند
 چون ابراهیم رو بادیه نهاد یکے از اکابران دین بے رسید و اسم اعظم بے آموخت تا بدان خدا را
 یا میگوید و بخاند در آنحال حضور اید دے گفت اے ابراهیم آن برادر من بود ابلیس که اسم اعظم
 بتوا موخت پس میان ابراهیم و حضرت بسیار سخن رفت و پیراد حضرت بود که ویرا درین کار کشید باذن الله
 تعالی و گویند که دے میگفت که در بادیه میرقم چون بذات العرق رسیدیم هفتاد و مرقع پوشش را دیدیم
 که جان داده خون از ایشان روان شده افتاده اند چون گرد ایشان برآمدیم یکے را زخمی باقی ماند

بود از پسر سیدم که اے جوانمرد! این چه حال است گفت اے پسر او ہم علیک بالما والجلال
 دودم که ہجو گردی و زندیک نزدیک میا کہ رنجور شوی کس مبادا کہ رب سلاطین این گستاخی کند
 و تبرس از دوستی دے کہ حاجیان را چون کافران روم میکشد و با حاجیان غزاسیکند و بدانکہ با قومی بودیم
 صوفی و متوکل قدم و سبایہ نہادیم و غم کردیم کہ باکے چیزے نگویم و جز از خداوندانیشہ نکلم حرکت بکن
 از بہر خدا کنیم و بغیرش التفات نکنیم چون بادیر لاطے کہ دیکم دہرا نگاہ رسیدیم خضر علیہ السلام ہا رسید سلام
 کردیم و مشاود شدیم و گفتیم الحمد للہ کہ کسی ماسکور آدطالب بطلوب رسید کہ چنین کس باستقبال نا آمد نوراً
 نداد کہ اے کذابان و درعیان قول و عہد شما ہین بود کہ مرا فراموش ساختید و با غیر من شغول شدید
 اکنون بدین غر است تا جاناہائے شام غارت ہنرم و خون شما زیرم باشا صلح نکلم این جوانمردان را کہ
 می بینی ہمدین بازخواست اند ہا اے ابراہیم اگر تو نیز سر اندازی پائے ورنہ والاً و در شواہرا ہم گفت
 کہ من حیران شدم و گفتیم چرا ترا ہلاک نکردند گفت ازانکہ فاعلم تا بختہ شوم و بر صفت ایشان بروم
 این گفت و جان داد **نقل است** کہ دے چہار دہ سال بادیر راقطع کرد و در تمام راہ بتضرع
 و زاری گذر ایند تا بکہ رسید پیران حرم ہمہ باستقبال دے آمدند ابراہیم خود را در میان قافلہ
 انداخت تا کہ اے اورا نشناسد خدا مال پیش از پیران ابراہیم را دیدند پرسیدند کہ ابراہیم کجا است
 کہ مشائخ حرم باستقبالش آمدہ اندا و گفت چہ میخوہند ازان زندیق خادمان دیر اسیلے زندہ کہ تو
 دیرا بدین نام خوانی زندیق قوی دے گفت من ہین میگوم چون از دے در گذشتہ ابراہیم بانفس
 خود گفت مان اے نفس سزائے خود دیدی میخواستی کہ مشائخ حرم باستقبال تو ہمیدہ الحمد للہ
 کہ بکام خودت دیدم ناگاہ اورا بشتافتند و عذر خواستند پس در کہ ساکن شدہ انگاہ اورا یاران
 پیدا آمدند و دے انکسب دست خودی ہنرم کشی کردی پایزبانی کردی **نقل است** کہ
 چون از پنج ہفتا پسرے داشت خود سالہ چون دے بزرگ شد خواست کہ پدر را زیارت کند

و خدمتش نماید پس با چهار هزار کس باز ادوار حله بکر رفت با سید دیدن پدر چون در کمر رسید و در محراب
حرام مرتفع پویشان را دید پس سید که ابراهیم ادبم را نشنا سید گفتند بیهوشی ما است و بصبحی اطلب
همیزم زسته است چون پسران سخن شنید بصر گرفت دید پیر پشته همیزم برگردن نهاده می آید گریه
بر سر آمد تا خود را نگاهداشت و آهسته در پی او آمد تا بازار رسید ابراهیم آواز سید را شنید و منی الطیب
بالطیب مرده آنرا بخیرید و فاش بدا و ابراهیم پیش اصحاب آمد و نان پیش نهاد و خود پیش از
مشغول شد چون از نماز فارغ شد با صاحب گفت خود را از امر دان و زنان نگاه داری خصوصاً امری
که مردان و زنان بسیار باشند عجب قبول کردند چون حاجیان بطواف مشغول شدند ابراهیم نیز طواف
کرد آن پسر پیش ابراهیم آمد صاحب جمال بود ابراهیم نیز او را میدید یاران ابراهیم را عجب آمدند
ابراهیم گفتند ما را منع میفرمودی و غرض سلامی صاحب جمال نظر میکردی درین چه حکمت است
گفت من از پنج چون برآمدم مرا پسر شیر خواره بود دادم که دس هین باشد آن پسر سر روز می آید
و پدر بپوشش نظر کردی لیکن پسر ظاهر نیکو در دس یار ابراهیم در خیمه او گذشت
دید که بر کرسی شصت قرآن میخواند و میگید آن درویش اندرون خیمه رفت و سلام کرد و از دس
گفت تو از کجای دس کسوتی آن پسر بجزیت دگفت من پدر خود را ندیدم مگر دس روز اکنون ندانم
که دس او هست یا نه پدرم ابراهیم است در کوشش گفتند شما را نزد دس میبرم دس با مادر خود
همراه شد ابراهیم آنوقت بایاران خود پیش رکن یار نشسته بود چون از دود نگاه کرد و مادر خود را
یا پسر زن خود دید چون زن ابراهیم دیر او بیبیهیر شده فریاد برآورد و از پسر گفت که هین پدر
تست جمله یاران فریاد برآوردند و گریستند پسرش بیپوش شد و بفتاد و چون بهوش آمد پدر را
سلام کرد ابراهیم جواب داد و در کنار گرفت پرسید که بر کدام دینی گفت بردین محمد علیه السلام
گفت الحمد للند پرسید که قرآن دانی گفت دادم گفت الحمد للند گفت از علم خبری دایه گفت

بیٹے گفت الحمد للہ میں ابراہیم خواست تا برو سپر او یعنی گذاشت و مادر فریاد میکرد و ابراہیم
 روی آسمان کرد گفت اَللّٰهُمَّ غَنِّیْ پسر در کنار او در حال برونیاں گفتند ترا چه افتاد کہ چون پسر در کنار
 گزشتی سوئے آسمان دیدی اَللّٰهُمَّ غَنِّیْ گفتی جواب داد کہ چون در کنارش گزتم ہمارو در دلم بجنبید یعنی
 آمدت یعنی محبتنا و حبیب معنای غیرنا چون این ندا شنیدم دعا کردم کہ یارب مرا فریاد رس
 اگر محبت او مرا از محبت تو باز دار و یا جان او بردار یا جان من در حال دعا استجاب شد و گفت
 پانزدہ سالہ شفقت کشیدم ندائے شنیدم کہ کن عبدًا و اتبع **نقل** است کہ از دے پر رسید
 چہ رسید ترا کہ مملکت را گذاشتے گفت روزے بر سخت نشسته بودم آئینہ در پیش دیدہ من داشتند نگاہ
 کردم منزل خود گور دیدم و در آن سونے نہ و سقرے دراز در پیش دیدم و مرا زادے نہ و خدا اما قاضی
 و عادل دیدم و مراد بخت نہ ملک بروم سر شد گفتند چرا از خواہان گزشتی گفت ازانکہ بسیار می
 پرسیدند کہ دوش چون بودی و امر و زچونے گفتند چرا زن نکنی گفت ایچ زن شوہر کند یا بہنہ
 و کہ سنہ مانندن ازان زن نمیکنم کہ بہر زینکہ کم بہنہ و کہ سنہ ماند اگر تو اقم خود را خلاص و ہم دیگرے
 را در فتر اک خود چرا بندم پس ازان درویش کہ حاضر بود پرسید تو زن داری گفت نہ گفت
 فرزندے داری گفت نہ گفت نیک است درویش گفت چہ گونه گفت آن درویش کہ زن
 کرد بر شستی نشست و چون فرزند آمد غرق شد گفت درویشے می نالید گفت پندارم کہ درویشی
 را نگاہ خرید می گفت درویشی ازانکہ خرید می گفت من بملک بلخ اودا خریدم و ہنوز نمی آرد۔
نقل است کہ کسی پیش ابراہیم ہزار دینار آورد کہ بیکر گفت ازان درویش آن ایچ نگیرم آفر گفت
 من تو نگرم گفت ازانکہ داری زیادت باید کہ گفت بلے بیکر کہ درویشان توئی خود یان
 درویشے نبود بلکہ گدائے باشند مرا ایچ نیت و خواہم و گفت سخت ترین حالتے کہ مرا پیش آمد
 این بود بجائے برسم و مرا کسے بشناسد انگاہ مرا از آنجا بایکریخت ندانم کہ کدام سخت تر بود

بوقت ناشناختن زکات کشیدن یا بوقت شناختن از غریبانش گفت درویشی بر حقیقت تو نگری پیش
 آمد دیگران تو آن گری جسته در دشتی پیش آمد و گویند و قتی که ده هزاره در پیش ابراهیم آورد
 پذیرفت گفت میخواهی که نام من از میان درویشان پاک کنی یا بنقد رسیدم و گویند چون از دس
 بر دس از غیب آمدی گفته کی اندر لوک دنیا تابد و بخت کرد این چه کار و بار است تا از ملک خود
 شازاننگ آید و از یک گفت که خواهی که از ادبیا رباشی گفت خواهم گفت بیکدزد دنیا و آخرت
 رغبت کن و در بخت اگر بخت و خور از اسوا الله فارغ گردان و طعام از حلال خود بر تو نه
 قیام شب است و در قیام روز و گفت بچاکس نیافت پایگاه مردان به نماز و روزه و حج و عمره
 بگردان که بدانست که در خلق خود چه درمی آرد از حلال یکم از دس گفت جوانی هست صاحب مسجد
 و حایه عظیم در ریاضت یکو میدارد و ابراهیم پیش دس رفت جوان گفت سه روز مهال من شو پس
 مهال دس شد و راقبه حال دس کرد و زیادت از آن بود که میگفت ابراهیم را غیرت آمد و خواست
 که تجسس حال دس کند یا شیطانی است یا همه نالوس بجو تجسس معلوم شد که شیطانی است
 گفت الله اکبر پس از آن جوان گفت تو نیز سه روز مهال من شو و دس نیز نهانش شد ابراهیم
 از طعام حلال خود و یا خور ایند جوان را حالت گم شد و شوق و بقراری از خوابی همه پاک رفت
 دس از ابراهیم گفت تو با من این چه کردی گفت لقمه تو از دهه حلال بخور شیطانی با آنهمه
 در تو می آید و میرفت چون لقمه حلال بر اطن تو فرو شد و اصل کارت به نمود تا بدانست که اساس
 این کار و این خدمت لقمه حلال است نقل است که در رمضان روز گناه آورد دس
 و بفروخته و بدر و لیثان دس و همه شب تا روز نماز کرد دس گفتند چرا دمی خواب کنی گفت
 از آنکه چشم بچسب است از گریه نمی آساید پس خواب را کجا گنجایش چون نماز بگذارد دس دست
 بر دس خود باز نهادی و گفتی می آید که نماز برویم باز نشد و نقل است که روزی پنج

نیابت گفت الهی شکر آنرا چه سار صد رکعت نماز کنیم دیگر روز هم نیابت همچنین چهار صد رکعت
 نماز کرد تا هفت شب بعد اذان ضعف در وی پیدا شد گفت الهی اگر بدی شاید در حال حاجتی
 آمد و گفت بقوت حاجت داری گفت دارم و را بجا نه برد چون نیک در ابراهیم نظر کرد دفعه زود
 گفت چه بود گفت من غلام توام و مال من اذان تست ابراهیم گفت اذات کردم و هر چه داری
 بتو بخشیدم مراد ستوری داده تا بروم پس گفت الهی عهد کردم که بعد ازین بحر از تو بیخ نخواهم که
 اکنون نان خواستم و نیا پیش من آوروی و گویند که عطار سلمی نوشته است با سنا و عبد الله مبارک
 که ابراهیم در سفری بود و او را در راه نماند چهل روز صبر کرد و گل خورد و از کس نگفت تا رسید جکسه زسد
 و سبیل گوید با ابراهیم در سفر بودم من بیمار شدم انچه داشت بر من نفقه کرد و آرزوئی داشتم
 نخری داشت بفروخت و بخرید آورد چون به شد رفتم خرم کجا است گفت بفروختم نفقهم بر کس
 نشنیدم گفت برگردن من پس همه منزل مرا برگردن خویش نشانند **نقل است** که ستمن از یاران
 ابراهیم در سجده خراب بودند و شبی بغایت سرد بود ابراهیم خود را برید و اشته تا باد و دفع با
 اذایشان میکرد و نیز عطار سلمی گفت یکبار با ابراهیم در سفر بودم و نفقه نماند باز ده روز سنگریزه خورد
 و گفت چهل سال است که از میوه مکه نخورده ام از نجبت که شکر یان بعضی اذان زمین که خرید
 بودند **نقل است** که چندین حج پیاده کرد و از چاه زمزم آب خورد و از نجبت که دود و رسن چاه
 سلطانی بود و **نقل است** که هر روز بمزدوری رفته و تا شب کار کردی و هر چه سستی خریده
 یاران کردی اما نماز نکردی چیزی خریده بعد نماز هر چه خریدی پیش یاران نهادی
 بنی یاران گفتند ابراهیم و برمی آید و منتظار میدهد اشتبانتظارش نکنیم و انتظار نمایم تا
 بعد ازین دود آید همچنان کردند چون ابراهیم با همه را اخته دید گفت آه گر چیزی بیافتمند
 و گریه خفتند پس قدری آورد و ده خیر کرد و آتش میکرد و محاسن بر خاک نهاده باد

میکرد تا آتش تیز گردید ازان برخاستند و گفتند چه میکنی گفت شمار اخفته یافتیم دانستم که طهارت
نیافته باشید اینک برائے شما بطعای میازم ایشان یکدیگر را گفتند بگریه که مادر حق او چه اندیشید
بودیم و او در حق ما چه اندیشید و نقل است که یکے دست در صحبت ابراهیم بود چون مفارقت
خواست گفت اے خواجه از عیبی که در من دیده باشی ازان خبر دارم کن دیے گفت من هیچ
عیب در تو ندیده ام ازانکه در تو بچشم دوستی میدیدم عیب اندو گریه پس نقل است
که عیالدارے وقت شام بخانه میرفت اندو گین و دلنگ از یکدیگر نیافته ام با عیال چو خوام
داد ناگاه ابراهیم را دید شاد شسته گفت یا ابراهیم مرا از تو غیرتی آید که تو چنین فانی من
چنین حیران گفت من هر چه از عبادات کرده ام بود ادم و تو این اندوه یک ساعت بمن ده
نقل است که او را گفتند تا درین راه آمدی گاهے شادی بخور سید گفت چند بار اول در
کشتی بودم با جامه خلق دومی دراز و بر جانے کابل کشتی ازان غافل بر من می خندیدند و مسخره
آنجا بود هر ساعت بیامدے دموے سر من گرفته و سیله برگردن من زدوے من خود را برادر
خود یافتے دیدان خواند می نفس نشاد شد می ناگاه موبجے عظیم برخاست که بیم غرق بود ملاح
گفت یکدیگر را بر یابی باید انداخت تا ساکن شود گوش من گرفت تا بدیداندا ند در حال نوح
ساکن شد آن ساعت که گوتم گرفتند خود را برادر خود دیدم و یکبار بمسجدے رفتم که غنیم
رفتن نیافتم من از ضعف و ماندگی اذ انجا طاقت برخاستن نداشتم پایم گرفتند و میکشیدند
و مسجد را ز دیوان پایه بودم از زیر انداختند به پایه که سرم می آندی شکست و بهر پایه سیر قلیم
من کشف میشد با خود میگفتم چه بودے که اگر پایه ز دیوان بشی بودی تا چند جائے دیگر سرم
بشکست و بار دیگر آن بود که بجائے گرفت ارشدم مسخره بر من بول کرد و اینجا نیز شاد شدم و بار دیگر
پوستینی داشتم گزنده بسیار دروے افتاده بودند و مرا میگزیدند ناگهان جامه از حشر سیر

دریابا دم نفس فریاد برآورد که آخر این چه رنج است که بخود نهاده اینجا هم نفس را برادر خود
دیدم و گفت یکبار تو کل بیادیر نفتم چند روز چیزه نیانتم دوستی داشتم در مقام نفتم اگر
پیش و سه روم تو کل باطل شد و پس در مسجد رفتم و نفتم تو کلمت علی الحی الذی کلایه موت
لم تفعی آواز داد سبحان الله ان خدائی که پاک کرد و سه زمین از تو کلان گفتم چه گفت تو کل

که باشد آنکه بر نفتم که دوستی مجازی و پدر است در ان پش گیر و انگاه گوید تو کلمت علی الحی الذی
کلایه موت و گفت زاهدی تو کل را دیدم پرسیدم که از کجا خوری گفت این علم نزد من نیست
از روزی و سنده پرسیدم این نفتم تو کل چه کار و گفت روزی غلامی خریدم نفتم چه نامی
گفت هر چه خوانی نفتم چه خوری گفت هر چه دهری گفتم چه پوشی گفت هر چه پوشی نفتم چه
کاری گفت هر چه فرمایی نفتم چه خواهی گفت بنده را با خواست چه کار بخود گفتم ای مسکین
تو در هر عمر خدا را چنین بنده بود و باره بندگی ازین ریاضت چندان بگریسم که بیپوش شدم
و گفت دستت در بادیر تو کل میرفتم روز پنج نیانتم ابلیس گفت بادشاه بنی بلخ و چندان
نعمت گذاشته تا گرسنه به حج میروی با تکل باید شد نفتم الهی دشمن را بد دست بگذارد اما را
بوز اند این بادیر را بعد تو قطع توان کرد و آواز شنیدم که آنچه در حبیب داری بینداز
تا آنچه در غیب است بیرون آرم دست در حبیب کردم چهار دانگ سیم داشتم که دوازدهم شده
بود چون بنیدار نفتم ابلیس از من بر میدوید و قوتی در من بدید آمد از غیب

سیان حال ریاضت و مجاهده حضرت بشر حلی رحمه الله علیه

دیر احوالی ازان گویند که از شدت غلبه شایده حق بر گز کفش در پائے نگر دی چون پرسید
از و که چرا کفش در پائے نمیکنی گفت ازانکه آن روز که آشقی کردم پا برهنه بودم اکنون
شرم میدارم که کفش پوشم و نیز حق تعالی میفرماید که زمین را با طشا گردانیدم پس باط سلطان

ادب نبوکشف پوشیده رفتن جمعی از اصحاب خلوات چنان بوده اند که بکلورخ استنجای میکردند
و آب دهن در زمین نمی انداختند که جمله نور الله میدیدند بشرایز این حال بود نقل است
که مدت چهل سال او از دوش گوشت بریان میکرد و بهائے آن نیافت و گوشت سالها درش
باقلا خواست و نخورد و هرگز آب از جوئے که سلطان کنده بود نخورد و بزرگی گوشتش بشر بودم
و سرای سخت بود و او را بر سر نه دیدم گفتم در بحالت مردمان جامه زیادتی پوشیدند و جامه بیرون
کردی گفت در ویش از این بود که مال نداشتم که با ایشان مواساة کنم بهمین موافقت کردم
یکے با بشر مشورت کرد که هزار درم حلاله دارم خواهم که نهی روم گفت به تماشا میروی یا برائے
رخصائے حق گفت برائے رخصائے حق بشر گفت اگر چنین است دادم درویش گزاری و بایتمی
ده و یا بعیال دارے ده که آن راحت که بدل ایشان رسد از صد حج مفاصلتر است
گفت رغبت بر حج بسیار دارم گفت ازین است که از وجه حلال نه بدست آورده تا بجا
خروج کنی آرام نیابی.

بیان حال ریاضت و مجاہدہ حضرت ذوالنون مصری رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است که بسبب توبہ اش آن بود که ویرا خبر دادند که فلان جاعا بدے است
گفت پس قصد زیارتش کردم دیدم که خود را بر درخت آویخته میگفت که اے تن سعادت
کن با من بطاعت و اگر نه بچنین گذارم تا از گرنگی میری گریه بین افتاد آواز گریه من عات
شنید گفت کینست که رحمت میکند بر کسی که شمش اندک است و جرمش بسیار گفت
پیش او رفتم و سلام کردم پرسیدم این چه حالت است گفت این تن با من قرارے
نمیگیرد مطاعت حق و باطلن این سخن میخوابد ذوالنون گفت که پنداشتم که خون مسلمانے ریخته است یا کیر
آورده است گفت ندانستی که چون بخلن آسمینی بهم چیز بد از پس آن آید گفتم خوش زاہدی

گفت ازین ناپدیدتر نخواهی که بینی گفتم آری گفت برین کوه برو چون بر کوه رفتم جوانی دیدم بر در صومعه
یک پاسته درون آستانه نهاده دیدم بیرون پاسته کبیرون بود بریده و کوان اندان میخورد و پیش اورفتم و
سلام کردم از حالش پرسیدم گفت روزی درین صومعه نشسته بودم زن از بیطرف گزر کرد و لم
مایل او شد و منم تعارضه آن کرد که از پاسته او بیرون روم چون یک پاسته از صومعه بردادم اما کاه
شدیم که شرم نمی آید بعد از سی سال که خدا را عبادت کردی اکنون طاعت شیطان کنی فوراً این پاسته
که بیرون نهاده بودم بریده گشت اکنون اینجا نشسته ام تا دیگر چه پیش آید تو چه سر پیش گهگار آن آدمی
اگر بخانی که مردی از مردان خدا یعنی بر سر این کوه رو پس ذوالنون گفت از بلندی توانستم رفت
اما خبر از پرسیدم گفت مدتی است تا مردی بر آن صومعه سر کوه خدا را عبادت میکند یک روز
یکه با وی مناظره میکرد که روزی لبیب کسب است او مذکر و من بیخ چیز خورم که در آن
سبب از کسب بوق بود چند روز پاسته بیخ خور و الله تعالی زبهوران را فرستد تا اگر داوی پرند
وادر اصل میدهند ذوالنون گفت چون آن چیز را دیدم دانستم که هر توکل بر خدا کند خدا کار او بازو
و بیخ کسب صانع نگذارد پس در راه می آدمی مرغی نابینا دیدم بر درختی گفتم این بیچاره علف
از کجا بخورد در حال مرغ فرو داد و منقار بر زمین زد و دو سگوره از زمین بردارد و یک کنج بود و در یک
کتاب بخورد و بر درخت رفت و گریه ناپدید شد ذوالنون گفت چون آن دیدم کیبارگی برنگش
اعتقاد کردم پس از آنجا منتره میخوردم چند کس همراه داشتم شبانه در خواب آدمی آنجا صخره زریافتیم
و بر صخره نخته نهاده و بر آن نام خالو شایه زریافتیم که از انتمت کردند من بجای زد آن نخته از دیالان
استدم و بوسیدم تا که از بر کاشن بجای رسید که شبی خواب دیدم که گویند که اے ذوالنون
بهرس به زرقه دجوا هر رغب که دند تو عالی تر از ان طلب کردی که نام ما است لاجرم در
علم و حکمت بر تو کشاده کردم پس بشهر باز آدمی گویند ذوالنون مصری روزی گذارد و در وقت

و بھارت کرد آسنا کو شکے بود نگاہ دے بالائے آن افتاد کنیز کے دید صاحب جمال خواست تا اور ایسا نہ
 گفت اے کنیز کدائے گفت اے ذوالنون چون از دورت دیدم پنداشتم کہ دیوانہ چون نزدیک
 آدمی دانستم کہ عارفی چون نزدیک تر آمدے دانستم کہ عالمی چون نگاہ کردی دانستم بیچ نہ دے
 گفت چکو گفتم اگر عارف بودی چہمت بردون حق نظر نکردی و اگر عالمی بودی بنا بر حق نظر
 نکردی و اگر دیوانہ بودی بھارت نکردی این گفت فنا پدید شد معلوم گشت کہ دے آدمی نبود تنہا
 بود پس آتے در جان ذوالنون افتاد بہ دریا خود را انداخت جہائے کشتی بود و نہ موانعت
 کہ باز گمانے کشتی بود کہ ہرے ازان دے ضائع شد ہمہ اتفاق کرد کہ ذوالنون و ذوالنون است
 پس ویرا میرنجانیدند و استخفاف میکردند چون کار از حد گذشت ذوالنون گفت خداوند اوسیدانی
 فوراً ہزار ماہی سر بر آوردند در دہان ہر یکے گوہرے بود ذوالنون یکے ازا ہنہا گرفت بآہنا و اداہل شتی
 این حال دیدہ در پایش افتاد و عند خواستند از آرزو ویرا نام ذوالنون افتاد **نقل است**
 کہ ذوالنون در کوہ ہامیگزشت فرمے بتلایان را دید حال پرسید گفتند اینجا عابدی است در صومعہ
 بعد ہر سال یکبار برمی آید و دوم خود بہ بتلایان سید مدعہ شفا می یابند و باز میرود پس ذوالنون
 اسجا توقف کرد چون و سے بعد سال پیرون آمد و دیدم دے است رنگ روئے او ز گردشہ و غیبت
 شدہ و چشم او در مخاک افتادہ بچشم شفقت در بتلایان نظر کرد بعد آن سوے آسمان مگر سیست
 ہمہ بتلایان محبت یافتند چون خواست کہ بصومعہ خود برود ذوالنون دانش گرفت و گفت از بہر
 خدا چنانچہ علاج ظاہر ایشان کردی علاج باطن ہن کن سوے من دید و گفت اے ذوالنون
 دست از من بدار کہ دوست از اوج عظمت و جلال نگاہ نمیکند چون ترا بیند کہ دست در دامن
 غیر آوردہ ترا بدو باز گذارد و ادواتو این گفت و بہ صومعہ باز رفت **نقل است** کہ او را دہ سا
 سکباج آرزو بود و خورد و شرب عیدے نفس او گفت چہ شود کہ فردا ہمیدی سکباج دے ذوالنون

گفت ای نفس اگر اشب مواسات کنی تا در دو رکعت نماز قرآن ختم کنم فردا از اسکباج بخور ای نفس موافقت کرد دیگر روز چون از نماز عید فارغ شد اسکباج آورد و نصفه برداشت تا نزدیک دهن آورد و در دهن بنهاد و دوست بیفکند و در نماز ایستاد بعد از آن خادم گفت یا شیخ این چه حال است گفت آن ساعت که لقمه برداشتم نفس گفت عاقبت بمقصود رسیدم گفتم هنوز نرسیده لقمه از دوست بنهادم باز همانوقت یکے در آمده باو یکے اسکباج پیش شیخ بنهاد و گفت ای شیخ من مردی عالم و عیالدارم عیالم اسکباج آرد و میگرداند و میسرنشیند و دوش که شب عیدے بود اسکباج تیار کردم امروز ساعتی بخواب شدم و پیغمبر علیہ السلام را خواب دیدم فرمود خدای که فرداے قیامت مرا یابی گفتم بلے یا رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فرمود اینک دیک اسکباج بگیر و پیش ذوالنون برد سلام من برسان و بگو کہ محمد علیہ السلام شفاعت میکند کہ لقمه چند بار برد با نفس صلیح کن ذوالنون بگریست و گفت فرمان بردارم **نقل است** کہ چون کار او بلند شد اہل مصر او را بزندقہ منسوب کردند و ظلیفہ منوکل را کہ بادشاہ عصر بود فرکر و ند پس وے کے را فرستادہ از آنجا پیش خود بمغداد طلب کرد چون بمغداد آمد نہد بر پائے او کردہ زندان فرستاد و چہل روز محبوس ماند و اہل بشر رح ہر روز یک قرص نان کہ از کسب کار رشتہ خود پیدا میکرد میفرستاد وے میخورد و خواہر بشر گفت کہ از کسب حلال خود میفرستم چنانخی خوری گفت اذان کہ طبعش پاک نبود یعنی بدست زندانیان گذر میکرد و چون از زندان بیرون شد سفیاد و پیشانی او شکست و خون بسیار جاری شد تا پنج بر روی و جامہ او نیفاذ و انجسہ بر زمین می افتاد ہمہ ناپدید میشد چون دیر انزو ظلیفہ بردند و پیشش حال وے کردند و ظلیفہ بگریست و جملہ ارکان دولت در مضاحت او متحیر شدند تا ظلیفہ مرید او شدند و او را عزیز و مکرم باز گردانید **نقل است** کہ ذوالنون را مریدے بود کہ چہل سال چسلہ داشتہ بود و چہل موقت ایستادہ و چہل سال خواب شب نکرودہ و چہل سال بیابانی حجہ دل نشستہ بود و روزے

پیش ذوالنون آمد و گفت اے شیخ چنین دچان کردم با این همه دوست با من سخن گفت
 و بر من نظر نکرد و هیچ از عالم غیب نکشوف نشد و این نه از مدح خود میگویی که حال خود میکنم
 و از حق شکایت نمیکشم اما غم بید و لتی و بد بخت خود بیان میکنم و هنوز دلم از طاعت او سیر نشد مگر
 ترسم که باقی عمر من نیز اگر چنین خواهد گذشت پس و اے بر من اے شیخ لطیف غمناک فی بیچارگی
 مرا تدبیر کن ذوالنون گفت برو امشب سیه بخور و نماز خفتن گذار و عجمه شب بخواب تا با داد
 باشد که دوست اگر بعینایت تو منی بیند حضرت در تو نظر کند پس آنمزد رفت و هم چنان کرد
 پس در خواب پیغمبر علیه السلام را دید گفت دوست سلام میرساند و میفرماید حضرت زانمرد باشد
 کسی که بدرگاه من آید و زود بیدار شود که اصل در کار استقامت است و ترک سلامت خلق دینی تو عالمی
 میفرماید که مرا دهیل سال در کنار تو نیم هر چه امید دارم می شود هم اما سلام بابان مدعی برسان
 و بگو از ذوالنون که اے مدعی را هنر و دروغ گو اگر رسوا اے عالم که خدا و نعم نه خداوند تو ام تا پیش
 ازین با عاشقان و فرماندگان درگاه ما مگر کنی مرید چون بیدار شد بگریست در دس بنجد سبب
 شیخ نهاد و خواب خود بیان نمود ذوالنون چون شنید که خداوند مرا سلام گفت است و مدعی دروغ
 خوانده است از شادی آن بهائے بهائے گریست و نقل است که ذوالنون گفت اعرابی را
 دیدم در طواف زرد و خیف و گداخته گفتم تو محیی گفت بے گفتم محبوب تو بتو نزدیک است یا
 و گو گفت نزدیک گفتم یا تو مخالف است یا موافق گفت موافق گفتم سبحان الله محبوب تو
 بتو قریب است و موافق و تو بدین زاری گفت اے بطل ندان که عذاب قریب در
 موافقت سخت تر بود از عذاب بعد مخالفت و ذوالنون گفت در سرت زنه را دیدم
 پرسیدم از او از غایت محبت گفت اے بطل محبت را غایت نبود و گویند که ذوالنون
 بسیار بودیکه بیاد است ادا کرد گفت الم دوست خوش بود ذوالنون بسیار متغیر شد و گفت که

اگر او را دانسته برگز نام او با سانی نبرد **نفل است** که ذوالنون گوید در سفر سه روم بصحرای
 پربت رسیدیم دیدم که بر سر اریزن می باشد گفتم ای گرجه دانه می پاشی گفت مرغان امروز دانه
 نیا نندی پاشتم تا بر چین و خدا برین رحمت کند گفتم دانه که بیکانه باشد بر ندید گفت اگر قبول نکند
 باره بنیذا نچین میگویم گفتم بنید گفت مرا بهین پس بر حج رفتم دکان گهر را دیدم عاشق دار
 مراد طواف دید گفتم ای ذوالنون دیدی که پذیرفت دکان تخم بد او پس مرا بخانه برد ذوالنون گفت
 که تو هم خوش شد گفتم خداوند ما پیشته بنشسته اریزن گهر سه چهل ساله اریزن می فروشی ما تله آواز دادند و از
 تو تله بر گرا خواندند بر علت خواندند هر گرا را ندیده علت را ندان تو ای ذوالنون فایغ باش که کار
 فقال لایرید باقیاس تو راست ناید و هم ذوالنون گفت که دوستی داشتم فقیر و بمراد خوش
 دیدم گفتم خدا با تو چه کرد گفت بیامرید و فرمود که بیامریدم ترا این سبب که از مسلمانان بچ نگرانی
 با وجود احتیاج دهم ده گوی که هرگز نان و آب سیر نخوردم نه نصیته کردم یا قصد نصیته در من پدید

بیان حال یاضت مجاهد سلطان العافین بایزید بسطامی رحمته الله علیه

در تذکره الاولیا است که از مادرش نفلی کند بنگامیکه و سه در شکم من بود اگر من لقمه شسته میخوردم
 او در شکم من می طلید و قرار نگر نمی تا آن لقمه را منع نمیکردی **نفلی است** که چون مادرش
 بمکتب فرستاد هرگاه بسوره لقمان بدین آیت رسید **ان اشکونی و لوالدیک** از استاد معنی
 این آیت پرسید و آنچه بود گفت بردش کار کرد و لوح بنهاد و از نادگفت که یا مرا از خدا
 درخواه تا همه ازان تو باشم یا مرا بخدا بخش تا همه ازان او باشم مادرش گفت ای فرزند
 ترا کار را که در حق خود تو بخشیدم پس بایزید از بسطام رفت و یک سال در بادیه شام میگذشت
 و ریاضت میکرد و بیخوابی و درنگی و گرسنگی و دائم گرفته بود و صد و سی و سه پیرا خدمت کرد و از هم

فائده گرفت و از آنجمله کیه امام جعفر صادق بود **نقل است** که روزی پیش امام جعفر صادق رضی الله عنه بود امام گفت که آن کتاب انطاقل فرنگی را بیاورید گفت که کدام طاق جعفر گفت بدست من است تا اینجا می طاق را ندیده گفت نه که مرا آن چه کار که پیش تو سر بر آرم بنظاره نیامده ام امام گفت چون چنین است بسطام رو که کار تو تمام شد **نقل است** که از وی گفتند فلانجا پیری است بزرگ بدیدنش رفت چون نزدیک وی رسید دید که آن پیر اکبر دهن جانب قبله انداخت بحال بارگشت گفتند چرا باز گشتی گفت اگر دیر در طریقت قدم بودی خلاف شریعت بودی رفتی پس معلوم شد که دیر در طریقت قدم نیست **نقل است** که از خانه او تاد در مسجد بنام بود او هرگز آب دهن را آنجا نینداخت بسبب حرمت مسجد **نقل است** که وی در دوازده سال بکعبه رسید و هر گاه مصلی می انداخت و نماز می گذارد و می گفت این زلمیر پادشاه دنیا نیست که بگیار از اینجا توان دید و چون بکعبه رسید آن سال بدین زفت و گفت که ادب بنویز زیارت پیغمبر متبع این زیارت از اجداد گانه احرام بندم پس بعزق باز آمد و سال دیگر احرام گرفت در راه خلقه همراه او شدند بایزید چون هجوم سخت دیدند دست که محبت خود را از دل ایشان دور کند و زحمت خود از راه ایشان بر دارد و نماز نابد او کرد و در ایشان انگار است و گفت ای انا الله لا اله الا انا فاعلم بکون همه گفتند این مرد دیوانه است او را بگذاشتند و رفتند و شیخ آنجا بلال بن ثعلبه را سخن گفت چنانچه بر بنبر گفت حکایت عین الله پس در راه کله سری یافت که بر وی نوشت بود صمد نگار عی فیهم که ایتقلون نوره بنود آنرا برداشت و بوسه داد و می گفت این سر بر صوفی می ماند که در راه حق محو شده است و ناچار گشته نگوش دارد که خطاب لم یزکی شغور و چشم دار که جمال لم یزکی بنید و نه زبان دار که کلمه از معرفت او گوید این آیه در شان اوست **نقل است** که ذوالنون مرید

پیش بایزید فرستاد و بهیچام داد که همه شب نمی خسبی در بادیه دقایق در گذشت بایزید جواب داد که
از ذوالنون بگو که مرد تمام آن باشد که همه شب خفته باشد و چون بادیه شود پیش از قافله بمنزل
رسیده باشد ذوالنون این شنید بگریست و گفت مبارکش با احوال مابین در حبه نرسیده
بدین بادیه طریقت میخاهد و بدین روش سلوک باطن نقل است که در راه حج شتر می داشت
که بر آن ز او راحله خود میداشت یکله گفت که اینقدر بار گران برین مسکین نهادن ظلم است
بایزید گفت ای جواد در دارنده این بار شتر نیست بلکه کن که بیج بار بر پشت او هست چون
آنکه کردید که بیکدست آن بار بالائے شتر بود گفت سبحان الله عجب کاره است پس بایزید
گفت اگر حال خود از شما پنهان دارم زبان ملامت در از میکنید و اگر مکتوف کنم طاقت آن
ندارید چه باید کرد چون مشرف بر دیارت مدینه شد بخاطرش آمد که بخدمت مادر روم پس
با جمعی روزه به بطام نهاد اهل بطام باستقبالش آمدند بایزید مراجعات ایشان گران خود
بشهر رسیده ماه رمضان بود قرص از دو کاسه برگرفت و بخوردن این حال دیدند و یکبار
برسیدند شیخ با اصحاب خود گفت دیدید بیکه شرعی کار کردم همه خلق مرا در گردن پس سحرگاه بدخانه
رفت و گوش داشت آواز مادر شنید که میگفت الهی غریب مرا که دار و دل شاخ را از خویش
و مالات نیکو دیر اگر امت کن چون این دعا بایزید شنید بگریست و در نزد مادرش گفت کیست
گفت غریب تو مادر گریان شد و در یکشاد و گفت ای طیفور غم غل کرد از بسکه در فراق تو گریستم
و چشمم توانم از بسکه بار غم کشیدم بایزید گوید آنچه در حله ریاضات و مجاهدات و خدمت و غربت
می کنم در آن یافتم که شبی مادر از من آه خواست و در کوزه آب نبود و در سبوحم نبود و در یاقوت
بود بلب جونی زخم و آب آوردم مادر خواسته بود همچنان کوزه بر دست نهادم و بگری
انتظار میکردم تا بیدار شد و آب خورد کوزه بر دست نهد و گفت چه از دست نهادی

ترسیدم که تو بیدار شوی و من حاضر نباشم و تنه دیگر گفت آن یک نیمه در فراز کن تا وقت
 سحر بودم تا نیمه راست فراز کنم تا نیمه چپ تا خلافت فرمان نشود وقت سحر آنچه می چشم از در آمد **نقل است**
 که بایزید از که می آمد بهمان رسید اندک تخم مصفر خورده در خرقه بست و بسطام آورد چون
 باز کشا و مورس در آئینان بود گفت اینهارا از جائے خود آواره کرده ام پس برخواست و باز
 بهمان بر دو آنجا که خانه آنها بود نهاد تا که در مقام **التَّحْطِیْمِ** **کَلِمَةُ اللَّهِ** بنایت کمال شود
 باشد در عاتق **الم الشفقته علی خلقت الله** باین درجه نرسد و دست گفت که دوازده
 سال آننگر نفس خود بودم و او را در کوره ریاضت می نهادم و با تش مجاهده می تا نفم و برندان
 می نهادم و به تنگ ملامت می نمودم تا آئینه ساختم پنج سال آئینه خود بودم و با لواط عات و
 عبادات آن آئینه را می زد و دوم پس یک سال نظر اعتبار کردم در میان خود از غرور و عشو و اعتماد
 بر طاعت و عمل خود پسندیدن زاری دیدم پنج سال دیگر چید کردم تا اذان زاندر بیده شد
 اسلام تازه آوردم نگه کردم همه خلایق را مرده دیدم چهار تنگیه در کار ایشان کردم و انجنازه هم
 باز گشتم دینی ز چشم حق بد حق بخت پیوستم **نقل است** که چون بدر مسجد رسید ساعتی
 بایستاده و بگریه گفتند چه حال است گفت خود را چون زن مستحاضه می یابم میترسم
 چون بمسجد در آیم بیاید **نقل است** که یکبار غم حج کرد و منزه چند رفت و باز آمد گفتند
 هرگز تو غم نخیز و ای این وقت چون افتاد گفت در راه نهنگی دیدم تیغی کشیده گفت
 اگر باز گردی نیک و اگر نه بدین تیغ بریت از تن جدا کنم پس گفت تو کنت الله بسطام
دَقِصَاتُ الْبَدَنِ **الْحَمْدُ لِلَّهِ** **نقل است** که گفت مردی پیشم آمد و گفت کجا می
 گفتی به حج گفت چه داری گفتم دوست درم گفت بمن ده که صاحب عیالم و هفت بار
 اگر دم بگرد باز گرد که حج تو این است همچنان کردم و باز گشتم **نقل است** که چون کار

او بلبت رشت و سخن او در عرصه اهل ظاهر یعنی گنجینه هفت بارش از بسطام بیرون کردند و
 میگفت که چرا بیرون میکنید میگفتند از آنکه مرده بدی گفت نیک شهر که بدش بازید بود
نقل است که بنجه بر بام رباط شد تا ذکر گوید بر دیوار بایستاد و تا صبح بیخ گفت
 نگردد که بجای بول خون کرده بود پس رسیدن این چه حالت است گفت از دو سبب تابان داد
 بطلان مانند یک انگه و کدو کی بر زبانم سخن فرست بود و دریم آنکه چندان غفلت بر من سایه
 انداخته بود که اگر دل حاضر میشد زبانم کار نمیکرد اگر زبانم در حرکت نمی آمد دل از کار میشد بهم
 شب را درین حال بودم **نقل است** که چون شیخ خلوتی کردی بر سر عبادت
 یا از فکر در خانه شدی و همه سوراخ ها بگرفتند و گفته کمی ترسم که آواز مرا بسوزاند
 و این خود بهانه بودی عیسی بسطامی گوید که سیزده سال با شیخ صحبت داشتم از دس سخن
 نشنیدم و عادتش آن بود که سر بر زانو نهادی چون سر بر آوردی آب کس کردی و باز
 سر بر زانو نهادی شیخ نهیلی گفت که این در حال تبین بود اما در حال بسط از دس فوائد
 بسیار یافتند یکبار در خلوت بر زبانش رفت سبحانی ما عظم شائے چون بخود باز آمد
 مریدان گفتند شایعین لفظ گفتند گفت خداے شما را خصم باد اگر بار دیگر بشنوید مرا پاره پاره
 میکنید پس هر یک را کار دس داد چون وقت دیگر همان گفت اصحاب قصد کردند تا او را
 بکشند خانه را از بازید پر دیدند چنانچه هر چهار گوشه پر بود اصحاب کار دیز و دود کار کردند
 چنانچه کس کار و بر آب زند چون ساعتی برآمد آن صورت خمد و میشد تا بازید پیدا آمد چون
 صغوه در محراب آن اصحاب درآمد و آن حال با شیخ گفتند شیخ گفت بازید این است
 که می بینید آن بازید **نقل است** که دقتی سیب رخ برگرفت و بر دس نگرست و گفت
 که سیب لطیف است بر سرش ندای آمد که اے بازید شرم ندری که تمام من بر میوه می نهی

چهل روز نام خدا از زبان او فراموش شد گفت سوگند که تا زنده باشم سیوه سبطام بخورم و
 گفت رد نمایی در خاطر گذشت که من پیرو قم و بزرگ عصر چون اندیشه کردم دانستم که غلطی عظیم
 افتاد بر فاسم و براه خواسان شدم و در منزل مقام کردم و سوگند خوردم که این جابر بخیزم تا
 حق تعالی کسی را بمن فرستد که مرا بمن نماید سه شبانه روز آنجا مقام کردم روز چهارم مردی را دیدم
 عوری بر احوال سواری آمد چون نظر کردم اثر آشنای در دیدم باشد اشاره کردم که توقف کن در حال
 پستی شتر در زمین فرو شد آن مرد من نگرست و گفت مریدان می آری که چشم گرفته باز کنم چشم باز
 گرفته فرو گیرم و بطام و اهل بطام بابا بایزید غرق کنم از سبب او بهوشم رفت گفتم از کجای می آیی
 گفت ادا الوقت که تو عهد کرده من سه هزار فرسنگ آمده ام اینجا گفتم زینهار اے
 بایزید دل را اینجا دار در روی بر تافت و برفت و نقل است که چهل سال در سجد مجاور
 بود صاحب مسجد را جدا داشته و جامه طهارت جدا و چهل سال پشت به شیخ دیوار می
 باز نهاده الا بید یوار سجد می یار باطلی گفت حق تعالی از ذره باز خواهد پرسید و این از
 ذره بیش بود و گفت چهل سال آنچه آدمیان خوردند من نخوردم یعنی قوت من از بجای دیگر
 بود و گفت چهل سال دید بانی دل کردم چون نگاه کردم زمار شرکی در میان خود دیدم و شرکش
 آن بود که بجز حق التفات کردی و در و لیکه شرک نماند بجز حق میباش نبود و گفت چهل سال دیدم
 دل بودم چون نگاه کردم بندگی و خداوندی از حق دیدم گفتم سی سال خدا پرستی طلبیدم
 چون نگاه کردم ادطالب بود من مطلوب و گفتم سی سال است هرگاه که خواهم خدا را یاد کنم
 پس دیان در بان خود بشویم باب تعظیم حق را الی موسی گفت از دوی رسیدم که معصبتین
 چیزه درین راه چه دیدی گفت اگر معصبت ترین گویم تو طاقت شنیدن آن ندار می
 اتا آسان ترین این است که نفس را کاره فرمودم قبول نکرد و یک سال است که آتش نداده ام

وگفت مدتی نفس را بدگاه میروم و میگردد چون مدتی رسید او مرا می برد و میخندید و **نقل است**
 که آخر کار او بجائے رسید که هر چه در خاطر او گذشت در حال پیش اذکار آمدی و چون خدا را یاد کرد
 بجائے بول خون از دسے جدا شد و **نقل است** که ابو تراب را مریدے گرم و صاحب حال
 و وحد بود ابو تراب از دسے گفت ترا صحبت الیزید باید روزے مرید بجوابش گفت کسے که
 هر روز خداے پایزید را بصد بار میزد و او را چه حاجت صحبت پایزید باشد آخر الامر روزے
 همراه پیر شده به بطام آمد چون پرسیدند آنوقت شیخ بخانه بود باب رفته بود آنجا هر دو رفتند
 شیخ را دیدند که می آمد بسوے آب بدست و پوستینه کهن در بر چون چشم پایزید بر مرید ابو تراب
 افتاد چشم آموید به پایزید در حال بلرزید و بیفتاد و جان داد ابو تراب گفت شیخ یک نظر و
 برگ پایزید گفت اے ابو تراب در منهادین جوان کارے بود که هنوز وقت کشف آن
 نبود در مشاهد پایزید آن کار بیکبار کشف شد طاعت آن نداشت و فرود رفت **نقل است**
 که بجایی معاذ از می به پایزید نامه نوشت که چه گوئی در حق کسے که قدح شراب خور دوست
 ازل و ابد گشت پایزید جواب نوشت که اینجا مرد هست که در شراب روزے دریاے ازل
 و ابد در میکند و نفره هک من می نویسد میزند پس بجایی نامه نوشت که مارا با او ترسیت
 لیکن معاذ من دو بهشت است در زیر سایه طوبی و قرصے نان بآن نامه فرستاد بود
 گفت که این را بخور که از آب زمزم شسته ام پایزید جواب نوشت و آن سرا و یاد کرد
 و گفت آنجا که یاد من باشد هم بهشت است و هم سایه طوبی و ما آن قرص خوریم که با نهم
 شسته اند اسم که از کدام شسته بجای چون این بشت کمال شتیاق بزیارت پایزید رفت
 وقت نماز خفتن آنجا رسید گفت خواسم که زحمت یہ شیخ دهم تا باده شنیدم که شیخ در
 گورستان بعبادت مشغول است بآن گورستان رفتم و شیخ را دیدم که تا باده بر سر درگشت

پایه ایستاده بود در حال او عجب داشت که گوش کردم همه شب در کار بود و در گفتگوئی داد و ستد
چون صبح برآمد بزبان شیخ برآمد و گفت ای ایسا که کس همدل مقام پیش کنی پیش
رفت و سلام کرد و از واقعه شبانه پرسید شیخ گفت بخت و سه مقام بر ما عرض کردند گفت
ازین همه هیچ نخواهم که اینهمه حجاب است یکی گفت چه معرفت خواستی بایزید نوره زد و گفت
خاموش ای یحیی که مرا خود غیرت می آید که در ابدانم هرگز نخواهم که در اجزای دانه جایگزین
او بودن در میان چکار دارم و خود خواست و آنست که جزو کسی دیگر در ان نشناسد
یحیی گفت بخت عزت الله که از فتوحی که دوش ترا بوده است مرخصی کن شیخ گفت
اگر صفوة آدم و قدس جبرئیل و خلعت ابراهیم و شوق موسی و طهارت عیسی و محبت محمد رسول الله
علیه السلام بود هندی ز بهار با صنی نشوی و ماده اے آن طلبی صاحب بهمت باش و سرزنج
فرو و مبار که بدان **نحوه نقل است** که احمد بن حرب حصیری بخد مت و فرستاد
که شب بروی نماز گذارد شیخ گفت من عبادت آسمانیان و زمینان هیچ کرده در بالشی نهادم
و آنرا بر سر گذفتم و گویند که ذوالنون مصلای نزد و فرستاد و پس کرد که مرصلا بچه
کار آید ما را مندر باید که تا بروی تکیه کنم یعنی کار از نماز در گذشت و به نهایت رسید پس
ذوالنون مندر سکفت پیش شیخ فرستاد شیخ باز فرستاد و شیخ در آنوقت گله خفته بود و بویست و آنرا
بود و گفت آنرا که لطف و کرم حق تکیه گاه بود بیانش خلوق بنا زد و بدان نیازش بود **نقل است**
که گفت شیخ در صحرائی بودم و در درخت کشیده احتلام افتاد و بهو بغایت سرد بود و خاتم
که غسل کنم نفس کاهی که گفت صبر کن تا روز بر آید چون کاه نفس دیدم و دسم که نماز قضا خواهد شد
همچنان با خرقه شیخ شکتم و غسل کردم و همچنان در میان خرقه بودم و خرقه شیخ بسته بود تا آنکه گاه که
هوا گرم شد و همه زمرتان درین نجش داشتند تا دمت بود که هفتاد بار بپوش شد می از کاه

نقل است که شیخ بگورستان می آمد جوانی از بزرگان بسطام بر لب میزد چون نزدیک
 شیخ رسید شیخ گفت **لا حول ولا قوة الا بالله** جوان بر لب بر سر بایزدید و در سر شیخ و بر لب
 مهر و بخت است شیخ بزادیه باز آمد علی الصبح بهای بر لب بدست خادم داده و
 طبقه از حلوایش آن جوان فرستاد و گفت که بگو بایزدید عذر میخواهد و میگوید که دوش آن بر لب
 بر سر اشکستی این قراعه لبان و دیگر بخورد ازین حلوای خود تا تلخی شکستن آن از دلت برود چون
 جوان چنان دید بیامد و در پائے شیخ افتاد و بسیار گریست و توبه کرد و چون جوان دیگر
 باو می یافت کردند بیزکات اخلاق **نقل است** که روزی میرفت با اصحاب خود
 در تنگانه راه سگهای پیش آمد شیخ بازگشت و راه بسگ ایشان را که پس خاطر میدید بطریق
 انکار رفت که حق تعالی آدمی را کرم کرده است شیخ سلطان العارفين است باینهمه بر سگ
 ایشان را که دین چگونه باشد شیخ گفت اے عزیزان سگ بزبان حال با من گفت که در بین
 السبق از من چه تقصیر و از تو چه توفیر که پستین سگ در من پوشانیدند و خلعت سلطان العارفين
 در بر تو انداختند این اندیشه در سر ما اندر آید و ایشان را که دم **نقل است** که روزی میرفت سگ
 بادی همراه شد شیخ از او دوری در کشید سگ گفت اگر شکم خالی نیست و اگر ترم بهفت آب
 و خاک میان ما صلح شود اما اگر تو دامن بخود باز زنی اگر بهفت دریا غسل کنی پاک نشوی
 بایزدید گفت تو پلیدی ظاهر داری و من پلیدی باطن بیا تا هر دو را جمع کنم تا سبب جمعیت
 باشد که از میان ما پاکی سرزند سگ گفت تو همراهی مرا نشانی که من مردود و غلظتم و تو مقبول
 خلق هر که بر من رسد سگ بر میزند و هر که بر تو رسد السلام علیکم یا سلطان العارفين گوید و من هرگز
 استخوانی فردا نه نهادم و تو سخن گندم داری بایزدید گفت همراهی سگ را نشانی که هر چه
 لکم یذل ولا یدنال را چگونه شایم بجان خدای که بهترین خلق را بکترین خلق پرورش دهد

پس شکے در من افتاد و از طاعت تو میدشدم گفتم بیا زارشوم و ز نارے بخرم و در میان بندم
 ز نارے آویخته در بازاردیدم پرسیدم بچندگفت بهزار درم سر در پیش انگذم هاتفه آواز داد
 که تو نداشتی ز نارے که بر میان چون تویی ببدند بهزار درم کم نشاید گفتم ولم خوش شد و استم
 که حق را عنایت هست در حق من نقل است که زاده بود از جمله بزرگان بسطام صاحب
 طبع و صاحب قبول و از حلقه بایزید غائب بود و روزی گفت سی سال است تا
 صَاحِبُ الدَّهْرِ وَ ذَا یَمِّ اللّٰیْلِ سَمَ لیکن ازین علم که تو میگوئی در خدا نرسیده نمی بایم
 هر چند تصدیق میکنم و دوست میدارم شیخ گفت اگر سیصد سال بروزه باشی و نمازگذاری
 یکذره بوی ازین حدیث نیابی گفت چرا گفت از آنکه تو نجو بی نفس خود گفت این را
 دوائی هست شیخ گفت هست اگر بعل آری گفت بعل آرم کطالیم شیخ گفت همین
 دفت برو و دوی سر و محاسن تبراش و جامه که داری بیرون کن و کلیم در میان بند و
 بر سر آن محله که آنجا ترا بهتر میدانند برو و قبری که بر جز کن پیش خود بند و طفلان را جمع کرده
 بگو که هر که مرا یک سیله زند یک جز بدهم و هر که دوزند دو دهم و در شهر میگرد تا کو دکان سیله بر
 اگر دنت زنده که علاج تو اینست زاهد گفت سبحان الله لا اله الا الله شیخ گفت
 اگر کافری اینکلمه گوید من شود و تو بدین کلمه مشرک شدی گفت چرا شیخ گفت از آنکه
 تو تعظیم خدا را این کلمه گفتی و تعظیم حق را و گفت من این علاج هرگز ننوازم کرد و دیگر فرما
 شیخ گفت علاج تو همین است مگر تو نخواهی که نقل است که شاکر و ثقیف لمی را قصد
 حج شد ثقیف گفت بسطام رفته از بایزید ملاقات باید که درید چون بخدمت بایزید رفت
 و گفت تو ریکیتی گفت ثقیف گفت او چه گونه گفت از خلق فارغ شد است و توکل
 و میگوید اگر آسمان و زمین رویت شوند و خلق همه عیال من شوند من از توکل خود بزرگوارم

بایزید گفت این است صفت کافری و انیست صفت مشرکی که اورا است بایزید
اگر کلامی بود بشهر آن مشرک نہ پر وقت مراجعت از دوسے گوئے کہ خدا را بد و نان آذنائش
میکنی چون اگر سہ نہ شوی از کسے دو گزده نان بخواه و بخور و باز نام تو کل بکجور نہ تا از شامت
تو آنتہ ہر ولایت غارت نشو و آند از دزد شستی این سخن باز گشت و پیش شفیق رفت و سے
گفت چرا زود باز آمدی گفت بوجوب حکم تو زیارت بایزید رفتہ بودم او چنین چنان
در حق تو گفت شفیق عیب آن سخن در خود بدیدہ گفت چرا گفتے کہ چگونہ گفت نہ گفت برو
اکنون بگو کہ اگر او چنان است تو چگونہ مرید پیغام باز رفت و گفت پیرم باز فرستادہ است
تا از تو پرسم اگر شفیق چنین است تو چگونہ بایزید گفت این نادانے دیگر بن پس گفت
اگر بن بگویم کہ چونم تو ندانی گفت اگر شیخ مصلحت بیند بفرماید یا بر کاغذے بنویسد تا
روزگار بن ضائع نشود کہ من از راه دور آمده ام بایزید گفت بنویس۔

بسم اللہ الرحمن الرحیم بایزید انیست کاغذ در چمد و بوسے داد یعنی بایزید
پیچ نیست و چون موصوف نیست چگونہ وصفش توان کرد بایزید ذرہ پدید نیست تا بدان
چہ رسد کہ پرسید کہ او چگونہ است تو کل دارد یا اخلاص کہ اینہمہ صفت خلق است تخلق
باحسناق اللہ می بایزید تو کل متجلی شدن مرید بلخ رفت شفیق بسیار شد و ایش
نزدیک رسیدہ بود ہر ساعت کسے را بر بام میفرستاد پیش از آنکہ ایش نزدیک برسد
جواب بایزید بشنو و نفسی چند مانده بود کہ ناگاہ مرید در رسید و آن کاغذ بوسے داد
شفیق آنرا مطالعہ کرد و گفت اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ وَ
اَشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ و مسلمان شد پاک از عیب خود و از ان
توبہ کرد و دجبان و اول نقل است کہ ہزار مرید با سلطان احمد حضور یہ بخدمت بایزید آمدند کہ

هرگز از آب میرفتند و در سواهی پریدند احمد گفت هرگز از شطاطت مشاهده بایزید باشد یا آید
 در سیر و ن باشد هرگز از در رفتند هر یک را عصائی بود و در ولایت نهاده اند که آنرا بیت العصا خوانند
 گفت از ایشان مرطافات دیدار بایزید نیست من عصا دارانگاه خواهم داشت چون جمعی
 پیش بایزید رفتند و س گفت آنکه بهتر شما است او را در آری پس او را در آوردند بایزید
 احمد گفت تا که یا حیات و اگر دعا گشتن احمد گفت آب چون بیکجا ایستد متغیر شود و گفت
 چرا در میان شما تا متغیر نشود آلاش پذیرد پس بایزید در سخن آمد احمد گفت فردا که ما هم
 نمی کنیم همچنین تا بهفت بار تا سخن بایزید بگویم که در چون بایزید حاضر شد احمد گفت یا شیخ بلایس
 را دیدم بر سر کوته تو پرواز کرده گفت آری با ما عهد کرده بود که گرد بطام نگردم و اکنون یک
 را و سه کرد تا در خون افتاد و شرط است که در دال را بر در بادشاهان برداشته یک آرد
 پسید که ما پیش تو جمعی می بینم چون زنان ایشان کیانند گفت فرشتگان آنکه می آیند و مرا از علوم
 سوال میکنند من جواب میدهم و نقل است که شب بخواب دیدم فرشتگان آسمان اول پیش
 او آمدند و گفتند بر خیز تا خدا را یاد کنم گفتم مرا زبان ذکر او نیست همچنین فرشتگان هفت آسمان
 آمدند و گفتند همین هر یک را جواب دادم پس گفتند زبان ذکر او که داری گفت آنگاه که اهل
 دوزخ بدوزخ قرار گیرند و اهل بهشت در بهشت و قیامت بگذرد بایزید گرد عرش برگردد
 و بگوید السلام و گفت شب خانه من روشن شد گفتم اگر شیطان من اذان عزیز ترم و بلند است
 ترک نماز من قطع بود اگر از نزدیکانی بگذرد تا از سرائے خدمت بسرائے کرامت برسم
 نقل است که و سه شب ذوق عبادت منی یافت خادم را بگفت بنگر تا در خانه حبسیت
 دید که غش انگور است گفت این را بیکه ده که خانه ما دوکان بقالان نیست تا وقت
 خوش شد نقل است که از بایزید پرسیدند که پیر تو که بود گفت پیر زنی که کوزه در غلغات

شوق و توحید بودم بصبح ارقم پیر زنی با انبیا نے آکر در سید مرگفت این ابنان گندم با یگر در من
چنان بودم که خود را غنیمت و نعمت برون بشیبه اشارہ کردم بیامد دانیان او بر پشت دے بہا دم و
پیر زن را گفتم اگر بہتر روی چہ گوئی کہ گراویدم گفتم بگویم فلاںے را دیدم شیخ گفت ہاں
چگوئی گفتم این شیخ تکلف است یا ز گفتم نہ گفتم تو آرا کہ خدا تکلیف نکرده است تکلیف
دادی ظلم نباشد و با اینہم سخا ہی کہ این را بجا است بر غو بندی و اہل شہر دانند کہ صاحب
کہامانی، و شیر ترا طبع است این نہ رعنائے بود گفتم بلے تو بہ کردم و از اعلیٰ بہ اسفل آدم
این سخن پیر زن پیرین بود ازان چنان شدم کہ اگر آیتے یا کراتے روے آوردی از حق تعالیٰ
تصدیق آن خواستے پس در حال نورے زردید آمدی بخط سبز برد نوشتہ کہ لا الہ

إلا الله محمد رسول الله نوح بنی الله ابراہیم حلیل الله موسی
علیہ السلام عیسیٰ دوحہ الله۔ بدین سخن گواہ کرامت پذیرفتے تا چنان شد کہ بجا وہ دیگر حاجت
نباشد و حضرت یو یو حق تعالیٰ را بخواب دیدم فرمود کہ جملہ مردم از من چیزے میطلبند مگر با نیزید کہ
از من مرے میطلبند **نقل است** کہ شفیق بلخے و ابو تراب خشی پیش شیخ آمدند شیخ طعائے پیش آورد
از مردان شیخ خادم بود ابو تراب گفت کہ تو ہم بخور گفتم من روزہ دارم گفتم بخور و ثواب
یکماہ بہتان گفتم روزہ تو اتم کشا و شہیق گفتم روزہ بچنائے و ثواب یکسا بہتان گفتم
نخواستہ کشا و با نیزید گفتم بگذر کہ اور اندہ حضرت است پس مدے بر نیامد کہ اور ابد زوی
گفتند و ہر دو دشمن بریدند و **نقل است** کہ یکروز در جامع مسجد عابریین زندہ بود و عصائے بیقتاد پری
آدمان پیر دقتا شد و آن عصا برداشت شیخ بخانہ اور رفت و از دے سے بکلی خواست گفتم پشت
وہا کر دے در گرفتن عصا گویند یکے در پیش او آدا و از حیا سکہ پرسید شیخ جوابے داد کہ آنکس آید
مردے در آمد آجے زردید ایستادہ گفتم اے شیخ این مصیبت گفتم یکے از در آمد و سوالے

از حیا کردن جواب دادم طاعت نداشت چنین آب شد گویند که کبار شیخ بدجله رفت و صلب آب بهم
 آورد و گفت بدین غزه بنوم مرا کریم باید نذر است نقل است که شیخ در پس امامی نماز میکرد و امام
 گفت یا شیخ تو کبھی نیکی و چیزی از کسی نیگیری از کجا میخوری گفت صبر کن تا نماز قضا کنم که نماز در پس
 کسی که روزی و هبند را نداند روا نباشد و نیز کسی را دید در مسجدی که نماز میگذاشت و گفت اگر تو
 پنداری که این نماز سبب رسیدن است بخدا غلط کردی که همه پنداشت است نه موصلت و اگر
 نماند یعنی کافر شدی و اگر ذرّه بحکم اعتماد در و نه گری مشرک باشی و گفت کسی باشد که بزیارت
 اید و ثمره آن لعنت باشد و کسی بیاید و نماند آن رحمت باشد گفتند چگونه گفت کسی بیاید و
 حالتی برین غالب بیند که من در آن حالت با خود نباشم مرا غیبت کند و در لعنت افتد و گیرے بیاید
 حق را برین غالب بیند و معذورم دار و ثمره آن رحمت باشد و نیز میگفت که کاش دو در قیامت
 برخاسته تا من خیمه خود بر طرف دوزخ زدمی و نگذاشتی که دوزخ یک عاصی را بسوزد و هر گاه
 که دوزخ مرا بیند سپست شود تا من سبب راحت خلق باشم حاتم اصم مرید از آن گفته هر کسی
 از شمار روز قیامت شفیع عاصیان نشود و مریدین نبود این سخن بحضرت بایزید رسید گفت من
 میگویم که مریدین آنست که بر کنار دوزخ بایستد و هر گاه بدوزخ برسد دست او گرفته به
 بهشت برود بجائے او خود در دوزخ برود و گفتند چرا بدین فضل که خدا ترا داده است خلق را
 بخدا انحرافی گفت کسی را که او رد کرده است بایزید چون تواند که بر دارد و گفت هر که
 قرآن بخواند و بجزایه مسلمانان زود و عبادت بهاران نکند و بیتمازا نپرسد و دعوی این
 حدیث کند بداند که او مدعی است یکے شیخ را گفت که دل صافی کن تا با تو سخن گویم و سے
 گفت سی سال است تا از حق تعالی دل صافی میخواهم هنوز نیافتم ام کجایست برائے
 تو دل صافی از کجا آرم و گفت خلق پندارند که راه خدا روشن تر از آفتاب است و من

چندین سال است تا می خواهم که مقدار سرسوزنی این راه بر من گشاده شود و می شود **نقل است**
 روزی که بلائی بر دست رسید گفت الهی تا آن قدر تا می ناخورشم نیز باید بلائی بفرماید
 ناخورش کنم روزی ابو موسی از شیخ پرسید که با مداد است چون است گفت نه مرا با مداد است
 نه شبانگاه گفت پسینه ما کو از دادند که اے با یزید خسته انه ما از طاعت مقبول و خدمت
 پسندیده پر است اما اگر میخواهی چیزی ببار که ما را بنویسم خداوند آن چه بود که ترا بنویسد گفت
 بچارگی و عجز و نیاز و خوار و شکنجی و شکستگی **نقل است** که شیخ گفت که اول بار سبج بخانه خدا
 رفتم خانه را دیدم دویم بار که رفتم خداوند خانه را دیدم سیوم بار که رفتم نه خانه را دیدم و نه خداوند
 خانه را یعنی چنان در غم گم شده بودم که هیچ نمی دانستم اگر سیدیدم حق سیدیدم و دلیل برین سخن
 آنست که یکبار در خانه با یزید رفت او از داد شیخ پرسید که می طلبی گفت با یزید را گفت
 در خانه با یزید جز خدای نیست و یکبار دیگر در خانه او رفت و او از داد گفت که می طلبی
 گفت با یزید را گفت بچاره با یزیدی سال است که با یزید را سجوید و نام و نشان نمی
 یابد این سخن را ذوالنون شنیده گفت خدا بر آدم با یزید را بسیار داد که با جماعتی که در
 خلعت گم شده اند او نیز گم شده است **نقل است** که با یزید را گفتند از مجاهده خود چیزی بگو
 گفت اگر بزرگ تر گویم طاعت آن ندارید کمتر این است که روزی نفس را کار فرمودیم
 تا فریاد کرد و کمال آتش نهادیم گفت یا تن در طاعت ده یا در شکنجی جان ده و دل بر لاک نه
نقل است که گفت در همه عمر خویش می بایدم که یک نماز کنم که حضرت ادر ابشاید نکرده ام
 شبی بعد از نماز خفتن تا وقت صبح چهار رکعت نماز گذاردمی هر بار که مانع شد می گفتی باز این
 باید نزدیک بود که صبح بدو بر نیاردمی و گفتی الهی من جهد کردم تا در غر تو بود اما نبود
 در خود با یزید است اکنون ترا بے نمازان بسیار اند با یزید بواسطه ایشان گیر و گفت

بعد از ریاضت چهل سال شبی حجاب برداشتند زاری کردم تا راهم دهند خطاب آمد که با
 کوزه شکسته که داری بپوشین باریست پوشین و کوزه بیند اتم ندائے شنیدیم که اسے
 بازید با این مدعیان گجو که بازید بعد از چهل سال ریاضت و مجاہدہ تا کوزه شکسته و پوشین
 پارہ پارہ نیند اتم باریافت شما با چندین علان کہ دارید و طریقت را دام و دانه ہواے
 نفس خود ساخته اید کلا و حاشا کہ ہرگز ہار نیابید **نقل است** کہ یکے گوش میداشت کہ شیخ وقت سحر
 چہ خواہد کرد دید کہ شیخ بجا را اللہ گفت و بفتاد و خون از دے روان شد گفتند این چہ حالت
 بود گفت ندا آمد کہ تو کسی کہ حدیث ماکنی **نقل است** کہ شبہ بر سر انگشت پایے الیتاد از نماز
 خفتن تا سحر گاہ خادش آن حال مشاہدہ میکرد و خون از چشم شیخ بر خاک می ریخت خادم
 در تعجب ماند باید ادا و شیخ پرسید کہ آن چہ حال بود شیخ گفت اول قدم کہ نرم بر عرش رسیدیم
 عرش را دیدیم چون گرگ لب آلودہ غمگین ہی گفتیم اسے عرش تو نشان میدہند کہ **الحجۃ**
على العرش استوی بیا تا چہ داری عرش گفت کہ جائے ابن حدیث است کہ
 ما را نیز بدل تو نشان میدہند کہ **انا عینک المنکسۃ فلی یبھد** چون بہقام
 قرب رسیدیم گفتند بخواہ گفتیم مرخواست نیست ہم توا را اسے ما خواہ گفتند تا از وجود تو ذرہ
 می ناید این خواست محال است **حکم نفسک و تعال گفتیم** می زلہ باز نخواہم گشت گشت
 خواہم کہ گفتند گجو گفتیم بر چہ علان رحمت کن گفتند باز نگرددیم پیچ آفریدہ را ندیدیم کہ اود را
 دلی شفیع نباشد حق را برایشان نیکخواہ ترا خود یافتیم پس خاموش شدیم بعد از ان گفتیم بر
 ابلیس رحمت کن گفتند گستاخی کردی خاموش کہ ادا از آتش است آتشی را آتش باید چہد کن
 آما خود را بدان نیاری کہ سزاے آتش شوے و گفت حق تعالی امر او ہزار مقام بنمود و در ہر
 مقامی یککے برین عرصہ کرد و قبول نکردم باخر گفت اسے بازید چہ میخواہی گفتیم **انکے پیچ نخواہم**

دگویند چون کہ از دے دعائے خواستہ گفتے کہ خلق ہمہ آفریدہ خداست و خدا خالق ہمہ
من در میان کہ ام کہ فغولی کنم۔

بیان حال یاضت مجاہدہ عبداللہ بن مبارک علیہ السلام

در تذکرہ الاولیا راست کہ سبب توبہ او آن بود کہ بر کینہ کے فریقہ شد چنانکہ قرار نہ داشت
شبے در زمستان در زرد پوار خانہ معشوق تا با مدا و بایستاد بانظار او و ہمہ شب برف می
بارید چون بانگناز گفتند پنداشت کہ بانگناز خفتن است چون روز شد دانست کہ ہمہ
شب متفرق حال معشوق بودہ پس با خود گفت شرمست باداے پسر مبارک کہ چنین شب
مبارک تار و زنجیرت ہوائے نفس خود بر پا بودی و اگر امام در نماز سورتے در از خواندے
دیوانہ شدی در حال دردی دروش فرود آمد توبہ کرد و در عبارت مشغول شد تا بدرجہ
رسید کہ مادرش یکروز در باغ بود دید کہ دے در سایہ گلینہ خفتہ است و مارے از شاخ
ترکس در دهن گرفتہ گیس از دے میر اندانگاہ از مرد و حلت کرد و بجا رفت و مجاہد رک
شد و ہمہ عمر آنجا بسر کرد **نقل است** کہ دے یکسال حج کردے و یکسال غزوہ و یکسال تجارت
کردے و منفعت آن براصحاب نفقہ کردے و در ویشان را خرم دادے و تحم آن
شمر دے دہر کہ پیش خودی دیرا بہر تحن دے دے **نقل است** کہ وقتے با بدخوی
ہمراہ شد چون از دے جدا شد بگریست گفت چاہی گیتی گفت آن بیچارہ رنت و آن
خوئے بد بچنان باوے ماند **نقل است** کہ یکبار در بادیمیرفت براشتر سوار بہ نزدیک و
رسید گفت اے درویش ما تو نگرانیم مارا خواندہ اند شما کجا میر وید کہ طفیلے اید درویش
گفت چون میزبان کریم بود طفیلے را بہتر دار و اگر شمارا بخانہ خود خواندہ مارا پیش خود خواند

عبداللہ گفت از ناؤنگران و ام خواست در پیش گفت اگر از شما دام خواست از برای ما خواست
 عبداللہ شرمندہ شد و گفت راست گفتی **نقل است** کہ دے در تقویٰ سجدے بود کہ یکبار
 در منزلی فرو آمده بود و اپنے گران قیمت داشت چون بہ نماز مشغول شد اسب در زیر
 یکے افتاد از اہا نجاگذاشت و پیادہ رفت و رفتے از مر و بشام رفت بجهت قلمی کہ از شہنے
 عاریت گرفته بود و بے رسانیدہ پس باز رسانید **نقل است** کہ روزے در ذی الحجہ
 بصر شد و بار روزے حج میوخت گفت اگر آنجا بنم باری اعمال آنہا بجا آرم کہ ہر کشت
 ایشان کند در ان اعمال کہ ناخن نترشد و موئے حلق کند ثواب حاجیانہ اور انصیب شود
 در ان میان پیرزنی پشت و قفا اعضا و روست گرفته گفت یا عبداللہ از روزے حج واری
 گفت بلے وے گفت مرا بے تو فرستادہ اند تا من ترا بعفات رسانم عبداللہ باخو گفت کہ سر و نم
 مانده است مرا چون بعفات رساند گفت کہے کہ سنت با داد و بجناب گزادہ باشد و فرضیہ بربت چون
 و تا آفتاب بر آمدن برد با و ہمراہی توان کرد پس عبداللہ بزم اللہ گفتہ قدم بادی در راہ نہا و
 و بزودے چنان از آب عظیم گشت کہ بکشتہ نتوانست گذشت وے بہر آبی کہ میرسد از عبداللہ
 میگفت کہ چشم ہر ہم نہ چون چشم می پوشیدم خود را آنطرف آب میدیدم تا بعفات رسانید چون حج
 گذاردم و از طواف سعی و عمرہ فارغ شدم و طواف و داع کردم پیرزن گفت کہ یا مادر اسیرے است
 کہ چند گاہ است کہ بریانت درون غاری است او را بہ نیم نیم جوانی دیدم زرد و ضعیف و نورانی
 وے چون مادر را دیدد پایشان خدا و بوسید و گفت دائم کہ تو نیادہ خدایت فرستادہ است
 تجہیزم کی کہ مرا وقت رفتن نزدیک است پس آن پیرزن از عبداللہ گفت کہ آنجا مقام کن تا او را
 دشن کنی پس در حال آن جوان بردار و دشن کرد پس پیرزن گفت کہ بانی عمر بر خاک او خاتم بود
 تو اے عبداللہ برو سال دیگر اگر باز آئی و مرا نہ بینی بدعا یا و آری **نقل است** کہ عبداللہ کیال

در سرم بود از حج فایز شده ساعته بخواب رفت دید که دو فرشته از آسمان فرو آمدند یکی از دیگر
 پرسید که اسال چند خلق به حج آمده اند گفت ششصد هزار گفت حج چند کس قبول افتاد گفت
 حج یکصد و هشتاد و هشت گفت حج چندین مروم که از دور دور باین مصائب آمده اند حیف محنت همه
 صنایع شد پس آن فرشته گفت که در مشق کفش گری هست علی بن موفی نام و سه اگر چه به حج نیامده
 است اما حج و سه قبول است و صاحب جیان را بدو بخندید اند چون بیدار شد مشقش شدم
 و بدش رفت و خانه او پر سیده برودش رفته آواز دادم و سه بیرون آمد گفتم چه نام داری گفت علی
 بن موفی گفتم چه کار کنی گفت پاره دوز سه پس این واقعه با و سه گفتم گفت تو چه نام داری گفتم عبد
 بن مبارک نوره زده و بیفنا چون بهوش آمد گفتم مرا از کار خود خبر ده گفت سی سال است که از سه
 حج دارم از پاره دوز سه سیصد و پنجاه دم حج کرده بودم اسال خواسته بودم که به حج روم روز سه
 سر پوشیده که در خانه است حامله بودم از همسایه بوسه طعام می آورده اند گفت که برو پاره طعام بتان رفتم
 بدخاندان آن همسایه و از آن حالش خبر دادم همسایه گریستن کرد و گفت شبانه روز است که اطفال
 من بیخ بخورند و مادر سه مرده دیدم پاره از و سه جدا کردم و طعام ساختم ما را این مباح است
 و شما را حلال نبود چون سخن شنیدم آتش در جانم افتاد و طعام خوردن را بکار دادم و سیصد و پنجاه دم با او
 دادم که نفقه اطفال کن که حج ما این است عبد الله گفت صد فی الملائک بن التی یا گفتم نه
 سرتراکتی تعالی حج ترا قبول کرد و حله حاجیان را بتو بخشید نقل است که عبد الله بن مبارک
 غلامی مکاتب میداشت یکی عبد الله را گفت که این غلام نباشی میکنند و سیم تو میداد عبد الله گفت
 شنبه در عقب او رفت تا بجوستانه شد و سرگور سه باز کرد آنجا محرابی بود در آن به نماز ایستاد
 عبد الله از دور میدید آهسته نزدیک غلام شد و دید که پلاسه پوشیده و علی برگردن نهاده و سه
 برخاک می مالید و زاری میکرد و عبد الله چون این دید آهسته گریان باز آمد و در گوشه نشست

و غلام تا صبح آنجا بماند پس برآمد و سرگور پویشانید و در مسجد شد و نماز بجا داد و گذارد و گفت الهی رود
 آمد و خداوند مجازی ازین درمی خواهد بایده مفلک آن تویی بده از جایکه دانی در حال نوری
 از بویادید آمد یکدم سیم بر دست آن غلام نشست عبد الله را طاعت نماند برخواست و در غلام
 بکنار گرفت دی بوسید و میگفت که هزار جان خواهد فداست چنین غلام با و خواهد بود و درین غلام
 پس غلام آن حال دید و گفت الهی چون پرده من بدریدی و راز من آشکارا کردی در
 دنیا مرا راحت نماند بجزت خود که مرا فتنه نگر دانی و جان مرا برداری هنوز سرش در کنار عبد الله بود
 که جان بداد عبد الله تهنیت گفتین و سر کرد و او را با همان پلاس در گور نهاد و همان شب سید عالم
 را خواب دید و فریاد برآید خلیل الله را که هر دو آمدند و هر یک بر راقی نشستند یا عبد الله
 چرا دوست مرا با پلاس دین کردی **نقل است** که زمانی سر و بود و او در بازار نیشاپور میرفت غلام
 دید با یک پسر ایستاده که از سر می لرزید گفت چرا با خواجه نیگونی تا از برائے توجیه سازد گفت بگویم
 او خود سید اندومی بینید عبد الله را وقت خوش شد نعره زد و دیویش شد پس گفت که طریقت
 ازین غلام باید آموخت **نقل است** که عبد الله را وقتی مصیبت رسید غلغله تعزیت او رفتند گری
 نیز رفت و با عبد الله گفت که خود مندان بود که چون مصیبت بودی رسد و زخمت آن کند که جالب
 بعد از سه روز خواهد کرد و عبد الله گفت این سخن از حکمت است بخواید و هم و گفت
 کسی که او را عیال بود و این از او صلاح بدارد و شب از خواب بیدار شود و کودکانش را بر تنه بیند
 جاسه برایشان برافکند آن کل او را از خون فلتراست و گویند که پیش او حدیث غیبت میرفت
 گفت من اگر غیبت کنم مادر و پدر خود را غیبت کنم که آنها با حسان بن اوی تانند و روزی جوانی
 آمد در پای او افتاد و بگریست و گفت که از ما گناه شد شیخ گفت چه کرده گفت زنا و
 گفت ترسیدم که غیبت کرده -

بیانِ ریاضت و مجاہدہ شیخ سفیان ثوری رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرہ الاولیا است کہ دے از ابتدا صاحب تقوی و ورع و صاحب تواضع و ادب بود چنانکہ نقل است کہ یک روز مادرش بر بام رفت و دے در شکم بود بر بام از ہمایہ انگشتہ ترشی در دہان کرد و دے چندان سر در شکم مادر زد کہ قریب ہلاکت شد پس مادر از ان ہمایہ بجلے ساخت تا سفیان در شکم قرار گرفت و ابتدائے حالش آن بود کہ روزے بغفلت پائے چپ درون مسجد نہاد و آوازے شنید اے ثور ثوری مکن چون این آواز شنید ہوش از دے رفت چون بہوش آمد محاسن خود بگرفت و طمانچہ بر رویے خود میزد و میگفت چون پائے ہر ادب در سجدہ نہاد و مامت از جیدہ انسان محو کرد و ہوش دار تا قدم چگونہ می نہی دزد و بعضے پائے در کشت زاری نہاد و آوازے آمد کہ یا ثور بگر کہ چہ عنایت بود کہے را کہ گامے برخلاف سنت بردواند داشت چون بظاہر بدینقدر بگریزند سخن از باطن او کہ تواند گفت و میست سال برودام بیج بشب خفت نقل است کہ خلیفہ عہد ہوش او نماز میکرد و در نماز با محاسن حرکت میکرد - سفیان گفت اینچنین نماز نمازے بود این نماز را در عرصات قیامت بردہنت زنند خلیفہ گفت آہستہ برگو گفت اگر من از چنین ہمتے ہستم دلم خون شود خلیفہ را این کینیہ در دل بہاند خواست کہ بحیلہ او را بردار کشد تا کہے باز چنین گستاخ با خلیفہ نکلند پس سزایش خلیفہ یافت آنچه یافت تفصیلش در تذکرہ الاولیا مرقوم است نقل است کہ سفیان را در حال جوانی پشت دو تا شدہ بود گفتد اے امام سلمان ترا ہنوز وقت این نیست ادب و جواب نہاد و تا روزے الحاح کردند گفت مرا است دے بود سخت بزرگ چون عمرش باخو رسید من ببالین او نشسته بودم ناگاہ دے چہم باز کرد و گفت اے سفیان می بینی

کہ با ما چہ میکنند پناہ سال است کہ تا خلق را راہ راست می نمایم و بدرگاہ حق میجویم اکنون مرا می رانند و
 میگویند کہ برو مرا نشانی و بازگفت سستہ اوستا در اخلاص است کہ دم و علم آموختم چون کار سیکہ با خبر رسید جہود
 شد و دیگر گم بر شد و دیگر ترسا ازین ترس طراقی از دلم برآمد و ہشتم شکستہ شد و نقل است کہ یکے دو
 بدرہ زر پیش او فرستاد و گفت کہ بگریہ کہ پدرم دوست و مرید تو بود از وجہ حلال است و بمن از ارث پدر
 رسیده است پس سفیان بہ سپر خود داد کہ ویرا بازوہ و بگو کہ دوستی من یا پدرت از بہر خدا بود پس سفیان
 گفت کہ آنرا باز پس کردہ آمد گفتم اسے پدر دل تو نگرنگ است بی بینی کہ عیال دارم و بیج
 ندارم برین رحم نمی کنی سفیان گفت اسے پسر ترا می باید کہ بخوری من دوستی خدا بدوستی دنیا نفوذ نمی
 کہ بقیامت در نام نقل است کہ یکے ہدیہ پیش سفیان آورد او قبول نکرد آنحض گفت کہ من ہرگز ہدیہ
 از تو نہ شنیدہ ام سفیان گفت برادر تو شنیدہ است ترسم کہ بسبب مال تو دل من بر شوق تر شود
 از دیگران داین میل بود ہرگز از کسے چیزے نگرفتی و گویند اور اسمہایہ وفات کرد بہ نماز جنازہ اش
 رفت آنجا دید کہ مردان ہمہ تعریف وے میکنند سفیان گفت اگر سیدانم کہ خلق از دے بسیار
 خوشنودانند بہ نماز وے نمی آیدم زیرا کہ تا مرد منافق نبود خلق از وے ہمہ خوشنود و نگرند سفیان
 را عادت بود کہ در مقصورہ مسجد جامع نشستہ چون از مال سلطان مجرہ عود ساختند از آنجا بگریخت
 تا آن پستے نشنود و نقل است کہ روزے سفیان جامہ بازگو نہ پوشیدہ بود از و گفتند کہ راست
 کنی نہ کرد و گفت این پیر این از برائے خدا پوشیدہ ام خواہم کہ از برائے خلق بگردانم ہمچنان بگذشت
 نقل است کہ جوانی راج فتن شدہ بود آہے کہ دسفیان گفت کہ چہ حاجت کردہ ام تو دادم
 تو این آہ من دہ گفت دادم آن شب خواب دید کہ اورا گفتند سو وے کردی کہ اگر بہ ہمراہی عرفا
 قیمت کنی تو نگر و نقل است کہ روزے دگر بابہ شد غلامی امر و در آمد گفت بیرون کنی
 اورا کہ باہر زنے یک دیو است و باہر امر و دیو ہیزوہ کہ اورا می آرایند در چشمہاے مردمان

نقل است کہ سفیان روزے نان بخورد و بگ میداد گفتند چرا نان بازن و فرزند خوری
گفت نان بگ می دهم تا روز پاس من نگاهدار تا نماز کتم و اگر بزین و فرزند و هم از طاعت
بازدارند -

بیان حال ریاضت مجاہد شقیق بلخی حمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است کہ سبب توبہ وے آن بود کہ بہ ترکشان شد بہ تجارت و بہ نظارہ تجا نہ
رفت بہ پستی را وید کہ بتہ رومی پرسید وزاری میکرد شقیق گفت ترا آفرید کار بہ
زندہ و عالم و قادر او را پرست و بت را پرست کہ از وی هیچ خیر و شر نیاید وے گفت اگر
خداے قادر باین صفت است کہ گفتی پس از بلخ چرا اینجا بہ تجارت آمدی آیا روز می
توانی تو انست داد شقیق ازین سخن بیدار شد و وے بہ بلخ نہاد گیرے ہمراہ او شد شقیق
گفت در چہ کاری گفت در بازگانی گفت در پے روز می بیروی کہ در تقدیر تو نیست تا
قیامت اگر بروی نیابی و اگر پس روز می کہ ترا مقدار است میروی مرو کہ خود بتو میرشد شقیق چون
این شنید نیک بیدار شد دلش از دنیا سر شد پس بلخ آمد جامعے از دوستان بروے
جمع شدند در آن زمان علی بن عیسیٰ ہامان امیر بلخ بود وے سگان شکاری داشت دیرا سگ
گم شدہ بود ہمہ سائے شقیق را بگرفتند کہ سگ تو بروی و را میبخانید تا نکس التماس شقیق کرد شقیق پیش امیر
رفت و گفت در سہ روز سگ بتو میرسانم او را خلاص ہ بعد از سہ روز دیگر متفکر شد کہ چہ کند شخصے
آنگاہ باینہ پیش شقیق بروید باید انعام آنگاہ پیش امیر برد و از ضمانت بیرون آمد و بعدہ بلی از دنیا
اعوامن کرد و نقل است کہ در بلخ مخطی عظیم بود چنانکہ یکدیگر را میخوردند شقیق غلامے را دید در بازار
شادان و خندان گفت اسے غلام چہ جائے خوری است زبانی کہ خلق از گرنگی می جو شد

غلام گفت مرا چه نعم خواجیه دارم که ویرا دیهی است خاصه و چندین غله دار و دو مرگه ندرد شقیقین
 بشنید و دوست رفت گفت الهی این غلام بخواجه که اینقدر انبار داشته است چنین نازان است
 تو مالک الملک و روزی دهنده ثانی چنانده و خوریم در حال از غل و دنیا تو به کرد و دوسه براه حق
 نهاد و در تو کل مجد کمال رسید چنانچه پوینده گفتی که من شاگرد غلامی ام نقل است که شقیق قصد کعبه
 کرد و بغداد رسید بارون رشید را بخواند گفت تو همی شقیق زاهد و سگفت شقیق نعم زاهد تو می
 بارون گفت من چگونه زاهد ام با این همه ملک شقیق گفت زاهد کسی است که باندک فسادت کند و تو به
 اندک فسادت کردی که من تعالی میفرماید قل متاع الدنیا اقلیل و تو بدینا آرام گرفته
 پس زاهد تو باشی بارون رشید در جواب خاموش شد و گفت ای شقیق مرا پند می ده گفت ای
 بارون پسند دار که من تعالی ترا بجای صدیق اکبر نشانده است از تو صدق خواهد چنانکه از وی
 و بجای فاروق نشانده است از تو فرق خواهد میان حق و باطل چنانکه از وی و بجای زکی النور
 نشانده است پس از تو حیا و کرم خواهد چنانکه از وی و بجای قاضی نشانده است از تو علم و عدل
 خواهد چنانکه از وی گفت زیادت کن گفت خدا را امرای است که آزاد و زرخ خوانند و ترا
 در بان کن کرده و سبب جز بوداده مال و شمشیر و ناز یانه و گفته است که خلق را بدین سه چیز از دوزخ
 باز دارد هر حاجتمند که پیش تو آید مال از دوزخ مدار و هر که فرمان حق را خلاف کند بدین نازیانه او را دوزخ
 و هر که راجبش بدین شمشیر قصاب خواهد بود و هر که شرع را اگر اینها بخن تو بشیر و دوزخیان باشی بارون
 گفت زیادت کن گفت تو چشمه و اعمال جو بهیا اگر چشمه روشن بود تیرگی جو بهیا زیان ندارد و اگر چشمه تاریک
 باشد روشن جو بهی امید نباشد گفت زیادت کن گفت اگر در میان تشنه شوی و قریب بهلاکت
 رسی آنوقت اگر کسی پیال آب بنویزد و بنزد خدی گفت بهر قدر که دس طلبه گفت اگر به نیمه ملک خواهد
 گفت بخرم گفت اگر در آنقدر آب تشنگی دفع نشود چنانکه نیمه ملاکت شود و یکدیگر که من علاج است

کنم انیمہ ملک از تو بتاں ہم پس چہ کنی گفت ہمہ بدیم پس شقین گفت چہ نازی بدین ملکی کہ قیمت آن
 یک شربت آب بود پس ہارون بگوئست و او را باع از تمام رخصت کہ پس شقین بکہ رفت و
 انجامروان بردے گرد آمدند ابراہیم و ہم بوسے افتاد شقین گفت اے پسر او ہم چون میکنی درکار
 معاش گفت اگر چیزے برسد شکر کنم و اگر نرسد صبر کنم شقین گفت مکان بلخ ہمیں میکنی چون چیزے
 یا بند مرعات کنند و ہم بجنبا نند و اگر نباشد صبر کنند ابراہیم گفت شام بکونہ کنی گفت اگر مارا
 چیزے رسد ایشا رکتم و اگر نرسد شکر کنیم ابراہیم بجااست و سراہ جوید گفت انت اکلستاد
 واللہ چون از کہ بہ بند او آمد مجلس گفت و سخن او بیشتر در قول بود در اثنائے سخن گفت در باد یہ
 فرود شد چہار دنگ سیم در حبیب دہم و چہان دارم جوانی برخواست و گفت چہار دنگ در حبیب
 می نہاوی خدا حاضر نمود و بر او اعتماد نمود و شقین متغیر شد و بدان اقرار کرد و گفت راست میگوئی و از
 منبر فرود آمد **نقل است** کہ میرے پیش دے آمد و گفت گناہ بسیار کردہ ام میخواہم کہ توبہ کنم گفت
 دیر آدمی او گفت زود آدم گفت چون گفت ہر کہ پیش از بزرگ آید زود آید زود آید باشد شقین گفت
 نیک آدمی و نیک گفتی و گفت بخواب دیدم کہ گفتند ہر کہ بخدا اعتماد کند بہ روز می جود و خدے
 نیک از زیادہ شود و سخی گردد و در طاعتش دسواس نبود۔

بیان حال پانصت مجاہد امام عظیم ابو حنیفہ کوفی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء حالش بے تفصیل مذکور است ابو یوسف گوید کہ زودہ سال در خدمت او بودم بہین
 زودہ سال نماز با مدا بطہارت نماز خشن گذار و **نقل است** کہ ویرا کہے ماسے بود و در
 محلات او شاگردے از ان زمام وفات کرد امام بہ نماز جنازہ او رفت آفتاب گرم بود و آفتاب
 بہ بیچ سایہ نبود و آواز سے از ان آن مرد کہ قرض دار زمام بود مردمان گفتند کہ درین سایہ سے

بشین امام گفت کہ صاحب این دیوار قرص دار من است روانیاشد کہ ازین دیوار تلمیعی
 بن رسد کہ ریاض القل است کہ وہ ہر شب سہ صد رکعت نماز گزار دی روزے
 میگذشت زنی باز نہ گفت این مرد ہر شب پانصد رکعت نماز میگذارد امام شنید
 بعد ازان پانصد رکعت نماز خواندن گرفت تا ظن ایشان راست بود بعدہ روزے
 دیگر میگذشت کودکان بایکدیگر گفتند کہ این مرد ہر شب ہزار رکعت نماز میکند ابو حنیفہ
 گفت نیت کردم کہ ہر شب ہزار رکعت نماز گزارم روزے شاگردے با امام گفت
 کہ مردمان میگویند کہ ابو حنیفہ شب بخیر گفت نیت کردم کہ دیگر ہر شب بخیر گفت چرا
 گفت خداستعالی میفرماید يُحِبُّكَ اَنْ تَحْمَدَ وَاِيْمَاكَ يَفْعَلُ الْاَيْتِمٰنُ
 من پہلو بر زمین ننہم تا ازان قوم بنا شوم و بعد ازان سی سال نماز با دوا بظہارت نماز شا
 گزار دگویند کہ سر زانوئے ابو حنیفہ چون سر زانوئے پتر شدہ بود و از کثرت سجدہ کردن و گویند
 کہ تو مگر ی را واضح کردہ بود و از بہر مال او پس ہزار ختم قرآن کرد و از بہر کفارت آن
 نقل است کہ محمد بن حسن بنایت صاحب جمال بود چون یکبار اورا دید بعد ازان اورا
 ندید چون درس او گفتے اورا در پس ستونی نشاندی کہ بناید کہ چشم برداختہ داد و طمانی
 گوید بہت سال پیش امام بودم گاہے من اورا سر بہنہ ندیدم نہ در خانہ در ملاو نہ
 برائے استراحت پاسے ورا زکر دگفتم ایے امام اگر در خلوت پاسے دراز کنی چہ ہا شد
 گفت با خدا ادب داشتن در خلوت اولی تر نقل است کہ روزے میگذشت کودکے
 را دید در گل باندہ گفت ہوشدار تانیقی کودک گفت اتقادین پہل است اگر ہیتم تنہا
 ہاشم اما تو ہوشدار کہ اگر پاسے تو بلرز دہم سلطان کہ از پس تو آیند بلغزند و بر جاستن ہم
 دشوار امام را از حذاقت کودک عجب آمد بگرہست و اصحاب را گفت زینہار اگر شمارا

در سکر چیز بی ظاہر بود و دلچسپی روشن نباشد در آن متابعت من نکیند و این نشان کمال
 انصاف است **نقل است** که مردی مالدار بود و امیر المومنین عثمان را دشمن داشتند بجای
 او را جہود خواندند این سخن با ابوحنیفہ رسید اورا بخواند و انک گفت کہ من دختر ترا بفلان
 جہود خواهم داد او گفت کہ تو امام مسلمانان باشی و داداری کہ دختر مسلمان را بجہودی دہی من
 خود ہرگز ندہم امام گفت بجان السد چون این روانداری کے دوا باشد کہ محمد صلی اللہ علیہ وسلم
 دو دختر خود بجہود دے دہد آن مرد در حال ازان اعتقاد برگشت و توبہ کرد از برکت امام
نقل است کہ روزی در گریای یکے را دید بے از بعضی اورا گفتند فاسق است بعضی
 گفتند ہر ہی است ابوحنیفہ جنم پریم نہا د آن مرد گفت اے امام مسلمانان روشنائی چشم
 اندو کے باز گرفتند گفت ازو فیکہ ستر از تو برداشتند۔

بیان حال یاضت مجاہد امام شافعی رحمۃ اللہ علیہ

حال کمال علم و تقوی و ادب و تفصیل در تذکرۃ الاولیا مرقوم است گویند یکبار در روز
 وہ بار بر خاست و بہشت گفتند چه حال است گفت علوی زاوہ بر در بازی میکند
 ہر بار کہ برابر من می آید حرمست اورا بری خیزم کہ روا بود کہ فرزند رسول فراز آید و بر خیزم
نقل است کہ وقتیکہ مالی فرزند تاجر مجاوران کہ قسمت کنند و شافعی آنجا بود
 بعضی ازان مال بہتہ دیک او بردند گفت خداوند مال چه گفته است گفتند او ویت
 کردہ است کہ این مال بدر ویشان شافعی بدینہ شافعی گفت مرا ازان مال نشاید
 گرفت کہ شافعی نیم و گویند کہ وقتیکہ از خطا مکہ آمدہ بود وہ ہزار دینار بادی بود گفتند
 بدین حنیاعی باید خرید یا گو سفندان تا نفع آن بساکن برسد از بیرون مکہ نہیں در آن

در فرو ریخت و هر که می آمد شسته بوسه میداد تا ناز پیشین، بیخ نماند میگفت هر که هست
آن بود که چهره در شکم او شود قیمت دے آن بود که از شکم دے بیرون شود۔

بیان حال ریاضت مجاہد امام احمد حنبل رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است که چون در بغداد غلبه معتزله بسیار شد میخواستند که از دے گویانند که قرآن
مخلوق است و دے قدیم میگفت پس او را نزد خلیفه بردند سرنگی بر دے سر اے غلیفه بود گفت اے
امام مسلمانان مردانه پاشی در هزار نترسی که من دتنے دزد می کردم هزار چوب مرا زدند تا هم مقروض
نشدم آخر دانی یافتم هر چند بر باطل بودم و تو بر حق ترا سردانگی ادلی ترا باشد امام گوید این سخن
او یاری داد مرا پس هر چند امام پیرو ضعیف بود و او را میزدند و بر عقابین کشیدند و هزار تازیانه
زدند که قرآن را مخلوق گوئی دے محکمت و در آئینان بند از ارش کشاده شد و دستهای او بسته
بودند و دست از غیب پیدا شدند از ارش بستند چون این بر بان پدید ندر بار کردند در
آخر کار قومی پیش امام آمدند و گفتند درین قوم که ترا بنجایند چگونه گفتی از برای خداوند
و پیدا شدند که من بر باطل و مجور و زخم چوب در قیامت با ایشان هیچ خصوصیت ندارم نقل است که
احمد در بغداد بودی امام گزنان بغداد خردی گفته این زمین را امیر المومنین عمر رضی اللہ عنہ و تلف
کرده است بر غازیان و در بوصول فرستادی تا از آنجا آوردند دے از انان خردی پیش
صالح بن احمد یکسال دوا صفهان قاضی بود و عالم الدیمر و قائم اللیل و در شب از دو ساعت پیش
نخفتی و در دے راسے خانه خود خانه بے در ساخته بود شب و روز آنجا نشسته که نباید که در شب بے
را بے باشد و در سبته باید اینچنین قاضی بود دیگر نه بر اے امام احمد انان می گفتند خمیر مایه از خانه
صالح بستند چون نان پیش احمد آوردند گفت این نان را چه بوده است گفتند خمیر مایه از انان

صالح است گفت آخر اویک سال تاضی اصفهان بوده است نان ابن خلق مارا نشاید گفتند پس
این را چنانم گفت بهنید چون ساسله در آید بگویند که خیر بایه ازان صالح است و آرد ازان احمد اگر
خواهید بستانید چهل روز در خانه بود ساسله نیاید که بستاند آن نان بوسه گرفت بدجله انداختند -
گفت چه کردید آن نان را گفتند بدجله انداختم احمد از آنوقت هرگز ماهی آن دجله نخورد و در تقوی
بجده بود که گفت اگر در جمعه از همه یکے را سرمه دانی همین بود بایدرم ازان بستان و نقل است
که وے شاگرد وے قدیمی داشت هجور گردایند باین حرکت که وے بیرون خانه گل اندوده بود گفت
یک ناخن از شاه راه سلمانان گزفتی ترا نشاید علم آموختن -

بیان حال یاضت و مجاهد شیخ داود طائی رحمه الله علیه

در تذکره الاولیا است که سبب توبه وے آن بود که از نوحه گرمی بینه عربی شنید مضمونش اینست
که ام روی بود که در خاک ریخته نشد و کدام چشت بود که در زمین پوشیده نماند و در وے عظیم ازین معنی
بر وے فردا آد قره از وے رفت و شیر گشت همچنان بدرس امام ابوحنیفه رفت امام زیر ابدین
حال دیده گفت ترا چه بود او واقعه باز گفت و گفت که دلم از دنیا سر درنده است و چیز وے در من
پیدا گشته که راه بدان نمی دانم امام گفت از دنیا اعراض کن داود دردی از خلق بگریز و داند و معتکف
شد بعد مدتی امام ابوحنیفه پیش او رفت و گفت که این کاری نباشد که در خانه متقاضی شوی و سخن
نگوئی پس یکسال بدرس ابوحنیفه آمد و میان آنکه بنشست و هیچ تکلف براسماع بنده کرد چون
یکسال تمام شد گفت این صبر بکیاله من کاری سال کرد پس بحیب را می افتاد و کنشایش او درین راه
از و بود تا مردانه پاسه درین راه نهاد و کتب را بابا بفر داد و عزت گرفت و امید از خلاق منقطع
کرد نقل است که بست دینا میراث یافته بود سیست سال ازان گذران کرد بعضی متاخر آنوقت

گفتند کہ طریقت ایثار است نہ نگاہ داشتن و سے گفت من اینقدر ازان نگاہ میدارم کہ سبب فریفت
من است تا باین میسازم تا بمیرم و بیج از کار کردن نیا سود تا بجای که نان باب بنهاد س و بیاشاید
و گفتی میان کشامیدن و خاشیدن پنجاه آیت از قرآن می توانم خواندن روزگار چو اخلت کنم ابو بکر
عیاش گوید بخانه داود رفتیم دیدم پاره نان خشک در دست دارد و میگردد گفتم یاد او داین چه حال است
گفت بخوابم که این پاره نان بخورم اما نمیدانم کہ حلال است یا حرام و دیگری پیش او رفت گفت بسوچی
آب دیدم در آفتاب بنهاد و گفتم چو در سایه نمی گفت و فیکه اینجا بنهاد بودم سایه بود اکنون از خدا شرم
میدارم کہ از بهر نفس تنم کنم نقل است کہ دیر اسرے کلان بود یکخانه خواب شدی در دیگر باند س
کے گفت چو امرت مکان نیکنی گفت مرا بخدا عہد است کہ عمارت دنیا کنم همه سرانے اذرو
افتاد جز دہلیز ماند چون وفات کرد دہلیز نیز بنیفا دو در سے کے گفت کہ این سقف شکستہ است
خواہ افتاد داد و گفت بہت سال است کہ این سقف را ندیدہ ام نقل است کہ روزے مادرش
اورا دید در آفتاب نشسته و عرق از و سے روان شدہ گفت اے جان مادر گر مائی عظیم است
و تو صائم الدہری چہ باشد اگر در سایہ نشستی گفت اے مادر از خدا شرم دارم کہ قدم برائے موافقت
نفس و خوشایند نفس بردارم و من رواے ندارم مادر گفت این چہ سخن است گفت چون در بند ادھا
نامشایستہ دیدم دعا کردم تا حق تعالی رواے از من باز گرفت تا معذور باشم و بہ نماز جماعت نزد
تا آنہا رانہ بیستم اکنون شانزدہ سال است کہ رواے ندارم با تو نگفتم نقل است کہ و سے داکم اندون
بودی چون شب در آمدی گفتی کہ الہی اندوہ تمام بر عمر اندوہ با غلبہ کرد و خواب از من برد گفتی از
اندوہ کے بیرون آید آنکہ مصیبت بروے متواتر گردد و رویے گفت وقتے پیش داود رفتیم اورا
خندان یافتیم عجب داشتیم گفتم یا اباسلیمان این خوشیدی از مصیبت گفت سحرگاہ مرا شراعی دادند
آز اثر آب انس گویند امروز غید کردم و شادی نمودم نقل است کہ نان بخورد و ترسانی بگذشت

پاره بد و داد تا بخرد آن شب آن ترسا باطل خود صحبت کرد که معروف کرخی در وجود آمد و توبه و رجوع
واسطی از دس و صیت خواست گفت صبح عن الدنیا و افطوری فی الکاحنة یعنی مرگ را
عید خود ساز و از مردمان بگریز چنانکه از شیر بگریزند دیگر کسی از دو صیت خواست گفت زبان
را نگاه دار گفت زیاده کن گفت تنها باش از خلق و گفت اگر تو انی دل ایشان بردار دیگر کسی
و صیت خواست گفت مردگان نظر تو اندر میدی را گفت اگر سلامت خواهی سلامی بر دنیا کن بود
و اگر راست خواهی نگریر با خرت گو تبرک یعنی از هر دو بگذر تا بجای رسی و معروف کرخی گوید که چنگس را
ندیدم که دنیا خوار تر داشت از داود که دنیا دایند نیاراد و چشم او ذره مقدار نبود اگر کسی را از ایشان
دید می شکایت کردی لاجرم از راه درسم چنان دور بود که گفت هرگاه که من جامه بنویم دل را متغیر
یا بم انا فقر ارا بچشم حرم و مردت بگر بستی بختی گفت که بجای او را حجامت کرد و نیاری بد و
داو گفتند اسراف کردی گفت هرگز اسراف نبود و عبادت نبود و لا دین لمن لا هودت له

بیان حال یا و مجاهده رشت محاسبی رحمت الله علیه

در تذکره الاولیا است جنید گفت روزی عارف پیش من آمد از گریزی در دس دیدم گفتم یا با عمر
طعام آرم گفت نیک آید در خانه شدم و چمنی طلب کردم شبانه از عروسی چیزی آورده بود و ندیش
او بر دم انگشت او مطاعت نکرد و لقمه در دبان نهاد و هر چند که جهد کرد و زو شد در دبان میگردانید پس
برخواست و بر دوش میزد بعد از آن ازین حال پرسیدم حادثه گفت که گرسنه بودم خواستم که دل تو نگاه
دارم لیکن مرا با خداوند تعالی نشانی است که هر طعامی که در آن شبته بود بخلق من فروزد و بگو آن از
کجا بود گفتم از خانه خویشاوندی گفت امروز بخانه من آئی رفتم پاره نان خشک پیش من آورده بخوردم
گفت چیزی که پیش درویشان آری چنین آرد و گفت سی سال است تا گوش من سحر از سیر من بر هیچ

نشیده است پس بی سال دیگر مال بن چنین شد که سرن بخیر از خدا بیخ نشیده است و در بحال سیه باله
 تمام داشت و در حارث الحاسی ازین گفتندی و این مردن گفت حارث آنوقت که وفات میکرد بدست
 محتاج بود و از پیش سماع بسیار مانده بود بیخ گرفت و همواران تنگ دستی وفات کرد.

بیان حال یاضت مجاهد ابوسلیمان دارانی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکره الاولیا است که احمد حواری که از مریدانش بود گفت شبی در خلوت نماز میکردم در آن میان
 راحه عظیم یافتم روز دیگر از ابوسلیمان گفتم و گفت که توضیف مردی که هنوز تر اخلاص در پیش
 است تا در خلا دیگر در ملا و دیگر در دهر دو جهان بیخ چیز را آن خطر نیست که بنده را از حق تعالی باز تواند
 داشت و گفت شبی در مسجد بودم و از سر آرازم نبود در وقت و علیک دست پنهان کردم و یک دست
 بیرون داشتم راحه عظیم از راه این دست که بیرون بود بیرون رسید و خواست پس ایستاد و داد که ابوسلیمان
 آنچه روزی آن دست بود که بیرون کرده بودی دادیم اگر دست دیگر بیرون بودی نصیب و
 نیز دادی سوگند خوردم که هرگز دعا نکنم بسراگر بالا هر دو دست بیرون کرده باشم و گفت سبحان اللہ
 آنجا که لطف خود در ناگامی و نامرادی نهاد و گفت وقتی خفته ماندم در دهن فوت شد و در
 دیدم که میگویند خوشی چسبی و پانصد سال است تا مرا می آرایند در پرده اذ برائے تو و گفت شبی
 حورے دیدم از گوشه که می خندید در روشنی و بعد بود که وصف توان کرد گفتم این روشنی و
 دیبای و جمال از کجا آوردی گفت شبی نظر چند از دیده باریدی از آن آب بار و سینه شستند
 این همه به از آن است که آب چشم تا گلگون روی حور است هر چند پیشتر خوبتر و گفت مرا عادت
 بود که وقت نان خوردن نمک خوردمی شبی در آن نمک کنجی بود که خورده آمد کمال وقت
 خود کم کردم جای که کنجی نیکنجید صد هزار شهوت بابل و آمیخته ندانم چه خواهی کرد و گفت دوستی

داشتم که هر چه خواستی بدادی یکبار چیزی خواستم گفت چند خواهی صلاح است دوستی او از دلم بر رفت و گفت
مرویدیم بگو که شیخ خودی الا آب از منم گفتم اگر این آب خشک شود چه خوری گفت جز آنکه تشنه
چند سال از منم پرست بودم این بگفت در رفت احمد حواری گوید که ابو سلیمان در وقت احرام لبیک
تکلفی گفت حتی تعالی بر موسی علیه السلام وحی فرستاد که ظالمان امت خود را بگو تا مرا بیاورند که هر که ظالم
بود مرا بیاورند من او را بکشتن بیاورم پس گفت شنیده ام که هر که فقه حج از باب شهادت کند انگاه گوید
لبیک او را گویند که لبیک در کعبه یک حتی خرد ما فی یدیه نقل است که پسر خیل طاقت
شنیدن آنکه عذاب نداشت او فسیل پرسیدند که پسر تو بد چه بدی بچهره رسید گفت باندگی گناه این
سخن را با سلیمان گفتند گفت که را که خوف پیش بود از بس میارے بگناه بود نه از اندکی گناه و گفت
فاصله بین کار و عبادت رخصت نفس است و گفت که احتلام عقوبتی است از جهت که علامت سیری
است و هر چه از ننگاری است و ننگار نور دل سیر خوردن است و هر که پیش از نوبت بوسه در آید بکی
آنکه عبادت را صلاح نیابد و حفظ و در یادداشت حکمت کم شود و از غفلت بر خلق محروم ماند که بپندارد
که همه جهانیان سیر اند و عبادت بر وی گران افتد و شهادت بر وی زیادت گردد و همه مومنان گردند
گردند و اگر در مزابل و گفت جمع نزد فدائی عروصل از خانه است که نه هر یکسے بخرد و دست
خود و گفت چون آدمی سیر خورد جمله اعضاے او از شهادت سیر گردند یعنی ناگرم سیر نبود و هیچ شهادت دیگر
آورد نکند گفت که شکی که پذیرا نیست است و سیرت کلید دنیا و گفت هرگاه ترا حاجتی بود از عوالم دنیا
داخست و هیچ خوردن آلودت که آن حاجت روا نباشد از هر آنکه سیر خوردن عقل را مستحیر کند گفت
بر تو واجب است که جمع نفس را از دل کنی و دل را از حق و علم ساری بر تو ریزد و گفت اگر یک لغت
از حلال شبیه کم خورم دوست تر دارم از آنکه تار در نماز کنم زیرا که شب آلودت آید که آفتاب فرو رود
و شب دل مومنان آلودت آید که سده از طعام پر شود و گفت حصین کجا بدشتن زبان است

و من عبادت گرنگی است و دوستی دنیا هر چه خطاها است و گفت هر که بین کلاه و سفره هدایت
نوشتن مشغول شد روی بدنیا آورد و گزین نیک که اودان دنیا نیست بلکه از آخرت است یعنی ترا تا آخر
دار و تا بکار آخرت پرداز می آید هر که ترا از حق باز دارد و از مال و اهل و فرزند شوم بود و گفت هر چه
را کاهن است و کاهن آخرت و بهشت ترک دنیا و ما فیها -

بیان حال با و مجاہد شیخ محمد اکرم رحمۃ اللہ علیہ

نقل است کہ احمد حارمی گوید ابن سماک بیمار شدین تادوره دے پیش طبیب می بروم و آن
 طبیب ترسا بود در راه مردے فورانی سفید پوش پیش من آمد و گفت کجا میروی گفتیم پیش فلان
 طبیب ترسا تادوره فلان می برسم گفت بجان الله دوست خدا را از دشمن خدا استعانت
 می طلبید و بنزدیک دے میردید باز گردید و بنزدیک ابن سماک شوبد و بگوئید تا دست یراں
 مقام نهد و خواند - اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ بِالْحَقِّ
 اَنْزَلْنَا هٰذَا الْحَقَّ تَحْوِيْلًا - من باز گشتم و ازو دے این حال گفتم او همچنان کرد در حال شفا یافت بعد
 ازان شیخ مرا گفت تو او را شناختی گفتم نه گفت او خضر علیہ السلام بود **نقل است** کہ چون نفاس
 بنزدیک آمد گفت ای نبی سیدانی کہ در آنوقت کہ مصیبت نیکو دم ازل طاعت ترا دوست میداشتم
 این را کفارت آن گردان **نقل است** کہ او عرب بود او را آفتشد کہ چو ازان بگفتی ازان
 کہ من طاعت دو شیطان ندارم گفتند چگونه گفت مرا شیطان نے است و او را شیطان نے دوست
 دو شیطان چگونه طاعت دارم بعد از وفات او را بخواب دیدند گفتند خدا با تو چه کرد گفت مرا
 نواخت و فلست و اگر ام کرد و لیکن آنجا پیچ کسے را آبرو نیست الا کسانیکہ با برعیال خود برداشتند
 و تن خود را در رنج عیال دادند

ابیان حال یاضت و مجاہدہ محمد اسلم طوسی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است کہ یکبار همراه امام علی موسی رضا رضی اللہ عنہ بنیشاپور آمدند ہر دو بہم در مجاہدہ بودند یک شتر و اسحاق بن راہویہ الحفظیہ ہمار شتر می کشید میان شہر رسید کلاہی نذین بر سر او پیر اپنے از شتر در بر خویط کتاب گرفت ہما و مردمان شہر چون ادراہدین کیفیت دیدند بگریختند و او نیز بگریست ہم گفتند ما ترا بدین پیر این دکلہ ہمینوائیم دیدہ نقل است کہ دسے داعطا بود و مجلس او متنی چند معدود می آمدند و با انہم از پیر کات نفس او قریب پنجہ ہزار آدمی بہا راست باز آمدند و قہر کردند پس مدت دو سال ادرہ مجوس کردند از جہت ظلمے کہ ادرہ میگفتہ کہ بگو کہ قرآن مخلوق است او ہمی گفت در زندان ہر آدمی شل کردی و سجادہ بردوش انگندے و بدر زندان آمدی چون منع کردندے باز گشتے در دے برخاک نہادہ گفتی بار خدا یا انجہ بر من بود کہ دم کنون تو را چہ از زندان خلاص یافت بعد از چندے بطوس رفت و آنجا ساکن شد ادرہ آنجا مسجدے است ہر کہ نابینا شود و آنجا رسد بیا گو و و بہ بیند کہ آنجہ جا بگاہ است داد عرب بود چون آنجا نشست محمد بن اسلم طوسی شہور شد و مدتی مدید در طوس بود و بر در خانہ ادا آب روانی بود ہرگز کو زہ آب ازان نگرفت و گفت این آب ازان مردمان است روانہ کہ بر گیرم و مدتی بر آب روانی میل بود و نہ داشت چون عاقبت میل و از حد گذشت یک روز کو زہ آب از چاہ بر کشید و در آن جوئے انداخت و ازان جوئے آب روان برداشت پس بنیشاپور باز آمد۔

نقل است کہ یکے از اکابر گفت کہ در روم بودم ناگاہ ابلیس را دیدم کہ از ہوا در افتاد گفتم آنے لعین این چہ حال است و ترا چہ شد گفت این باعت محمد اسلم در متوضا و بیوضو بود من از بیم ادا اینا افتادم و نزدیک مسجدی کہ از پادرافتم **نقل است کہ** دسے پیوستہ

دام گزنی و بدرویشان دادے و تھے جہودے اند گشت زرے چند بود ادهام باز دہ محمد بن اسلم بیخ
 نہاشت ہمان ساعت قلم تراشیدہ بود و تراشہ قلم پیش نہادہ بود از دگفت بر نیز واک تراشہ قلم بر گیر
 جہود تراشہ قلم را دید کہ زرشده است متعجب شد گشت ہر دینے کہ در و نفس عزیزے تراشہ قلم
 زرشودان دین باطل ہو پس ایمان آورد **نقل است** کہ شیخ علی فارمدی در نیشاپور مجلس
 میگفت و امام الحرمین حاضر بود اوقت یکے پرسید کہ العلما ر در شتہ الانبیا کدام اند ابو عیسیٰ گفت
 نہ این گویندہ و نہ این شنوندہ اما آن مراد است کہ بر دروازہ خفتہ است و اشارہ خجاک محمد بن اسلم
 کرد **نقل است** کہ دے در نیشاپور بیمار شد یکے از ہمسایہ گان اورا بخواب دید کہ میگوید الحمد للہ
 کہ من ازین رنج خلاص یافتم آنکہ در فراغت کہ ویرا ضرر دہ چون بدجسائہ رسید معلوم شد کہ دوش دے
 بر د چون جنازہ دے برداشتند بفرقہ کہنہ کہ می پوشیدی بر جنازہ او پوشیدند و نمکہ کہ بران نشستی بر
 جنازہ او انگذند و دہ پیرزن بر اہام اوقت ایت دہ بودند گفتند کہ محمد بن اسلم بمردہ و پند داشت با خود
 بردہم کہ دنیا و ما توانست فریفت۔

بیان حال و مجاہدہ شیخ احمد بر رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرہ الاولیا است کہ دے در درم ہمتاے نہاشت و در عبادت بے مثل بود بحدیکہ کجی معاذ اللہ
 وصیت کرد کہ چون وفات کنم من بر پائے او نہند و در تقوے چنان بود کہ در ابتدا مادرش مرغی
 بر بیان کردہ بود گفت بخور کہ در حنائہ خود پرور دہ ام و در آن بیخ شب نیست احمد گفت این مرغ روز
 بمیام ہمسایہ پریدہ بود و از ان بام دانہ چند خوردہ و آن ہمسایہ شکریہ بود طلق مرثیہ اندک گفتند کہ چندان در حق تعالی بر شے
 غالب بود کہ من خوشناموئے لب و دست کند و از کربابی جنبانید گفتش چندان توقف کن کہ موئے لب را
 اکتم گفت تو شغل خود مشغول باش نا چند جائے لب او بریدہ شد دتے دوستے اورا نامہ نوشت

ہر چند میخواست کہ جوایش نوید وقت نمی یافت تا روزی در میان اقامت یکے را گفت جوایب
 این دوست بنویس و بگو تا باز من نامه بنویسد کہ مرا فرصت نیست بخدا مشغول باش و استلام۔

نقل است کہ احمد حسیب فرزند می را بر توکل تحریر می کرد و گفت ہر گاہ کہ تہ مجیزے پایدان روزی
 رفتہ بگو خدا یا در اطفال چہر باید و اہلخانہ را گفتہ بود کہ ہر چہ او خواہد در حال از سوراخ در اندازید

چنین بود روزی اہلخانہ غایب بود و بر قاعدہ ہر روز طعام خواست باری تعالی از غیب
 طعام فرستاد چون اہلخانہ دیرا دیدند شستہ چیزے بخورد و گفتہ این از کجا آوردی گفت آنکس کہ

ہر روز میاد و ادا حمد گفت کہ این طریق اورا مسلم شد **نقل است** کہ وے صومعہ داشت کہ ہر روز
 آنجا رفتہ ہیبت مشغول شدی شبے آنجا رفتہ بود بارانے عظیم آمد بدش گذشت کہ میا و اہل ان درخا

افتد و کتاب تر شود آوازے شنود کہ اے احمد بن خیر و بجانہ رکو کہ انچہ از تو بکار آمد بجانہ فرستادے پس
 تو اینجا بکنی احمد از ان خاطر توبہ کرد **نقل است** کہ روزی سادات نیشاپور بہ زیارت و می

آمد ہ بودند پسرے داشت کہ شرب میخورد و در باب میزداد و در آید و برایشان بگذشت بہ بیج
 التفات بہ سادات نکرد و جملہ متغیر شدند احمد ان حال دید گفت معذرت دارید کہ ملاشی از خانہ ہما

چیزے آوردند بخوردیم و آن شب ملا اتفاق صحبت افتاد این پسر در وجود آمد تقصص کرد م مادرش
 بعد وے رفتہ بود بجنانہ سلطان و از آنجا چیزے آورد و وہ بود **نقل است** کہ در ہمہ عمر خود شبے

تغفہ بود و گفتند اگر شبے بیامانے چہ شود گفت کہے را کہ بہشت از بالای آرایند و دوزخ در زیری
 تابند و ندانند کہ از اہل کدام است چگونہ خواہش آید و سخن او است کاغذی بدست می کہ مراد من دارد

و غیبت کند اورا سیم و زردادی تلچون کالہ من می کنند از مال من خرج کند و گفت از خدا بیما
 بہتر سید چند آنکہ تو انید و گوش دارید تا دنیا شمارا فرقتہ نمکند چنانکہ گذشتگان بپلا ہتلا شدند شما نشوید

دسیان خوف در جادہ نگاہی کنید تا نجات یابید۔

بیان حال ریاضت و مجاہد حاتم اہم بلخی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء است کہ موسیٰ در مدوریاضت و در عذاب و صدق و احتیاط بے بدل بود و بعد از بلوغ یک نفس سیرا قبر و مجاہد از سوسہ رنیا مدہ بود و یک قدم بے صدق و اخلاص برنگرفتہ بود تا بعد یک عہد گذشتہ صدیق زمانہ اشحاتم الاصلہ ہوا و راہ سخت گرفتن نفس و دقایق مکر نفس و معرفت روحان نفس کلمات عجیب و تصانیف معتبر است چنانکہ یکروز یاران را گفت اگر مردمان از شما پرسند کہ از حاتم چہ آموزید چہ جواب دہید گفت گویم علم گفت اگر گویند حاتم جاہل است گفت گویم حکمت گفت اگر گویند حکیم نیست چہ گویند گفت نہ ناگویند چہ گویند چہ آموختم یکے قدسے بدانچہ درست است و دریم نو میدے انچہ درست دیگران است یکروز اصحاب را گفت عسیت تاسن برنج شما میکشم باری بیشکس چنانکہ می باید شدہ اید یکے گفت فلان کس چندین غرا کردہ است حاتم گفت غازی باشد و مرا شایستہ باید دیگرے گفت فلان کس بسی مال بدل کردہ است گفت ہرکے سخنی بود بفرمائے نام دے شایستہ چون باشد گفت آنکہ از خدا بے ترسد و بیزغدا امید ندارد و کرم او تا بخدے بود کہ روزے پر زنی نزد آمد مسئلہ پرسید اوقت بادی اذق رہا شد و چغل گشت حاتم گفت آواز بلند کن کہی منوم کہ گوتم گران مست پیر زن آواز بلند کرد باز گفت آواز بلند کن آواز بلند تر کرد تا بہفت کرت بہین گفت تا بنیخ مسئلہ او را جواب داد و بعد از ان تا آن پیر زن زندہ ماند و قریباً پانزہ سال غرہ اگر ساخت تا کہ بہ پیر زن گوید کہ او نہ چنان است چون پیر زن وفات کرد اگاہ سخن بہیمہ را جواب داد قبل از ان ہر کہ بادی سخن گفتی گفتی بلند تر گوئے بدان سبب اہم ادرا نام نہاد نقل است کہ یکے حاتم اہم را بدعت خواند گفت مرا عادت نیست بہانے رفتن و سے الحاح کرد گفت اگر لابد است سرکار تا باید کردن یکے آنکہ ہر جائے کہ خواہم شینم دوم انچہ خود خواہم

بخورم بیوم آنچه ترا گویم مکنی گفت قبول کردم پس بر رفت و بصفت انال شست گفتند این بخا کننت
گفت شرط کرده بودم که هر جا که خواهم بنشینم چون سفره نهادند حاتم قرص جوین از تین بیرون آورد و خورد
گرفت و گفت اے شیخ از طعام با پیڑے بخود گفت شرط کرده بودم که هر چه خواهم بخورم چون نانغ
شدند گفت سرتا به راد آتش نه مانع شود و ے چنان کرد شیخ پائے برتابه کرد گفت قرص جوین
خورده ام و بگذشت و گفت اگر شما میدانید که صراط حق است و دوزخ حق است و از هر چه کرده باشند ان
بپزند انکارند که این سرتا به از صراط است پائے برکان نهند و آنچه امروز خورده اند درین دعوت حسابان
بمن و من گفت یا ماتم ما طاقت آن نباشد ماتم گفت پس فدا طاقت چون خوانند پس از هر چه کرده
باشند در دنیا و خورده باشند از همه باز پرند که ما قال الله تعالى ان یومئذین -

عن النبی **نقل است** که روزی یک پیش او آمد و گفت که مال بسیار دارم میخواهم که ازین مال ترا دیار ان ترا بدهم گفت ازان ترسم که چون تو میری مرا باید گفت اے روزی دهنده آسمان روزی دهنده زمین بر در دے حاتم اصم را گفت از کجا بخوری گفت از خون گاه خدا استعالی که آن کم نشود و نه زیادت پذیرد و آنرا گفت مال مروان یقویس بخوری حاتم گفت ازانال تو پنج چیز خورده ام گفت نه حاتم گفت کاشکی از مسلمانان بودی گفت حجت می آری گفت خداوند تعالی روز قیامت از سبده حجت خواهد گفت اینهمه سخن است حاتم گفت خدا استعالی سخن فرستاده است و ما در تو بر پدر تو از سخن جلال شده است گفت روزی شما از آسمان آید گفت روزی همه از آسمان می آید فی السماء و ذکرکم و ما ان تعدون گفت مگر از روزان بخانه شما می آید گفت نه تا در حکم ما در بودم روزی ما می آمد گفت بحسب تار و زری بدان تو در آید حاتم گفت دو سال در گما سپاره نغته بودم بدان من می آمد گفت هیچکس را دیدی که ناکشته می درو و گفت موسی لب که می درودی ناکشته است گفت در سپاره و تار و زری

بنور شد گفت چون مرغ شوم برسد گفت زیر آب شود روزی طلب گفت ماهی را روزی در زیر آب
 دهند اگر بن رسد عجب نیست آنروز خاموش شد و توبه کرد و گفت مرا پندی ده گفت طبع از خلق بیز
 تا ایشان نیز غلبی از توبه بزند و نهانی میان خود و جن دایمی کن تا خدا آشکارا ترا بنکو کند و هر کجا که
 باشی خالق را خدمت کن تا خلق ترا خدمت کند و هم مردی از دسے گفت تا از کجا میخوری گفت
 و شب بخوابن الشیخی ایت و اکلامرض نقل است که زن حاتم چنان بود که حاتم بغیر از نفق
 چهار ماه گفت از زن ترا چندین نفقه و هم گفت چند آنکه بزند گاهی خواهی حاتم گفت نه گاهی
 توبه دست من نیست دسے گفت روزی هم بدست تو نیست چون حاتم رفت پیر زن را و را گفت
 که حاتم روزی تو چسبه گذرشته است گفت حاتم روزی خوار بود روزی ده اینجا است از رفت
 است نقل است که حاتم لفاف گفت که حاتم هم گفت که هر روز با دوا البیس مراد سو می کنند
 که امروز چه خوری گویم مرگ گوید که چه پوشی گویم کفن گفت کجا باشی گویم بگردد گفت ناخوش مردی فردی نا
 رید و نقل است که یکس از حاتم وصیت خواست گفت اگر یاری خواهی خدا ترا بسبب اگر همراهی خواهی
 اگر آقا تبین ترا بس و اگر عبرت خواهی دنیا ترا بس و اگر مونس خواهی قرآن ترا بس و اگر کار خواهی
 عبادت ترا بس و اگر وعظ خواهی مرگ ترا بس و اگر اینها یاد کردم ترا پسندیده نیست و مرغ ترا
 بس نقل است که روزی حاتم لفاف را گفت چگونه گفت بلا مرت و عافیت گفت سلامت
 بعد گذشتن صراط است و عافیت آمنت که در بهشت آمده باشی گفتند ترا چه آرزو کنی
 گفت عافیت گفته در بهشت روزی در عافیت نه گفت عافیت من آنروز است که عاصی بنما
 نقل است که کسی از حاتم گفت که فلان کس مال بسیار جمع کرده است گفت زنگاری
 هم جمع کرده است گفت نه گفت مرده را مانع چه کار آید و یکس از حاتم گفت حاجت
 داری گفت مان گفت بخواه گفت حاجتم آنست که نه تو مرا بینی نه من ترا و یکس از حاتم

از حاتم پرسید کہ نماز چگونہ کنی گفت چون وقت درآمد وضوے ظاہر کنم وضوے باطن ظاہر بدن را از آن
 پاک کنم و باطن را بتوبہ دانگاہ مسجد در آیم و سجده کنم و مقام ابراہیم را میان دو ابروے
 خود ہم دہشت را براست دوزخ را بر چپ خود ہم و صراط را زیر قدم دارم و ملک الموت را پس پشت خود
 انگاہم و دل را بخندست سپارم انگاہ تکیہ گویم با نظم و قیاس بحرست و قرآنی با ہیبت و سودے با قناعت و در گو
 با تواضع و جلو سے علم و سلامی بشکر گویم پس نماز من ہمچنین باشد و گفت اگر وزن کنند کہ ز ابدن در درگار
 و علم اقرار زیادہ آید از کبر امر او ملک و گفت کہ بخانہ و بان آراستہ غرہ مشکوے بیج جائے بہتر از ہشت
 نبود آدم آنچه دید دید و بربسیا سے عمل غرہ مشکو کا ابلیس با ہمہ طاعت دید آنچه کہ دیدہ بہ بسیاری کراست
 غرہ مشکو کہ ہم با چندان کراست و نام بزرگ خداوند کہ اورا داده بودند دید آنچه کہ دید خدا در حق وے گفت
 قَمْتُ لَكَ الْكَلْبَ - و بدین پارسیان و عالمیان غرہ مشکو کی یکس از محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
 بزرگ تر نبود و تعلیم در خدمت وے بود و خویشان وے اورا میدیدند و خدمت وے میکردند و بیج سود
 نداشت و گفت ہر کہ درین راہ در آید اورا سہ مرگ باید چشیدن موت الامین کہ آن گریگی است موت الامین
 کہ آن احتمال بلا است موت الاحمر کہ آن موقع داشتن است و گفت دل بیخ فہم است ولی است
 مردہ و ولی است بیار و ولی است غافل و ولی است خفتہ و ولی است صحیح دل مردہ دل کفارت
 و دل بیار دل گنہگار و دل غافل دل پر خوار و دل خفتہ دل جہودان و بد کردار است و دل صحیح
 دل ہوشیاران و دل طاعت گزاران با خوف از خداوند است و گفت در سہ وقت تعہد نفس کن
 چون مثل کنی یاد دار کہ خدا ناظر است تو و چون سخن گوئی یاد دار کہ خدا می شنود و چون خاموش باشی یاد دار
 کہ خدا میداند کہ چگونہ خاموشی و گفت در چہا موضع نفس خود را باز جو کیے در عمل صالح بیے ریاد و در کفر
 بیے طمع و در دادن بیے منت و نگاہ داشتن بیے بخل نقل است کہ چون حاتم بہ بغداد آمد خلیفہ را
 خبر رسید پیر ویرا طلب کرد چون حاتم از در درآمد خلیفہ را گفت اسے زانہ چہ سلیفہ گفت من زانہ نام

کہ ہر دنیا بفرمان من است زابد توئی حاتم گفت نے توئی زابد کہ خدا سیر ماید قل متاع الدنیا
قلیل میں تو باند کی قناعت کردہ اسے خلیفہ زابد تو باشی کہ من چون من یدنیا و عقی سرفروزی ام
و بہر بہشت جاودان آرزوئی برم و از سلاسل دوزخ می ہر اسم چگونہ زابد باشم۔

بیان حیات ریاضیہ سہل بن عبد اللہ تستری رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء قوم است کہ وے مرید ذوالنون مصری بود بیچ شیخہ از طفلی این واقعہ بود کہ ویرا
چنانچہ از وے منقول است کہ میگفت یاد دارم کہ حق قائلے گفت است برجم و من گفتم علی و
در شکم مادر بدون خویش را یاد دارم و گفت سر سالہ بودم کہ عالم قیام شب کردی و من نیز من اویز حاتم
و قیام میکردم پس عالم گفتم کہ اے سہل بچہ کہ دلم مشغول میدار می پنهان و آشکارا نظارہ او
میکردم تا چنان شدم کہ خیال را گفتم مرا حملتے می باشد صعب چنانکہ می بینم کہ سر من سجود است پیش
عرش گفت اے کوک پنهان دار این حال را و با کس بگو و گفت یاد کن خدا را از دل گفت چگونہ
گفت ہر گاہ کہ در خواب غلطی و ازین پہلو بدان پہلو گردی در بابت بنید بگو اللہ می واللہ ناظر می
و اللہ مشاہد می پس این در در آنگاہ داشتم و ہر شب بدل در زبان میگفتم آنا ہر شب ہفت بار تا مرا
انہایت داد پانزدہ بار پس ہر شب میگفتم ازین ذکر برین حالتے و ذوقے پدید آمد مدت یکسال
برآمد با خیال خود حال گفتم گفت اے فرزند نگاہدار آنچه ترا آموختہ ام و داتم بر آن باش چند آنکہ زندہ
و آنکہ بگو خواہی شدن پس سالہا برین گذشت پس عالم گفت اے سہل ہر کہ را خدا با دی بود
و دیرای بند چگونہ معصیت کند خداے را بر تو باد کہ معصیت کنی پس من در حسیوت شدم و آن گاہ
ہر بدیرستان فرستاد گفتم من ترسم کہ بہت من پرانندہ شود با معلم شرط کنند کہ ساعتی نزدیک وے
باشم و چیزے بیاورم و بکار خود باند گردم بدین شرط بدیرستان شدم و قرآن بیاورم ہفت سالہ

بودم که روزه داشتم پیوسته دقوت من نان جوین بودی به دوازده سالگی مثلا آنرا که که
 حل نمیشد است کرد و خواستم نام را به بصره فرستادند و از علمائے بصره پرسیدم که چگونه جواب داند
 بعد از آن بعبادان آدم نزدیک مردی که دیرا حبیب بن حمزه گفتندی از وی پرسیدم و
 جواب داد پس بخد مت و چند ساله ماندم و فوائد ما بر داشتیم پس به تشر آدم و قوت خود بدان
 آوردم که ساله مرا یکدستم جو خریدی و آتش کردی و نان سختی و در شب بیک اذقیه روزه کشادی
 بے ناخوشش پس غم کردم که در هر شبانه روز روزه کشایم پس به پنج روز رسانیدم پس به هفت
 پس به بیست روز رسانیدم گویند که بهشتا در روز رسانیده بودگاه بودی که در چهل شبانه روز من
 با دایه خوردی و گویند که چندین سال بیا زخم و دیر سیری و گرنگی در ابتدا ضعف من از گرنگی
 بود و قوت من ادیسری انگاه گفتم خداوند اسهل را دیده از هر دو دید و تاسیری در گرنگی گرنگی
 دیر سیری از تو بیشتر روزه شعبان می داشت که در شعبان اخبار بسیار آمده است و چون ماه
 رمضان آمدی یکبار چیزی خوردی و شب در روز قیام بودی روزی گفت فریضه است
 تو به بر بنده هر نفسی خواه خاص خواه عام خواه مطیع خواه عاصی و مردی بود در تشر نسبت او را
 برسد و سلم کردندی بر وی خدج کردند بدین سخن که وی میگویی از مناصی عاصی را تو به باید کرد
 و مطیع را از طاعت تو به باید کرد و روزگار او را در چشم عالمه بدرگذاشید و احوالش را بمنجا لفت
 منسوب کردند و تفریش نمودند به نزدیک عوام و بزرگان داد و سر آن نداشت که با ایشان مناظره
 کند و درین دانش گرفت و هر چه داشت از متاع و عقار و اسباب و فرش و ادائی زویم بر کاغذ نوشت
 و خلق را جمع کرد و آن کاغذ پاره را بر سر ایشان افشاند هر کس کاغذ پاره را برداشتند هر چه در آن نوشته
 بود بر ایشان میداد و عکس میکرد که دنیا قبول کردند چون همه را بداد سفر حجاز پیش گرفت و بانفس گفت
 ای نفس من ششم پیش ازین ازین هیچ آرزو نخواهی که بیا بی نفس با او شرط کرد که نخواهم چون بگویند رسید

نفس او گفت تا اینجا تو چهره خواستم کنون پاره نان و مایه آرزو دارم این مقدر مراده تا بخورم
 و ترا پیش ازین تا بگذریم تا بنجامینم که در آمد خواسه دید که اشتر بسته بود گفت این اشتر را روزی
 چند گریه و هسند گفت بد و درم شیخ گفت اشتر را بکشاید و مرا به بندید و تا نماز شام بگذردم و بیدار اشتر را بکشاید
 و شیخ را در حسد اسبند شامگاه یکدم داده نان و مایه بسته و در پیش نفس استاد و گفت ای نفس هرگاه ازین
 آرزو خواهی پاخو و قرار ده که از باداد تا شامگاه کار ستوران کنی تا باز دے می پس بکعبه رفت ذوالنون را اینجا
 در یافت پس ازان هرگز نپشت دیوار باز نهادی و پائے دراز نکردی و شیخ سوال را جواب نه داد و بر بنیاد
 چهار ماه انگشت پائے را بسته داشت و دینے از دے پرسید که انگشت را چه بوده است گفت پنج
 نه انگاه در دیش نزدیک ذوالنون شد و ابراهیم وید انگشت پائے بسته گفت چرا داده است گفت که درو
 خاست گفت از که گفت از چهار ماه گفت حساب کردم و استم که سهل موافقت ذوالنون کرد و دانه
 باز گفتم ذوالنون گفت کینیت که از در دماگاه است و موافقت مایه کند نقل است که روزی سهل
 در ستر پائے دراز کرد و پشت به دیوار باز نهاد و گفت سَلَفُی فَمَا شَعْنُی گفندی پیش ازین اینها کرده
 گفت تا او ستاد زنده بود شاگرد را با ادب باید بود تا شیخ نوشتند همانوقت ذوالنون در گذشته بود
 نقل است که عمر ولایت بهار شد چنانکه همه اطباء در معالجه او عاجز شدند گفتند اینکار کس است که دعا کند
 سهل متحاب را دعوت است و را طلب کردند او بکم و سرمان اولو الامر اجابت کرد چون در پیش او نشست
 گفت دعا در حق کس متحاب شود که توبه کند و ترا در زندان مظلومان باشد همه ارار با کرد و توبه نمود و گفت
 خداوند اچنانکه دل نصیحت ادا و بجزد می عطا عتس من نیز بدو ناست و چنانکه باطنش الباس ناست
 پوشاند می ظاهرش الباس عافیت پوشان عمر ولایت در حال صحت یافت مال بسیار بر دوش کرد و شیخ
 قبول نکرد و از اینجا بیر دل آمد مریدے گفت اگر چیزی میگریتهی بهتر بودے که در وجه قرص تو صرف
 کردی شیخ گفت ترا زدی باید بگر آن مرید دید که همه دشت و صحرا در گذشته و بگریزه باطل شده

پس شیخ گفت کہ را کہ با خدا چنین حال بود از غلوسے چرا چہرے گیر نقل است کہ چون بہل سماع شنیدے اورا
و جد پدید آمدی کہ بہت دہخورد دران وجد ماندے و طعام خوردی و اگر زمان بودے عرق کردی چنانکہ
پیرانش تر شدی و چون دران حالت علماء سوال کردندی گفتی صبر ازین بہتر است کہ کلام من درین وقت
شمارانفع خواہد نقل است کہ یکے از بزرگان گفت کہ روز آدینہ پیش از نماز نزدیک بہل شدم بارے دیدم
در آستانہ بہر رسیدم گفتم در آگفت می ترسم گفتم بحقیقت الایمان تر شد کہے کہ از چیزے دیگر جز خدا
بہر شد گویند شیران و بہل نزدیک او بسیار آمدندی و ہر ایشان را غذا دادے امروز خانہ بہل را
کہ دہتر است بیت الباع گویند از چہریت است و وے از بسکہ نیام کردہ بود و زیانست کشیدہ بغایت
کہ توش بر جائے ماند و حقت بہل آورد چنانکہ در سلعے چند بار حاجت آمدی طرفے با خود داشتے
ازین کہ گاہ بہشتن نتوانستے اما چون وقت نماز آمدی انقطاع پذیرفتی و مہارت کردی و نماز گذاردی
و انگاہ باز بر جائے خود بماندی چون بر بنبر آمدی ہر جنبش شقطع شدی و ہمہ درو پائے زائل شدی
باز علت پدید آمدی اما یک ذرہ از شریعت از وے قوت نشدی نقل است کہ مریدے را گفتم
چہد کن تا ہمہ روز اللہ اللہ گوی آنرید بران خاکرہ باز گفتم شہاب بران پیوند کن تا چنان کہ اگر در خواب
دیدی بہان اللہ اللہ گفتی تا اورا گفتند ازین باز گرد و بباد داشت متحول شو پس چنان شد کہ
ہمہ روز گارش مستغرق شد و تہ در خانہ بود چوپانی از بالا بیفتادہ و مرش از ان بشکست قطرات خون
کہ از مرش بر زمین آمدی ہمہ نقش اللہ اللہ پدید آمدی و وزے مریدے را فرمود کہ این کار
بکن و وے گفت تو ائم ازیم زبان خلق پس بہل روے باصحاب کرد و گفت بحقیقت کار آن
نرسید تا از دو صفت یکے حاصل نکنید یا خلق از چشم شما بیفتد کہ چیز خالق را نہ ببیند یا نفس شما
از چشم شما بیفتد کہ بہر صفت کہ خلق شمارا ببیند پاک بدارند یعنی ہمہ حق را ببینید نقل است کہ پیش
مریدے حکایت یکرہ کہ در بصرہ نان پزی ہست کہ در جہد ولایت دار و مرید بر خاست و بہرہ رفت

آن نان پزرا دید که خرطیه در محاسن خود کرده موافق عادت نان پزان می باشد در خاطر مرید گذشت
 اگر او را درجه ولایت بودی از آتش احتراز نکردی پس سلام کرد و سوال کرد نان پز گفت چون
 بابت آنچه تم تقارب در من نگزیدی اکنون ترا از سخن من نمانده نباشد نقل است که گفت روزی در بادیه
 میرفتم تنها پیر زنی را دیدم که می آید عصابه بر سر بسته و عصای در دست گرفته گفتم که از قافله بازمانده
 دست یکبار بروم و چیزیست از آن بوی دادم که ساختگی خود کن تا از مقصود بازمانی پیر زن انگشت تعجب
 دندان گرفت دوست در هوا کرد و شسته زر گرفت و گفت تو از حبیب میگیری دین از غیب میگیرم این
 گفت و نا پدید شد من در آن حسرت میرفتم تا بعرفات رسیدم چون بطواف گاه رسیدم کعبه را
 دیدم که گرد یک طواف بیکر و بجان کعبه درون رفتم آن پیر زن را دیدم گفت با سهل هر که قدم برگردد
 تا جمال کعبه بنید لاید او را طواف باید کرد تا چون قدم از خودی خود بردارد تا جمال حق بنید کعبه را
 کرد او طواف باید کرد و هم شمع گوید مردی از ابناء الان بر من رسید با او صحبت کردم و دس از
 حقیقت سائل می پرسید من جواب میدادم تا وقتیکه نماز باید ادا گذاردی و نیز آب فرومندی و
 بهشت تا وقت زوال چون اجی ابراهیم با کلمات گفتی از دیر آب بیرون آمدی یک رسوای بروی
 تر نشی پس نماز پیشین گذاردی تا دیر آب در شدی و از آن بجز وقت نماز بیرون نیامدی
 بدی با من بود بهین صفت درین مدت هیچ خورد و یا نه چکس نه نشست تا وقتیکه برفت و هم شیخ
 گفت که شجیه قیامت را در خواب دیدم در میان موقوف ایستاده بودم ناگاه مرغی سفید دیدم که
 از میان موقوف از سر جاسی یک کس میگرفت و در بهشت می برد گفتم آیا این چه مرغ است که حق تعالی
 بر بندگان خود نهاده است ناگاه کاغذی از هوا پدید آمد باز کردم بر آن نوشته بود ند که این مرغی
 است که آنرا در ع میگویند هر که در دنیا با دروغ بود حال و دس در قیامت چنین خواهد بود و هم
 دس گفت که خواب دیدم که مراد در بهشت بر دانی صد تن را دیدم گفت سلام علیکم پس پرسیدم

کہ خوف نامک تر چیز ہے در دنیا چہیت گفتند خوف خائنه و گفت اگر کلم من پخیر شود و دست تزدارم کہ شکم از طعام حلال
پر شود و گفتند چرا گفت اذ انکو چون شکم پخیر شود عقل بیاورد و آتش شہوت سرد گردد و خلق از دست و زبان من
بہن شود و چون شکم از طعام حلال پر شود و صفوی آمد و کند و شہوت قوی گردد و نفس بارز و عے خود سربار و
در باب گرنگی و لقمہ حلال بسیار سخن ہا است در اینجا خوشم دہم آن شیخ گفت مرد باید کہ چہار چیز گویند تا در عبادت
درست آید گرنگی و ہر ویسے و خاری و قناعت و ہم گفت ہر کہ حرام خورد و ہفت اندام دے در مصیبت افتد
و ہر کہ حلال خورد و ہفت اندام دے در طاعت کوشد و توفیق خیر بدو بسند شود و ہم دے گفت خلق بر سہ
قسم اند گر وہے اند با خود و جنگ برائے خدا ہے و گر وہے اند با خلق و جنگ برائے حق و گر وہے اند با حق
و جنگ برائے خود کہ چہ اقتضائے تو برضائے نیست و چہ اسئیت تو بمشاوہت نیست و نیز گفت ہر عمل کہ کنید
باید کہ با قداے مقتداے باشد و الا جملہ خداے نفس خود دابند و ہم دے گفت کہ بر دل رفتند علماء
و عباد و زلمہ از دنیا و دلہائے ایشان ہنوز در غلات بود کشاوہ نشد کہ دلہائے صدیقان و شہیدان گفت
ہر وجہ دے کہ کتاب و سنت گواہ آن نباشد باطل بود و گفت بیع مصیبت عظیم تر از جہل نیست و گفت ای صاحب
ماشیں چیز است لشک بکتاب خدا و اقتدا بہ سنت مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم و خوردن حلال و باز دا
دست اندر نجانیدن خلق اللہ اگر چہ دے برابر بخاند و دور بودن از مناسبات و تعیل بگذاردن حقوق و گفت
بزرگترین مقامات خوے بدر ایا خوے نیک بدل کردن و گفت بیع مصیبت بدتر از فراموشی حق نیست و گفت
دل ہرگز زندہ نگردد تا نفس نیرود و گفت بیع عبادت ناقضتر از خلاف نفس نیست کہے آد دے گفت
کہ شیر برائے زیارت قوی آید گفت آری سے سگ بر سگ می آید۔

بیان حال مستور و کرخی حجت اللہ علیہ

در تذکرہ الاولیا است کہ ہر صوفی گفت روزی چند مروت را دیدم کہ داند خود را می چید گفتہ این چہ میکنی گفت

این کوکب میگرفت گفت من تیمم ام که دکان را جامه لاست من ندارم وایشان جود دارند من ندارم من این را
برائے آن می چینیتم تا فرخته بچرخم و بنشینم تا بگیرند و بازی کنند شری گفت این کار را من کفایت افتد آن کوکب
را بروم و جانم فو بوشانیدم و جود خریدم و دلش شاد کردم در حال نرسیده در دلم پیدا آمد و حال نوع دیگر شد
نقل است که روزی معروف را مسافر رسید در خانقاه او قبل از امید داشت روی بسوی قبه دیگر کرد
و نماز گذارد بدان مسافر گفت تا بخل نشود بعد از آن مسافر گفت چرا مرا خبر نکردی شیخ گفت که ما در ایشانیم
در دوش را با تصرف چه کار است و مسافر را چندان مراعات کرد که نصف نتوان کرد نقل است که خال
معروف کرخی که دالی شهر بود روزی بجای رسید خانه دید که معروف آنجا نشسته نان میخورد و سگ در پیش
او یک لقمه در دهان خود می نهد و یک لقمه در دهان سگ خال و گفت که شرم ندارم با سگ نان بخوری
گفت از خشم نان میدهم پس سر برآورد و مرغی را از هوا بخواه اندر مرغ فرو آورد و بدست او نشست و بر خود
سر و پنجه می پسید معروف گفت بگر از خدایم و از همه چیز از شرم دارند خال بخل شد نقل است که
روزی مهارش بشکست در حال تیمم کرد گفتند اینک و جلد چایم بکنی گفت تو اند بود که تا آنجا برسم و عمر
آخر شود گویند گیاره شون بروی غالب شد ستونی بود برخواست و آزار کنار گرفت و فشار داد که بیم آن
بود که ستون پاره پاره گردد گفت هر که عاشق ریاست است هرگز فلاح نیابد و گفت زبان از مدح
بگردد چرا چنانکه از دم گفت عارف را اگر هیچ نمفتی بود او خود همه نمفتی بود نقل است که یک روز طحان خوش
خردی که گفت چه بخوری گفت من مهاتم انچه مرا میدهند بخورم و یا انچه نفس را میگفت اے نفس طحان
ده مرا تا از این خلاص دهم نقل است که شید بر در امام علی موسی رضا باسی و یک تن می بودند بهلوی معروف
بشکست تا ببار شد آنوقت سری گفت مرا وصیت کن گفت چون بمیرم پیران من بعد ده که من میخواهم
که از دنیا بیرون شوم و برهنه باشم چنانکه از مادر زاده باشم لاجرم در تخریب میماند داشت و از توت تخریب او بود
که بعد وفات خاک او را تریان بچوب خوانند نقل است که یک روز روزی در بود وقت نماز دیگر در بازار

سقاے میگفت خدایش بیامزد که ازین آب بخورد و سنجو بر دگفتند روزه داری گفت آری
 مگر بدعاسے او غیبت کردم چون وفات کرد ویرا خواب دیدند که میگویند مرا در کاره عاسے آن مقام کرد و
 بیامزد و محمد بن حسین رحمه الله علیه گوید که معروف کرخی را خواب دیدم گفتم خدا با تو چه کرد گفت بیامزد
 گفتم زهد دروغ گفتند بقبول این یک سخن که در کوفه از ابن سناک شنیدم که هر که بمثلک بخد باز کرد و
 خدا بر عمت بروی باز کرد و دو سه خلق را بعد باز کرد و اند پس این سخن او در دل من افتاد بخد باز گشتم و
 از جمله شغلها دست برداشتم برگردم امام علی ابن موسی رضا و چون این سخن از حضرت امام گفتم فرمود ترا این
 سخن پس است و سرے قطعه گوید که معروف کرخی را خواب دیدم که زیر شترش ایستاده و چشم فروخ کرده
 بر سوسه نگران به صورت والهی و مدبوشی از حق تعالی خدای تعالی گفت که این کیست گفتند اندام
 تو بهتر میدانی فرمان رسید که معروف است که از دوستی ما و الله گفته جز بدیدار ما هوش نیاید و خبر بقا سے باز
 خود خبر نیاید

بیان حال سری سقطی رحمت الله علیه

در تذکره الاولیا است که و سمرید معروف کرخی و خال جنید بود و ابتدا در بغداد و پیشته و دو کانه
 داشت که پرده برداش آویخته بود در آن ناز خواندی بسیار و ز سے یکے از کوه لبنان زیارت و سے آمد
 پرده اندر برداشته سلام کرد و گفت فلان پسر ترا از کوه لبنان سلام کرده است سرے گفت که دوی
 در کوه ساکن شده پس کاری نباشد مرد باید که در میان بازار بجن مشغول باشی چنانکه یک خط از حق تعالی
 مانفل نژد منقول است که و سے در خرید و فروخت در ده دینار جو نیم دینار خواستی یکبار به شصت
 دینار یادام خریدی بود با دوام گران شد و لال بیامزد و گفت بفروش گفت بچند گفت بشت و سہ
 دینار و لال گفت امروز بهای سے یادام نوز دینار است گفت قرار من نیست که در ده دینار جو نیم دینار

شودیش استخاتم من غرم خود تقض کنم دلال گفت من نیز رواندارم که کالائے ترا کنم فروشم پس نه لالی فروخت
و نه ستره روا داشت در اول سقط فروشی کردی که روز بازار بغداد سوخت و او گفتند بازار سوخت گفت
من نیز نارنج شدم بعد از آن نگاه کردند و کان او سوخته بود چون آنچنان یافت که بود پس در آن دو کان
آنچه داشت بدرویشان داد بطریق تقصوف پیش گرفت از و پرسیدند که ابتدا استی حال تو چه بود گفت دو روز
حبیب رانی بدو کان من بگذشت من چیزی ندادم که بدرویشان ده گفت جز آنکه الله خیرا
آورد که دعا گفت دنیا بدل من شود تا روز دیگر معروف کرخی آمد با کودکی همراه گفت این کودک را
جاسه ده با اسمم دادم معروف کرخی گفت خدا دنیا را بدل تو دشمن گرداند و ترا ازین شغل راحت دهد
من یکبارگی از دنیا نارنج کردم از برکات دعایش و کس در یافت آنقدر با فکر که او را دنیا که جنبه گنبد یکس را
ندیدم و عبادت کائنات سر خطی که فروشت سال برو گزشت که پهلوی بر زمین تنها و گرد پای من برگ و گفت چهل سال
است تا نفس من از من گزند انگین بخواب و من نداوش و گفت هر روز چند بار در آینه منی بگویم بنیاید که از
شوی گناه رویم سیاه شده باشد و گفت بخوابم که آنچسبم بدول مروان است از آنده آن بر
من نیست تا ایشان نارنج بودند و گفت اگر برادر من نزدیکم آید و من دست بجا من او فرد
آرم ترسم که تا دم در جریده منافقان ثبت کنند و بشرافی گفت من از هیچکس سوال نکردم مگر از سر
که زاهد او را دانسته بودم که شاد شده اگر چه حسد از دست او بیرون رود و چنین گفت که روزی نزد سر
رفتم میگفت گفتم چه بوده است گفت در غلظتم آمد که از شب کوزه را بیا دیزم تا آب سرد شود و در خوا
شدم حور سے را دیدم گفتم تو از آن کیست گفت از آن کسی ام که کوزه برینا دیزد تا آب خنک شود و آن
کوزه برین زمین زوانیک بگر جنبه گفتم من سفاهات میگفت دیدم تا دیگرگاه سفاهات آنجا نهاده بود جنبه
گفت شیخ فته بودم بیدار شدم سرم فغانه کرد که بیدار شوم پس رفتم بر در مسجد شخصی دیدم باکی
بترسیدم و گفتم مگر از من می ترسی گفتم آری گفت اگر خدا را بپرستاشی خفته بر آید و من ترسیدم

گفتم تو کیستی گفت ایس گفتم می بایست که ترا دیدم می گفت آن ساعت که از من اندیشیدی از خدا داخل شدی
 و ترا خبر مراد از دیدنم چه بود گفت خواستم تا به پرستم که ترا بر فقر ایست دست باشد گفت نه گفتم چون خواهم
 که بدینا بگردم ایشان یعنی بنگریند و چون خواهم بفرستیم ایشان بپولی میگزیند و مرا آنجا راه نیست گفتم اگر ایشان
 دست نیابن ایشان را از من بچینی گفت بستم آنگاه که در وجود سماع افتد که از کجای نماند این گفت و نا پدید شد
 چون بسجد درآمد سحرش را دیدم سر بر زانو نهاده سر برآورده و گفت دروغ میگوید این دشمن خدا که ایشان عزیز
 که ایشان را به جبریل نمایند پس بایس چون نماند چند گفت با سری به من غفلان برگزیده شدم بدل من در آمد که
 حال ایشان چون خواهد بود سحرش گفت هرگز به دل من نگذشته است که مرا بر هیچ آفریده فضل است در کل
 عالم گفتم یا شیخ بر غفلان خود را فضل نهاد می گفت هرگز نه روزی به نزد یک سری در شدم و دیدم متغیر شده
 پرسیدم که چه بوده است گفت بر ناس از پسران برین آمد و سوال کرد که حیا چه باشد جواب دادم آب گشت
 چنین کمی بینی نقل است که سری و ظاهره داشت دستوری میخواست که این خانه ترا بر دهم دستوری ندا و
 گفت زندگانی من انقضای کند تا که روزی خواهرش بخانه او درآمد و پرسید که خانه او می رود بد گفت اے
 برادر مرا دستوری ندادی تا خدمت کردی اکنون تا عمری را آزرده گفت اے خواهر دل منول مدار که این
 دنیا است که در شوق ماسوخته است و از ما محرم بود اکنون از حق تعالی دستوری خواست تا از روزگار را دور
 نصیبی بود جادوب حجره مابده دادند یک آئینه زنگار گوید چندین مشایخ را دیدم یکس بر سلسل خدا چنان شفق نیام
 که او را نقل است که هر که سلاش کردی روی ترش کردی جواب ندا وے از سر این پرسیدند گفت بهینا بر سر
 گفت که هر که سلام گفت بر سلمان صدعت فرود آید و آرزو بود که روزه تازه بودی روزه ترش کردم تا نو
 رحمت دیدم او را که کسی گوید که این ایثار بود و در حبس ایثار را از انچه بگو دریا ده است پس چگونه و برابر از خود خواسته
 شد گویم نمی توانم که با بظواهر روزه ترش را بظاهر حکم می توان کردن اما بر اینا حکم نمیتوان که من تا از صحر
 بود یا نبود لاجرم انچه بظاهر است حکم بر این باید که در نقل است که وے یکبار معیوب علیه السلام را بخواب دیدم

اسے پیغامبر خدا این چہ شہر است کہ از بہر لیسف و جہان انداختی چون راجعت حضرت حق است حدیث
یوسف را بیاوہ ندائے بسرا رسید کہ کیا سری دل را نگاہ دارد یوسف را بوسے خود ندفعہ نزد ویہوش گشت
و سیزدہ شبانہ روز بمقتل افتادہ بود چون بہوش باز آمدند انے شنید کہ این جزائے آنکس است کہ عاشقان در گاہ
مرا ملاست نقل است کہ کسبش سرے سقطی طماعت آورد و گفت چند خد است کہ بخورد و گفت پنج روز گفت گریختی تو گریختی
بغل بودہ است نہ گریختی نفر نقل است کہ سری خواست کہ یکے از ادلیا را بید پس بانفاق یکے را بر سر
کوہے دید گفت السلام علیکم تو گریختی گفت ہو گفت چہ میکنی گفت ہو گفت چہ بخوری گفت ہو گفت ازین کہ
میگوئی ہوا زین خدا را اینخواہی فرود و جان بداد و قول سرے سقطی است کہ بندہ بجائے رسد در محبت کہ اگر
تیری و شیرے روزند ویرا خبر نشود و ہم دے گفت کہ چون خبری باجم کہ مردان برین می آیند تا ازین علم
آموزند دعا میکنم کہ بار بمرایشان علیہ عطا کن کہ مشغول گردانند ازین کہ من دہ دست ندارم کہ ایشان
سوسے من آیند نقل است کہ مردے سی سال در مجاہدہ البستادہ بود گفتند این چہ یافتی گفت بدعائے
سری گفتند چگونہ گفت روزے بدراسے او رسیدم و در بگو فتم او در غلو تے بودا داد داد کہ کیست گفت فتم ثنا
گفت اگر آشنا بودی مشغول او بودے پر دے اسے مابودے پس گفت خداوند بخوشش چنانکہ پر دے اسے کس
نماند ہمین کہ این دعا گفت چہرے بسینہ من فرود آمدن کار من بدین جا رسید و گفت سری ہی سال است کہ استغفار
میکنم از یک شکر گفتن گفتند چگونہ گفت بازار بغداد بوحث اما و کان بن فرخست مرا خبر دادند گفتند الحمد للہ پس
از شہر آمد کہ خدا را بہ از بردارن مسلمانان خواستم و بر سلامت دنیا و می الحمد گفتم سی سال است اذان استغفار
میکنم و گفت دور باشد از ہمایگان تو نگردد قریبان با دار و عالمان و امیران و گفت ہر کہ خواہد سلامت ماند و دین را و جہت
رسد دل و دین او اندک شو غم او بگوار خلق عزت کن کہ اکنون زمان عزت است در روزگار تنہا می و گفت جہل دنیا
فضول است مگر چہ چیز نامے کہ سد رقی بود و آبے کوششگی بر و حباب کہ کورت را پوشد و خانہ کہ آنجا تواند
بود علیے کہ بدان کاری تواند کرد و گفت اگر کے در بوستانے رو کہ در محفل بسیار باشد و ہر مرتبے مرغے

بنا بر آن مصلح گوید الشکری علیکم یا ایها الذین آمنوا کس نه ترسد که آن کراست و استدرج از دوسه
 باید ترسید و گفت عارف آفت که خوردن دوسه چون خوردن بیاران و خفتن و سب چون خفتن مارگزینگان
 و عیش و سوسه چون غرق شدن گمان باشد و گفت من سلفی آفت که خلق را از نجانی و رنج خلق بخشی بیهک و
 سخافات و نقل آفت که کرد و دوسه در صبر سخن میگفت که دومی چند بار زخم برد و زداد و خبر شد گفت چه داد
 آنکری گفت شرم داشتم که در صبر سخن میگفتم و چند گوید که شری گفت بنوا هم که در بند ادبم از بیم آنکه می ترسم
 که زمین مرا بپزند و در سوا شوم و مردمان بن گمان نیکو برده اند ایشان را بد شود چون بیمار شد به عیادت
 او رفتم و او بزمی بزرگ رفتم و بادش میگردد گفت ای عزیز که اکثر از باد زیاده تر میشود و چند گفت حال چیست
 گفت عبد حلا که لایق در علی شیخ گفتم و چیت کن گفت شمول میببب صحبت خلق از صحبت حق
 یعنی باز ماندن از حق تبیین چند گفت اگر این سخن پیش ازین گفتمی با تو نیز صحبت نداشتمی

بیان حال شیخ فتح مولی رحمة الله علیه

در تذکرة الاولیا است که دوسه در درع و نجاه ده و انقطاع از خلق چنان بود که همیشه دست کلید بر هم
 بسته تا خود میداشت بر شغل باز در گمان می ماند هر یک که رفتی دست کلید در پیش سجد نهاده تا که ندانستی
 که او کیست عبد الله ابن الجبار میگوید که در صفت سری بودم چون پاره از شب بگذشت دوسه جامه
 باور دار در سر انگشت گفتم و بنیت کجا میروی گفت بیاد است فتح مولی چون بیرون آمد محسوس او را که
 در زندان بود چون روزی شد فرمودند که محسوس از جواب دهند چون جلا در دست برداشت تا او را بازند
 دستش خشک شد نتوانست به بناید جلا در گفت چه تمیزی گفت پیری برابر من ایستاده است
 میگوید تمیزی دست من بفرمان شد اگر نیست فتح مولی بود سری را نزد دودر بار و نقل آفت که در دوسه
 از دوسه سوالی کرد که از صدق دست در کوزه آبگری کرد و پاره آهن تافته بیرون آورد و

بیر دست نهاد گفت صدق ابن است نقل است ذکر و دیگر است و انکھنئے خون آلودہ از دیدگان می بارید
گفتند اسے فتح چہا بیوستہ گریانی گفت چون از گناہ خود یاد میکنم از دیده من خون بر می آید کہ نباید گریستن من
بر یا بود نہ باطل است نقل است کہ وقتے کے دیرا بجاہ ہزار درم پیش آؤر و نا بگیرد و گفت در خبر است کہ اگر
کسی کی را بے حوالہ چیزے دہد و دی رد کند بر حق تعالیٰ رد کردہ باشد پس فتح یکدم بگریست و باقی را
باز داد نقل است کہ میگفت ہاکی پر صحبت داشتم کہ ایشان ابدال بودند ہمہ گفتند بہ پرہیزید از صحبت خلق
و ہم بکم خودن فرمودند و گفت ہر کہ طعام و شراب از بیمار باز گیرد میرد گفتند بلے گفت ہمچنین ہر دل کہ از
علم و حکمت و سخن مشائخ باز گیری میرد گویند بعد وفات فتح موصلی را بخواب دیدند پرسیدند خدا با تو چہ کرد
گفت فرمود چرا اینقدر میگویی گفت ہم ای از من گناہ فرمود من فرستہ گناہ ترا فرمودہ بودم کہ چہل سال بر تو گناہ
نزدید از بہر گریستن تو۔

بیان حال شیخ احمداری رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء است کہ میان سلمان دارائی و احمداری چہ بود کہ ہجرت و حجتی اورا مخالفت نکردند و نہ سے
ابو سلیمان بن میگفت احمد دیکہ گفت تو زانہ اند چہ فرمائی ابو سلیمان جواب نہ داد سہ بار گفت ابو سلیمان
گفت بر و چون نگذری آنجا نشین ساعتی برآمد اورا آید گفت احمد را طلب کنید طلب کہ دنیا یافتند گفت و نہ تو
بگرید کہ با من عہد کردہ است کہ بہ هیچ چیز مخالفت نکنم چون بگریستند سہراں نور بود و موی نہ سوخته
بود و برتن او اصلاً اثر آتش نبود و گفت حور سے را بخواب دیدم نوری داشت کہ می درخشید گفتم ای
حور روی تو کیواری گفت آکر سے یا احمد این نور از ان است کہ تو دیگر گیتی من آب دیدہ تو
در روی خود با دیدم روی من چنین نور شد و ہم سے گفت کہ دنیا چون مردار است و مجمع مکان
کتر از سگ باشد آنکہ بر سر حاصل دنیا نشیند از آنکہ سگ از مز بلوچان حمایت خود را کند بر آید و

دسیر گردو گفت ہر نفس خود را نشناسد اوروین خود در خود بودو گفت بتانگو دانید خدا بی بیعت
بدیخیزے سخت تر از غفلت و سخت دلی۔

بیان حال سلطان احمد خضر پوینی رحمہ اللہ علیہ

در تذکرہ الاولیاء مرقوم است کہ سہ بریا صفت شہور بود ہزار مرید داشت کہ سہ بر آب میرفتند و بر ہوا
می پریدند و سہ در ابتدا مرید عالم ہم بود و بالو تراب صحبت داشتہ بود و ابوخصر پرسیدند کہ از خطا کف
کرادیدی گفت پنجکس را ندیدم بلند بہت نزد صادق احوال تر از احمد خضر دیدہ دہم انخصر گفت اگر
احمد بودی فوت و مروت پیدا نگشتی و احمد خضر دیدہ جامہ شکل لشکریان پوشیدہی و فاطمہ کہ عیال دہ بود اند
طریقت آہستی بود و از دختران امر لے بلخ بود و دیدہ کہ دو بر احمد کس فرستاد کہ مرا از دیدہ بخوان احمد اجابت نکرد و گریار
کنش تیار گفت اے احمد من نامرو از ترا زین دانستم کہ را حق را باہر باشی نہ راہزن پس احمد کس فرستاد و او را اندر او و دعوت
پدیکم میرسل را با احمد و فاطمہ تبرک شکل دنیا گفت و حکم عزت با احمد بیا رسید تا قصد زیارت بایزید
افتاد فاطمہ نیز بادی رفت چون پیش بایزید آمدند فاطمہ نقاب از روسہ برداشتہ با بایزین گستاخ میگفت
احمد از ان شیر گشت و غیرتش گرفت گفت اے فاطمہ این گستاخی بود کہ با ابویزید کہ دی فاطمہ گفت از
تو محرم طبیعت منی و بایزید محرم طریقت من و من از تو بہو ارسم و از دسہ بندہ ارسم و دلیل برین سخن آنست
کہ ادا از صحبت من بے نیازی است و تو بمن محتاجی و ہیستہ بایزید با فاطمہ گستاخ بودی تا روزی
بایزید را چشم بر دست فاطمہ افتاد و حاسبتہ بود گفت اے فاطمہ او بر اسے چہ حاسبتہ گفت اے بایزید
تا این ساعت کہ تو دست خائی من ندیدہ بودی مرا با تو انباط بود اکنون کہ چشم تو بدینہا افتاد صحبت با
با تو خسر ام شدہ و اگر کسے را اینجا نیالے رہہ پیش ازین گفتہ ایم کہ بایزید گفت کہ من از خدا درخواستہ ام
کہ زنان را در چشم من چون دیوار گردانیدہ است چون کسے از منچین بود او و کجا زان بندہ پس احمد و فاطمہ از آنجا

بنیشتا پور آمدند و اهل نیشاپور با احمد خوش بودند و چون یحیی بن معاویه نیشاپور آمد و قصد بلخ داشت احمد خواست
 که او را دعوت کند با فاطمه شورت کرد که دعوت یحیی را چه باید فاطمه گفت چندین گادوگوسفند و چسپراع
 و شمع و عطر با این همه بست خزنیز باید احمد گفت باری کشتن خرچ گفت چون کری بهمان آید باید که سگان حمایدا
 نیز از آن نصیبی بود این فاطمه رفت و فوت چنان بود تا صاحبم بازید گفت هر که مردی ببیند در لباس زنان بگو
 در ساطع بنگر نقل است که احمد گفت دستم مد نفیس خود را فخر کردم روزی جماعتی بغیر میرفتند و بختی
 عظیم درین پدید آمد نفوس احادیثی که در شان ثواب بود پیشین می آورد و عجب داشتم گفتم از نفوس ساطع
 طاعت نیاید این فکر است که پوسته او را در روزه میدارم از کنگری طاقت نمانده است بخوابد که مسو کنند
 تا روزه کشاید گفتم بسفر روزه نکشایم گفت روادارم عجب داشتم و فکر کردم گفتم گران بهر آن گوید که من او را
 به نماز شب میفرمایم خواهد که بفرودنا شب بخسپد و بیاید گفتم شب بیدار دارم گفت روادارم
 عجب داشتم و فکر کردم گفتم گران گوید تا با خلق بیامیزد که لولگشته است در تنهایی خواهد که با خلق آید
 باید گفتم هر یک از فرود آیم بویانه فرود آیم و با خلق نه نشینم گفت روادارم عا فر نشدم و بتضرع سخن باز گفتم
 تا از مکر و سر آگاه سازد پس حق تعالی او را مقرر آورد تا بگفت که تو مرا بخلاف مراد ما هر روز
 صد بار سیکشی و خلق آگاه نه آنجا در غزا بار سه یکبار کشته شوم و باز در هم گفتم سبحان آنقدرانی که نفسی آفرینند
 در زندگانی منافق و ابرس مرگ هم منافق نه بدین جهان اسلام خواهد آورد و نه بدین جهان و غرض
 نفس آن که بهر جهان آواز نه شود که زبانه احمد حضرت ویه که او را بکشتند داد شهادت بابت گفت پنداشتم
 که طاعت بیجوتی ندانستم که زمار بندی پس در خلافت او که میکردم زیادت کردم نقل است که گوید
 یکبار ببادیه بر توکل براه حج در آمدم پاره بر نفتم که خار خیلان در پایم شکست بیرون نکردم و گفتم توکل باطل
 شود و همچنان بر نفتم پس پامیم آماس کردم بیرون نکردم همچنان لنگان لنگان بکه رسیدم و حج گذاردم
 و باز آمدم و جمله راه از دوسه چیزه بیرون می آمدم و سن بر تلخی تمام میرفتم مردان بیدند و آن خار

از پائے من بیرون کردند پائیم بخرج شد در به به سلام آوردیم و نیزه و یک پایزد آمد چون بایزید را
چشم بر من افتاد بمی کرد و گفت آن اشکال در پابت نهادند چه کردی گفتم اختیار خود باختیار او
گذاشتم شیخ گفت اے مشرک اختیار من میگوئی یعنی ترانیز وجودے و اختیارے هست این ترک
نبود و چشم دے گفته است که عز درویشے خود را نگاہ ارسپس گفت درویشے در راه رمضان تو نگذا
را بجا نه خود بود در خانه می خندان خشک بود چون نگذاشت هر روز بد و فرستاد و ریش آن زر را باز
فرستاد و گفت که این سزائے آنکس است که سر خود با چون توئی آشکارا کند ما این درویشے را بهر
و جهان نفوذ نم نقل است که در دے در خانه او در آمد نگرست و گشت بیج نیافت خواست
که بیرون رود اما گفت که اے بنادلو برگرد آب برکش از چاه و طهارت کن و به نماز مشغول شو تا
صبح چون بدو چیزے رسد بوم تا از خانه من تھے دست باز ندوی بر ما بچنین کرد چون روز شد
خواجہ صد دنیا را آورد و به شیخ داد شیخ اندر ناگفت برگیر که این جزائے یک شب عبادت و
نماز است و در راهالتے پیدا کرد و لرزه بر اندام دے افتاد و گفت راه غلط کرده بودم یکشب از
برائے خدا کار کردم مرا چنین اکرام کرد و توبه کرد و بخدا باز گشت و در را قبول نکرد از مریدان شیخ
شد نقل است که احمد حواریے گفت جملہ خلق را دیدم که چون کا و غریب کجا غلط می خوردند یکے گفت
خواجہ که کجا بودی گفت من نیز با ایشان بودم اما فرق آن بود که ایشان بخوردند و میخندیدند
و برهم می خنیدند منی دانستند من میخورم و دیگر لیم و سر بران نهادند بودم و میدانستم

بیان حال بو تراب بخشی رحمة الله علیه

در تذکره الاولیا است که دے از اکابر مشایخ خراسان بود و در مجاهده و تقوے قدیمی راسخ
داشت چهل سال بوقت البناده بود و در چندین سال سر بر بالین نه نهاد و بود مگر در جسم

از طبعی است
۴۰ سالگی او
است در راه عبادت
مستغرق بود و در وقت
کمال بر این مشغول بود
و تقوی و عبادت
و در آن سال که در آن
بودند و میخندیدند

یکبار در سجده گاه بخواب دید قوی از حور ان خواستند که خود را بر دوش من کنند شیخ گفت ما را
 چند ان استغفران است یحیی و عقیق که پروانی حورند ارم حوران گفتند اے بزرگ هر چند چنین است
 اما یاران ما شهادت کنند چون بشنوند که ما را پیش تو قبول نمودار عنوان جواب داد که ممکن نیست که این عزیز را
 بر دوشی خواباورد به روید تا فردا که بهشت فراگیر دو بر سر ملک نشیند آنگاه بیاید و تفصیل بگوید که فتنه
 است بجا آید بتراب گفت اے رضوان اگر من به بهشت فرود آیم گویم چنان کنند که تو گوئی -
 نقل است که چون اصحاب خود را دیدی بخیزه مستکرم خود تو به کردی و در خواست از خدا تا ایشان را
 دیگر در آن فعل کرده نمیدانند از خصلت ناپسندیده ایشان در گذرانند و در بجایده به پیرو دے
 و گفتی این بیچاره بومی من درین بلا افتاده است و اصحاب را گفتی هر که از شما مرئی در پوشید و
 سوال کرد و هر که در مخالفت نشست و سوال کرد و هر که مصحف خواند و سوال کرد او از ما نیست بیکه
 از اصحاب او دست بردارست خیزه دراز کرد و دوسه دوند و دیگر چیزه بخورده بود شیخ گفت برادر
 که تو قصود انشائی ترا باز آری باید شدن و گفت بیان من و خدا عهدیت که چون دست
 بحرام دراز کنم مرا اذان باز دارد و گفت هیچ آند و بدول من دوست نبوده است گروفتیکه دیا
 می آدم و اگر دے نان گرم و بهینه مرغ بر دم گذر کرد اتفاق افتاد که راه گم کردم بقبیلہ افتادم
 جمع ایستاده بودند و فریاد میکردند چون مرادیدند درین آویختند و گفتند کالاسے ما تو برده و کالاک
 شان کسے دیگر برده بود دیگر فتنه و دلیست چوب مرادیدند درین میان پیرے اذان منع بگشت
 دید که میزنند نزد یک من آمد و دانستم مرقع برید و فریاد برآورد و کاین شیخ انشوخ طریقت است
 و گفت این چه بے ادبی و بیحرمتی است کبابید همه صدیقان میکنند آنهم فریاد برآوردند
 و پشیمان شدند و عذر خواستند گفتم اے برادران بن وفاے اسلام هرگز برین دقت گذر نکرد
 خوشتر ازین وقت از راهایم بخوانم که این نفس را بکام خویش نه بلیم بدان آرد و اکنون رسیدم

پس آن پر صوفی دست درآگرفت و بجانہ برد و دستوری خواست تا طالعے آر در برفت و نان گرم و پیضہ مرغ بیاورد و پیش من بہ نہاد و خاتم کہ دست دراز کنم آوازے شنیدم کہ اے ابو تراب سب بخور بعد از دوست تازیانہ نان گرم و پیضہ مرغ دیگر ہر آزدوے کہ بردست خواہ گذشت بی دوست تازیانہ نخواہی یافت۔

نقل است کہ وے میگفت شبہ در باد یہ میرفت نہائی و تاریکی بود ناگاہ سیاہی پیش من آمد بلند چون منارہ رسیدم چون اورادیدم گفتم تو پریستی یا آدمی وے گفت تو کافرے یا مسلمان گفتم مسلمان گفست سلطان یمن خدا را چہ نہ ترسند فتح گفت دل کن باز آمد و دالتم کہ فرنا دہ غیب است تسلیم کردم و خوف از دلم رفت و گفت غلام را دیدم در باد یہ بے زاد و راحلہ گفتم اے غلام بچنین حالے بے زاد و راحلہ میروی گفت اے پیر برادر جز خلایک پس رانی ہیہی گفتم اکنون ہر کجا کہ خواہی برد و دالتم وے گفت مدت بہت سال است نہ از کسے چیزے گرفتہ و نہ کسے را چیزے دادم گفتند چگونہ گفت اگر میگرفتہ از وے میگرفتہ و اگر میگرفتہ از وے نیک گرفتہ و گفت روزے طلعے بر من عرض کردند منع کردم چہاد دہ روز گذر نہ ماندہم از شومی آنکہ منع کردم و گفت ہر پنج نید اتم مضرت میرد از سفر کردن بر منا بہت نفس در پیچ فساد میرد راہ نیافت الا بسبب سفر طلعے باطل و گفت چون بندہ صادق بود در سل ملاوت یا بدیش از آنکہ عمل کند و اگر اخلاص بجا آورد ملاوت یا بدی را نرفت کہ آن عمل کند و گفت شہاد بخیر طلب میکنید و کنی یا بدی شادی و راحت کہ این ہر دو در بہشت فاہد بود و گفت فقیر است کہ قوت او آن بود کہ باید و لباس او آن بود کہ عورت پوشد و سکن او آن بود کہ در آنجا باشد۔

بیان حال شیخ یحییٰ معاذ رازی رحمۃ اللہ علیہ

حالش در تذکرۃ الاولیاء بسیار مرقوم است نقل است کہ یکروز بر منبر آمد چہار ہزار مرد حاضر شدند در منبر نظر کرد و بی پنج نگفت پس از منبر فرود آمد گفتند چہ از منبر فرود آمدی و بی پنج گفت چہین ہزار کس

مشتاق آمده بودند گفت براسے کے کیسے آئندہ بودم دے حاضر ہو پس فرود آمدم و نقل است کہ
 برادری داشت دے بکہ رفتہ مجا و رشد و تہجلی نامہ نوشت کہ مرا سپہ پر آذر و بود و یا فتم یکے باقی بہت
 دعا کن تا آن ہم حاصل شود اول روزیم این بود کہ آخر عمر در فاضلترین بقعہ ما گذارم ہم بحر عم آدم دوم
 آنکہ خادے ہم رسد و آب و فتوا آدہ دارد و طعام بخند و بداین ہر دو ہم رسیدند کہ مجا و کہ شدم و کینکہ
 شایستہ براسے خدمت یافتہ اکنون میخواہم کہ یکبار زایہ ہم خدا کند کہ ہم پسر شود و یکجی جواب نوشت
 اسے برادر اینکہ نوشتے بہترین بقعہ بخواتم تو بہترین خلق خود باش پس بہر بقعہ کہ خواہی باش بقعہ ہر دمان
 عزیز شود و ہر دمان بہ بقعہ اینکہ نوشتے مرا خادے آرد و بود یا فتم پس اگر ترا فتوت و جوا فرموی بودی
 خادم حق را خادم خویش نمانختہ و از خدمت حق ابرا باز داشتہ بخدست خود نداشتی ترا خادم بودن
 باید نہ مخدوم کہ مخدومی صفت حق است و خادمی صفت بندہ را بندہ باید بود نہ مخدوم این
 فرعونے باشد کہ صفت حق خواهد بود آنکہ گفتی مرا آمدن وی دیدار است پس اگر ترا از خدا خبر بودی من
 تر یا دنیا مدی با حق چنان کن کہ ترا بیج جا از برادر یاد نیاید کہ آنجا یا فرزندے نباید کہ کتاب برادر
 چہ رسد اگر آید یا فتمی من تر با چہ کار ایم و اگر نیافتی از من ترا چہ حاصل نقل است کہ یکبار بدستی نامہ
 نوشت کہ دنیا چون خواب است و آخرت چون بیداری ہر کہ در خواب میند کہ میگردد تہمیرش کن
 کہ بہ بیداری شاد شود و بخندد و تو در خواب دنیا گیرئی تا در بیداری آخرت بخند می و
 شاد باشی نقل است کہ دختر تہجلی روزے از مادر خود گفت مرا فلان چیز باید مادرش گفت از خدا بخاہ
 گفت اسے مادر فرم میدادم کہ بایست نفسانی از خدا خواہم تو بدہ کہ انچہ میدہی از آن ادا باشد نقل است
 کہ یکجی را بدعتی بردند و در دم خود را بوالحج کہ زندگفت ما یکدم تا زایہ نہ ریاست از دست ندیم
 کہ ہو اسے نفس من در کین گاہ مگر خود نشتر است اگر یک لحظہ عثمان دی را کتم مرا در ورطہ ہلاکت
 اندازد و نقل است کہ یکجی وقتے با برادر سے بایہی بگذشت برادرش گفت خوش و بایہی است

بجای گفت فخر ازین دیبه دل نکس است که ازین دیبه فارغ است گفتی بالملک علی الملک
 نقل است که شبی پیش و سه بناده بود و مردم جمع بودند یکایک بادی در آمد و شمع را به
 نشاندیمی بگرفت گفتند چرا سیر نمی کنی باز روشن میکنم گفت بر اے این منی گریم برین سیر کنیم که شمع باه
 ایمان حسیراغ توحید که در سینه ما فروخته اند می بینیم می رسم که ما و از بهنیب بے نیازی بادی در آید
 همچنین داین همه را فروزند نقل است روز سه پیش او میگفتند که دنیا با ملک الموت بجهت نیزد
 گفت اگر ملک الموت ز بودی همه دنیا بجهت نیز زیدی گفتند چرا گفت ملک الموت حسیراصل
 الحسیب الی الحسیب و دیگر و بدین آیه رسید آمدن بحرب العالمین گفت ایسان
 یک ساعت از خاک کردن کفر و دینیت سال عاجز نیاید ایمان هفتاد ساله از خاک کردن گناه یک ساعت
 که عاجز آید نقل است که گفت اگر خدا این سال روز قیامت گوید چه چیز نخواهی گویم خداوند
 میخواهم که مرا بقدر دوزخ فریسی و بفرمائی که از بهر من سراپا ده های آتشین بزنند و در آن تنگی
 آتشین نهند پس چون بقدر دوزخ بر سر ملکوت نشینم حکم دهی تا یک نفس بزم اذان آتش که در کمر
 ددیت کرده مالک آخر دوزخ را بکنم عدم برم و این حکایت را از نص مستند
 هست جز یا مومن نان ترک لطفا بپس و گفت اگر دوزخ مرا بخشد هرگز هیچ عاشق را نسوزم
 ازینکه عشق خود صد باره او را بسوزد است سائل گفت اگر آن عاشق بسیار گنهگار باشد گفت
 ویرایم نسوزم که جرم با اختیار نبوده است که کار عاشقان اضطرابی بود و اختیار می گفت غافل
 سه تن اند که آنکه ترک دنیا کند پیش از آنکه دنیا ترک کند دوم آنکه دنیا را بگذرد و گور را بگذرد
 کند پیش از آنکه در لحد رود سوم آنکه خدای را را صنی گرداند پیش از آنکه بدو رسد و گفت دنیا را
 درم کردم است دست بر آن مکن تا فزون او دنیا موزی و اگر نه زهر او ترا هلاک سازد و
 گفتند فزون او دینیت گفت دخل او از حلال بود و خمسیع او حق بود و گفت چون مرید بنیلا

گردد بسیار خوردن زود باشد که ملایک بر دس بگمزنند و هر که محض بر خوردن معتاد بود
زود کلماتش شهنوت سوخته گردد و در تن فرزند آدم هزار عضو است بلکه از شر و آنهمه در دست
شیطان است چون مرید گرسنه بود و نفس را ریا صنت دهد با جملة اعضا خشک شود و با تنش
گرنگی هر سوخته گردد و کسی گفت که مراد صیغه کن گفت سبحان الله چون نفس من از من قبول
نمیکند دیگرے چگونه از من قبول کند.

بیان حال شاه شجاع کرمانی رحمة الله علیه

در تذکرة الاولیا است که دس قبالو شیدے چون بنیثا پورا آمد با جفص با عظمت خویش
چون او را دید بر خاست و پیش او آمد و گفت و جدت فی القبار ما طلبت فی البقار -
نقل است که چهل سال سخت و کمک در چشم میکرد تا چشمهایش چون دو قرح خون شده بود
شعبه بعد از چهل سال بجفت خدیو لای خواب دید گفت بار خدایا من ترایه بیداری می جسم
در خواب یا نتم فرمود که ای شاه ملا بر بیدارے یا یافتی اگر آن بیداری نکشیده بودی
چنین خوابے ندیدی بعد از آن او را میدیدند که هر جا که رفتی بالش می نهادی و می خفتی
و گفتی باشد که یکبار دیگر خیال خواب بنیم و عاشق خواب شده بود گفتی که یکذرة ازین خواب
بر بیداری همه عالم ندیم - نقل است که شاه را پسرے آمد بخطی بنو سینه اول الله نوشته چون جوانی
برو غالب شد بتماشاش مشغول شد و باب زدن را بسیار سخت آواز خوش داشت و باب میزد و
میگفت شیعے بیرون آمد و باب زدن و سر دو گویان مکتی فرود شد و دس از کنار شوهر برخاست
و بنظر آید شوهرش بیدار شد و زن را ندید برخاست و آن حال مشاهده کرد و آواز داد
که ای پسر من وقت تو نیست این سخن بر دل او آمد گفت آمد جامه بدرید و باب

بشکست و غسل کرد و در خانه نشست آن نقش الله که بر سینہ داشت سحر گشت در میدان نشست
 و چهل روز پنج خود پس بیرون آمد و نزدیک شاه رفت پدر گفت آنچه ما را بچهل سال دادند این
 پسر را بچهل روز دادند نقل است که شاه را دختر سے بود با و شاه کرمان او را میخواست سه روز
 بهیلت خواست و در آن سه روز بر ما جد گشت تا در ویش را دید که نماز نیکو میکرد صبر کرد چون و
 از نماز فارغ شد گفت اے درویش اهل داری گفت نه گفت اهل پارسا و قلع و اهل قرآن خواهی
 گفت مرا چنین زن که دهد که سه درم بیش ندارم شاه گفت من دهم دختر خود تو این سه درم که
 داری بیکے را بنان ده بیکے را به شیرینی و یکے بقطر و عقد نکاح بمن پس چنان کرد و بهان شب
 دختر بخانه او فرستاد دختر در خانه آن درویش آمدن شک دید بر سر کوزه آب گفت این
 نان چیست گفت دوش باز مانده بود بجهت است شب گذاشتم دختر قصد کرد که بیرون آید درویش
 گفت دانستم که دختر شاه تن در میزانی ماند بد دختر گفت ای جوان من از میزانی تو تیرم
 بلکه ایضاً ایمان دین تو میروم که از دوش نامی نهاده اعتماد بر رزان نمیکنی و لیکن عجب
 از پدر خود ادم که بت سال مراد خانه داشت و گفت ترا بهر بهیز گاری خواهم داد بکے
 داد که اعتماد بر خدا ندارد و در دیش گفت این گناه را عذر سے است گفت آدے گفت چه گفت
 درین خانه بابا شتم یا نان خشک نقل است خواجہ علی سبر کانی که بر سر تربت شاه نان میداد
 روز سے طعام پیش نهاد و گفت خداوند اهما فی فرست ناما گاه سگ آمد خواجہ علی بانگ برد
 زد و دے رفت پس در تربت شاه با نفع آواز داد که بهان خواستی فرستادم ویر باز گردانید
 خواجہ در حال تلاش او در محله اگر دنیا فت بصر رفت دید در گوشه خفته است ماحضر سے
 که داشت پیش و سے نهاد دی التفات نکرد خواجہ علی بخل شد و در مقام استغفار آمد و
 دستا بر گرفت گفت توبہ کردم سگ گفت احنت احنت اے خواجہ بهان خواجہ ترا باید

اگر همیشه بودی دیدی آنچه دیدی۔

بیان حال شیخ یوسف ابن حسین رحمہ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است کہ دے در ملاست قدم حکم داشت و ہمت بلند ابتدائے حالش آن بود کہ ملک عرب سفر کرد و بقیۃ رسید دختر امیر عرب چون او را بدید شیفہ او شد کہ نہایت با جمال بود آن دختر فرست جست و خود را در پیش او انداخت او بلرزید و او را بگذاشت و بقیۃ دور تر رفت و آن شب بخت سرب زانو ہبا وہ و خواب شد و منی دید کہ مثل آن در غریبہ بود بدید کہ جسے سبز پوشان آمدند و یک شخص صاحب جمال بخت نشسته پادشاہ و ارس یوسف را آرزو شد کہ بہ اندک ایشان کیا نند پس خود را نزدیک ایشان انگشت انجماعہ او را راہ دادند و تنظیم دے کردند پس بدید کہ شاکیانید گفتند فرشتگان ایم دایک بخت نشسته است یوسف علیہ السلام است کہ بز یارت یوسف ابن الحسین آمدہ است مرا گریہ آمد و گفتم من چہ باشم کہ پیغیر خدا بز یارت من آید درین بودم کہ یوسف علیہ السلام از بخت فرود آمد در آدر کس گرفت و بخت نشاند گفتم یا بنی اللہ من چہ باشم کہ با من چندین مطہ کنی گفت در آن ساعت کہ آن دختر نہایت متاع جمال خود را پیش تو انداخت و تو خود را بختی تعالی سپردی و بدو پناہ حتی حق تعالی ترا برین وجہ ملائکہ عرض کرد و جلہ بنمود و فرمود بنگر اسے یوسف تو آن یوسفی کہ قصد کردی بز لیخانا فرست کنی ویرا این یوسف است کہ قصد کردہ دختر شاہ عرب دیگر بخت پس مرا با این فرشتگان بز یارت او فرستاد و بشارت داد کہ تو از گزیدگان جہنمی پس گفت کہ در ہر عہدے نشاندہ باشد و درین عہد نشاندہ ذوالنون است اسم اعظم دے داند پیش او برد یوسف ابن الحسین چون بیدار شد جلہ نہادش در و گرفت و شوق برے غالب شد و روی در صحراناد و دور آو دے در نام بزرگ حق تعالی ای بود چون مسجد ذوالنون رسید سلام کرد ذوالنون گفت علیک السلام یوسف یک سال در گوشہ مسجد نشسته و ہمہ ہمہ

که از ذوالنون چنین پرسید بعد یکسال ذوالنون گفت که این جوان از کجا است گفتند از رسته
 بعد از آن یکسال دیگر گفتند هیچ گفتند رسته همدان گوشت مشیم بود چون یکسال دیگر گفت
 ذوالنون گفت این جوان بچه کار آمده است گفتند برائے زیارت شما دیگر هیچ نگفت بعد از آن
 گفت هیچ حاجتی هست گفت بدان آدم که اسم اعظم بمن آموزی یکسال دیگر هیچ نگفت بعد از آن
 کاسه جوین سرپینده بدو داد و گفت برو از آن طرف رود و نخل زد و بگذر غلای جایگاه شے است
 این کاسه بدو ده دست هر چه یافت گوید یا دیگر یوسف کاسه را برداشت و روان شد چون پاره
 راه رفت دوسوم در پیداشد که درین کاسه چه باشد که یحیی چون سر کاسه بکشاد موشی بر درخت
 و برخت یوسف تخرماندا کنون بکار و موشی شیخ روم یا پیش ذوالنون عاقبت پیش ایشان رفت
 یا کاسه شیخ چون او را دید پیستی کرد و گفت نام بزرگ خدای از در زوای گفتند ذوالنون یحیی تو میدید موشی در کاسه بدو داد
 سبحان افند موشی نگاه نمبتوانی داشت اسم اعظم را چون نگاه توانی داشت یوسف بخت شده
 باز بمجد ذوالنون آمد ذوالنون گفت دوش مهفت بار ازین اجازت خواستم تا اسم اعظم بتو
 آموزم و دستوری نه شد یعنی هنوز وقت نیست او را بیا ز ما بوشی چون بهار موزم چنین
 بود اکنون بشهر خود باز روتا وقت آید یوسف گفت صیت کن گفتند ترا سه و صیت
 کنم یک بزرگ و دیگر سه یانه و یک خرد بزرگ آشت که هر چه خوانده فراموش
 کن و هر چه نوشته بشو تا حجاب بر خیزد و یوسف گفت این توانم کرد و
 پس گفت بیا آشت که مرا فراموش کنی و نام من با کسے نگوئی که میرا
 چنین است و شیخ من چنان فرموده است که اینهمه نویستن ستانی
 است گفت اینهمه توانم کرد و در صیت خود آشت که خلق را نصیحت
 کن و بندگان گفت این توانم افشا و افشا و افشا گفت بشرط

فصیحت کن که خلق را در میان زمین گفت چنین کنم پس بر روی آمد و او بزرگ زاده
 شهره بود و اهل شهر استغیاس کرد و چون مجلس آنجا زد و سخن حقان بیان کرد اهل ظاهر و
 ادب و خاستند که در آنوقت بجز از علم صوری علمی دیگر نبود و او نیز در طریق ملامت رفتی ناچنان
 شد که مجلس او بنام درویش در آنکه مجلس گوید که را ندید خواست که باز گردد و پیر زنی آواز
 داد که باز دالون عهد کرده بودی که خلق را در میان زمین فصیحت از برای خدا کنی چون این
 به شنید مغیر شد سخن آغاز کرد اگر چه بودی یا نه وی بجاه سال برین حال گذارید و ابراهیم
 از حبست او بجائے رسید که بادی را بی زاد و اصله قطع میکرد تا ابراهیم شب ندائے شنید که برود و
 یوسف صین را بگو که تو از زندگان هستی ابراهیم گفت که مرا این سخن چندان سخت آمد که اگر کوه
 آتشی بر من زانند و آسان تر از آن بودی که این سخن باده گویم شب دیگر همچنان آواز شنیدم
 تا شب همان آواز شنیدم که او را بگو تو از زندگان و اگر نه زخمی چندان خوری که بر نخیزی ناچار
 برخاستم بمانده تمام در مسجد شدم و او را دیدم در محراب نشسته چون مرادید گفت شرع یا واداری -
 گفتم دارم پس بنیت تازی یادم بود خواندم و او را دقت خوش شد بر خاست و دیر بر پائے
 مانند آب از چشم دسردان بود و چون آینه پس روی بمن کرد و گفت از باداد تا ایندم پیش من
 قرآن بخواند نیک قطره آب از چشم من نیامد بدین یک بیت که گفتی چنین حالتے ظاهر شد و طاف
 از چشم من روان شود و مان راست میگوند که ندین است و از حضرت حق خطاب راست می آید
 که او از زندگان است که که از بیت چنان شود و از قرآن بجا ماند و انده شود ابراهیم گفت من
 متعجب شدم و کار او اعتقاد من سستی گرفت بر سیدم و بر خاستم در و دیر باده نهادم اتفاقاً با حضرت
 انعام فرمود که یوسف ابن الحسین زخم خورده حق است لیکن جزوئے ادا علی علین است در راه
 حق چندان قدم باید زد که اگر دست رو بر پیشانی تو باز نهد نیز اعلی علیین جای تو باشد که هر که درین راه

از باغهای بنیاد روزارت نیفتد نقل است که عبدالواحد زید مرده شطار بود مادر و پدر و پسر از پسر
 او میدید که بنایت ناصحت بر مجلس یوسف ابن الحنین برگزشت و یوسف اینکار میگفت و دهان
 بالالطف کاذه محتاج الیه محمد عبدالواحد کلاه خود را بپیداخت و نعره زد و بگورستان رفت شبانه
 روز از دست برفت اول شب یوسف ابن الحنین او را بخواب دید و خطاب به شنید که ادرت الشا
 التائب یوسف بتلاش و سیرگردید و در آن گورستان بر دسه رسید و برادر او کنار گرفت و به خیم
 باز کرد و گفت سه شبانه روز است که ترا فرستادند اکنون می آئی نقل است که درین شب پادشاه گور
 کنیزک ترک داشت به هزار درم خرید و خریده داشت در شهر دیگ خواست که تحویل رود و مال خود
 از و بستاند و درین شب پادشاه را دید که اعتماد داشت که کنیزک بر سه پادشاه ابوالعثمان جری آدم و مال
 باز نمود و ابوالعثمان جری گفت قبول نمیکم ساجت ببار کرد و گفت در حرم خود راه ده او را که من زود
 باز آیم القصد می قبول کرد و آن باز در گور برفت ابوالعثمان را به اختیار نظر بر آن کنیزک افتاد
 عاشق شد چنانکه بطاقت شد و ندانست که چه کند برخاست و پیش ابو حفص حصار رفت ابو حفص
 گفت ترا به ری باید شد پیش یوسف ابن الحنین ابوالعثمان در حال قصد کرد چون به ری رسید شیخ یوسف
 ابن الحنین را پرسید گفتند آن زندین مبارک را چه کنی تو اهل صلاح می نمائی صحبت او ترا زیان
 دارد و این قسم چند سخن گفتند ابوالعثمان از آمدن آنجا پشیمان شد و باز گشت چون به نیشاپور آمد
 ابو حفص گفت یوسف ابن الحنین را دیدی گفت نه گفت چرا گفت که شنیدم که دس مرده
 چنین و چنان است ز نفتم و باز آدم ابو حفص گفت باز گرد و او را به بین ابوالعثمان باز گشت
 و به ری آمد و خانه و سه رسید مردم صد پندان دیگر گفتند او گفت مرا همه است پیش او پس نشان
 دادند چون هر خانه او رسید پیری دید نشسته و پیرنه امر و صاحب جمال پیش او نشسته و صراحی در
 پیا له پیش او نهاده و نوری از روی او می تابفت در آمد و سلام کرد و نشست شیخ یوسف در

آمد و چندان سخن عالی گفت کہ ابو عثمان تحریر شد و گفت اسے خواجہ از برای خدا با چنین کلمات چنین سخن عالی شلہ این جسم حال است کہ تو داری با خرم و امیر پس یوسف گفت این امر دیرین است و کم کے داند تر آنش می آموزم و درین گنجن صراحی افادہ بود و در آتم و بر آب کردم تا بر کہ آب خواہ بخور و کوزه نہ آتم ابو عثمان گفت از برای خدا چرا چنین میکنی نام مردم میگویند ترا آنچه میگویند گفت از برای آن میکنم تا بیکے کینز کہ ترکی بعترے در خانه بہن نفرستد ابو عثمان چون این بشنید در پا او افتاد و دانست کہ درجہ بلند دارد و کہ ہر کہ بصلح مشہور است در کار اور گے از ملاحت باید نقل است کہ در چشم یوسف ابن حسین سرفی بود و ظاہر دفتورے از غایت بخوابی از خواہش پسید نہ کہ عبادت او چون است گفت چون از نماز فارغ شود تار و زبر پائے بایستہ نہ کہ کند و نہ بخود پس از یوسف پرسید نہ کہ تار و زاریات چہ عبادت است گفت نماز و زکوة باسانی میگذارم اما بخواہم کہ نماز سب گذارم و بچنان ایستادہ ہاشم امکان آن نباشد کہ بکبر تو انم گفت از عظمت او نگاہ چیزے بن در آید و مرا ہم چنین دارد و نادقت صبح و چون صبح بر آید فریضہ گذارم نقل است کہ وقتہ بچنین نامہ نوشت کہ خدا ترا طعام نفس تو پیشاند اگر این طعام چشاند پس زبان یسج بدینہی و گفت ہر امتی را صفوہ است کہ ایشان دولیت خدا اند کہ ایشان از خلق خویش پنهان میدار و اگر ایشان درین است ہستند صوفیان اند و گفت آفت صوفیان در صحبت کوکان و در معاشرت اعداد و رفیقہ زنان است۔

بیان حال شیخ ابو حفص مدد رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرہ الادب است کہ ابتدائے حال او آن بود کہ بہر کینز کے عاشق بود و قرار نہاشت اور گفتند کہ در شارتان نیشا پور جوہرے جادوگر است تدبیر کار تو او کند ابو حفص پیشا

رفت و حال گفت دی گفت ترا چهل روز نماز بناید کردن و نه هیچ طاعت نکو و کل خیر بدین ایام باین
شرط تدبیر تو کنیم و از سحر مقصود رسام ابوخص چهل روز همین کرد بعد از آن جهود سه طلسم کرد اما مراد حاصل
نشد جهود گفت پیشک از تو چیزی در دو داده است و اگر نه بیقین این مراد حاصل میشد ابوخص
گفت من هیچ کار خبر نکردم الا آنکه در راه میرفتم سگی در راه بود آنرا از انبیا بگو دایندم تا که رانزد و صد
نرسد گفت میاز را از آنجا از روی را که تو چهل روز فرمان او صادر کن کردی داد او از کرم اینم ترا در برنج تو
منافعی نکرد ابوخص بدست جهود توبه کرد و همان آهنگری میکرد و واقعه خود پنهان میداشت و
هر روز یک دریا کسب کردی و شب باده و شراب و دوسه در در کلبه میوه زنان انما خانی تا میچکے نداشت
و وقت نماز نشین در دیزه کردی و در دله بدان کشادی و سق بودی که در موشه که تر از شیر سق بقاء
آن بر جهود سق فاخته زنی کردی بدست برین روزگار گذشتی کرد و زنا بیانی در بازار میگذاشت این مایه

یَعْلَمُ أَنَّكَ أَهْوَىٰ إِلَى اللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ وَقَبْلَ الْهَمِّ مِنَ اللَّهِ
مَا كُنْتُ كَلَّا لِيَسْتَبْرَأَ دَلِش بَدِينِ آيَةِ شَتْلٍ شَدَّ دُجْرِي بُوَ دَرِ آندَرِ خُودِ گشت دست در
کوزه که دو آهن تفتیده میردن که در برستان نهادن گردان نگاه کردند و آهن در دست او دیدند
که میگذاشتند گفتند اے استاد این چه حال است او با لگ بر شاگردان زد که بز نید گفتند اے استاد
بکجا زخم چون آهن پاک شد پس ابوخص نزد بار آمد آهن تفته در دست خود دید بپایند و این سخن
بهر شنید که چون پاک شد کوا زخم نوره بز و آهن از دست بپایند و دکان بنادت داد و گفت ما
چندین نگاه خواهم به تجلیف که این کار را کنم و نه که ایم تا آنکه این خدمت جمل از دست ما ادا بماند
و اگر چنین دست از کار میباشتم تا کار دست از من نداشت فامه نه بوس رسیده ریاضت سخت
نهاد و خلوت در اقبست پیش گرفته چنانکه نقل است که در بسیاری ادا و احوال استماع میکرد و ندیدی نمیر
گفتند تو جوانی آئی گفت من سی سال است بخوابم که داد یک حدیث دهم نمی توانم داد سماع دیگر

حدیث چون گفتم گفتند آن حدیث کدام است گفت میفرماید رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم من حسن اسلام
الموید ثلاث مالا یغنیه ان ینکوی السلام مروا ننت که ترک کنی چه چیز را که بکارش نیاید نقل است
که روزی پیادان بهواری رفتند و سخن میگفتند وقت اینان خوش شد آهوسه از کوه بیاض دسر
بر کنار ابو حفص نهاد ابو حفص طایفه بر روی خود زد و فریاد کرد آه بر پشت شیخ بحال خود باز آمد آه
سوال کردند که این چه بود گفت چون وقت ناخوش شد در خاطر آمد که کاشکی گو سفتد به بودی
تا بریان کردی باران را و خوراندی تا امشب پراگنده نشدندی چون در خاطر بگذشت آه
بیا پس پیادان گفتند پیچ کسے را که با حق تواسے چنین حال بود فریاد کردن و طمانچه زدن
چه معنی دارد شیخ گفت که مراد در کنار نهادن از زدن و از بیدار کردن است اگر حق تاسے
یکلی با فرعون خواستی بر مراد او در دخیل روان نکردی نقل است که دسے بر وقت که در خشم شدی
سخن در خلق نگو گفتی تا ختم ادسا کن شدی انگاه به سخن دیگر شدی ابو عثمان حیرا گوید که دسے
پیش ابو حفص رنم تمیزی چند پیش او نهاد دیدیم یکے برداشتم دور دهان نهادم دسے بجهت خلق
من گرفت و گفت اے خاین میز من از چه وجه غروری گفت من از تو دول تو داعم دبر تو عثمان
دارم دیز داستم که هر چه داری ایشار کنی گفت اے جابل من بدول خود اعطاء ندارم تو بدول من
چون اعطاء داری بپاکی حق که غریبست نابرابر اے آن می زخم و نمیدانم که از من چه خواهد آمد
کسے که درون خویش نداند و بگرے درون او بگردد داند و هم ابو عثمان گوید که با ابو حفص بخانه
ابو بکر حنفیه بودم دجبه از اصحاب آنجا بودند اندر وینے یاد میکردند گفتیم کاش که حاضر بودی
شیخ گفت اگر کاغذ بودی رقه نوشتمی تا بیایدی گفتیم آنجا کاغذ هست گفت خداوند خانه بباران
رفته است اگر مرده باشد و کاغذ مرده بگرے را شده باشد یعنی از دژان او پس مرانشا دیدن
کاغذ چیزے نوشت و نقل است که ابو عثمان گفت ابو حفص را گفتم که مرا چنان روشن غدا

که مجلس علم گویم گفت ترا چه برین آورده است گفت شغف بر خلق گفت که شغف تو بر خلق تا چه
 حد است گفت ما بدان حد است که اگر حق تعالی را بگوین عاصیان در دوزخ برودند اب کند
 رود ادا رم گفت اگر چنین است بسم الله تا چون مجلس گوئی اول دل خود را بپند ده و تن خود را
 که جمع آمدن مردمان ترا سزور نکند که ایشان ظاهر تمام را قبت کنند حق تعالی باطن ترا پس بمنبر
 آدم ابو حفص پنهان در گوشه نشست چون مجلس باخو رسید سائے برخواست و پیراهن خواست
 در حال پیراهن خود پیرول کرد و دایم ابو حفص فرمود یا کن ادب اخول من الم تبرک
 گفت چه دروغ گفت دعوی کردی که شغف من بر خلق بیش ازان است که بر خود در صدقه
 دادن بسقت کردی تا فضل سابقان ترا باشد خود را بهتر خواستی اگر دعوی تراست بودی
 زمانه درنگ کردی تا فضل سابقان دیگرے را باشد پس تو کذا بی و منبر نه جائے کذا است
 نقل است که ابو حفص بگوید در بازار میرفت جهو دسے پیش آمد شیخ در حال بیفاد و پیش شد
 چون بهوش باز آید سوال کردند گفت مردے را دیدم که لباس عدل پوشیده و خود را دیدم
 لباس فضل پوشیده و تریدم که بنیاید که لباس فضل در من بکشد و در ان جهو دپوشاند لباس
 عدل زوے بر کشند و در من پوشانند و تم دسے گوید که کسی سال چنان بودم که حق را شگین میدیدم
 که درین می نگریست بجان الله آن چه سوز و بیم بوده باشد او را در آن حال نقل است که ابو حفص
 را عزم حج شد و ادعیه بود تازی نمیدانست چون بهجد او رسید برید ان دسے با هم گفتند
 که نقصانے عظیم باشد تازی زبان ایشان را ندان پس جنید برید از اباستقبالش فرستاد شیخ در حال
 تازی گفتن آغاز کرد چنانکه اهل بغداد از فصاحت او متعجب ماندند و جمیع از اکابر پیش او جمع
 شدند و از فتوت سوال کردند ابو حفص گفت عبارت شمارا است شا گویند جنید گفت که فتوت
 نزدیک من آنست که فتوت از خود نینوی و آنچه کرده باشی آزا بخود نسبت ندی که این من کرده

ابوخص گفت نیکو است آنچه گفتی اما توبت نزدیک من انصاف دادن و انصاف ناطلبیدن است
 جنید گفت و عمل آید ای صاحب من ابوخص گفت این سخن راست نیاید چنانچه چون بشنید
 بر نیزه ای صاحب من که زیادت آورد و ابوخص بر آدم و ذریه او در جوانی یعنی خطی گردد
 اولاد آدم کشید و جوانی که جوانی این است که او بگوید و حال ابوخص این بود که اصحاب خود
 بسیار مذهب و با ادب داشتی و هیچ مردی از هر بنودی که در پیش او نشسته و چشم بر او نهاده
 نتوانسته انداخت و در شب امر او نشسته پس ابوخص سلطان دانشمند بودی جنید گفت اصحاب
 خود را آداب اطین آموخته ابوخص گفت تو عنوان نام پیش بینی اما از عنوان دلیل تو ان
 که صحبت در نامه ابوخص گفت دینی زیره با و علوانی بفرماتا با از اشارت برید ان که در نامه ساخته
 بیاوردند ابوخص گفت بر سر حالی نهید و در ان کنیده تا بجا نیک مانده شود و در خانه که بر سر آقا و در
 هر که از خانه سیر و ن آید او را بد حال چنین کرد که میرفت آخر مانده شد و طاقت نماند و در خانه رسید
 آقا و داد خداوند خانه گفت اگر نیر با و علوا آورده در آئی حال گفت عجب کردم ان و پرسیدم
 که این چه حال است و تو چه داشتی که من زیر با و علوا آورده ام گفت دوش در مناجات در غلظ
 گذشت که بد تے است تا فرزندان من از من زیر با و علوانی طلبیدند دائم که بر زمین نمی افتاده باشد
 نقل است که مرید بود در خدمت ابوخص بسیار با ادب چنانچه رحمة الله علیه چند بار و روی
 نگرست که او با خوش آمده بود سوال کرد که چند سال است که این در خدمت شماست ابوخص
 گفت ده سال است گفت ادبی تمام دارد و فقری عجیب و شایسته جوانی است ابوخص گفت
 آری میرنده هزار دینار در راه باخته است و هفته هزار دام کرده در باخته است و هنوز زهره
 آن ندارد که از نامه سخن پرسید پس ابوخص رو بیا دیه بنا دو گفت ابو تراب را دیدم در بادیه و سن
 شانزده روز پیش خورده بودم بر کنار حوض رفتم تا آب خورم در تکه کس فرو رفتم ابو تراب گفت

ترا چنانچه است اینجا گفت میان علم و حقین انتظار میکنم تا غلبه کند ام را بود یعنی اگر علم غالب آید
بر حقین آب خورم و اگر حقین بر علم غالب آید آب نخورم و مردم را در آب بر من دعا کرد و گفت بیهوش و زود
در درگاه تو بزرگ شود پس او محض بگوید جماعتی مساکین را دید مضطرب و روانده خواست که در حق
ایشان انعامی کند مالتی بر وی ظاهر شد دست فزا کرد و رنگ بر داشت و گفت بعزت تو اگر
چیزی نمیدی جز قناییل مسجد را بکنیم این گفت و در طواف آمد در حالیکه آمد و صرة نربیا و
دهد و داد پس بر روی شان خرچ کرد و بعد از آمد

بیان حال شیخ حمدون قصاص رحمه الله علیه

در تذکرة الاولیا است که و سه در تقوی چنان بود که شبی بر بالین دوستی بود در حالت نزع
چون آن دوست وفات کرد چنانچه نشانده گفت این ساعت این چنانع وارث راست
ما را روان باشد سوختن آن و گفت روزی در بازار نیشاپور میرفتم عیاری بود نصیبت معروفت نام
دست نوح پیتم آمد گفتم یا نوح جو امزدی چیست گفت جو امزدی من یا جو امزدی و گفتم اندر دو بگو
گفت جو امزدی من آنست که قبا برون کنم و مرغ در پوشم و معاشرت مرغ در پیش گیرم تا صوفی شوم
و از شرم خلق در آن جامه از مصیبت پرهنر کنم و جو امزدی تو آنست که مرغ بیرون کنی تا از خلق
و خلق بیزاری بگردد پس جو امزدی من حفظ شریعت بود بر اظهار و آن و حفظ حقیقت بود بر
اسرار و این اصلی عظیم است نقل است چون کار او عالی شد و کلمات او منتشر شد کار بهیچ
گفتند ترا سخن باید گفت گفت مرا سخن گفتن نشاید گفتند چرا گفت اندک دل من بنور در دنیا
و جاه بسته است سخن من فائده ندهد و در دلهای اشرار کند پس سخنی را که در دلهای اشرار کند گفتن آن
بر علم است نه آنکه دل بود در شریعت استحقاق سخن گفتن آنرا مسلم بود که بخاشا و درین

باطل شود و چون بگو چغل بریزد۔

بیاضل شیخ منصور عمار رحمت اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء است کہ سبب توبہ دے آن بود کہ در راه کاغذ یافت۔ **بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ** در آن نوشته بود بر داشت جائے یافت کہ بہ ہند بخورد شب بخواب دید کہ گویند بحر من گمان رفته را داشتی در حکمت بر تو گشایم پس بدنے ریاضت کشید۔

نقل است کہ جوانی بجلین من مشغول بود چہار درہم بیلای داد برائے نقل مجلس خود غلام در راہ بجلین منصور عمار رفت و ساعتی توقف کرد تا چہ گوید منصور از برائے درویشی چیزے میخواست گفت کیست کہ چہار درہم دہتا چہار دعا اورا کہ غلام گفت **بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ** بہتر ازین نیست پس آن چہار درہم بداد منصور گفت گوچہ دعا خواہی گفت اول آنکہ اذا کردم و دیم آنکہ خواہم را تو نصیب شود یہوم آنکہ عوض چہار درہم باندہ چہارم آنکہ خدا بر من و بر خواہم بر من و بر حاضران مجلس و بر تو رحم کند منصور عمار بہین دعا کرد غلام بخاندہ رفت خواہجہ گفت کجا بودی و چہ آوردی گفت بجلین منصور عمار بودم و چہار دعا خریدم بدان چہار درہم خواہجہ گفت کہ نام دعا است غلام حال بازگفت خواہجہ گفت ترا آزاد کردم و توبہ کردم خدا را کہ ہرگز عمر نخورم و بموض چہار درہم چہار صد درہم تو بخنیدم باقی آن چہارم بمن تعلق ندارد آگاہ بدست من بود کہ دم شبانہ خواب دید کہ ہاتھے آواز داد کہ انچہ بدست تو بود با منی خود کردی انچہ خواہد با من است تا نیز کہ دیم بر تو در غلام تو منصور در بعلیان ادرجت کردیم نقل است کہ روزے مجلس میگفت یکے رقتہ بوسے داد کہ در آن یک بہت تازی نوشتہ بود کہ مضمونش این است یعنی کیکہ خود متقی نیست و خلق را بہت میفریاد چہ طیبیہ است کہ علاج دیگران کند و خود از ہمہ بیار تر منصور گفت اے مرد تو بقول

عمل کن کہ قول و علم من ترا سودا دہ دو تقصیر من در گل ترازان ندارد۔

بیان حال محمد بن عاصم الانطاکی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است کہ یکے از دے پرسید کہ تو مشاق مدائی گفت نہ گفت چو گفت بجهت آنکہ شوق بنات بود چون غائب حاضر شود کجا شوق بود و گفت ہوں با اہل دہد نشینید بعدق نشینید کہ ایشان جاہوسان دلہا اندیمنی در دلہائے شمار دند و آیند نقل است کہ شبے سی کس از اصحاب دے جمع شدند و سفر ہنہا دند و نان اندک پوشش پارہ پارہ کہ دو چراغ بر گرفتہا چون چراغ آوردند بہر پارہ ہا بر جا بودند کہ یکس نخوردہ بود بطریق ایشان کہ مریدان و فرزندان را چنین تربیت کردہ بود۔

بیان حال شیخ عبداللہ بن غنی رحمۃ اللہ علیہ

در تفصیلات است کہ فتح موصلی گوید اول کہ اورا دیدم از من گفت اے خداسانی اعصاب ہمارہ چیز بیش نیست چشم و زبان و دل و ہوا بہم جاسے منکر کہ نشاید دہ زبان چہیزے گو کہ خدا و در دل غلام تو آن دارد و دل نگہدار از خیانت و کبر و مسلمانان دہو انگاہ دارد و سرمہ بیچ مجواز ہوا اگر این ہر چہا بہرین صفت نباشند خاکستر ہر باید کہ در آن شقاوت تو بود و گفت ہر کہ باطل بسیار فتنہ و حلاوت طاعت از دل و بیرون رود۔

بیان حال خواجہ حبیب الدی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است کہ جنید بہت سالہ بود کہ سری اورا سرچ بر د و در مسجد حرام مشہد شکر

میرفت در میان چهار صد پیر بر کسے قے سیگفتند تری با جنید گفت که تو نیز چہے بگو جنید گفت
 کہ فکر آنست کہ نیتے کہ خدا ترا داده است بدان نعمت در دے عاصی نشوی و نعمت را
 بر پایہ معصیت نمانی چون جنید این گفت ہر چہا صد پیر گفتند احسنت احسنت یا قوت
 عین الصدیقین و ہمہ اتفاق کردند کہ بہتر ازین نوزان گفتند و دو باشد کہ حظ تو
 از خدا سے زبان تو بود من می بگویم کہ سرتی چہ گوید پس شیخ گفت این از کہا آوردی
 گفتم از مجلس تو پس بہندہ آمد نظر آنست کہ دے در بغداد آہنگینہ فروشتے کردی دہر روز
 بہ دوکان می شدی دیر و دگر نعتی دہ چہا صد رکعت نماز کردی بدستے برین گذشت دکان
 رہا کہ دعا بود در دہلیز تری آنجا نشست بہ پایا بنے دل شول شد و سجادہ در عین ترا
 باز کشید تا ہیچ چیز دون عن بر خاطرش گذر نکند چہل سال عیسان نشست چنانکہ سی سال نماز
 خفتن بگذار دی و بر پایے ایستادی و تا صبح اشد اشد گفتی دہم بدان و صغیر نماز صبح گذاردی
 و گفت چون چہل سال گذشت مرا گمان شد کہ بمقصود رسیدم در ساعت ہائے آواز داد کہ
 اے جنید وقت آن آمد کہ گوشہ زنا را تو بنمایم چون آن شنیدم گفتم خدا و ندا چہ گناہ است
 نداے آمد کہ اے جنید گناہ ہے بزرگتر ازین چہ بود کہ تو ہی آہی سر در آورد و گفت ہن بہر لیکن
 للوصال علی نکل احسانہ ذوق بپس جنید در آن خانہ نشست و ہر شب اشد اشد سیگفت
 محافلان در کار او زبان دراز کردند و حکایت ادبا غلیف گفتند خلیفہ گفت کہ اورا ہے
 جتے متع نوزان کہ گفتند خلق سخن او در فتنہ می افتد خلیفہ کنیز کے داشت کہ بسی ہزار
 دینار خریدہ بود و بحال و کسے ندیدہ باشد و غلیفہ عاشق او بود فرمود تا ادرا بہ لباس
 فاخرہ دہا ہر نفیسی بیار استند و گفتند کہ بظلالن جہا پیش جنید در دے خود بکشا و خود را
 در جامہ دجا اہرا بروے عرض کن و بگو کہ من مال بسیار دارم و لم از کار جہان بگریز

آمده ام که مرا بخوابی تا در صحبت تو روی و طاعت آرام دلم بپیکس قرار بگیرد و الا بتو در ابرو
 عرض کن و حجاب بردارد درین باب حدیثی است که مناسبت با او همراه کرد که نیزک با خادم پیش
 شیخ آمد و آنچه تقریر کرده بود و چند ازان بجا آورد و چند را به اختیار چشم بر روی افتاد و خاموش
 شد و هیچ جواب نداد که نیزک خود آن حکایت کرد و نیزک و چند بر پیش انگشت ه ناگاه سر برد آورد و گفت
 که آه آه ووران کنیزک و مید در حال بخت و بهر خادم بر رفت و با غلیفه گفت که حال چنین شد
 غلیفه را آتش در جان افتاد و پشیمان شد و گفت هر که با مردان خدا آن کند که نباید کرد و آن بنید
 که نباید دید بر قیامت و پیش جنید آمد و گفت چنین کس را پیش خود ندان خواند پس گفت ای
 شیخ دولت داد تا چنین صورت را بوزی جنید گفت ای امیر المؤمنین ترا شفقت بر مومنان
 است که خواسته تا ریاضت و یغوانی و جان کندهی چهل سال مرا بباد و بی من خود در میان
 کیم کن تا نه کند بعد ازان کار جنید با اگر رفت دادانه او در عالم رسید و در هر چه او را استخوان
 میکردند هزار چندان بود و در سخن آمد تا وقتیکه گفت با مردان سخن نگفتم تا کسی کس از ابدال
 اشارت کند که می باید که تو خلق را بخدا خوانی و گفت من این قصود بغیر و قال مگر نفتم
 و جنگ که کار از دست نیامده ام اما از سرگرنگی و یغوانی یافتم و دست برداشتن از دنیا و
 بریدن از آنچه دوست داشتم ام و در چشم آراسته بودم و گفت روزگارے چنان گذاشتم
 که اهل آسمان و زمین بر من گریستند باز چنان شد که بر غیبت ایشان گریستم اکنون من آن شوم
 که نه از ایشان خبر دارم و نه از خود و گفت ده سال بر در دل نشستم و پاسبانی دل کردم
 تا ده سال دل مرا نگذاشت اکنون بست سال است که من نه از دل خبر دارم و نه دل از من
 و گفت خدایتعالی اسی سال بزبان جنید بخلق سخن گفت و جنید در میان نه و خلق را جز نه
 و گفت اگر فردا مرا خدا گوید که مرا به بین نه بینم گویم که چشم در دوستی غیر بود و بیکانه و صراحت

از دیدار با زمی دارد که در دنیا به واسطه حتم سیدیم و گفت بست سال تکبیر اول زمین فوت
 نشد چنانکه در نماز اگر مرا اندیشه دنیاوی در آمدی آن نماز را قضا کردی و اگر اندیشه بهشت
 داشت در آمدی سجده سهو کردی یک روز اصحاب را گفت اگر دانستی که نماز بیرون فریضه
 دو رکعت فاضلتر از نشستن باشد بودی هرگز با شانه نشستی و نقل است که جنید پیوسته روز
 داشتی چون یاران در آمدند به با ایشان روزه کشادی و گفتی فضل مساعدت با برادران
 کم از فضل روزه بنود نقل است که جنید جامه برسم علماء پوشیده اصحاب گفتند چه باشد
 اگر بخاطر اصحاب منع پوشی گفت اگر دانستی که حرق کاره بر آمدی از آهن و آتش لباسی ساختمی
 و پوشیدی و لیکن هراسمت در باطنم نه می کنند که لیس الکاحه اعتبار با الحقیقه انتها
 الاعتبار با الحقیقه چون سخن جنید بلند شد سری قطعی گفت ترا عطا گفتن باید جنید مترو
 شد و میگفت با وجود شیخ ادب نباشد سخن گفتن تا شب پیغمبر علیه السلام را بخواب دید که فرمود
 سخن گو باید درخواست تا با سری گوید سری را دید بر دریا داده میگید در بند آن بودی که دیگران
 ترا گویند که سخن گو اکنون با من مصطفی علیه السلام باید گفت که سخن ترا سبب نجات عالمی گردانیده
 است چون با التماس مریدان گفتی و بقاعست شایخ بنفاد گفتی و از گفته من گفتی اکنون که
 پیغمبر علیه السلام فرمود گفتن باید جنید از دس اجازت خواست و استغفار کرد و از سری گفت
 تو چه دانی که من پیغمبر را بخواب دیدم سری گفت من حق تبار را بخواب دیدم که فرمود من را
 رافرتادم که جنید را بگوید تا بر منبه سخن گوید گفت بگویم این شرط که از چهل تن زاید نباشد
 چنانچه روزی مجلس گفت چهل تن آنجا حاضر بودند هیزده تن جان دادند و دست و دایره
 شدند تا ایشان را بر گردن نهاده بخانه بردند و در سجده جامع مجلس میگفت غلامی مرا
 بطریق امتحان در آمد و کس ندانست که این ترا هست گفت ایها الشیخ قول پیغمبر است

انصاف است المومن خانه بنظر بنور الله جنبه گفت آری که سلمان شوی و
 زنا بربری که وقت سلمان شدن است در حال و سلمان شد و خلق غلو که و نقل است
 چون جنبه چند مجلس کرد و بعد آن ترک کرده در خانه ستوانی شد هر چند خواستند اما
 نکرد و گفت مرا خوش نمی آید که خود را ملک کنم باز بعد مدتی بر منبر شد و سخن آغاز کرد بی آنکه
 کسی درخواست باشد گفتند درین چه حکمت بود گفت در حدیث یافتیم که رسول علیه السلام
 فرمود که در آخر زمان زعم قوم آنکس بود که بدترین ایشان بود و ایشان را و عظم گوید پس من
 خود را بدترین خلق میدانم بر آنکه راستی سخن پیغمبر علیه السلام بگویم تا سخن او را خلاف نگردد
 باشم بگویم که رسید که باین درجه چه رسیدی گفت چهل سال بر در سری سقط شب
 بر یکدم بجا بده ای تاده بودم نقل است که رویم گفت روزی در بادیه میرفتم عوده را
 دیدم عصا در دست گرفته در میان بسته مرا گفت چون ببند او رسی منبر را بگوئی شرم
 ندر آری که حدیث او در پیش خوام کنی چون رسالت گذاردم جنبه گفت معاذ الله که ما
 او پیش رو میگویی که از حدیث نوزان کرد و جعفر بن نصر گوید که جنبه در می بمن داد که انجیر و زیت
 بستان انجیر دیدم چون روزه کشا دیکل انجیر در دلم نهاد پس بنداخت و بگریست و مرا
 گفت بر دار گفتم چه بود گفت با تفری آواز داد که شرم ندر آری که میری را اگر بر آید ما
 بر خود خوام کرده باشی باز گردان میگرددی نقل است که یکبار رنجور شد گفت اللهم اغفر لی
 با تفری آواز داد که ای جنبه میان بنده و خدا چه کار داری تو در میان میاید انچه بفرموده
 شول باش و بد انچه ترا مبتلا کرده اند صبر کن ترا با اختیار چه کار نقل است که یکبار بعبادت
 در پیش رفت دی می نالید گفت از که می نالی در پیش دم در کشید گفت این صبر با کسی
 در پیش زیاد بر آرد و گفت آه نه سالان نالیدن است و نه قوت صبر کردن نقل است

یکبار جنید را پاسته در دکر ذبا تخم خواند و بر پاسته دید با نفع آواز داد که شرم نداری که کلام ما را
 در حق نفس خود صرف میکنی نقل است که بزرگی پیش جنید میرفت ابلیس را دید که از پیش او
 گریخته می آید چون آن بزرگ پیش جنید رفت و را دید گرم شده و خشم بر او پدید آمده یک
 را میرنجایند گفت ای شیخ شنیده ام که ابلیس را بر پیران دست رس نبود و بیشتر دست رس
 و سه بر فرزند آدم آنوقت بود که او در خشم آید و نوز این ساعت خشمی و ابلیس را که از تو میگریخت
 بر خود دست داده جنید گفت نشنیده و ندانسته که با خود در خود خشم نشویم بلکه حق خشم شویم
 لایزال و حق ابلیس را و خان را که از تو که در خشم شویم و خشم بگیران بخلاف نفس خود باشد و اگر نه آن بود که حق تعالی فرموده که
 اعوذ بالله من الشیطان الرجیم گویند من هرگز استغافه نخواستی نقل است که جنید
 خواست که ابلیس را چه بیند روزی بر در مسجد ایستاده بود که پیری را دید که از دور می آید جنید
 را از دیدش و خسته پدید آمد گفت تو کیستی وی گفت من از روزه تو ام گفت یا ملعون چه چیز ترا
 از سجده آدم باز داشت وی گفت یا جنید ترا چه صورت بندد که من غیر او را سجده کنم جنید
 گفت من تمیز شدم و سخن ادب بر من نداد که ای جنید چگونه دروغ میگوئی اگر تو بنده بودی
 امر او را امتقا بودی و از امر بیرون نیامدی و بهیچ نفرت نکردی ابلیس این بشنید و باقی
 کرد و گفت بالله مرا سوختی و نا پدید شد نقل است که شبی روزی گفت لاجول لا قوه الا بالله
 جنید گفت این گفتار تنگدلان است و تنگدلی از دست داشتن رضا بود بقضای یکی پیش جنید
 گفت که برادران دین و دین زمانه عزیز شده اند و نایاب جنید گفت اگر کسی را می طلبی که
 که مؤمن نکند عزیز است و اگر کسی را می طلبی که نوموت او گشته این چنین برادران پیش من
 بسیار اند نقل است که شبی با مرید میرفت در راه سگ بانگ کرد جنید گفت بلیک
 بلیک مرید گفت این چه حال است گفت فوت و دودمه سگ از تهر حق تعالی دیدم و

آواز از قدرت حق تعالی شنیدیم سگ را در میان ندیدیم لاجرم لبیک جواب دادیم و بگرفتیم
 زانیکه ریت پرسیدند که سبب چه است گفت اگر بلا آید و ما گردا دل کسی من باشم که لقمه او خورد
 سازم و باز نهید عمر گذاشتم در طلب بلا و بنده با من میگویند که ترا چندین بندگی کجا که بیلار را از د
 نقل است مردی در مجلس جنید برخواست و سوال کرد جنید را بخاطر آنکه این مرد تن در
 است کسب می تواند کرد سوال حرام است چرا بر خدا این مذلت می نهند پس آن شب در خواب
 دید که طبقه سر پوشیده پیش او نهادند او را گفت بخور چون سر پوش برداشت سائل را مرده بران
 طبق نهاده و دید گفت من گوشت مرده نخورم گفتند چرا دی در سجد بخوردی جنید دانست که
 حنیت کرده ام بدل ویرایه خاطر می گیرند گفت از بهیست آن بیدار شدم و طهارت کردم و
 در رکعت نماز گذاردم و بطلب آن در پیش رفتم دیدم که بر لب و جل نشسته در آن تره
 ریزه با که شسته بودند از سر آید گرفت سر بر آورد و مرادیده گفت ای جنید توبه نکردی از آنچه حق
 مانده شدیدی گفتیم کردیم گفت برو و هو الذی یقبل التوبه عن عباده و این توبه خاطر
 بسیار داشتن است نقل است که در مجلس و یک برخواست و گفت دل که ام وقت خوش بود گفت
 و تیکه افکار بنو سیکه پانصد دینار در پیش او آورد جنید گفت که دیگر داری گفت بیا رفتم
 دیگر می باید گفت باید گفت بردار که تو بدین ادب تری که من با اینکریج ندارم هیچ نخواهم
 نقل است که در بغداد دزدی را آویخته بودند جنید رفت و پاس او بوسید مردم اذان سوال
 کردند گفت هزار رحمت بروی باد که در کار خود مرده باشد و اینکار چنان به کمال رسانید که
 سر در سر آن کار کرد نقل است که شب دزدی بخانه جنید رفت پیراهنی یافت بگرفت رفت
 در بازار بگشت پیراهن خود دید بدست دال که می فروخت و خریداری گفت که آشنائی خواهم
 تا گواهی دهد که اذان است تا بخرم جنید رفت و گفت من گواهی میدهم که اذان ادست تا بخرم

نقل است کہ یکے پیش جنید شگایت کرد از گرنگی و برنگی خود جنید گفت برد این با من که او گرنگی
و برنگی را بکسی ندیدم شمع زند و جهان را پر از شگایت کند بعد یقان و دوستان خود و دیگر
شگایت مکن نقل است کہ جنید میریدی داشت کہ مال بسیار در راه شمع خود باخته بود و دیگر
بیخ نمانده بود جز خانه کہ در آن می ماند گفت اے شمع چکنم گفت بفروش و زیاده نکار است
انجام دہد برفت و بفروخت شمع از و گفت آن زرد و جلد بینداز و سے برفت و در دہلی رسید
و بعد مست شمع شد شمع او را براند و خود را بیکانہ ساخت و گفت از من بازگرد و ہر چندی آمد
می راند تا خود بینی نکند کہ من چندین زرباختہ ام تا وقتیکہ کارش انجام گرفت نقل است روزی
در مجلس جنید جوانی را احسنے شد کہ از ہنر توبہ کرد و ہر چه داشت بفروخت داد و زن ماند و پدر و زن
اہل و عیال ادا کرد و سہرا و نیار در ہنر گرفتہ پیش جنید آمد در راہ مردم از و گفتند کہ این
زربخش جنید سہر کہ حضرت ادبجو دنیا داران غیت و خدمت ایشان را بدین محقر آلودہ توانی کرد
و سے لاچار شدہ بدجلہ رفت و یک یک در آب ناخت بعد پیش جنید آمد جنید گفت اے
جوان قدے را کہ یکبار باید ہنر و تواضع را بر ہنرادی برو کہ مرا نشانی از دولت نماید کہ یکبار بیند او را
درین راہ ہم اگر بچنین حساب کنی بیخ جانمسی باز گرد و باز از شو کہ بحساب صرفہ کردن جز
چہ بازاری راست نیاید نقل است کہ مرید سے را صورت لبست کہ من بدو چہ کمال رسیدم نہاد
مرا بہتر در گوشہ رفت و مدتے پشت تا چنان شد کہ ہر شب شتر سے آوردند و گفتند
کہ تبار بہشت می بریم او را شدی و میرفتی تا بجائے رسیدی خوش و خرم و قوسے با سورت ہائے
زیبا و طعائے پاکیزہ و آب روان تا سحر آنجا بودی چون آنجا خواب شدی خود را بصورت خود
یافتی تا عونت در سے ظاہر شد و پندار سے عظیم در سے سرزد و گفت مرا ہر شب بہشت
می برند این سخن بجنید رسید برخواست و بصومعہ او رسید ویرا دید کہ بکسی عظیم حال پرسید

همه بیان کرد شیخ گفت استبدر چون اخبارند بسیار لاکحول و لافقه اکابر با الله
 العلی العظیمه که چون شب درآمد و میرا بردند و او بدل کار شیخ میکرد چون در آن
 موضع تجربه لاول گفت آن قوم جل خورشیدند و بر رفتند پس و خود را در مزبله یا نیت استخوانها
 مرده در پیش نهاده بر خطای خود دافعت شد و توبه کرد و بصحبت شیخ رفت و دانست که
 مریدان آنها بودن زهر است نقل است که چندین میگفت مریدان نوره زده شیخ او را میبند
 کرد و گفت اگر بار دیگر نره زنی را مجبور خواهیم کرد پس شیخ سخن میگفت آمد و خود را نگاه میداد
 تا بجای رسید که طاقش نماند و هلاک شد چون او را دید میان دلق خاکستر شده بود نقل است
 که اندر مریدان ترک دینی بوجود آمد سفر کرد مسجد ثونیثیه بنیشت جنید را روزی که گذر آنجا افتاد
 در وی انگشت آمدید در حال زهیمیت شیخ بیفتاد و در شش انگشت و خون روان شد
 از هر قطره که بر زمین افتاد نقش الله پدید می آمد جنید گفت که جلوه گری میکنی یعنی بتعالی میدانی
 همه که دوکان با تو در و کربا بر اند مردی باید که بزرگوار برسد آن سخن بر جان او آمد در حال وفات
 که بعد از اندیشه او را خواب دیدند پرسیدند که چون یافتی خود را گفت سالهاست در اذات
 تاسیر دم اکنون بکفر خود رسیدیم و کفر خود را دیدیم و دین دور دور است و اینهم پنداشت
 است که بود نقل است که جنید را در بصره مریدان بود در خلوت که روزی اندیشه گناه است کرد
 در آئینه نگاه کرد و روی خود سیاه دید متحیر شد هر چند که کرد و سودی نداشت از شرم روی کس نمی
 نمود تا سه روز بر آمد پاره پاره آن سیاهی کم شد ناگاه یکباره روزی گفت کیست گفت
 نامه آوردم از جنید در آن نوشته بود که چرا در حضرت بابا ادب نباشی سه شبانه روز است
 که مرا گذری کردن انشا و سیاهی رویت بپیری بدل شود نقل است که جنید را امرید
 بود که روزی که بر دوش گرفته اند و حالت بر رفت و بنام ناه نیامد تا یکروز جنید با اصحاب

خود در بازار میرفت نظرش بر آن مرید افتاد مرید از شیخ بگریخت بنید اصحاب را باز گردانید و گفت
ما را مرید از دام کفور شده است بر عتقا در رفت مرید باز نگریت شیخ را دید که میرفت گام گرم
کرد و میرفت نا بجای رسید که راه نبود رو سے برد و از نهاده از شرم شیخ ناگاه برورید مرید گفت
کجای آئی شیخ گفت جای که مرید را روی برد و از آید از شرم شیخ آنجا بکار آید پس در آنجا نگاه
برد مرید بر قدم شیخ رفت و دستغفار کرد چون خلق آن حال را بدیدند رفته در خلق پدید آمد و
لبسهای رسته توبه کردند.

بیان حال شیخ نضر بن عثمان مکی رحمه الله علیه

در تذکرة الاولیا است که دس روز سے منصور علاج را دید که چیز سے می نوشت گفت چه می نویسی
گفت چیز سے می نویسم تا با قرآن مقابل کنم عمر او را دعای بد کرد و از پیش خود میجو کرد و پیران گفتند
که هر چه بر منصور آمد از بلاها بسبب دعای بد او بود و نقل است که دس روز سے ترجمه گنجنامه بر کاغذ
نوشته بود و در زیر سجاده نهاده بود و خود به همراهت رفته در متو ضاربهاش آمد خادم رفت
که آن جزو را بردار چون خادم رفت نیافت به شیخ گفت شیخ گفت کسے برد و رفت
آمنرد کلاین گنجنامه برده است زود باشد که دستهایش به برند و پایهایش به برند و بر و درش کشند
و به برند و خاکستر او را بر باد دهند هر که او را بر سر کتخ داری باید شدن او گنجنامه بدزد و د
حسین منصور آن ترجمه برده بود تا عاقبت منصور همان شد که زبان او رفته بود اما ترجمه
گنجنامه این بود که گفت آنوقت که جان در قالب مبارک آمد علی السلام آمد حضرت حق جمله
ملائک را فرمود که آئیم تا سجده کنیید همه ملائک کردند اما ابلیس گفت من نکنم اگر همه جان با من
باید بایزم و این سر مطوم کنم گویمه مغنم کنند قبول است و اگر طاعنی و فاسق و مرائی گویند هم

قبول است لیکن سجد نکرتم تا سر این نه بنیم پس بدینجهت سجد نکر تا آن سر را ندید و ندانست
 لاجرم بپیکس از ملائکه ز سر آمدیم و اوقت نشد الا ابلیس و پیکس بر ابلیس هم ندانست جز آدم
 پس خطاب آمد از رب الارباب که ما گنجی در خاک نهادیم و شرط گنج نهادن آنست که هر تنی
 که آن گنج و جائے گنج بیند او را مراد حق بردارند تا از آن سخن سرنگوید و بجائے غماز س
 نکرند و نترانیز بکنم تا تو بجائے ازین سر دم نذنی ابلیس مضطر شد و گفت یارب درین ک
 بهلت ده و بکش مرا لیکن گنج در نظر من نهادند و این دید و سبلاست نزد و صمیمام لا
 ابایی فرمود که انک لیکن المنظرین را بهلت دادیم و لیکن منتهم گردانیدیم و اگر ملائکه

نکتم منتهم در دوزخ گواشی تا بپیکس ترا راست گونداند و گویند کائنات من الجحیم و منقذ
 عن اهل جهنم و شیطان است راست گویا گوید لاجرم ملعون است و مردود و مخذول
 و مجهول گنجنامه عمر بن عثمان کی این بود نقل است که عمر بن عثمان یکی در کتاب محبت مصنف
 خود نوشته است که حق توانای دلها را بیا فرید پیش از جانها بهفت هزار سال و در روز
 انس بداشت و هر روز سجد و شهادت باند دلها را که است کرد انگاه لطیفه انس بر آن
 و دلها ظاهر کرد و کلمه محبت شنویند و سجد و شهادت بآفرینت جمال رب ستر بخند کرد تا جمله دروغ و کلاه کرد
 و از خود گرامی زکس ماندیدند و هواد فرست در ایشان پیدا شد حق توانای امر ایشان را
 امتحان کرد و ستر در جان پزندان کرد و جان داد و دل محبوس گردانید و دل را در حق
 باز داشت انگاه عقل در آن مرکب کرد و انبیاء افرستاد و فرمانها داد و انگاه هر کس را از
 اهل آن مقام بماند فرمود تا حق در نماز شد و دل در محبت پیوست و جان بقریب رسید و اثر
 بوصلت قرار گرفت نقل است که عمر بن عثمان از حرم بجانب عراق بجهت و شلی و
 حریری نامه نوشت که بدانید که شما پیران و عزیزان عراق اید که هر که اجمال کینه و زمین

حرم باید گوید که توفیق ایا الغیبه الا یثیق الا نفسی وهر که اسباط قرب و درگاه عزت باید گوید
 لم توفی ایا الغیبه الا یثیق الا سر و اح در آخر نامه نوشت که این خط است از عمر بن
 عثمان و از پیران حجاز که اینهمه با خود اند و بر خود دگر از شما که است که بخت بلند دار و گو در آید
 درین راه که در وے کوه آتشین است و دویزار دریای مغرب و مملکت و اگر این پایگاه
 ندارید و عوی کلیند بدوی هیچ ندهند چون نامه بکنید رسیدی پیران عراق را جمع کرد و این
 نامه بخواند آنگاه بنید گفت گوید ازین کوه با چه خوشتر است گفت ازین کوه با هر ادنی
 است تا مرد هزار بار نیست نگر و دویزار بار هست نگر و دویزار گاه عزت ز سجدید گفت بن ازین
 هزار کوه آتشین یکیش بر سر نهاده ام جویری گفت دولت ترا که پاره بریده من هنوز قدم
 بیش نه بریده ام شلی به بلای من بر گریست و گفت خک ترا که یک کوه آتشین بریدی و خک ترا
 من جویری که سه قدم بریدی من هنوز گرد آن هم اند و در ندیده ام -

بیان حال ابو سعید خراسانی رحمه الله علیه

در تذکره الاولیا است که دے گفت مرا میخیز گرد ایند میان قرب و بعد من اختیار بعد کوم
 که طاقت قرب نداشتم چنانکه لقمان حکیم را که حق تعالی میخیز گرد ایند میان نبوت و حکمت دی
 حکمت اختیار کرد که طاقت بار نبوت نداشتم و گفت دے که شب در خواب دیدم که دوشتر
 از آسمان فرود آمدند نزدیک من و سوال کردند که صدق چیست گفتم الوفا عبا العهود گفتند
 صدقت و باز آسمان شدند و فعل است که گفتم شب مصطفی علیه السلام را خواب دیدم گفتم
 اے ابو سعید مرا دوست میداری گفتم یا رسول الله مرا معذور دار که چندان دوستی خدای
 عز و جل در دل من است که از محبت و دوستی تو باز مانم رسول گفت ندانسته که هر که

خدا را دوست دارد و مرا نیز دوست داشته است نقل است که گفت وقتیکه بدش بودم آنجا شنبه
 پیغمبر علیہ السلام را بخواب دیدم کہ می آمد و بر او بگویم کہ کیہ کہ دہن بیستہ میخواندم و انگشت بر سینه
 خود میسرم فرمود اے ابوسعید این خیر است کہ ترا این از خیرش بیشتر یعنی سماع نیکو نیست
 و نہایکہ کن نقل است کہ گفت شبے ابلین را بخواب دیدم عصارہ دہشتم تا بر دے زخم
 ہاتھے آواز داد کہ اے ابوسعید عصارہ بگذار کہ این ملعون از عصای تو نہ ترسد بلکہ از این
 نوری ترسد کہ در دل تست پس آن ملعون را بخواندم گفتم بیا گفتم چہ کنم شمار کہ شما بندہ
 اید انجمن مقربان را بد و فریہم گفتم آن حبیب گفت دنیا چون از من برگزشت گفت
 مرا در شما لطیفہ ایست کہ بدان مراد خود بیا ہم گفتم آن حبیب گفت باکو دکان نشستن نقل است
 کہ ابوسعید خرازا را دوسر بودند یکے پیش از وے ذات کرد و اے شنبہ بخواب دید گفتم لے
 پس خدا با تو چہ کرد گفتم مراد جو ارجمت خود آرد و در کراستہ فرمود گفتم لے پس مراد صیبتے
 کن گفتم لے پدر نہر گزید بدلی با خداست عزوجل معاشرت کنی گفتم اے پس زیادت برین
 گفت اے پدر طاعت نداری گفتم از خدا یاری خواہم گفتم اے پدر میان خود و میان
 حق تاملے یکسر پیراہن بگذار گویند وے بعد از ان ہی سال زبیریت گمر گزید پیراہن دیگر پوشید
 و گفتم وقتیکہ نفسم بر آن آورد کہ از خدا چیزے خواہم ہاتھے آواز داد کہ از خدا بجز خدا
 چیزے دیگر نخواہی الا جرم من و اوست کہ گفتم شرم دارم کہ بر اے روزی چیزے جمع
 کنم بعد از انکہ او همان کہ وہ است نقل است کہ گفت وقتیکہ در باد میرفتم گرسنگی بر من غلبہ
 کرد و نفس چیزے مطالبہ کرد و گفتم از خدا اے طعام خواہم گفتم طعام خواستن کار متوکلان نیست
 ہیچ نگفتم چون نفس ناامید شد کہے دیگر ساخت گفتم اگر طعام نخواہی صبر خواہ نقد کردم
 تا صبر خواہم محبت حق مرا دریافت آوازے شنیدم کہ کسے میگوید از من این دوست ما میگوید

که مابد و نزدیک و مقر است برین که هر که بجانب ما آید ما در احضان نگذاریم تا او از ما قوت صبر خواهد
و عجز و ضعف خود پیش می آرد و پندار دکنه او مارا دیده است نه ما او را دیده ام یعنی بطعام خوشتن
محبوب شدی از آنکه طعام غیر ما است و صبر هم غیر ما است و گفت وقتی در بادیه شدم بے زاد و مرا
فاخر رسید چیم من بر منزل افتاد شادان شدم نفس گفت که سکونت یا نعم سوگند خوردم که در آن
منزل فرو نیایم گوری کندیدم و در اینجا شدم آواز می شنیدم که اے مردمان در فلان منزل
یکے از اولیای خدا خود را باز داشته است در میان ریگ او را دریا بید حلاوت دویدند و مرا
بر بردند در منزل خود نقل است که گفت که یکیند گاه بهر سه روز یکبار طعام خورد می در بادیه شدم
سه روز هیچ نیافتم چهارم روز ضعف در من پدید آمد طبع بعبادت خود طعام خواست بر جای
نشستم لحظه آواز داد که اختیار کن ازین دو سبب یکے را یا صبر خواه رفع بستی را یا طعام
خواه سکونت نفس را گفتم الهی صبر پس قوتی در من پدید آمد و دوازده منزل بے طعام و ترس
و نقل است که گفت روزی بر کنار دریا جوانی دیدم برقع پوشیده و مجره آویخته گفتم که سگ
اوجیان است و معاشرت نه چنان است چون درویشی نگرسیم گویم از رسیدگان است
و چون مجره دیدم گویم از طالب علمان است بیانا بهر سم تا از کدام است گفتم اے جوان
راه بخدا صبر است گفت راه بخدا و است یکے راه خواص دویم خواص ترا از راه خواص
پنج چیز نیست اما راه خواص نیست که تومی سپری و معاشرت خود را علت وصول بحق می
بنی و مجره را آلت حجاب می شمری و گفت که روزی بهی امیر نعم دو سگ شبانان درنده
ردی بن که در پنجون نزدیک من آمدند من روئے بر اقیه نهادم سگ سفید در آرمیان بود
برایشان حمله کرد و همه را از من دور گردانید و ایشان از من جدا شدند تا وقتی که دور شدم
نگاه کردم آن سگ را ندیدم نقل است که روزی سخن میگفت در درع عباس لم یهدی

بلکہ شست و گفت با ابوسعید خدری که در زیر بنائے ودایتی نشسته و از وضو زبیدہ
آب خور دی انکاه در دروغ سخن گوئی در حال تسلیم نمود و گفت کہ چنان است کہ تو میگوئی
و سخن ادا است کہ آن فریشتہ را بہا بر دوستی آنکس است کہ بدو لکوی کند و اسے عجب آنکہ در ہمہ
عالم خدا را حسن نداند چگونہ دل بدو بسیار دو گفت و شنیدی فقرایے با بعضی از غیرت
حق بود از ان ہا یکہ گرام نگیرند و پیر سپند از او کہ عارف را اگر یہ بود گفت گریہ اچند ان بود
کہ در راہ باشد چون بھانقن قرب رسد و طعام وصال بچند گریہ زائل گردد از او پرسیدند
از او کہ چون است کہ حق تو گراں بہ درویشان نگیرد گفت از برائے سہ چیز یکے آنکہ انجہ
ایشان از صلال نہانند و ہم آنکہ بر آن موافق نہ باشند سیوم آنکہ درویشان با را اختیار کردند

بیان حال شیخ ابوالحسن نورسی رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء است کہ از نادر طریقت ادیکے آنت کہ صحبت سبب ایثار حرام دانند و در
صحبت ایثار کہ حق صاحب فرماں بحق خوشین گوید کہ صحبت پادرویشان فریضہ است و
خزلت ناپسندیدہ و بسیار صاحب بر صاحب فریضہ داد و نوری ازان گفتندی کہ چون
در شب تاریک سخن گفتی نور از دلان ادبیر و ن آمدی چنانکہ خانہ تمام روشن شد و نیز از آن
نوری گفتندی کہ بنور فراست از اسرار باطن خبر دادی و نیز گویند کہ اورا صومعہ بود و در
کہ ہمہ شب آنجا عبادت کردی و خلق آنجا بنظارہ شدندی شب نوریدی و پدیدہ کہ می در شب
و از صومعہ ادبیا لای شدی و ابوالمحمد معازلی گفت کہ بچکس ندیدم عبادت نوری و
ہر اہمہ اسے حال چنان بود کہ ہر روز باید از خانہ بیرون آمدی کہ بہ دوکان میر و موم و فانی
چند برداشتی دور راہ ہمد کہ دی دور سجد شدی و نماز کردی تا نماز پیشین پس بہ دوکان

آمدی الهیانه پنداشتی که به دوکان چیزهای خرد شده باشد و اهل دوکان دانست که بخانه خورده
 باشد چنانکه تا بیست سال بدین نوع معاملات کرد و که هر حال و مطلع نشد نقل است که
 گفت سالها بجا به کشیدیم و خود را پندار داشتیم و پشت بر خلائق کردم و ریاضت بنهادم
 بمن راه کشاده نشد با خود گفتم که چیزی باید کرد که کار بر آید تا نفس فرو شود پس گفتم ای تن
 تو سالها به هوا می فرود می خوردی و غفلتی دیدی و شنیدی در غفلتی و غفلتی و غفلتی و غفلتی
 و شهوات را ندیدی اینهمه بر تو نادان است اکنون در خانه روم با بندت بر تنم و هر چه حق
 حق است در دست تلاوه کنم اگر بدین بیانی صاحب دلیته شوی و اگر نه در راه حق فرو
 شوی چهل سال چنین کردم و شنیده بودم که دلهاست این طالع نازک بود هر چه ایشان
 بینند و شنوند سر این بدانند و من در خود آن ننیدیدم گفتم قول بپندار و ادب است
 اگر من بجا به بر یکا کردم و این خلل از من است که آنجا خلل را راه نیست انگاه گفتم
 اکنون گرد خود بپایم تا بگویم که چیست بخود و فرزندم آفت آن بود که نفس من بادل من
 یکجای شده بود و چون نفس بادل یکجای شود بلا آن بود که هر چه بدلیت نفس خط خود از دست
 بستاند چون چنان دیدم و داشتم که ازان بر جاس میماند که هر چه از درگاه حق بدل میرسد
 نفس خط خود می ستاند بعد ازان هر چه نفس بدان بیاید و می گردان نکشند و چنگ و دیگر
 از وی بشا اگر او بماند در درزه و یا با صدقه خوش بودی یا با خلوت یا با خلق و در آن
 خلوت اذکر می تا همه را بیرون انداختم و کام با همه بریده گشت که امر را در من پدید آمد
 پس گفتم تو کیستی گفت من کام به کامی و گفت اکنون با مریدان خود بگوئی که کار من به
 کامی است و درین کار نامرادی است انگاه بدیدم رفتم و در میان دوز و برق بایتم و گفتم
 نروم تا بهی در شست من نیفتد را خور و افتاد چون یکشتم میگفتم الحمد لله که کار من نیک آمد

هر رنم و با جنيده گفتيم كه مرا فتوحه چنين پديد آمده است گفت اے ابا الحسن آنكه باي افشاگر
 مارے بودی كرامت تو بودی چونكه تو در میان آمدی فریب است نه كرامت كه كرامت
 آن بود كه تو در میان بنایشی بجان انسان آزادگان چه مرد بوده اند نقل است كه چون
 غلام خلیل بدشمنی بن طائفه بر فاست پیش خلیفه بگفت كه جماعتی پديد آمده اند كه مردی گویند
 در قتل میکنند و كفریات میگویند و همه روز نماز میکنند و در سر دایه میروند و سخن میگویند
 ابن قوس اندازد زنا و ده اگر امیر المومنین فرمان دهد ایشانرا بکشد تا مذموب زنا و ده متلاشی نشود
 كه مرید باطلان این گروه اند اگر این خیر از دست امیر المومنین بر آید او را حاشا ثم ثواب جلیل
 خلیفه در حال فرمود تا ایشانرا حاضر کنند پس حاضر کردند اینها ابو حمزه و رویم و خیلی و قوس
 و جنيده بودند رحمة الله عليهم پس خلیفه فرمود ایشانرا بقتل آرند سیاف قصد كشتن رویم كرد
 ثوری بحسب و خود را در پیش نگرفت و بجای رویم پشت و گفت كه اول مرا بقتل آرند
 طرب كنان و خندان سیاف گفت اے جو امر دهنوز وقت تو نیست و شمشیر بآن چه نیست
 كه كس شتاب زدگی كند بدان ثوری گفت كه بنائے طریقہ ما بر ایثار است و عزیز ترین
 خیر اے دنیا زندگانی است من بخوام كه این نفسی چند كه مانده است در كار این برادران
 كنم تا عمر نیز ایثار كرده باشم با آنكه يك نفس در دنیا نزدیک من دوست ترا ده هزار سال آخرت
 است از آنكه این مرا اے خدمت است و آن مرا اے قرابت و قرینت بخد مت باش چون
 این سخن از او شنیدند بخلیفه عرض كردند خلیفه و الله و الله و الله انصاف قدم صدق او
 تعجب آید فرمود كه توقف كنند و بقاضی رجوع فرمود تا قاضی در كار ایشان نظر كند قاضی
 در كار ایشان نظر كرد و گفت بجهت ایشانرا منع نتوان كرد پس قاضی بدانست كه جنيده در
 علوم كامل است و سخن ثوری شنیده بود پس خواست كه ایشانرا در بحث علوم الزام دهد و گفت

ازین دیوانه مزاج شبلی چیرے از فقه پر پرسم که او جواب نتوان داد گفت که از بست دنیا
 زر چند زکوة باید داد شبلی گفت بست و نیم دنیا رگفت این که کرده است گفت صدیق اکبر
 رضی الله عنه که چهل هزار دینار بداد و بیج باز نه گرفت قاضی گفت این نیم دنیا رحمت
 که گفتی گفت غرامت آنرا که این بست دنیا را چرا نگاه داشت تا نیم دنیا پیش باید
 داد قاضی بخل شد پس ز نوری مسئله پرسید در حال جواب او قاضی سخت بخل شد نگاه نوری
 گفت اے قاضی این همه پرسیدی و بیج نه پرسیدی که خدا یار امر دانست که قیام همه بدست
 و حرکت و سکون همه بدست و همه زنده اند بدرد پانیده بشا بده اداگر یک لحظه از شاف
 حق باز مانند جان ایشان بر آید بدو خشنید و بدو طربند و بدو گیرند و بدو روند و بدو
 بهینند و بدو شنوند و بدو باشد علم این بودند آنکه نور سیدی قاضی تیر شد کس بخلیفه رفت
 که اگر آنها لمود و ندیق اند من حکم میکنم که در روی زمین یک موصفیت خلیفه ایشانرا بخواند
 و گفت حاجت خواهید گفتند حاجت ما آنست که ما را از امتش کنی نه بقبول خود مشرف
 گردانی و نه بر خود مهر کنی که ما را رد تو چون قبول تو و قبول تو چون رد تو خلیفه بسیار گریست
 و ایشانرا بکرانسته تمام باز گردانید نقل است که نوری یکروز مردے را دید که در نماز با محاسن
 حرکت میکرد نوری گفت که دست از محاسن حق بردار این سخن بخلیفه رسانیدند و فقها را
 کردند که او بدین سخن کافر شد و او را پیش خلیفه بردند خلیفه گفت این سخن تو گفتی گفت
 بلے گفت چرا گفتی گفت بنده اذالهی کیست گفت اذان فدا گفت محاسن اذان
 که بود گفت اذان کسی که بنده او بود پس خلیفه گفت احمد الله که حق تعالی ما را از
 قتل و گناه داشت و گفت چهل سال است تا میان من و دل جدائی کرده اند که درین
 چهل سال بیج آرزویم نبود و بیج چیز شہتم نبرد و بیج نیکو در دلم نیاید و این اذان

وقت است که حق تعالی را بشناختم و گفت این خدا در خاستم که مرا حالتی دایم دهد با تفسی آوازند
که اے ابوالحسن بر دایم صبر نواز که الّا دایم نقل است که روزی بنید پیش نوری رفت محس
تظلمی پیش بنید در خاک افتاد و گفت حیرت من کنت شده است و طاقت نماده سی سال
است که چون او پدید می آید من گم می شوم و چون من پدید می آیم او غایب میشود و حضور او در
غیبت من است هر چند که زاری میکنم میگوید یا من باشم یا تو پس جنید اصحاب را گفت
بگریه یکسے را که در مانده و مومن و متحیر حق تعالی است پس جنید گفت اے نوری چنان
باید که بود اگر در پرده نشو و بنو و اگر آشکارا نشو و بنو تو بنیاشی خود همه او بود و نقل است که جمعی
پیش جنید آمدند و گفتند شبانه روز است که نوری بیک حیثیت میگرد و میگوید الله الله
و هیچ طعام و شراب نخورده است و نه خفته و نماز با بوقت میکند و آداب نماز سجای
آرد اصحاب جنید گفتند او هوشیار است و فانی نیست از آنکه اوقات نماز نگاه میدارد
و آداب سجای آوردن می شناسد پس این تکلف است نه فنا که فانی را از هیچ چیز خبر نباشد
جنید گفت چنین نیست که شما میگوئید که آنها که در وجد باشند محفوظ باشند پس خدا ایشان را
نگاه میدارد از آنکه وقت خدمت از خدمت محروم مانند جنید پیش نوری آمد و گفت
یا ابوالحسن اگر دانی که با او خوش سودی و در دین نیز در خوش آیم و اگر دانی که سودی
ندارد برضا خلیف کن تا دولت نافع شود نوری در حال خوش باذینا دو گفت نیکو عملی که تویی
ما نقل است که شبی جلای میگفت نوری بیاید و در کنار بایستاد و گفت السلام علیک
یا اباکر ثبلی گفت و علیک السلام یا امیر القلوب گفت حق تعالی را رضی نشود از عالمی در علم
آفتن که آزاد عمل نیار و اگر تو در عملی جاے نگاه دارد اگر نه فردا آے ثبلی نگاه کرد و خود را
راست نیافت فردا آمد چهار ماه در خانه نشست و بیرون نیا و خلق جمع شدند و در این

آوردند بر منبر که دند نوری خبر یافت بیا بد و گفت یا ابا بکر تو بر ایشان پوشیده کردی لاجرم بر
 منبر نشانییدند من نصیحت کردم را سنگ اندند و بر من مزبله ها انداختند شی گفت یا امیر
 نصیحت کردن تو چه بود پوشیده کردن من چه گفت نصیحت من آن بود که در مسکن و خلق خدای
 را بخدا پوشیده کردن تو آن بود که حجاب شدی میان خدا و خلق پس تو کسی که واسطه
 میان خدا و خلق خدا پس ترانه بنیم من الا فضل لعل است که جوانی پابرهنه از صفا
 بزم دیارت نوری بیرون آمد چون نزدیک رسید نوری مرید را فرمود تا یک سنگ
 راه بخاروب و برب و بگفت جوانی می آید که درین حدیث تافته است چون و
 رسید نوری او و گفت از کجای می آید گفت از صفایان و ملک صفایان آن جوان را که شک
 و هزاره دینار و اسباب و کنیز که صاحب جمال هزار دینار خزیده میداد که مرد آنجا پس
 نوری گفت اگر ملک صفایان را که شک و اسباب و هزار دینار و کنیز که صاحب جمال
 هزار دینار خزیده میداد که مرد تو این طلب آبان مقابل کردی جوان در حال فریاد
 بر آورد که مرا من نوری گفت اگر حق تعالی همزه هزار عالم را بر طبقه نهد و پیش
 مرید نهد و او در آن نگر و شمش بود که او حدیث خدا گوید نقل است که نوری بایک
 نشسته بود و در دزاری میگردید و از او میگریستند چون آنکس بر رفت نوری روئے بپا را ن کرد
 و گفت دانستید که این شخص که بود گفت نه گفت ایلیس بود که میگریست من هم میگریستم نقل است
 جعفر نوری گفت که نوری در خلوت مناجاتی میکرد و من گوش میدادم تا چه گوید و مناجات این بود
 که بار خدایا اهل دوزخ را عذاب کنی بجز آفریدگان تو اندر علم و قدرت دار ادب قدیم و هر آینه
 و دوزخ را از مردم بپزایی که در دوزخ را از من پر کنی و ایشان را به بهشت
 بری جعفر گفت من تخر شدم انگاه بواب دیدم که خدا تبارک می فرماید که ابو بحسین را بگو که ما ترا

بدین تعظیم شفقت بخلق بخشیدم نقل است کہ گفت شب طواف گاہ خالی یافتم طواف یکروم ہر بار کہ نمحرم اسود میرسیدم دعا میکردم و ملکتم الحمد للہ مرزوقی حالاً وصفہ لا تغیر صفہ پس یکروز ایمان کہ آہائے شغیدم کہ یا ابو الحسن بخوابی کہ با برابر ی کنی مانیم کہ از صفت خود بر کنی مردم اما بندگان را گردان میدیم تا ربوبیت از عبودیت پیدا اگر دو مانیم کہ ہر یک صفتم و صفت آدمی گردان است۔

بیان حال ابو عثمان حیری رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیا است کہ ابتدائے حال او آن بود کہ گفت پیوستہ دلم از حقیقت چیزے سے طلبید در حالت طفولیت و از اہل ظاہر نفرتی داشتم و پیوستہ بران سے بودم کہ جزاین کہ عامہ بران اند چیزے دیگر بہت و شریعت اسم اسے بہت جزاین ظاہر نقل است کہ روزے بد بیرستان میرفت با چہار غلام و رقعیہ کھنچی کی بودی و بچے کھنچی و یکے توکی و دالی تین در دست و دستاری زر بفت گرانا یہ پوشیدہ و خنزی بکار دان سرانے کہنہ رسید دید غرے را پشت ریش و کلاعی جہاوت دیرا می کند و او را فوت آن نہ کہ بہ اندر خش آمد غلامی را گفت تو چرا بانے دے گفت ما بر اندریشہ کہ بخاطر تو گذر با آن یار تو باشم در حال چہہ حمیرہ پور کہ وہ بر پشت دراز گوش پورشانید و دستار نقیبی بر جہانیکہ زخم بولہست در حال آن خنزی بران حال در حضرت خنی مناجاتی کرد ابو عثمان افزود در خانہ خود دنیا بدہ بود کہ واقعہ مروان بر دفرود آمد چون شوریدگان مجلس میی معاذا افتاد از سخن میی معاذا کار بر وے کشادہ شد از مادر و پدر میرید و چہد گاہ در خدمت میی ریاضت کشید تا جمعی از پیش شاہ شجاع کہ مانی سیدند و حکایات شاہ شجاع گفتند اورا میی عظیم پرید آمد دستور سے خواست دستور سے یافت و بکار شد خدمت شاہ شجاع شاہ ادرا بار اند او گفت تو بار جا خوشے کہوہ و مقام بھی رجا

است کہے کہ پروردگار ہوا دوسے سلوک نیاید بہر حال تقلید کردن کا بل بار آر دو رجا
 یحییٰ را تحقیق است و ترا تقلید بسیار تفرع نمود و بہت روز بر آستانہ او معتمد شد تا شاہ
 عزم نیشاپور کرد نیز بارت ابو حفص و ابو عثمان بادے بیامد و شاہ قہامی پوشید ابو حفص شہرا
 استقبال کرد و ثنا گفت پس ابو عثمان را غیب محبت ابو حفص بود اما شہت شاہ اورا ازان
 شیخ سیکر کہ چہرے ظاہر کند شاہ غور بود ابو عثمان از خدا میخواست تا سببے سازد کہ لے آزار
 شاہ پیش ابو حفص ماندا زانکہ کار ابو حفص بلند و عظیم میدید چون شاہ عزم بازگشتن ساخت
 و ابو عثمان ہم برگ راہ ساخت روزے ابو حفص گفت حکیم انبساط با شاہ کہ این جوان
 را بگذار کہ ما را بادی خوش است شاہ روسے بہ عثمان کرد و گفت اجابت کن شیخ را
 پس شاہ بر رفت و ابو عثمان آنجا بماند تا دید انہ دید ابو حفص در حق ابو عثمان گفت کہ آن
 واعظ یحییٰ بن معاذ اورا بزبان آوردہ تاکہ نہ ہلاک بیارند یعنی یحییٰ نخست آتش بود کہ
 نے البتہ تا آنرا زیادت کند و کہے را بار لے آن بنود **نقل است** کہ ابو عثمان گفت
 کہ ہنوز جوان بودم کہ ابو حفص مرا از پیش خود براند و گفت کہ نخواہم کہ دیگر پیش من آئی من هیچ
 گفتیم دولم بارند کہ پشت بر دے کنم ہم چنان روسے بسوے او کردہ باز پس میرقم گیا
 تا از چشم او غائب شدہ و در شہم دور بر او جایہ بساختم و سودا غنی بریدم و از انجا اورا میدیدم
 و عزم کردم کہ از انجا بیرون نیامم جز بفرمان شیخ چون شیخ اورا چنان دید و آن حال شدہ
 کرد و سیرانچو اند و مقرب خود گردانید و دختر باد داد و سخن دے است کہ چہل سال است
 کہ خداوند مرا در ہر حالے کہ داشتہ است کارہ نمودم و مرا از عالی محلے دیگر نقل نکردہ
 است کہ من دستان حال شہمناک بودہ ام دلیل برین سخن آنست کہ منکر می بود کہ اورا
 بدعت خواہذا ابو عثمان بر رفت تا در سراے دے گفت ای شکم خدا انجا چہرے نیست

بازگرد ابو عثمان بازگشت چون پاره راه رفت آواز داد که لے شیخ بیا بازگشت گفت بگو جدی
 داری و در حوزدن چیزی که کمتر است بر شیخ رفت همچنین دیگر بار بخواند باز آمد گفت سنگ
 است بخورد بازگرد شیخ رفت همچنین تاسی بار بخواند و میراند شیخ می آمد و میرفت چنانکه هیچ
 تغییری در دے پدید نیامد بعد ازان این مرد در پله شیخ افتاد و بگریست و توبه کرد و در پی
 شد و گفت و چه مردی که کسی بارسن ترا بخاری براندم یکفره تیر در تو پدید نیامد ابو عثمان
 گفت این سهل کار است که کار سگان همچنین باشد که چون برای بردند و چون خوانی باز آیند
 و هیچ تغییر در ایشان پدید نیاید این بس کار است نباشد که سگان بارسن برابر اند کار مردان
 کار دیگر است نقل است که روزی در راه میرفت کسی از بام طشت خاکستری
 بر سر او ریخت اصحاب در خشم شدند و خواستند که آنکس را بجا کنند ابو عثمان گفت که بزرگوار
 شکر می باید کرد که کسی که مرا آتش بود با خاکستری بادی صلح کند ابو عثمان گفت
 در ابتدا توبه کردم در مجلس ابو عثمان و مدت در آن بودم باز در مصیبت افتادم و از خود
 ادوا مضنونم هر جا که اورا میدیدم میگریختم روزی ناگاه به در رسیدم گفت لے
 پسر بادشمنان نشین مگر که مصوم و پاک باشی از آنکه دشمنان عیب تو بیند و چون تو عیب
 باشی شاد شوند و چون مصوم بینند اندوه گیرند اگر ترا مصیبتی کردن باید پیش آتی
 تا مابالای تو بجان کشیم و لا دشمنی کافر نکردی چون شیخ این گفت دلم از گناه سیر شد
 و توبه نمودم که دم نقل است که جوانی ملاشی در راه میرفت و ربابی در دست داشت
 در دست میرفت ناگاه ابو عثمان را بیدید موی در زیر کلاه پنهان کرد و در باب آئین کشید
 پنداشت که احتساب خواهد کرد ابو عثمان از شفقت نزدیک شد و گفت مترس که
 بر او تن همه یک باشد جوان در حال توبه کرد و بخانقاه شیخ شد غلش فرمود و خمر و قهوه در حے

پوٹانید و سر پآورد و گفت الہی من اور اندان خود کردم باقی ترا می باید کہ در رسالت
واقعه مردان بوسے فرد آمد چنانکہ ابو عثمان در ان واقعه متخیر شد سنازد دیگر را ابو عثمان
مخزومی رسید ابو عثمان خیری گفت اسے شیخ من در مشکبہ سیدم کہ ہر چہ ما بمصر
در اند طمع سیداشتم رایگان بسر این جوان در آئند کہ سہو از اسعدہ اش بوسے خمری
آید تا بدانی کہ کار عنایت ازل دار و نہ عمل و کار کشش دارد نہ کشش نقل است کہ یکے
از دوسے پرسید کہ زبان ذکر میگویم و دل بازبان باریگیر و گفت شکر کن کہ باری یکے
سطیع شدہ است و یک جز در اند راہ دادند و باشد کہ دل نیز موافقت کند
نقل است کہ مرید سے از دوسے سوال کرد کہ چہ گوی روحی کسے کہ اگر جمعے بر اسے ادب فرزند
خوشن آید پس شیخ پہنچ گفت تار و زسے میان بجے گفت کہ از من سیکہ چین و چنان
پرسیدند چگویم چین کس را کہ اگر درہین باند گو خواہ تر سار دہ باشد خواہ چو نقل است کہ یکے
از فرخانہ عزیم حج کردہ گذر از نیشاپور کرد و بخدمت ابو عثمان رفت و سلام کرد و
جواب نہاد اما شخص کہ از فرخانہ بود با خود گفت سلما فی سلما فی سلام کند و جواب نیابد
ابو عثمان گفت کہ حج چین کنند کہ مادر را در بیما یاء گذارند و خود در حج روند بغیر ضاعے
او گفت باز گردیدم و نامادر زندہ بود و وقت کردم بعد از ان چون عزیم حج کردم بخدمت ابو
عثمان رسیدم مرا با عنوانے و اگر اسے تمام نشاند پس گئی بخدمت او و فرود گزتم و ہمد سے
بسیار کردم تا سوز بانی بمن داد و بر آں می بودم تا شیخ وفات کرد۔

بیان حال شیخ ابو محمد رویم رحمۃ اللہ علیہ

در تذکرۃ الاولیاء است کہ دے صاحب ہست و فرستاد بود و در تخرید قدم راج

داشت دریافته تمام کشیده و سفراب و کل کده قول دی است که بت سال است
 نابول من هیچ طلایه که ذکر کرده است الایدانکه در حال حاضر شده است از دست در افتاد
 در کرم گلهای گوشه فروشتم شنگی بر من غالب شد از خانه آب خواستم که دو کس با کوزه آب بیرون
 آمد چون مرادید گفت صوفی در روز آب خورد و بعد از آن هرگز روزه نگذاهم و نقل است
 که دس در آخر عمر خود را در میان دنیا داران پنهان که دوستی غلیظه شد بقضا و مقصود او آن بود
 تا خود را پسری سازد و محبوب گردد تا جایی گفت ماعارنان شغلیم در دیم مشغول فارغ

بیان حال شیخ ابن عطار رحمه الله علیه

در تذکره الادبیا است که همیشه بصومع او شدند بدین اوجله صومعه را دیدند ترشده
 این چه حال است گفت مرا حاضری پیدا از خیالت گریه صومعه می کشتم و آب از چشم می ریختم
 گفتند سبب چه بود گفت در کودکی کبوتری که بگریتم یادم آمد هر روز دم نقره بترایا او نش
 دادم بنور دلم قرار نمی گرفت بگریم تا حال من چون شود نقل است از پدر سینه که هر روز
 چند بار تر آن میخوانی گفت پیش ازین در شبانه روزی دو خم میگردم و اکنون چهارده سال
 است که میخوانم امروز بعد از انعام رسیدم یعنی پیش ازین بخلت میخواندم و نقل است که
 ابن عطار را ده پسر و ده صاحب جمال بفرموده در راه که هر دانی باریشان اناوند
 و یک پسر را گردن میزدند و او هیچ نمیگفت هر پسر را که میکشند و دس با سنان کردی
 و میخندیدی تا نه پسران بودند چون دس را خواستند که نقل آوند دس باید کرد و گفت
 عجب به شفت پدری که توئی که نه پسر را کشند و تو میخندی و چیز نمیگویی
 گفت ای جان پدر را نکس که میکند با او هیچ نتوان گفت از خودی دانند و می بیند

دی توان پس در دوان بد شنیدند از دے ملے برایشان ظاهر شد گفتند ای پسر
 اگر این سخن پیش ازین گفتی هیچ پسر تو کشته نمیشد و هم دے گوید اگر کسی ببت سال
 در شیوه نفاق قدم نهد در بندیت بر آید نفع بر اداری یک قدم برد و فاضلتر از ان باشد
 که شصت سال عبادت با اخلاص کند و از ان نجات نفس خود خواهد پرسیدند از او که بر آید
 خدایتان چه دشمن تر گفت رویت نفس و ما انما دے او و عوض چنین نفع خوش گفت تو
 منافق نور و دل و کاش می بین بود و قوت موسی ذکر و جهاد بود و گفت چون آواز ده و عیسی
 آدم بر آید و جمله چیز را بر آدم برگزیند گر بزم و در حق تعالی برایشان دخی کرد که چه بر آدم نه
 گزینید گفتند که ما بر کسی که در تعاصی بود و نگریم حق تعالی فرمود بغزت و جلال من که
 نیست چیز با شما آشکارا کنم و جمله فرزندان آدم را خادوم شما گردانم نقل است که یک
 از دے گفت عزیزی خواهم گرفت گفت بکه خواهی پیوست چون از خلق می بری گفت
 چه کنم گفت بظاهر با خلق می باش و باطن با حق نقل است که اصحاب خود را گفت که مرد بچه
 بلند شو و بعضی گفتند که بکثرت صوم و بعضی گفتند بکثرت صلوة و بعضی گفتند بجا پرده و می
 و موازنه و بذل مال پس بنی عطا گفت بلند می نیافت به یکس الا بخوی خوش یعنی نه بختی
 که مصطفی علیه السلام را بدین ستودند انک لعلی خلق عظیم نقل است که یکا پیش
 اصحاب دپای در از کرد و گفت ترک دین و بیان اهل دین است چنانکه رسول علی
 پای در از کرده بود و پیش او بکر و عمر و بنی انک عنما که ایشان صافی تر بودند چون عثمان رضی
 عنه در آمدی پای در از کردی و نقل است که این عطار از زنده منسوب کرد و علی بن
 عیسی که وزیر خلیفه بود ادعا بخواند در سخن با او چنانکه و این عطا نیز با وی سخن درشت
 گفت وزیر در خشم شد فرمود تا موزه از یانش بکشیدند و در سرش میزدند تا بخیج شد و وزیر

در دل و بزرگتر بود از بزرگی آخرت چگونه امید دارد و بخدا رسیدن و دنیا را چه
اگر شیء بصفت با خدا کار کنیم و کمتر دارم از آنکه در راه خدا شمشیر بزنم و گفت نماز جماعت
بر تو فرض نیست و طلب لقمه حلال بر تو فرض نیست که بایسته حرام آنچه طایفه بر تو دارند

بیان حال شیخ ابو یعقوب ساجان تهروری رحمه الله علیه

در تذکرة الاولیا است که در یک ساعت از عبادت و مجاہدت تا بیخ خود می و یکم خوش دل
نمودی پس در مناجات می نماید با حق تعالی بپیش خدا کردند که تو سبده و بنده را بآرد
چهار نقل است که یکبار گفت که در دل خود غمی می یابم و ما فلان کس مشورت کردم بی
مراد و ده فرمود خیال کردم نائل نشد و فلان کس را گفتم و سه مراد فرمود که دم هم نایل نشد
او گفت ایشان خطا کردند و طریق تو آنست که در اوقات که طوفان بچشند تو بمجد روی و تعریف
و تعاری کنی و بگوئی که خداوند در کار خود پیغمبر مرادست گیر اگر خود گفت همچنان کردم نائل
شد نقل است که یکبار گفت که من نماز میکنم و ملاقات آن در دل نمی یابم گفت چون
طلب ن کنی در نماز ملاقات نیابی چنانکه در مثل گفته اند اگر خدا را در پای عقبه چون سینه
عقبه را قطع نتواند کرد و گفت هر که مایه بر بطعام بود همیشه گرسنه بود و هر که را توکل می بماند
بدو همیشه در پیش بود و هر که در حاجت خود قصد بخل کند عروم و محتاج دور ماند بود و هر که در کار
خود یاری از خدا نخواهد همیشه مخدول بود.

بیان حال شیخ سمعون محب رحمه الله علیه

در تذکرة الاولیا مرقوم است که چون در بجا رفت اهل قبیلہ در گفتند که ما را سخن گویند

و سخن میگفت مستمع را نیافت روی بقنادیل کرده گفت که باشا میگویم سخن محبت در حال آن قنادیل
 با یکدیگر در حرکت آیند و پاره پاره شدند نقل است که یکروز در محبت سخن میگفت مرغی از هوا
 فرو آمد و بر سر این نشست پس بر دست نشست پس در کنار او به نشست پس بر زمین نشست و
 سفار خود چندان بر زمین زد که خون از دماغ روان شد پس بقیاناد و بر نقل است که در آخر
 عمر بر آن خود برای متابعت سنت زنی خواست از او دختره در دج و آمد چون سه سال
 شد سمنون را بادی پیوندمه پیدا شد همان شب تیاست را بخواب دید که علم بانصب
 میکرد بر آن هر قومی که از نور آن علم تمام موصات منور میشد سمنون گفت این علم از آن کدام
 قوم است گفتند از آن قوم که چیتهم و جتوقه در شان ایشان است یعنی این مقام عجمان
 است سمنون خود را در میان شان انداخت بیکه باید و او را از آئینان بیرون کرد و سمنون
 فریاد برآورد که مرا چون بیرون میکنند گفتند از آن که این علم عجمان است و تو از ایشان
 نیستی گفت آخر مرا سمنون محب بنمیزند و حق تامل از دل من بداند با تفس آواز داد ای
 سمنون تو از عجمان بودی اما چون دل تو بدان دخترک میل کرد نام تو از جریده عجمان محو
 کردند سمنون در خواب ناری کرد که خداوند اگر این طفل قاطع راه من خواهد بود او را انداز
 من بردار چون از خواب بیدار شد فریاد برآورد که دختر و من از نام بقیاناد و بر نقل است
 که سمنون یکبار در مناجات گفت الهی در هر چه مرا بیای زانی مراد آن راست یابی و در آن
 تسلیم کنم دوم زخم در حال در و من عظیم بر دماغ من شعله خاست که جانم باید صبر کرد
 و من نیز دبا و دمایجان گفتند که آن شعله ترا دوش چه رسیده بود که ما از فریاد تو بهم شب
 بخواب زخم حال آنکه او هیچ دم نزنده بود اما صورت حال و بر صفت او آمده بود و بگوشت
 ستمان رسیده ماتم تامل با و باز نمود که خاموشی خاموشی باطن است اگر به حقیقت

خاموشی در توبه دوی همایگان را اذان خبر نمودی چیزی نتوانی بگویی نقل است که خضر سوادزی
گوید که با سمون در بغداد بودیم خلیفه چهل هزار درم نفقه که در بردارستان و بیج ماند پس سمون
گفت از من که بیا تا بجایه رویم و عرض هر درمی که خلیفه بدر ویشان صدقه داده است دو
رکعت نماز گذاریم پس فایر دو از بغداد بیرون آمدیم و بهر این رفتیم و آنجا چهل هزار رکعت
نماز گذاریم نقل است که غلام خلیل که مردی سرانی بود و در پیش خلیفه دعوی پارسائی و تصوف
کردی دیر ایا مشایخ صوفیه خیالی خوش نبود و ایم عیش شایخ پیش خلیفه میکرد چون جابه سمون آمدند
شد غلام از رشک بر دس پنج بیار رسانیدی و تدبیر را میکردی تا در او را چگونگی نصیحت کند
تا نماند بود و محمد و یلاد را بر سمون عرض کرد و گفت مرا بخواجه سمون قبول نکرد و او را زجر کرد آن زن
نزدیک جنید رفت و شفاعت از او خواست چندی گفت ادا اذن مرد نیست که او را پر داس
تو باشد بر و او را در انچه مدار آن زن از غایت انفعال خشم بر آن شد که انتقام از سمون بگیرد و از یک
غلام خلیل رفت و قصه را گفت او در وقتی چند بر دس نهاد و خلیفه را متغیر گردانید خلیفه
او را طلب کرد و اشارت به کشتن کرد و هر چند خواست که از زبان حکم بکشتن کند زبان گنگ شد
هرگز یاری نداد که چیزی بگوید و آن شب که سمون در سینه بود خلیفه در خواب دید که میگویند که
خلیفه بقایه ملک که در خیانت سمون بسته است دس باید ادا سمون را بخواند و بنواخت و با کرام
تمام باند گردانید پس غلام خلیل را در حق سمون دشمنی زیادت شد تا با آخر عمر مجتهد و م شد بزرگی
پیش سمون حکایت کرد که غلام خلیل مجتهد شد گفت بهمانا که سیکه از ناریگان مقصود هست
در بسته است و نیکو نکرده است که او منافع مشایخ بود و مشایخ را با عمل راه می گرفت خدا
او را شفا دهد این خبر غلام خلیل رسید از کرده خود پشیمان شد و از آنچه در حق دمی و تمام مشایخ
کرده بود توبه کرد و بهرالی که داشت پیش ایشان کشید مشایخ قبول نکردند بجز که انکار اینها الله

تا چه حد است که آخر متکران را بمقام تو به میرساند معتقدان ایشان را حال باید دید و ما هم گفتند
که یکس برای ایشان زیان کند از دس گفتند چا محبت را بلامقرون کرده اند گفت تا که سفل
دعوه محبت نکند که سفل چون بلا بیند نه کیت خود از دس سوال کردند از فقر گفت فقر آنست
که با فقر انس نگیرد چنانچه منم جلال بنفود و فقیر را از فقر چنان وحشت بود که تو فکر را از فقر قبول
کردند از تصوف گفت تصوف آنست که هیچ چیز در ملک تو نباشد و تو هم در ملک هیچ چیز نباشی

بیان حال ابو محمد ترش حقه الله علیه

نقل است که گفت سیزده حج کردم بر تو کل بی دلو در سن چون نظر کردم اینهمه بر هوای نفس
بود گفتند چگونه گفت ادرم از سن گفت که بر خیز و سوی آب بیار مرا آدردن آب گران آمد
دانستم که همه حج که کردم بر هوای نفس و شهوت بوده است نقل است که روزی در محله آمدند
میرفت نشنه شد از خانه آب خواست دختر صاحب مال کوزه آب در درویش دیده صید
جمال و شد بهای پیشش تا خداوندان خانه آمد و گفت اشخ بزرگوار اینجا چه شسته گفت
از این خانه مرا آب دادند و در ولم آتش زدند آمد و گفت اندیشه دار که آن دختر من است
اودا اگر خواهی بزنی بدیم گفت و ابا شد پس ترش را بنجاء برد و دختر را بعهده نکاح با وی داد
آن شب در نفس برخواست بر ناز مشغول شد اودا در قضایه را بگذارد و نگاه در میان مانده
بر آورد که مرغ من بیارید گفتند چه افتاد گفت بسم ند که دند که بیک نظر که بخلاف در غیر کرد
بیا ما اهل صلاح از تو بکشیدم و اگر نظری دیگر کنی لباسی شای از باطنیت بر کشم در حال آن حلقه
را بیرون کرد و مرغ کهنه خود را پوشید وزن را تا کام طلاق داد و برفت که سینه که با وی گفتند
که فلان کس بر سر آب میرود گفت آنرا که خدا تو فیق دهد بر خالفست هوای نفس خود بر زگرانی

بود کہ در ہوا بہ پردویاہ آب برد و نقل است کہ دے در اعتکاف نشسته بود آخر رمضان در جامع بنفہ اد بعد از دو روز بیرون آمد گفتند چرا اعتکاف باطل کردی گفت جامعے قرار نتوانستم دید و آن دید طاعت ایشان بر من گران آمد و گفت ہر کہ گمان برد کہ فعل نیکو ادا از آتش و وزخ نجات دہد و بہ بہشت برو قہقین خود را در خطر انداخت ہر کہ اعتماد بر فضل خدا کرد ادا بہ بہشت رساند نقل است کہ بعضی اصحاب از دے وصیت خواستند گفت پیش کے روید کہ او شالہ باز من بود و مر کیجیے لکھنویکے لہر شہا بود۔

بیان حال شیخ ابو عبد اللہ ابن الفضل رحمۃ اللہ علیہ

دے گفت کہ عجب ارم از آنکہ ہوا سے نفس خود بخانہ اور دو زیارت کند چرا قدم بر ہولے خود نہ نہتا باد و رسد و دیدار ادا کند۔

بیان حال ابوسن بوشکی رحمۃ اللہ علیہ

نقل است کہ دے یکروز در راہے میرفت ناگاہ تر کے در آمد و قہقاسے بر شیخ زد و برفت ہر دما گفتند چرا ابوسن را کہ روی بزرگ است بر تفاق روی بر یک پشیمان شد و باز آمد و از شیخ عذر خواست شیخ گفت ای بہادر فانیع باش من نہ از تو دیدہ ام از آنجا کہ رفتہ است غلط از تو نقل است کہ در متوضا بود و در خاطرش آمد کہ این جامہ بفلان درویش می باید داد و خاموش آدان داد و گفت این جامہ از سر من ببر و بفلان درویش دہ فادم گفت کہ ایے خواہی چندی صبر کن کہ بیرون آئی گفت ترسم کہ شیطان را ہدند و این اندیشہ بد دل مروت داند نقل است کہ یکے از دہر سید کہ چگونہ گفت و ندانم فرمودہ شد از نعمت حق کہ خودم و ز بانم از کار شد از لکھ

شکایت کردم نقل است کہ بعد وفات او در ویٹے ہر خاک دادند و از حق تعالی دنیا میخواست
 بنے ابو یحسین را در خواب دید کہ گفت اے درویش چون ہر خاک من آئی دنیا بخور
 اگر دنیا خواہی ہر خاک خور ایجاں دنیا رو چون اینجا آئی ہمہ دل زد و کون بریدہ گردان و
 رحمت خواہ و دنیا مطلب گویند یکے از دو دعا خواست گفت حق تعالی ترا از فتنہ ترا

ہنگامہ وار دے۔

بیان حال شیخ محمد بن علی حکیم ترمذی رحمۃ اللہ علیہ

گویند در ابتدای خواست کہ با و طلبہ علم بطلب علم رو چون عزم درست شد مادرش
 نمکین شدہ گفت اے پسر من ضعیف و بیکم و متولی کار من توئی مرا یکہ میگذاری این
 سخن در دل و رحم آمد و تو کہ سفر کرد و آن دورنق طالب علم برقت چون چندے برآ
 ریزی در گورتاے نشسته زار میگفت کہ من اینجا جاہل ماندم دیاران من عالم شدہ
 باز آیند ماگاہ پیری نورانی بیامد و گفت اے پسر چرا میگری دے حال گفت پیر فرمود
 خاہی تا ما ترا ہر روز سبے و ہم تا بز دے از انہا عالم شوی گفت خواہم پس آن پیر سر پرہزہ
 ہما اینجا آمد بہن میگفت سہ سال برین نوع گذشت بعد ازان ویرا معلوم شد کہ ابن خضر
 علیہ السلام بود و این دولت بہ برکت رضائے والدہ دست داد ابو بکر وراق گوید کہ ہر
 یکشنبہ خضر علیہ السلام نزدیکے آمد می بخشا از یکدیگر کردندے و ہم دے نقل میکند کہ در نزد
 محمد بن علی حکیم ترمذی از من گفت کہ امر دوزخا جاسے برم گفتیم خیر بادے رنتم دیرے پناہ
 کہ بیا بانے دیدم مصعب و تنخہ زین در آن ہنادرہ در راہ درختے سبز و چشمہ آب دیدم
 یکے بر آن تخت نشسته و لباس زیبا پوشیدہ است شیخ نزدیک شد برخواست و
 شیخ را بر آن تخت نشانہ چون ساعتے برآمد از ہر طرف گردے می آمدند تا چہل تن جمع

شدید و اشارت می کردند تا از آسمان طلوعی ظاهر شد بخوردند و شیخ سوال میکرد ازان هر دو
و سے جواب میداد چنانکه یک کلمه ازان فهم نکرده چون ساعتی برآمد دستور می خواست
بازگشت و مرا گفت که برو که سعید شتی پس چون زمانی برآمد در نزد رسیدیم و گفتم ای شیخ
آن چه جاس بود و آن مرد که بود گفت آن پنهانی اسرائیل بود و آن مرد قطب المدار بود گفتم
در یک ساعت چگونه رفتیم و باز آمدیم گفت یا ابابکر چون برنده ا بود و توان رسید تا بابا چوکی
چه کاری را بر سیدگان کار است نه با ما رسیدگان نقل است که و سے گفت هر چند بالنس
کوشیدم و در زیر طاعت آمدم نیامد نو میدشدم و گفتم حق تعالی این نفس را بر اے دوزخ
آفریده است بکنار جحیم و خود را در آبله انداختم تا اگر غرقه شوم آب برد و دست من
بکشد و من بچه آمد و مرا بر کنار انداخت گفتم سبحان الله لے آفریده که نه بهشت را شاید
دنه دوزخ را از خود نو میدشدم ببرکت آن سر من کشاده شد بدیدم آنچه می بایست
و همان ساعت از خود غافل شدم باز یستم ببرکت آن زیستم و ابوبکر در اقی گفت که شیخ روزی
چند جز و سے از تصانیف خود بمن داد که این را در جحیم اندازد و سے نگاه کردم و به طاعت
و حقایق بود و لم بار ندا که در آبله اندام در خانه نهادم گفتم انداختم گفت چه دیدی گفتم هیچ
ن دیدم گفتم نینداختی برو ببیند از رفتن و در جحیم انداختم دیدم که جحیم از هم باز شد و
صند و سے کشاده پدید آمد و آن اجاز در آن افتاد و سر برهم آورد و چون بقرار باز
آمد عجیب افتم ازان چون بخدست شیخ آمدم گفت اکنون انداختی گفتم ایها الشيخ خبرت
خداے که این تر با من بگوئی گفت چیزی تصنیف کرده بودم در علم این طائفه که کشف
تحقیق آن بر عقول شکل بود و خدا درم حضرت علیه السلام از من درخواست و آن صندوق
را با من بود که بفراوان ادا کرده حق تعالی آب را فراوان داد تا بے رساند

نقل است که یکبار چلتا صیغہ خود را و آب مذاخت حضرت علیہ السلام بیا دے آنچہ را بگر
و باز آ و ر و گفت خود را بدین مشغول میدار و سخن وے است ہرگز یکبار نہ تصنیف نکردم
تا گویند این تصنیف اوست ولیکن چون وقت بر من تنگ شدی مرا بہ ان شئی میشدی
گفت درم خود ہزار و یکبار خدا را در خواب دیدہ ام نقل است کہ در عہد دمی زاد ہے بزرگ
و پوپست بر حکیم اعتراف کردی حکیم کلمہ داشت در ہمہ و بنا چون از سفر حجاز باز آمدہ گئے در آنجا بچہ
نہادہ بود کہ در نماز شش شیخ بنحو است کہ او را بیرون کتہ شتا و بار می رفت دمی آمد تا باش کہ رنگ
باختار خود بچکان را بیرون برد پس ہمان شب آن زاد ہے غیر علیہ السلام را بخواب دید کہ فرمودے
فلان با کسے بر ایستہ نیکی کہ او از برائے سگے شتا و بار ساحت کہ اگر حادثہ ابدی خواہی کہ
بخندست او در میان بندہ آن زاد ہے تنگ داشتی از جواب سلام حکیم بعد ازان ہمہ عمر در خدمت
شیخ بسر کرد نقل است کہ از عیال و پرسیدند کہ چون شیخ خشم گیر و شتا دیند گفت دایم کہ چون او را
ما بیا زد و آنروز با ما نیکی پیش کند و آب و نان بخورد و گریہ و زاری کند و گوید الہی من ترا بچہ
آزدم کہ کیش از بر من بگماشتی الہی تو بہ کردم ای شازا بصلاح باز آمد و ہمہ وقت کہ کنیم تا شیخ را ازان
باز آیم نقل است کہ شیخ کہ فرمود کہ خواست کہ حضرت علیہ السلام را ببیند نمی دید روزے جامہ پاک شستہ
بسیجہ طبع میرفت و راہ بجای رسید کہ کنیز کے جامہ ملے طفل شیرخوارہ خود را بطشتی شستہ بود تا
آن نجاست بول و غیرہ طشت از ہام بر سر آن بزرگوار فرو ریخت از سر قہر و خشم شیخ قہر خود
را فرو خورد در حال حضرت علیہ السلام حاضر شد و شیخ بار روزے خود رسیدہ نقل است کہ او چند
ادب داشت کہ پیش میال خود بینی پاک نکردی مردے این شتیدہ قصد زیارت دمی کرد
او را بمجد دید قدرے توقف کرد تا وہ از او را خود و خانہ شد و بیرون آمد آنمرد و عقب او
میرفت در راہ گفت کاغذی بہ ہستی کہ آنچہ شتیدہ ام راست است یا نہ شیخ بفرست است

روے بدو کرد و بینی پاک کرد اور اعجب آید باخود گفت آنچه شنیده ام دروغ است
یا این تازیانه است که شیخ بر من میزند تا ستر زنگان نطلبم شیخ اینهمه بیانست دروے بدو
کرده گفت اے پسر از تو راست گفتید و یکن اگر خواهی که ستر همه پیش تو بنهند سر غلق نگاه
دار که هر کس ستر کوک گوید همسری را نشاء نقل است که در جوانی زنی صاحب جمال ادب خود
خواند اجابت نکرد و زنی آن زن خبر یافت که دے در باغ است خود را ببار است و آنجا
رفت چون شیخ به است بگریخت زن به عصب و سید دیدد فریاد میکرد که چرا از خون من
سعی میکنی شیخ التفات نکرد و در دیوار سے بلند شده خود را بر زمین انداخت چون بیرون
شد بعد مدت در اندک شیخ پرسیده بود دروغه مطالبه احوال احوال خویش میکرد آن مالمش
یاد آمد به خاطر شیخ گذشت که در آنوقت چه بودی اگر حاجت آن زن روا کردی که جوان
بودم بعد از آن تو به کردی چون این خاطر در خود پدید رنجور شد و گفت اے نفس پر عیصیت
در آن صحن این خاطر بود اکنون در پیرے بعد از چندین مجاهده پیشانی برنا کردن گناه از چه
پدید آمد نهایت اندوگین شد و به ماتم نشست سه روز ماتم داشت که به غیر علیه السلام را
بخواه دید که میفرمایند که اے محمد رنجور شود غم مخور که این نه از جرم آنست نه از قصور حال
تو بلکه از درازی مسافت و فاصلات من است -

نقل است که گفت یک بار بیمار شدم و از او یاد زیادتی باز ماندم
گفتم در بنا و زندمستی از من چنین خیرات در وجودی آمد اکنون برگسسته شده است آواز
شنیدم که اے محمد این چه غمتی کاری که تو کنی نه چنان بود که ما غم کار تو بهر سهو و غفلت
نبود و کار ما جز صدق نبود و گفت ازان سخن ندانم خوروم و تو به کردم و گفت هر کار
یک صفت از صفات نفس باقی مانده باشد چون مکاتبه بود که یکدم اگر دروے باقی

بود و آزاد نباشد و گفت صد شتر گرسنه در دهه گو سفندان چندان تبااهی نکند که یک ساعت شیطان
کند و شیطان آن تبااهی نکند که یک ساعت نفس آدمی کند.

بیان حال بوکر و راق ترندی رحمه الله علیه

گویند که شیخ محمد در لاهور آمد و سه خضر علیه السلام بود هر روز گورتان رفتی و باز آمدی درین
و باز آمدن جزئی از قرآن خواندی یک روز چون از دروازه بیرون شد پیری نورانی پیش
آمد بر و سلام کرد و جواب داد گفت صحبت خواهی گفت خواهم پیر یا دروازه شد تا گورتان
در راه بادی سخن گویند چون باز گشت خواست پیر گفت از عمره ده از مرا بخواستی که بنیم
من خضرم امروز با من صحبت داشتی از خواندن یک جزو قرآن محروم ماندی چون صحبت
خضر چنین است صحبت دیگران چه خواهد بود تا بدانی که عزت و تجرید و تنهایی چه بگذرد
دار و نقل است که وی فرزندی داشت و پسر پسر زنان فرزند یک روز او را دید که سگیست
در ویش در و شده است گفت ترا چه شده است گفت او را دایه من خوانانیده است
که عن تعالی می فرماید این ۳ یجعل الولدان شیئا از بیم آینه چنین شدم پس آن کودک
بپارتنده و هم در آن ببرد پدرش بر فراغ او میگوییست و میگفت که آن بچه فرزند تو یک روزه
چنین شد که جان داد تو چندین سال خواندی و ختم کردی در تو هیچ اثر نکرده نقل است که در
هرگاه همکاران مجلس بازگشتی و از نماز فارغ شدی چنان شدی که او را بدزدی و میگویی با بگنای
که نماز میکند نقل است که یک بزرگوارت دس آمد چون باز گشت و صیحه خوانست گفت خیر دنیا
و آخرت در اندکی مال یافتم و شرود جهان در بسیار س مال و آسختن با مردمان نقل است
که گفت در راه که زنی دیدم مرا گفت ای جوان تو کیستی گفتم که مردی غریبم گفت نکات

میکشی از وحشت غریب یا انس نگرانی بخداوند خویش چون این بشنیدم چندان قدر هم نماند که گاهی
 از سپید بگریم باز گشتم تا او برفت و گفت روزی بمن کشادند گفتند بخواد گفتم خداوند
 آن تویم که انبیا بودند معلوم است که هر کجا بلاد اندوه که بود بر سر ایشان فردا آمد و تو آن خداوندی
 که یک ذره بجز از تو بیکه نرسد چه خواهم مرا در همین مقام بیچارگی خود را کن که طاقت ماندنم
 و گفت مردان سرگروه اند که امرادیم علمای علوم فقرا چون امراتباه شوند معاش و کفایت خلق
 تبا شود و چون علمای تبا شوند دین اسلام تبا شود چون فقراتباه شوند برکت و صفای جهان
 نماند و گفت آدم تا ایندم هیچ فتنه ظاهر نشد که بسبب این خلیف و از آنوقت تا اکنون
 هیچکس سلامت نیافت مگر آنکه از اختلاط مردم کنار گیرد و یکصیت خواست از و گفت گویا
 بر گیر دو پای خود را بشکن کار و سه بگیرد زبان خود بر بدی گفت که این طاقت که دارد
 گفت آن که زبان سر را در لعل آمد و گوش همت او از خدا شنود هر که از زبان ظاهر او گنگ شود
 و گوش صورت او که بود و ایشان را نشستن حاصل آید و نشستن زبان بریدن پای نشستن دست
 و ده و گفت که یک از بزرگان گفت که شیطان بیگوید که من بدین ایچ میسم که اول بار من را
 بکافری دوسه کنم بلکه اول بهوت طلال حریفی کنم چون بدان حریفی شد هر ابرو سه چهره گردانم
 تا قوت گیر و آنچه به معاصی دوسه کنم تا مرا آسان شود آنگاه بکافری دوسه کنم و گفت اصل فرزند
 آدم از آب و خاک است که بود که آب بر دوسه غالب تر بود لایب ادر البطفت ریافت
 باید داد و اگر برفت فرمائی شیر گرد و در بمقصود و نرسد و کسی بود که خاک بر دوسه غالب تر بود
 لایب ادر البکد باید کوفت و بسختی باید بوخت تا کار می را نشاید و گفت فرخ درویشی در دنیا
 و آخرت است که در دنیا سلطان از و خراج خواهد و در عاقبت جبار علام از و حساب گیرد
 و گفت چون باید از بر خیزم و خلقان را به بیمم دانم که کیست که گفت طلال خورده است

و گشت که لقمه سیرام خورده است گفتند چگونه گفت هر که با ما در خیر و در زبان را بزرگ و تهلیل و استغفار شتول کند انتم که احوال خورده است لعل است که چون شیخ وفات کرد او را بخواب دیدند گفتند چه حال است خیر است گفت چگونه خیر بود در آن گورستان که منم اندوه خبازه که می آرند یک پیرمانی نموده است دیگرے او را خواب دید گفت فدای بالوچه که دگفت بخت خوردم بداشت زمانه بدست من بداد بخواندم تا بگنای رسیدم که جلد نامه سیاه شد که پیش تو آن خواند تخریر شد ند آمد که آن گناه بر تو پوشیده ام از کرم تا نسزد که درین جهان ترا رسوا کنم انگو عفت کردیم

بیان حال شیخ عبدالستار منازل رحمه الله علیه

گویند ابوعلی نقی سخن میگفت در میان سخن عبدالستار و گفت که مرگ را ساخته باشی که از دپاره نیست ابوعلی گفت تو ساخته باش عبدالستار دست در بالین کرد و دست بر نهاد و گفت من بمردم در حال بمرد ابوعلی را دم منقطع شد زیرا که او را علایق بود و عبدالستار مجروح بود و سخن او است که گفت ابوعلی نقی که سخن میکنی از برائے خود کنی نه از برائے خلق از خبیثت بود که وقتی سخن او بدو رسید و در نیخی گفت که آفت ما است که من از سخن حق استغفار نمیتوانم گفت چگونه دیگرے از سخن من شفع گردد و احمد او گفت بخواب دیدم که با تعلق آواز داد و مرا گفت عبدالستار که کار را ساخته باش که بعد یکسال خواهی مرد باید از رفتم و از دوسه گفتم گفت این وعده بعید است تا سال و اگر انتظار که تواند داشت دست بزر بر سر نهاد و مرد

بیان حال شیخ ابوعلی سهل اصفهانی رحمه الله علیه

نقل است که ابتدای حال و خیال بود که او عالم اصفهان بود و عادل بود و فقر را دوست

داشتی و با درویشان موافقت بپار کردی در دیوان حکم در پیش از برتر از تو گران
 نشایدی و بعد وقت احوال بل تصوف را پرسیدی و با ایشان تقرب نمودی و چون بعد
 ایشان پیوسته در صفت فعال با ذامع نشسته چون در پیشگاه او شدی در بان و غیره را
 زبیر آن انبوهی که در این سخن کردی و در پیش ایشان با ادب نشسته و بتواضع سخن پرسیدی
 از دوسه گفته که در معنی یافت سخن گو گفت هر که پندار و کرد و دیگر است از حقیقت بعید تر است
 چنانکه آفتاب بر دونه افتد که در کان خامه کند که آن ذره های آفتاب بگیرند و دست بکشند
 که آن در قبض ایشان آید چون دست دست
 هیچ نه بینند و گفت حرام است که را که خدا میداند و با چیز دیگر آرام میگردد و گفت از
 آدم تا ایندم مردم بگویند دل من و من دوست دارم که را که از من و صفت دل گوید
 که دل چگونه است و صفت آن چنان که را نهی بنم نقل است که ده گفت نه پندار دیگر
 مرگ من مثل مرگ شما باشد که بیمار شوید و مردم به عیادت آیند مرا گاه که خوانند
 اجابت کنم روزی میرفت گفت بیک و سه نهاد شیخ ابو الحسن مزین گفت بد و غم
 بگو که لا اله الا الله بنه کرد و گفت چرا گوئی که کلمه بگو بعت او که میان من و او نیست
 الا حجاب عزت و جان داد بعد از آن مزین ریش خود گرفت و گفتی چون من که او را
 خدا را شهادت تلفیق کند و اجملتاه و اجملتاه و اجملتاه -

بیان حال شیخ ابوالخیر سیاح رحمه الله علیه

گویند دس سال سفر بود بزم گذاردن حج بکوفه گذریش افتاد چون بدروازه کوفه رسید
 مرتضی پاره پاره پوشیده بود و بپاه رنگ بود هر که او را دیدی گفتی ایلمی است بیکه او را دید
 خدایت

در کار خود شرم گفت تو بنده گفت آری گفت از خداوند گریخته گفت آری گفت
 ترا نگاهدارم تا بخداوندت رسام گفت من خود همین میخواهم و عجز نیست که درین آرزویم
 تا کسی مرا بخداوندند سازد پس دے او را بخانه برد و گفت نام تو خیر است او از حسن عقید
 که المومنین لا یکن ب خلاف او کرد تا همراه او بر رفت و خدمتش میگردید پس آن مرد در آن
 آموخت و سالها خدمت او کرد هرگاه گفتی خیر و لبیک گفتی تا آنگاه که آن مرد پشیمان شد
 که صدق و ادب نداشت او میدید و عبادت بسیار از او مشاهده میکرد پس بے گفت غلط
 کرده بودم تو بنده نبستی بدو هر جا که خواهی پس و بے بگر رفت و بدین درجه رسید که جنبه گفت
 الخیر خیر و نا خود و دوست داشتی که ورا خیر گویند و میگفت که رواندارم که برادر
 مسلمان مرا نایب من او را بگردانم نقل است که گاهی بے بافتگی کردی دگهای بلبل
 رفتی باهلبان تقرب بویست حبسته بے چیز باشی آوند بے روزی که پاس پیرزن بے بیانت
 پیرزن گفت اگر من درم آرم در ترایا بکم که او هم گفت در دجله اند از پیرزن درم آرد و
 حاضر شود در دجله انداخت چون خیر بلبل و جله رسید باهلبان آن در هم بایست در پیش
 وے آوردند مشایخ چون این حال شنیدند از وے نپندیدند و گفتند او را باز به شیخ غول
 کرده اند این نشان حجاب است و تواند بود که نشان حجاب باشد غیر او را اما او را بپند
 چنانکه سلیمان علیه السلام را بپند و گفت در خانه شیخ بودم در دلم آید که جنبه بر در است
 آن خاطر انفی کردم تا سه بار بعد از آن بیرون آمدم جنبه را دیدم بر در بود گفت
 چرا بر خاطر اول بیرون نیامدی و گفت در مسجد شدم و در دیشی را دیدم که درین
 آید گفت ای شیخ برین پشیمان که غفتم بزرگ مرا پیش آمده است گفتیم چیست
 گفت بلا از من باز شده اند و عافیت بمن داده اند چون حالش دیدم دانستم که یکینا

فتوح شده است نقل است که دس عبد بخت سال عمر یافته بود چون وفات نزدیک رسید وقت نماز شام عزرائیل آمد خیر سر از بالین برداشت و گفت عفاک الله توفیق کن که تو بنده ماموری و من هم بنده مامورم ترا گفته اند که این وقت جان بسببان و مرا گفته اند که چون وقت نماز آید بگذرا آنچه ترا فرموده اند فوت نمیشود و آنچه مرا فرموده اند فوت میشود صبر کن نماز شام بگذر پس طهارت کرده نماز کن ارد بعد از آن وفات کرد بهمان شب و در خواب دیدند گفتند خدا سے با تو چه کرد گفت ازین میرسد و لیکن از دنیا سے بخشید از رسم

بیان حال بوالخیر قطع حرمه الله علیه

نقل است که گفت در کوه لبنان بودم سلطان می آمد هرگز امید پیدا دینار سے بدست می می نهاد و یکسین داد بدیشت دست گرفته در کنار رفیق انداختم پس بشهر آمدم چنان اتفاق شد که بے و منواز آن دست قرآن برداشتم پس یک روز در میان بازار میرفتم درینا شنیدم که شوریده جماعتی دزدی کرده می آمدند و گرفتند عصبانان غلیظه بودند و صوفیان آویخته گفتم بهتر ایشان شتم ایشانرا خلاص دهنده که بهرین شتم و مریدان را گفت هیچ نگویید آخر ابراهیم دزد دوشتم بریدند گفتند تو چه گفتم فلا نکس امر گفت زبانش که در جان من زدی گفت با که نیست که دوشتم خیانت کرده است حق قطع است گفت چه کرد گفت دوشتم بچیزه رسید است که آن از دست من پاک بود و آن مصحف است که بے وضو گرفته است چون بخانه باز آمدم عیالم دست بریده دیده فریاد برآورد و ندگفتم نه جانے تفریت است بلکه جائے تهنیت است اگر دوشتم نه بریدی دل مرا بریدی و دان بجایگی بر دل من می نهادی و جبهه چنین نقل میکنند که در دست او ابله افتاد و پلیمان گفتند که

این دست باید برید و در صنادید آمدن میدان گفتند که صبر کنید تا در نماز شود که او را خبر
 نبود چنان کرد و ند چون او نماز تمام کرد دست را بریده یا نیت نقل است که گفت
 یک در بادی میشد بے آب دبی آلت سفر با خود گفتم که او را با ما بیچ کار نیست روئے باز
 پس کرد و گفت النبیہ حرام از بهوش رفتیم چون بهوش باز آمدیم با خود توبه کردم
 روئے باز پس کرد و گفت هو الذی یقبل التوبۃ عن عباده۔

بیان حال شیخ ابو حمزه خراسانی رحمه الله علیه

نقل است که دس یکبار میرفت در بادیه بوش نذر کرد که از هیچکس نخواهد و کفایت نکند نه
 و نوداشت و نذر سن و پاره سیم در حجب داشت ناگاه توکل مرا خود طلبید و گفت خرم
 نداری از آنکه آسان بستان سیدار و معدة تو بی سیم پوشیده تو نگاه نداد پس کن سیم
 بینداخت و میرفت ناگاه در چاهه بیضا و سائے برآمد نفس فریاد کرد ابو حمزه خاموش
 نشست یک میگفت خاشاک چندی در دو سر آستخاه فرو پوشید نفس ابو حمزه زاری
 کرد و گفت عن تناسلی فریاد و کتلتوا بایک الی الله ملکة ابو حمزه گفت
 توکل زان بهتر است و قوی تر که بجز و سالوسی نفس باطل شود تا آنکس سر چاه دستوار
 کرد و گفت آنکس که بالا نگه میدارد اینجانی رنگ تواند داشت روئے بقبله توکل ورد
 و سر فرد برد و اعنظر که بال پیده ناگاه شیر بر آمد و سر چاه بان کرد و دست در آن چاه
 زد و پائے فرو گذاشت ابو حمزه گفت چرا بے گزینیم که اینها مش کردند که غلات
 عادت است دست در آن زن دست در پائے آور و شیر می دید و این شیب عادت
 که صاحب تر از آن ندیده آواز می شنید که یا ابو حمزه بیا تو را بدست کسی که ملکات جان

از دلو و نجات دادیم پس شیر روستی بر زمین مالید و بر پشت نقل آست که روستی
 جنید میرفت ابلیس را دید که برهنه برگردن مردم میرفت گفت ای ملعون شرم
 نداری ازین مردمان گفت مردمان نه اینها اند مردمان آنها اند که در مسجد شریف پرا
 که بگرم سوختند بسجده مذکور رفتم و حمزه را دیدم که سرش زده بود و چون مرادید گفت دروغ
 گفته است آن ملعون که ادلیار خدا از ان عزیز تر اند که ابلیس را برای شان اطلاع
 باشد نقل آست او پوسته عرم بودی در میان کلبی در سالی کبار بیرون آمدی از حرام پرتی
 از در که انس چیست گفت انس آست که درون تنگی پیدا آید از زمین با خلق یک دصیت خواست
 از و گفت تو نه بسیار سزا این مغر را که در پیش داری.

بیان حال شیخ احمد مسروق رحمه الله علیه

نقل آست که دے گفت پیری آمدند یک من سخن پاکیزه میگفت و شیرین و خوش زبان بود
 و میگفت هر خاطری که شمارا در آید بامن بگوئید مسروق گفت که مراد خاطر آید او هر وقت
 داین خاطر از من میرفت با جوی گفتم این سخن بر دے گران آید گفتم چاره نیست تا این مرد را
 دیم پس دو گفتم که تو گفته بودی که هر خاطری که شمارا پیش آید بامن بگویند اکنون در خاطر
 می آید که تو جوی ساخته سر پیش انگند پس گفت که راست گفتی انشاهد انکلا الہ
 الا الله و انشاهد ان محمد اسجد و رسولہ انکاه گفت که در همه دنیا گفتم معلوم شد که با کس
 چیز نیست الا این قوم دشمنان حق با منم راست از ما این نزد شما آید بودم.

بیان حال شیخ عبد الله زوخت می رحمه الله علیه

ابتداء حال دے این بود که در طوس قتل عظیم فساد چنانکه آدمی را آدمی خود میکشید و در آنجا

آمد و من گندم یافت حمزه آتش دروے افتاد و گفت این شفقت بود بر مسلمانان لایقان در گرگی می
میرند و تو گندم در خمره نباده شورے بد در آمد دروے بصحرا نهاد و ریاضت و مجاهده پیش گرفت
نقل است که یکروز با اصحاب خویش در صحرا بر سفره نشست بود برائے نان خوردن حسین بن منصور
خلع از کاشمیر آمد قباے سیاه پوشیده و دو سگ سیاه بر دست وی شیخ اصحاب گفت جوانی
بدین صفت می آید شما استقبال وی کنید اصحاب رفتند و او را دیدند کمی آید دو سگ
در دست و سیمپان روی شیخ نهاد چون شیخ او را دید جائے خویش بوس داد و دی در آمد
و گنازا ابو دبر فرستاد اصحاب پیچ نتوانستند که شیخ تعظیم دی کرده است پس وے نان
بخورد و بگمان میداد بعد از غرضت شد بود ع او بر خاست چون از مشایعت او باز آمد
اصحاب گفتند شما این چه حالت بود که وے گنازا بر جائے خویش نشاند و تو مرا با استقبال چنین
کس نرستادی که جمله سفره را ناپاک کرد شیخ گفت آری سگله بنده ادب و ادبے او میدوید و
آن سگ بیرونی بود سگ در درون است و اما زپے او میدیدیم بسی فرق باشد میان کسی که
متابع سگ بود و میان کسی که سگ متابع وے باشد ظاهرا می توانست دید و از آن شما پوشیده است
این سرازان جوان هزار بار پیستر است گفت این ساعت در امر بادشاه او خواهد بود اگر سگ ارد و اگر نارد و او تیار روے
بد و خواهد نهاد -

بیان احوال شیخ عبداللہ مغربی رحمۃ اللہ علیہ

گویند عرض صد و بیست ساله شده بود کارهای او عجیب و غریب بود شیخ نوع چیزے که دست آدمی بدو
رسیدے خود دی بخیر پیچ گیاره که از اخوردی و مریدان وے هر کجا پیچ یافتندی پیش او برد
تا بهتد رحا جنت بکار بردی و ازین جنس عادت کرده بود و پوسته سفر کردی و یاران باو
بودند و او اجماع داشتی چون از احرام بیرون آمدی باز احرام کردی و هرگز جامه او نپوشید

نشستی و موی او نه بالیدی نقل است که گفت سرای ادا در میراث یافتیم به پنجاه دینار بوقا
 و میان بنجم در و سه بیاضیه نهادیم اسرا بی بسن رسید گفت چه داری گفتیم پنجاه دینار گفت بیا
 بوسه دادم پس شتر بخواند و مرا گفت بر نشین گفتیم ترا چه رسیده است گفت مرا از راستی بود
 بهر هشتاد و سه سال بر حج آمد و دستان در محبت من بود و ادا و لیلای حق شد گفت پیکار و ریاضیه
 میفرم غلامی دیدم تر تازده بی زاد در احوال گفتیم اے آزاد مرد بی زاد و راهله کجا میروی گفت
 چپ راست نگه کن تا بنزد خدا پیغمبری بینی نقل است که او چهار پسر داشت هر یک از ایشان
 گفتند این چه لائق مال ایشان است گفت کعبه در آموزم تا بعد وفات من بسبب اینکه من
 غلامم بگویم بهان خود بر وقت حاجت کعبه کنند و حلال خورند و در حرام نیفتند و گفت
 هر که دعوی بندگی کند و او را هنوز مادی مانده باشد در دفع زن است که دعوی بندگی آنکس
 راست آید که از مرادات خویش فانی گردد و برادر خداوند باقی شود و نام او آن بود که خداوند
 نهاده باشد و لقب او آن بود که بهر چه ادا بخواند ادا از بندگی جواب دهد آزار نه اسم بود
 نه رسم و نخواست گفت خوارترین مردمان در پیش بود که با تو اگر آن به اینست کند و غلیم ترین
 تو اگر آن اگر خلق را ادا منع کند -

بیان حال بوسی جرجانی رحمه الله علیه

گفت از علامات سعادت آن بود که بر بنده طاعت گذاردن آسان بود و موافقت کرد
 سنت در افعال برود و ثواب نبود و محبت اهل صلاح بود و با برادران نیکو بود و در راه حق
 چیزی بذل تواند کرد و بکار مسلمانان قیام تواند نمود و مراعات اوقات خویش تواند
 کرد -

بیان حال شیخ ابوبکر کتانی رحمه الله علیه

اور اچراغ حرم گشتی در مکہ مجاور بود تا وقت وفات و از اول شب تا آخر شب نماز کردی و
 قرآن ختم کردی و در طواف کعبه دوازده هزار ختم کرده بودی سال در حرم پیرناودان
 نشسته بودی که در آن سال یکبار در شب از دوازده لپارت تازه میکردی و درین وقت هر خود
 خواب نموده در آفتاب از مادر دستوری خواست که به حج روم مادرش اجازت داد گفت
 چون در بادیه شدم حالتی در من پدید آمد که موجب غفل بود با خود گفتم اگر بشرط نیامده ام باز هم
 چون بدر خانه رسیدم مادرم در پس پرده بانظار نشسته بود گفتم ای مادر نه اجازت داده بودی
 گفت بھ اما خانہ بی تو نمیتوانستم دید تا ورنه بودی اینجا نشسته بودم و نیت کرده بودم
 که تا با دنیا می برنخیزم پس چون مادر وفات کرد روی در بادیه نهاد گفتم در بادیه درویشی
 را دیدم هرده بخندید گفتم تو مرده ای خنزی گفتم محبت خداست چنین بود ابو الحسن مرگفت
 بباو یہ فرود شدم بی زاد و در اصل چون بکنار حوض رسیدم بنیستم و با خود گفتم که بادیه بریدم بی
 زاد و در اصل کی را دیدم که بانگ بر من زد که ای حجام لا تحداث نفسك بکلا بلطیل گماہ
 کردم کنونی را دیدم جداست باز گشتم و توبہ کردم و گفتم مردی در صحبت من بود و مرا از
 دے گرانی بود چیزیست بے بخندم تا آن گرانای زایل بشود بدوستی بدل گشت پس در وقت
 درم از وجه طالع شمع شده بود پیش و بر حوض و بر کنار سجاده او نهادم گفتم در وجه طالع
 خود صفت کن بگویند چشم در من گر نیست و گفتم من اینوقت را اینفنا دهنار دینار خریدم
 تو بخوای که مرا غره کنی پس برخاست و سجاده و طعنه اند و رفت هرگز چون عز او نازل خود
 بریدم آن ساعت که آن درم با چیدم نقل است که گفتم جوانی بخواب دیدم بنایت

صاحب جمال گفتم کیستی گفت تقوی گفتم کہا باشی گفت در دل اندوگینان پس نگاه کردم
 زنی یاه نہایت زشت دیدم گفتم کیستی گفت خندہ و نشاط و خوشدلی گفتم کہا باشی
 گفت در دل غافلان و اہل نشاط چون بخندادم نیت کردم کہ ہرگز بخندم مگر آنکہ برین غلبہ
 کند نقل است کہ گفت در شب پنجاہ دیکہ پیر علیہ السلام را خواب دیدم گفتم چہ دعا خوانم
 تاجی تعالیٰ دل من نہی اند گفت ہر روز چہل بار گویناھی یا قیوم یا لا الہ الا انت
 اسئلک ان تہی قلبی بنور معرفتک ابدًا یا اللہ نقل است چون کتابی را دنا
 نزدیک رسید گفتم در حالت حیات تو مل و چہ بود کہ بہین مقام رسیدی گفت اگر احکم
 نزدیک بودی گفتمی پس گفت تا چہل سال دیدبان دل بودم ہر چہ غیر خدا بودی از د
 دور میکردم تا دل چنان شد کہ تیج چیز دیگر نداشت بجز خداے

بیان حال ابو عبد اللہ خفیف رحمۃ اللہ علیہ

گویند در ابتدا کہ طلب دین دامن دل و گرفت چنان شد کہ در ہر رکعت نماز وہ ہزار بار اعلا
 بر خواندی و بسیار بودی کہ از باد او تا شب ہزار رکعت نماز کردی و بہت سال پلاسی
 پوشیدہ بود و ہر سال چہار چلہ داشتہ بود و آزدوز کہ وفات کرد چہل چلہ داشتہ بود کہ در
 چلہ آخر وفات کرد پلاس ز خود بیرون نکرد و در وقت ادپیری محقق بود اما از علما
 طاہت نبود و در پاس مقام داشت نام او محمد ذکر می بود او ہرگز مرتع پوشیدی چون
 از عبد اللہ خفیف پرسیدند کہ شرط مرتع چیست و داشتن آن کہ مسلم است گفت شرط
 مرتع آنست کہ محمد ذکر می در پیراہن سفید بجای آورد و داشتن آن او را مسلم است
 و او در میان پلاسم و نمیدام کہ بجائے تو اتم آورد و یا نہ آورد اخفیف ازان گفتند کہ ہر شب

خدا کے اولیوت انظار سفت مویز بوده است و پیش ازین سبکار بوده است و سبک روح
و سبک حساب شے خادش پشت مویز ادا تا بخور و حلاوت طاعت بر قاعده هم مشب نیافت خادم
را پیش بخواند ازان حال سوال کرد گفت که امشب پشت مویز دادم شیخ گفت چرا گفت ترا
ضعیف دیدم دلم را درد آید گفتم تا ترا قوت باشد شیخ گفت پس تو بارین بوده اگر بارین بود
شش وادی نه هشت پس شیخ او را از خدمت لهجور کرد و فادای دیگر نصب کرد و گفت
چهل سال است نام را قبولیت در خاص و عام است و بسیار نعمت بر ما ریختند که آنرا خود
و جان زینم در بندت که زکوة بر من واجب نشد و گفت در حالت جوانی در ویلے پیش من آمد
و اثر گرنگی در من پدید آمد مرا خانه خواند و گوشت پخته بکے گرفته بود مرا از خوردن آن که است
می آید و لقمه میکرد و در دمان من می نهاد و من نمیتوانستم خورد و در پیش آن تغییر در من پدید
شمر زده شد و من نیز خجل شدم به فاسم و با جانش سفر کردم چون بقلعه رسیدم راه گم کردم
پنج گوشه نشستم تا چند روز صبر کردم بشراف هلاکت رسیدم حال چنان شد که سگکے بقیامت
گران خریدند و بریان کردند لقمه ازان بمن دادند خواستم که بخورم حال آن در پیش یاد آمد
با خود گفتم این عفویت آنست که آنروز از من خجل شده بود و در حال توبه کردم و باز آدم دان
در پیش را عذر خواستم و گفتم یکبار شنیدم که پیری و جوانی بمراتبه نشسته اند آنجا رستم و شخص را
دیدم روی بقبله کرده سب بار سلام کردم جواب ندادند گفتم بخدای بر شما که جواب سلام من نداد
آنخوان مرا بردارد و گفت یا ابن خفیف دنیا اندک است و ازین اندک اندکے ماده است
بدین نصیب بسیار بیتان مگر فارغی که بسلام من آمده این بگفت و من زبرد و من گرسنه
و تشنه بودم گرنگی را در صحبت ایشان فراموش کردم سگکے و این ایشان از اگر نعمت تو فکرت کردم
و با ایشان نماز پیشین و نماز دیگر گذاردم و گفتم مرا بپند دهید گفتند یا ابن خفیف ما این نعمت

مار از بان پسند نمود کسی باید که اصحاب صیبت را بنده و بدست روز آنگاه که میگویند که بنده و بدست
 و نه خفتیم با خود گفتیم چه شوکت و هم نام را بنده و بدست آنگاه سر بر آورد و گفت صیبت که طلب کن
 اگر دیدن او ترا از خدا می آید و بدست او بر دل تو افتد و ترا از بان فعل پسند و بدست ز بان
 گفتار و پسند نقل است که گفت کمال در روم بودم روزی که به مصر رفتم و صیبت را دیدم بسیار
 از ریاضت چون خلای بود و بدست و خاک را در چشم کوران کرد و بدست و حق تعالی
 بنیاشند و بسیار آن بخورند شفای یافتند عجب داشتم که ایشان بر باطل اندازن چگونه بود مصطفی
 علیه السلام را بنجاب دیدم گفتیم یا رسول الله اینها چه میکنند گفت آمده ام بر آن و گفتم یا رسول الله
 این چه حال است فرمود که این اثر صدق در ریاضت است که در باطل است اگر در حق بود چگونه
 بود و گفت شبی پیغمبر علیه السلام را بنجاب دیدم که بسیار در اسیر پای بیدار میکرد و من در وی
 نگاه میکردم فرمود که هر که را بی شناسد و رفتن آن راه پیش گیر و پس از سکوت باز آمدن نماز
 او را عذاب کند که بیخکس را از عالمیان چنان عذاب نکند و نقل است که پیغمبر علیه السلام
 بر سر دو انگشت پای نماز کرده بود و عبد الله چنان بود که هیچ سنت پیغمبر از وی فوت نشد
 خواست که وی نیز همچنان نماز کند چون یک رکعت گذارد و دیدم را نتوانست گذارد و پس
 پیغمبر علیه السلام را بنجاب دید که از خواب برآمد و گفت این نماز خالص مرا است و لیکن این
 را از نقل است که نیم شب خادم را گفت که زنی حاصل کن تا بنواهم خادم گفت در نیم شب
 کجا روم دختر می دارم اگر شیخ اجازت دهد بیارم گفت بیار پس خادم رفت و دختر را بیار و
 شیخ در حال عقد نکاح کرد چون هفت ماه برآمد طفلی بوجود آمد و بدو شیخ خادم را گفت
 تا دختر را بگو با طلاق قبول کند و اگر نخواهد همچنان باشد خادم را گفت ای شیخ درین چه سراسر است
 گفت آنست که نگاه کردم قیامت را بنجاب دیدم که خلق بسیار در اندام و همه در عرق غرق شده

نگاه طفلی بیاد دوست پدر گرفت و چون با او از صراط بگذراند من نیز خواستم تا مرا هم طفلان
 چون آن طفل بیاد گرفت مقصد دم حاصل شد نقل است که دس کثیر النکاح بود مردان
 از زمان او پرسیدند که شیخ با شمار خلعت چگونه بود گفتند ما از صحبت بی خبر نداریم مگر دختر و پسر
 که چهل سال در خدمت دس بوده است از دس پرسیدند گفت چون مرا خبر شدی که امشب
 شیخ بخانه من خواهد آمد طعام پاکیزه و انجمنی و خود را بیار استی چون بیادی زمانه در آن طعام
 نظر کردی دس ساعتی در من اگرستی تا شبی دست من بگرفت و در استین کشید و بر سینه خود
 مالید از سینه نامات دس پانزده عقیقه دیدم گفت ای دختر وزیر پرس که این عقیقه چیست
 پرسیدم گفت اینهمه از شصت صبر است که هر که بستاند از چنین ردد از چنین طعام
 که پیش من آرد و این بگفت و برخاست و مرا پیش ازین باده گستاخی نمود و در وقت
 او را غایت نیست نقل است که او را دومریه بودند یکی احمد خور و دیگر احمد کلان شیخ را با
 خور و توجه بودی و اصحاب ازان غیرت آمدی یعنی احمد کلان کارها کرده است دریا خست
 کشیده شیخ را ازان معلوم شد خواست که با ایشان نماید که احمد خور و بهتر است شتر بر در خانه
 خفته بود شیخ گفت با احمد کلان گفت لبیک گفت شتر از در خانه برام توان بردی گفت ای شیخ چگونه توان
 شیخ گفت با من پرس گفت ای احمد خور این شتر برام ببر احمد در حال بیان حدیث استین باز کرد و چون دید
 دهر و دست در زیر شتر کرد و قوت کرد شتر را نتوانست برداشت شیخ فرمود بگذار تمام
 شد یا احمد پس اصحاب را گفت احمد خور دازان خود کرد و بفرمان من نگر نیست نه بکار و احمد
 کلان بجهت خود شتر را در در مناظره آمد از ظاهر حال مطالعه می توان کرد نقل است که شیخ
 را سافه آمد خرقه سیاه پوشیده و شله سیاه به شیخ را در باطن غیرت آمد و آن مسافه
 رکعت نماز گذارد و سلام کرد و شیخ گفت ای اخوی چرا جامه سیاه داری گفت اندانکه

خدا یا نم برده اند یعنی نفس دهم و گفت افراتیت من اتخذ الله هوایا شیخ گفت او را ببردن
 کنید جزا می بپردازد که در پیش فرمود باز آید باز آورده چنانچه چلی بار او را بر انداخته و خواندند
 بعد از آن شیخ برخواست و لباس بر سر او سپید او و غدر میکرد و گفت ترا مسلم است بیا به پیش
 که درین چلی بار که بخار می خوراند متغیر نشدی **نقل است** که دو صوفی از بجای دور
 بنیارت رسیدند شیخ را و در خفا همنیافتند پرسیدند که او کجا است گفتند بسرای عضد الدوله
 گفت شیخ را بر سر سلاطین چه کار بکنی در خاطر ایشان آمد گفتند در شهر طولانی کنیم در باز آرند
 به دکان خیاط تا جبب خرقه بدوزند خیاط را مقراض خلق شد ایشان را گفتند که شکر گشته اند
 پس بدست سرنگه دادند بسرای عضد الدوله بردند فرمود که دست ایشان باز کنند شیخ عبدالله
 خفیف حاضر بود و گفت صبر کنید که اینجا را ایشان نیست ایشان را خلاص داد و گفت ای
 جوانمردان وطن شمار است بود اما آمدن من بسرای سلطان بجهت چنین کارهاست پس
 هر دو صوفی مرید و می شدند تا بدانی که هر که دست در دامن مردان زنداد در اصابه نکند اند
 دوست ادب دارند و بند **نقل است** که شیخ را مسافر رسید که اسبابش می آمد شیخ آنشب
 طاش او رسیداشت و یک ساعت تحفت نابزدیک صبح شیخ یک نفس چشم بر هم زد مسافر
 آواز داد و گفت کجائی که نیست بر تو باد شیخ در حال بخت رسان و رزان و طاش
 آنجا بود و آمد مریدان با شیخ گفتند افراین چه سزاوست که لفظ چنین و چنان گفت
 ما را طاقت نخل نداشت و تو ناسیت صبر میکنی شیخ گفت که من چنین می شنیدم که رحمت بر تو
 باد **نقل است** ابو احمد صغیر شیخ را گفت که مرا موسسه برنج میداد شیخ گفت صوفیان
 که من دیده ام بر دیو خره میزنند اکنون دیو بر صوفیان خیرت میکند **نقل است** که چون
 و ناتش نزد یک رسید خادم را گفت که من بنده عامی بودم غلبه برگردن من زدند

برپایه من بند و بچنان روی بقبله بستان باشد که در پذیر و بعد از برگ خادم این وصیت
شیخ بجا آوردن که نماز کرد و باقی آواز داد که بان لے بخیر گزینخواهی که عزیز مرا خوار گردانی

بیان حال شیخ محمد حریری رحمه الله علیه

دی در ادب چنان بود گفت بستال است که در خلوت پادراز کرده ام من ادب او با خدا
چنین بود نقل است که در یک سال یکبار قیام کرد نه نخت و نه سخن گفت و نه پشت بر زمین
نهاد و نه پا دراز کرد و ابوبکر کثانی از وے گفت این چنین بچه تو ای که دگفت صدقاً باطن مرا
بدان داشت تا ظاهر مرا نفقت کرد چون جسد وفات کرد و ادرا بجای وے نشاند گفت
وے روزی باز سفیدی یافتیم که دروم چهل سال بهیایے برخاستم و باز نشینا فتم دگفت
روزی بعد نماز دیگر چنان برهنه دموئی زو لیده در روی زر گشته از در خانقاه در
و طهارت کرد و در رکعت نماز گذارده سر بر بیان فرو برد آن شب خلیفه اصحاب اذ دعوت
خوانده بود بن پیش اور فتم و گفتم که بد دعوت میروم موافقت میکنی گفت ~~خیر خلیفه نیست~~
اما مرا عیبه می باید دیگر تو دانی گفتم که تو مسلمان می گم و گفت در دیشان نمی گم
آرزو می طلبی پس انکفات نکردم و بد دعوت رفتم و سماع کردم چون باز آمدم در دیشان چنان
مرفر و برده بود چون پنجم رسول علیه السلام را خواب دیدم که می آید با دو پیر و خطبه بسیار برآ
او پرسیدم که اکن دو پیر کیستند گفت ابراهیم علیه السلام موسی علیه السلام و صد و بیست هزار
نبی با او پیش رفتم و سلام کردم روی مبارک از من بگردانید گفتم یا رسول الله منی چه کرده
ام که روی مبارک از من بگردانی گفت دوستی از دوستان من عیبه از تو خواست
تو عیبه کردی و وے ندادی در حال از خواب بیدار شدم و گویان شدم آواز فغانی او

از در خانقاہ گوئیم آمد گاہ کرم ہماں درویش بود کہ بیرون رفت در عقب او دیدیم و گفتم اے عزیز تو وقت کن کہ آن آرزو سے بیایی روی باز پس کرد و گفت ہر گز از تو آرزوئے طلب کند صد و ست و چہار ہزار پیغمبر را بشفاعت باید آورد تا تو آن آرزوئے را بدی و رسانی این بگفت و بر رفت و ناپدید شد ہرگز اورا دیگر ندیدم۔

بیان حال شیخ منصور حلاج رحمۃ اللہ علیہ

اور احلاج اذان گویند کہ روزے بابا رہنے بگذشت اشارتے کرد در حال دانہ از پیٹ بیرون آمد و خلق تیر شد نقل است کہ دے در شبانہ روزے چہار صد رکعت نماز گذاردی و بر خود لازم داشتی گفتند درین درجہ کہ توئی چندین ریاضت چراست گفت نہ راحت در حال بود اثر کند و نہ رنج کہ دوستان فانی الصفت باشند و نقل است کہ دے گفت در پنجاہ سال هیچ مذہب نکر فتم اما از ہر مذہبی آنچه دشوار تر پس خود یافتم اختیار کردم و امروز کہ پنجاہ سال ام نماز کردہ ام و ہر نماز سے غسل کردہ ام نقل است کہ دے در ابتدا ریاضت میکشید و لغی داشت کہ بستان از بدن بیرون نکرده بود روزے بزور از پیٹ بیرون کردند گزندہ بسیار در پی افتادہ بودند کیلے آنرا وزن کردہ کیلے از او نیم دانگ سنگ بود۔ نقل است کہ دے بر پی آمد عقربے دید کہ گرد او میگردید قصد شستن او کرد حلاج گفت دست از او بدار و ما از دہ سال است کہ او ندیم ما است و گرد او میگرد و نقل است کہ در سفر پناہ یہ چہا ہزار آدمی ہمراہ او بودند تا کعبہ و یکسال در آفتاب گرم برابر کعبہ بایستاد تا رخن از اعصابے او بران سنگ میرفت و پوست او باز شد و از آنجا نچنید و ہر روز قرص آوردندی او بدان شبانگاہ انظار کردی و نقل است کہ یکروز در باد یہ ابراہیم خواہم

را دید پرسید در چه کاری می گفت در مقام توکل و توکل درست میکنم گفت همه عمر در عمارت
 حکم بسر کردی پیرشتی کے در توحید نانی خواهی شد یعنی اصل توکل ناخوردن است و تو همه عمر
 در توکل شکم خواهی بود خدا در توحید کے خواهد بود نقل است که در زندان در شبانه روزی هزار
 رکعت نماز گذاردی گفتند که تو میگوئی که من حجم این نماز را میکی گفت ما دایم قدر ما کسے
 ندانہ پرسیدند اندک عارف را وقت باشد گفت نہ از بہر آنکہ وقت صفت صاحب
 وقت است دہر کہ با صفت خود آرام گیرد عارف بودلی مع اللہ وقت پرسیدند کہ طریقی
 بخندے چگونه است گفت دو قدم است برگرفے تو رسیدے یک قدم از دنیا برگیرد یک قدم
 از عقبی نیک رسیدی ببولی و گفت مرد آن بود کہ در شہر کے را داند اولتر از خود بخورد
 و خورد و گفت ما ہمسہ سال در طلب بلائے آدمی با شمشیر چون سلطانے کہ دائم در طلب
 ولایت باشد نقل است کہ شب تین کہ صبح این صبح کو نہ در دم آمدند و بر او زندانی جہنم نہ یافتند شب
 دوم باز آمدند زندانی را نہ یافتند شب سوم باز آمدند او را دیدند زندانی پرسید کہ شب اول کجا بودی و شب دوم و تو بر
 در زندان اکنون ہر دو پیدا نہ گفت آری شب اول با حضرت بودم از ان پیدا نہ بودم شب دوم حضرت اینجا
 بودند ادا ان زندان پیدا نہ و اکنون مرا باز آوردند حفظ شریعت را بیایند و کار خود بکشید نقل است
 کہ در زندان سیصد کس بودند چون شب درآمد گفت اسے زندانیان شمارا آزاد کنم
 گفتند چو اخذ را آزاد میکنی اگر بتوانی گفت من و در زندان فدایم روش ملامت
 نہ دارم اگر خواهید بیک اشارت ہم بندے شایکنا ہم پس بانگشت اشارہ کہ دہمہ بند
 از ہم فردیخت آنها گفتند اکنون کجا رہیم کہ در زندان بہ است اشارے کہ در زندان
 ما پیدا آمد گفت مرغیش گیرند گفتند کجا بیرون رویم کہ تو نمی آئی گفت ما را با او
 سرتیست کہ جز بر سردار نتوان گفت دیگر روز گفتند زندانیان کو گفت آزاد کنم

آنها را گفت پس تو چرا زنی گفتی را با اعتبار است ابن خبر بلیقه رسید گفت فتنه
 برخاست او را بکشید یا چوب زندنا ازین سخن باز آید بیرونش آوردند و سید صوب
 زدند آن چوب زنده بهر چوب که میزد آواز می شنید که ای ابن منصور لا تحف
 عبد کلبل صفار گفته است که اعتقادم بر آن زنده چوب پیش از حسین بود که آن مرد چه
 وقت داشته است در کار شریعت که جان آواز می شنید و دستش نمی لرزید و میزد پس
 او را بردند و در آویختند صد هزار خلق گرد آمده بودند از چشم گرد بر نمی آورد و میگفت
 حق حق انا الحق درویش در میان در آمد و گفت عشق چیست گفت امروز بینی و
 زوایینی آن روز کشندش دیگر روز بکشندش دیوم روز بباد دادندش یعنی عشق این است
 خادم در انحال دصیته خواست گفت نفس را بچیز مشغول دار که که دنی است و اگر
 نه او ترا مشغول دارد بچیز که ناکردنی بود و پسرش گفت مراد صیغه کن گفت چون
 جهانیان چه اعمال کوشند تو در چیز کوش که به از اعمال جن و انس است چون زیر داری
 بردند بباب لطان بوسه داد انگاه پاست بر زبان نهاد گفتند مال چیست گفت مروج
 مردان داراست و در بقیه آورد و بر سر داشت جامه که مریدش بودند سوال کردند
 چه گوئی در ماکه مقربان تو ایم و در منکران که ترا سنگ خواهند زد و گفت ای شایسته و ثواب
 است و شمار ای که از بهر آنکه شمار این جن طنی بیش نیست و ای شایسته از تو حمید و صلابت
 شرع پس شبلی در مقابل او پایستاد و آواز داد اما التصوف یا علاج گفت کترین این است
 که می بینی و گفت بلندترین که از است گفت برادر آن راه نیست پس که سنگی می انداخته و می پاشی بر آن موافقت
 آنها گویا نداشت حسین منصور آید و در وقت از این سنگ که میزد میزد شیخ آه نکر دی از گلی آه کردی این
 چه معنی است گفت از آنکه آنها ندانند معبود اند از و ختم می آید که او میداند که

نباید داشت پس بر زربان دارد شش جو اگر دوزخنده بزد گفت خنده چیت گفت دست آذادی
 بسته گردن آسان است مردانست که دست صفات که کلاه همت از تاوگ عشق در
 کشد قطع کنند پس پایهاش بریدند شبیه کرد گفت بدین پائے صفر خاکی نکر دم فدی دیگر
 دارم که هم اکنون سفر هر دو عالم بکند اگر توانید آن قدم را برید پس دوست بریده خون
 آلوده در روی بالید تا هر دو ساعد در روی خون آلوده گشت گفتند چرا کردی گفت خون
 بسیار از من رفت و آسم که رویم زرد شده باشد شایندار بد که زردی روی من
 از هر اس شده است خون را در روی مالیدم تا در چشم شام سرخ و نایم که گلگون مردان و
 است گفتند اگر روی بخون رخ کردی پس ساعد را چرا آلوده کردی گفت و صوبیازم
 گفته این چه صفاست گفت در عشق دور کت نماز است که و صوئے آن درست
 نباشد مگر بخون عاشق پس چشمهایش بکند یزدان و دیدن این ماجرا میایست از خلق برفا
 بعضی میگفتند و بعضی سنگ میزدند پس خواستند که زبانش ببرند گفت چندان صبر کنید
 که سخن گویم روی سوی آسان کرد و گفت الهی بدین پنج که بر است از بر من می برند محرم
 شان مگر و ان و ازین دولت بی نصیب کن و اکمل الله که دست و پائے از من بریدند
 در راه تو اگر سزا تن باز کنند در مشا به جلال تو بر مردار باز کنند پس گوش و بینی
 بریدند و سنگ و ان کردند مجوز می آمد رکوة در دست چون حسین را دید گفت
 حکم زنده که این جلاجل عمارا با سخن اسرار چه کار و آخرین سخن از حسین بن منصور این بود
 حسب الواحد القهار القدوس و این آیه بخواند یسبحل بها الذین کلا یومنون
 بها الذین آمنوا مشفقون منها و علیهم و ان بها الحج و این آخرین کلام او بود
 پس زبانش بریدند و ناز شام بود که سرش بریدند در میان سر بریدند شبیه کرد و جان داد

رحمۃ اللہ علیہ مروان خودش کردند کہ حسین ابن منصور گوی قصداً از میدان رضا برد و او را یک
یک اندام می آواز می آمد کہ انا حق روز دیگر گفتند کہ فتنہ پیش از آن خواهد بود کہ در
حالت حیات او بوسل عصائے اورا بوضند انا خاکستر او نیز آواز می آمد کہ انا الحق
چنانکہ در وقت قتل خونیکہ می آمد از نقش اللہ ظاهر میشد حسین با قامے گفتہ بود کہ خاکستر
من بدجلہ اندازند آب فوہ گیر و چنانکہ بنذا در ابیم باشد از غرق تر باید کہ آن ساعت خرقہ من
بر آب و جلہ بری تا آب بفرار خورد و پس روز سوم خاکستر حسین را بہ آب انداختہ چنان آواز
انا الحق می آمد و آب فوہ میگرفت خادم خرقہ شیخ بر آب و جلہ برد آن آب بر فرار شد و خاکستر
فاموش گشت پس کن خاکستر را جمع کردہ دفن نمودند و کسے را از اہل طریقت این نوع
بنوڈ رنگ گفت بگرید کہ با منصور حلج چہ کردند تلمذ عیان چہ خواہند کرد عباس طوسی
کہ از بزرگان شایخ بود گفت فردائے قیامت منصور را در عصا بار بند بزرخیر حکم بہ
اگر کثاہ شود جلہ عصا را بہم برزند و بزرگی گفت از شب تا روز نذر دارا و بودم
و ناز کہ دم بہ تھے آواز داد کہ ادرا اطلاع دادم بر سرے از امر او خود پس فاش کرد کہ
مر من فاش کند جوایش نیست نقل است کہ شبے گفت آنشب بر سر تربت او شدم و ناماہی
ناز کہ دم حوگاہ مناجات کردم و گفتم الہی او بندہ تو بود عارف دہ من و موصدا این بلایا
چرا کہ دی خواب بر من غلبہ کرد قیامت را دیدم خواب و فرمان حق شنیدم کہ این اذان کردم
کہ ستر ما غیر ما گفت ہم نقل است کہ شبی گوید حسین بن منصور را در خواب دیدم گفتم خدا باین
قوم چہ کرد کہ ترا کشند گفت ہر دو گرہ را آمزید و رحمت کرد آنکہ مراد است و از بہر حق
شفقت کرد و آنکہ عداوت کرد مرا ندانست از بہر حق عداوت کرد و بہر دو قوم رحمت
کرد کہ ہر دو قوم محذور بودند نقل است کہ چون او را بردار کردند اہلبیس بیادہ گفت

کیے انا تو گفتمی ویکے من چون است که اذان بر تو رحمت باز آورود اذان من لعنت حسین
بن منصور گفت از آنکه تو انا بخود گفتمی و من از خود دور کردم مرا رحمت آمد و تو را لعنت
تا بدانی که منی کردن نیکو چیست و من از خود دور کردن بغایت نیکو است۔

بیان حال بر اسیم خواص رحمۃ اللہ علیہ

اور احوال زان گویند کہ زنبیل بانقی و بار بار بادیہ را قطع کردہ بود و اگر گفتند کہ از نجابت اسفار با آبگو
گفت عجب ترانہ بود کہ خضر علیہ السلام در سفر از من صحبت خواست خواستم در آن ساعت کہ بدو نجات
کسے را بنزدیک لم خطرہ و مقدار باشد کہ توکل یگانہ بود با اینہم سوزن و زبان در کردہ و مقراض اذنی
غائب نبود می گفتند این چہ ادا می گفت این توکل را زبان نذر نقل است کہ گفت در باد بیدم
کینز کے را دیدم از غلیات و جد شوری در می گفتم اے کینز کہ چو من گفت اے خواص چشم پریش
گفتم من عاشقم و عاشق چشم نمی پوشند انا این بے اختیار چشم بر تو افتادہ کینز کہ گفت کہ من ستم مست سرخی
پوشند خواص گفت از کدام شرابخانہ مست شدی گفت اے خواص خمار دوم سیداری حاصل
فی الدارین خلیفہ اللہ گفتم اے کینز کہ صاحبہ یا بنو اہی کینز کہ گفت اے خواص خام طمعین
کہ من اذان زن نیم کہ مرد جویم من آن فردم کہ فرد جویم نقل است کہ از دور پیدند از حقیقت ایمان
گفت اکنون این را جواب ندیم از آنکہ ہر صہ گویم عبارت بود باید کہ بمالمت جواب دہم قصد کہ دارم تو نیز
ہمراہ من شود نا جواب ہوال خود یابی وے ہمراہ شد تا در بادیہ فرزند آخاد و قرص نان ہر روز دو
جام شربت پیدادی یکینم قرص لے و لے وہ و نیمہ خود خوردی تا روزے میان بادیہ پیری آمد
سوار چون ویرا بدید از اسب فرو آمد و یکدیکہ را پر سیدند و زانی سخن گفتند باز وے سوار شد و رفت
پس آن ساکن پرسید کہ لے شج این پیر کہ بود گفت آن خضر علیہ السلام بود کہ از من صحبت خواست

من اجابت نکردم و ترسیدم که توکل من به فیض و اعتماد بدون حق پیدا آید و هم نقل است کہ نے
 گفت وقتے خضر را دیدم در بادیک بصورت مرغی می پرید چون اورا دیدم سر و پیشانم گندم تا توکل با
 نشود و در حال نزدیک من فرود آمد گفت اگر در من نگرستی بر تو فرود نیامدی او بباد من بر او سلام
 نکردم کہ توکل غلظ پذیرد و گے گفت در سفر بودم تشنه شدم چنانکہ از تشنگی ببقا قدم بیکه را دیدم کہ
 آب بر روی من ہمیز و تا چشم باز کردم مرے را دیدم نیکور کہ بر اسی سوار است مرا آب داد و گفت
 در پس من بنشین و من بجای بودم چون اندک روز بگذشت او از من گفت چه می بینی گفتم مدینه گفتند
 او پیغمبر علیہ السلام را سلام گوئیم وی میگوید کہ در بادیک روز بدرخنے رسیدم آنجا شیرے عظیم دیدم و
 بمن آورد حکم حق را گردن بہام چون نزدیک من رسید می لنگید و پیش من غلطید و می نالید و دست
 بردن کرد و دیدم کہ دست او آما سیدہ بود و خورہ کردہ من چوبی بگردنم و دست او را بنگانم تا ہی
 شدا از کچہ کہ آدہ بود و خورہ بر شے بستم پس برفت بعد ساعتی باز آمد با دو کچہ خود ہمراہ و آنہا گرد
 من میگشتند و دنبال می جنبانیدند و گردہ آوژند و پیش من نہادند نقل است کہ وقتے ہام
 در میان میگذاشت آواز شیر بر خاست مرید ارنگ و روسے درد شد درخنے دید بالائے آن رفت
 و میلرید و خواص ہیچمان ساکن سجادہ بنگند و بنا زایتا و شیراز رسیدہ دانست کہ توفیق ما
 سلطان دار چشم در نہاد و باد نظارہ میکرد خواص بکار خود مشغول بود پس چون از آنجا رفتند
 پشہ اورا بگزید فریاد در گرفت مرید گفت خواجہ عجب است کہ دوش از شیرے تر رسیدی
 امروز از پیشہ فریاد گئی گفت دوش مرا از من ربودہ بودند امروز خودم باز دادند و حامد
 اسود گوید با خواص در سفر بودم بجائے رسیدم کہ آنجا ماران بسیار بودند ہمیر کہ بہنہا دو بہ
 نشست و منہم چشم چون شب شد ماران بیرون آمدند شیخ را آواز دوم گفت خدا را
 یاد کن یا کردم ماران باز گشتند آن شب بدین حالت گذشت تا روزیاد از گاہ کردم کہ مائے

بر و طایفه شیخ حلقه بسته بود بر فرو افتاد گفتم یا شیخ تو ندانستی که مادر دین و طاهر بود و گفت هرگز
 مرا چنین شبی خوش نبوده است و یک گفتم که زوی دیدم بدامن خواص همی رفت بر جایسم تا او را
 بکشم گفتم دست از او بدار که همه چیز را با ما حاجت بود و مرا هیچ چیز حاجت نبود نقل است
 که گفتم در بادیه یکبار راه گم کردم هر چند جسم نیافتم چند روز به بی راهی می رفتم آخر از جا
 آواز خود شنیدم شاد شدم در و بد آنجا رفتم دیدم که بدیدم و مرا فغان زد
 رنجور شدم گفتم خداوند که که بود تو کل کند با او این کنند آواز می شنیدم که تا تو کل تو بر
 بود عزیز بودی اکنون که تو کل بر آواز خود می گردی نقاشی کردی گفت همچنان رنجور می
 ندانم شنیدم که خواص ازین رنجور شدی فوراً مرا کن تفازتده دادم در پیش خود انداخته
 نقل است که گفتم در راه شام بر نماند دیدم نیکو رو و نیکو لباس مرا گفت صبر کن گفتم مرا
 گرنگی باشد گفتم در گرنگی با تو باشم پس چهار درم فتوی پیدا گفتم و از آن گفتم اعتقاد من
 آنست که آنچه واسطه در میان باشد خورم گفتم یا غلام سخت باریک گزنی گفت یا ابراهیم دیوانی
 کن که مانند بصیر است از تو کل بدست تو هیچ نیست پس گفتم کترین تو کل این است که چون
 فاقه در تو پیداید حیل بخونی بر آنکه کفایت تو بدوست و گفتم متعذر کردم که بادیه
 را نگذارم بے زاد و در اجل چون ببادیه در آمدم دیدم جوانی از پس من می آمد و برین بانگ
 میگرد که السلام علیک یا شیخ بایتادم و جواب باز دادم نگاه کردم آن جوان ترسا بود مرا گفتم
 دستوری هست که با تو محبت دارم گفتم آنجا که من میروم هزاران هست درین محبت چنانند
 است گفتم آخر بیایم که از فائده خالی نبود یک هفته رفتم روز هشتم گفتم یا زید چینی
 کن با خداوند که گرسنه ام چیزی بخور خواه خواص گفت یا الهی بحق محمد علیه السلام مرا در پیش
 این کافر چل نکر دانی از غیب چیزی پیدا آمد در حال بطیقه دیدم که در آن ماهی بریان

در طب و کوزه آب بود هر دو به ششیم و بخوردیم و نهم هفت روز ششم روز گفتم ای راهب گرسنه
 شیم قدرت خداوند تو نیز بنامش خداوند خویش جوان بر عصا گوی زود لب بجایانید و خوا
 پدید آمد آراسته از نان و ماهی و در طب و کوزه آب من تخیر شدم گفتم ای زاهد بخورید من
 از خجالت نخوردم گفتم بخور تا زاد و بشارت دهم گفتم نخورم گفتم بشارت این است که زنا
 بر برم پس زنا برید و گفتم اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله
 و دیگر بشارت این است که گفتم الهی حق آن پیر که او را از دیک نو قدری هست و دین محمد
 حق است مرا طعام فرستد مادر روی او چل نگر دم این نیز از برکت و بزرگی تو بود نان بخوریم
 و شاد شیم و نهم بکه و آنجا بجا در ششم نقل است که مرید سے با ابراهیم خواص بود گفتم
 در باریه هفت روز بیک حال میرفتم روز هفتم ضعیف شدم خواص گفتم کدام دوست
 برداری آب یا طعام گفتم آب گفتم اینک آب از پس است بخور باز نگویم آبی دیدم چون شیر
 نازد خوردم و دلبارت کردم داد می نگو سبت آنجا نیا مد چون فارغ شدم خواستم که پاره دارم
 گفتم دست بدار که این آب از ان نیت که بر توان داشت دهم خواص گفتم که دست
 در باد ویراه گم کردم شخصی دیدم فرا آمد و سلام کرد و گفتم تو راه گم کرده گفتم آری گفتم برونمایم
 و گامی چند از پیش رفت و از چشم نا پدید شد چون نگریم بر شاہراہ بودم پس زن مانده
 گم نکردم و در سفرنگی و گرگی مرا نبود و گفتم وقتی در سفر بودم وقت شب شد بوی را نماند
 شیر عظیم دیدم از دوی سخت تر سیدم ملطف آواز داد که ترس که نه از فرشته با تواند
 و ترا نگاه میدارند و گفتم که در راه که شخصی دیدم منکر گفتم تو کیستی گفتم سیری ام گفتم کجا میروی
 گفتم بکه تری زاد در احوال گفتم از ما نیز کس بود که بر توکل رود چنانکه شما گفتم تو کل چیست
 گفتم از خداست عزوجل فرا شدن در وی گفتم از خواص صحبت خواستم گفتم ای

خواهی یا فرمان برادری چه خواهی تا امیر تو باشی یا من گفتم ا میر تو باش گفت اکنون تو قدم از
 فرمان من بیرون منه گفتم رد باشد چون بمنزل رسیدم مرا گفت نشین چنان کردم و آید
 بر کشید و سر باو دهنیم جمع کرد دانش برافروخت ما گرم شدیم و در هر کار سه که در راه من قصد
 کردی بختم گفتی که فرمان نگاهدار چون شب درآمد بارانی عظیم در گرفت او مرا قهر بیرون کرد تا
 باداد بر من ابتدا و من در دو دست افکند من خجل زده می بودم و بکلمه شرط پنج گفتن ملتواستم چون
 باداد شد گفتم من امروزمیر باشم گفت صوابا دید انگاه چون بمنزل رسیدیم او همان خدمت
 بردست گرفت گفتم از فرمان امیر بیرون مرو گفت که از فرمان امیر بیرون رفتن آن بود که اسیر افتاد
 خود فراری همین صفت با من صحبت داشت تا آنکه من اینجا از بیم او بگریختیم تا بمیان منابن رسیدیم گفت
 له بفر تو باد که باو در میان چنان صحبت داری که من دادم و بهم نقل است که کسی گوید روز سه شنبه حاجی شام
 میگذاشتم در خان انار دیدم مرا آرزو شد صبر کردم و نخوردم که انار آنجا ترش بود من شیرین بخوردم
 پس بواسطه رسیدم یکے را دیدم بیدست و پاضعیف گشته و گرم در شے افتاده و زنبوران
 بر شے گرد آمده ویرا میگزند مرا بردی شفقت آمد از بچارگی او چون بر شے رسیدم گفتم خواهی
 تا دعا کنم که ازین بلا برهی گفت نه گفتم چرا گفت خنیا ز خویش را بر اختیار او اختیار کنم گفت
 این زنبوران بابا ز دارم از تو گفت له خواص آرزو شے انار شیرین از خود باز دار مرا تسد دست
 بچته میخواری خود را دلی سلامت خواه که آرزو شے نخواهد گفتم بچه مرا شناسخته که من انار شیرین
 میخورم گفت حق را هر که داند هیچ برود پوشیده نماند گفتم حال تو با او چگونه است گفت تا این
 زنبوران بمن میگزند که مان بخورند خوش است و بهم خواص گفت که یکے را دیدم در بادیه
 گفتم از کجایم آئی گفت از بلاد ساغون گفتم بچه آمده گفت مادر را چیزی در دلمان میگردم
 و هم آلوده شده است آمده ام که بآب نرم دست را بشویم گفتم عزم چه داری گفت

شب باز گردم و جامه خواب مادر راست کنم نقل است که ممشاد دینوری شبی هفت بار بوقت
شب برخاست و باز تختت بهم خوابه اش ویرا گفت ترا چه باشد دروش آمد که بر نیز و بیرون
شهر بیرون شدم بر فی عظیم بود و میان رفتن از شهر بیرون متبلو دیکس که آنجا تو به کردی بر آن
تل نشی خواص را دید که بر آن تل نشسته دیر است که کتا به پوشیده و برت گرداگرد او میگذاخت
و تنک شد پس گفت ای ممشاد دست بمن ده دست به داد و دم و تنم عن کرد از حرارت
امینت عربی بر خواند و ممشاد در حرارت و فراغت او تخیل شد و ابو الحسن علوی که مرید فاضل
بود گفت که شیخ مرا گفت که جائی خواهم رفت با من مساعدت میکنی گفت بخانه روم و نعلین
را در پائے کنم پس بخانه رفتم خاکینه ساخته بودند پاره خوردم و بر تنم تپید در سیم آب پیش
آمد شیخ پائے بر آب نهاد و برنت من نیز پائے بر آب نهادم فرد غمزدی باز پس کرد و
گفت تو خاکینه نخامیده گفت ندانم که ام عجب تر بر روی آب رفت و هم نقل است که ای گفت وقتی دریای
بودم بغایت گرسنه شدم چنانچه طلب کردم از ای پیش آمد و گفت ای ترا شکم این چیست که تو میگوئی گفتم آخر چند
روز است که هیچ نخورده ام گفت تو میدانی که دعوه پرده مدعیان بزد و ترابا توکل چه کار دهم خواص
گفت که یکبار بنزد یک سید رسیدم در دلم آمد که چون اینجا برسم معارف شهر مرا طعناها آرند
پس منکره دیدم و احتساب کردم مرا بسیار زدند گفتم با چنین جوئے این ضربا ز کجا پدید
آمد در سرم ندانم که بیک نیت که با خود کردی که چون شهر برسم مرا مراعات کنند و طعام
آوردند تا بخورم لاجرم بخوردی گفتم الهی من توکل بر تو کرده ام آواز ای آمد که ای فلان
سبحان آنخدای که روی زمین از متوکلان پاک کرد که اندیشه طعام معارف شهر می آگاه
توکل نقل است که وقتی خواص در کار خود متغیر شد بهیچرا بیرون رفت خزان
دید و اینجا آب رودان بعد ازان لایز برگ خرماز نیل می یافت و در آب ملی نداخت

سه چهار روز همین میکرد بعد ازان گفت تا بر اثر این زنجیل باردم تا بنیم که حق را در آن چه
 نغیبه است میرفتم تا پیر زنه را دیدم بر لب جوی که میگفتن گفتم چه بودت گفت پنج
 بیتیم دارم و پنج ندارم اندوهم بود بر کنار این آب بودم ازین آب بنیای چند می آوردم آنرا
 فروخته بر تیان خرج میکردم امروز بخی آوردم ازین سبب گریام که امروز چه خواهم خواص گفست
 خانه خود مرا بنما بنمود گفتم دل فانیع دار که تا زنده ام آنچه توانم اسباب نور است میدارم و هم
 خواص گفت مطلب محاش از حلال میکردم دام بدر یا انداختم مایه بگرفتم دیگر باز انداختم
 دیگر گرفتم سیدم بار انداختم تلفه آواز داد که ای ایشا از ذکر ما باز میداری سحاشه دیگر نمی بینی
 گفت دام بنداختم درست ازان کار برداشتم و نقل است که از او پرسیدند تو از کجا خوری
 گفت از آنجا که طفل در شکم مادر خورد و از آنجا که مایه از دریا خورد و دوش از صحرای خورد و
 نقل است که در آخر عمر سبطون گشت در طایع سه یک شبانه روز نشست یا غسل کرده بود
 در هر بار سه غسل کردی و در رکعت نماز خواندی که در آن حالت از او پرسید که پنج آرزو
 میکنند گفت پاره جگر بریان پس آخورد میان غسل کردن برداد و آنجا آمد و بر دند بزرگی
 در آید پاره نانی در زیر بالین او دید و گفت اگر این پاره نان ندیدی بر دهنه میگردی که
 نشان آن بودی که از دهنان توکل نموده است مرد باید که بر هیچ صفت نه ایستد تا رونده باشد
 نه در توکل مقام کند و نه در هیچ صفت دیگر باشد بده باشد که ایستادن را روی نباشد
 یکی از مشایخ او را در خواب دید گفت خدا با تو چه کرد گفت اگر چیه عبادت
 بسیار کردم و طایق توکل سپرده بردم اما چون از دنیا بر فتم با طهارت و وضو رفتم بهر عبادت
 که کرده بودم ثواب میدادند اما بسبب طهارت بمنزله فرو آوردند که در آنست همه درجا
 جمله اهل بهشت بود پس ندادند که یا ابراهیم این زیادت کرمت که با تو کردم ازان بود که پاک

حضرت مآدمی که پاک تر از دماغ عظیم است.

بیان حال شیخ ابراهیم شیبانی رحمه الله علیه

گفت چهل سال خدمت ابو عبد الله مغربی کردم که درین چهل سال ز کولات خلق چنانچه
 خوردم و در آن چهل سال بوییم بنالید و ناختم دراز نشد و خرقه ام شو و فلکین نشد و در آن چهل سال
 ز ریختن سفقت نخفتم و گزیریت احرام و گفت هشتاد سال است که بشهوت خویش هیچ نخوردم
 و گفت دقتی مرا بکم کاسه عدس که در و بخوردم و بیازاد شدم و آره دیدم گفته چه می بینی
 درین خم ای است گفتم لازم برین است احتساب کردن البتاه و خم ای شکستم و نوشده
 پنداشت که کس سلطانم چون مراد است و پیش این طریقان برد و دیست چه سب برین زدند
 و بزندانم بردند و داشتند دست در آتا و دستا و من ابو عبد الله مغربی را اینجا گذرانند و مرا
 شفاعت کرد پس مرا را کردند و چشم او برین افتاد و گفت از چه افتادی گفتم بسیر خوردن عدس
 دو بیست چوب از احتساب گفتم از آن جایی و گفت شصت سال است که نفسم یک لقمه گوشت
 بریان نخواست و من نمی رادمش بیک روز صفت برین غالب شد و کار و باخوان بید و بوسه گوشت بریان پدید آمد
 فریاد کرد و بسیاری زاری نمود که بر خیز ازین گوشت بریان اگر بدست آید بر لای خدا بر من
 لقمه بخواد گفتم برخاستم و بر لای گوشت بریان رفتم آن بوسه از دندان می آمد رفتم یکبار
 دیدم که دانش میگرد و دو فریاد میکرد از و بوسه گوشت بریان می آمد یا نهض خود گفتم بایان
 گوشت بریان نفسم بر سرید و تن زد و گفت بگراب ختم و آب بسوزد و انداختم جوانی برنگاه از گوشه
 گرما پا آورد و داد که آب نظایر چند پیانی یکبار آب باطن فرو گذار گفتم بخیه یا نه یا سکه بدین
 زیبایی گفتم بگو که از من آن نقطه زیر بایسم بسم الله و نفسم اینهمه ملک است گفتم از

پناہ خود بیرون کئے تا مملکت بینی۔

بیان حال شیخ ابو حمزہ بغدادی رحمۃ اللہ علیہ

نقل است کہ روزے حارث مجاہدے پیش اور آمد و پیرا دید با مرغی سیاہ دروست و جامہ سیاہ
لطیف پوشیدہ و مرغش کہ بانگ میکرد دوران ساعت بانگی کرد کہ ابو حمزہ نعرہ زد و گفت بیک
یاسیدی حادثہ بر خاست و کار و سے برگرفت و گفت گرفت و تھکشتن از گرد و پریشانی
در پائے اوقات اند تا شیخ را از وجد کنند پس ابو حمزہ ناگفت اسلام با سطر دو گفتند یا شیخ اجملہ
اور از خواص موصدان و ادبیا سید انم شیخ را این تر و د بادی از کیا پیدا شد حارث گفت مرا
بادی تر و نیست در و سے بجز نیکوئے غنی بنم و باطن اور مستغرق بہ بحر تو حیدری بنیم اما چہرا
ویرا چہیزے با یک گفت کہ مانند باشد با فعال املو لیان یا از مخالفت ایشان از و سے نشانی
باشد مرغیکہ عقل ندارد و بر مجازی عالمت خود بانگی کند چہرا اور از حق سماع افند و حق تعالی
متجسس نہ دوستان ویرا بجز بکلام سے آرام نہ و جز با سلام او وقت و حال نہ ویرا چہیزے باطل
و اتحاد نہ و اتحاد و امتزاج بر قدیم روانہ ابو حمزہ گفت تو در میان این راحت نشسته و جامہ
فاخرہ پوشیدہ و مرغی نیکو صنعت غرق شدہ چہرا احوال الی را دست بر تو پوشیدہ است حارث
گفت تو بکن و اگر نہ در حال غمت بریزم گفت ایہا شیخ ہر چند من در اصل درست بودم
اما چون قیل و قال و فعل یا مانند فعل تو سے دیگر باشد تو بہ کردم و ازین جنس سخن ادبیار
تا بجائے کہ وقتے گفت رہا از دست را دیدم چہرہ ام گرفت متابعت و ہراس کن
و بلائے خلق کبش و چون این سخن از و سے شنید نہ ویرا شیخ بسیار دادند و بسبب این سخن ملا
بسیار کشید و گفت کہ آگاہ فاقہ بین رسیدے اندیشہ کردی و بچس را بہ ان فاقہ از فی تہ از خود دیدی

بخوشی قبول کرد و با آن می ساختی نقل است که ابو حمزه غنمیکو گفتی روزی بمقتضای آواز داد که غنمیکو گفتی اکنون اگر خاموش باشی نیکوتر پس غنمیکو گفت نادقت مردان پس از آن بهیچ نیکید که وصال یافت و بعضی چنین گویند که روز آوین غنمیکو گفت در مجلس چیزے برود و آمد از کرسی بر افتاد و بمرد -

ابیان حال شیخ ابو محمد نجیب رحمة الله علیه

نقل است که شیخ ابو القاسم نصر آبادی با او هم در سماعی بود ابو عمرو گفت ابن چرامی ثنوی گفت سماع شنوم از آنکه پیشینم و غیبت کنم دشنوم ابو عمرو گفت در سماع حرکت کرده اید اگر توانی مکنی صد ساله غیبت از دلب نقل است که چهل سال عهد کرده بود از خدا جز رضائے خدا نخواهد دخترے داشت بکم عبدالرحمن سلمے بود این دختر را اسهال پیدا شد جماع اطباء از علاج او فرو ماندند شیخ عبدالرحمن را پرسید گفت داروی این پد رت دار گفت چگونگی گفت اگر کتابے بکند حق تمامے سهل گرداند گفت این از عهد عجیب تر است گفت پد رت عهد کرده است از چهل سال که از حق جز حق نخواهد اگر عهد بشکند و دعا کند حق تمامے لا شفا دهد آن سر پوشیده نیم شب بمحضه بنیست و بنزد یک پد رت آمد و گفت بستانال است نماز رنجابر خسته و بیخ خوابا می اکنون نیم شب چرا آدمی گفت پد رے دارم چون تو و دشو رے دارم چون عبدالرحمن امام وقت زندگانی دوست دارم تا تو و عبدالرحمن را می بینم و علم خدا از تو می شنوم و من نیز در میان خدا را یاد میکنم آمده ام تا عهد میکنم و دعائے بگوئے تا حق شفا دهد ابو عمرو گفت نقص عهد روانیت تو اگر امروز نمیری فردا بمیری که مردن بهتر بود جان پد رت را در گناه میفکن اگر من عهد میکنم تو بد فروزندے باشی دختر گفت پس یکدیگر را

دواعی کہم کہ مرچنین معلوم میشد کہ اجل من نزدیک است و من ازین علت ترسم گفت بیایم
در جنازہ کو نماز کہم پس دختر پدر را وداع کرد و بر سر لے رفت و علت بصحت مبدل
گشت و بعد از وفات پدر چهل سال پربست نہی حکم ازل۔

بیان حال شیخ میثاد علو بنوری رحمہ اللہ علیہ

وی پوسیدہ در خانقاہ نشست شہادت در خانقاہ بستہ داشتی چون مسافر رسیدے او از پس در شدی و گفتی کہ
مسافرے باقیم اگر مقیمہ و را اگر مسافرے خانقاہ جائے تو نیست کردنی چند باشی و بایا تو خوبی کہم آنگاہ برو
بارا حالت زان بنو نقل است کہ وقتے مروے نزدیک آمد گفت دعائے دیکار
من کن گفت برو و کبکے خدازو بشو تا بدعائے میثاد حاجت بنودم و گفت یا شیخ
کنے خدا کجا است گفت آنجا کہ تو نباشی مرد بر رفت و از میان خلق عزت گرفت و
دولت دیرا دریافت تا چنان شد کہ وقتے آبے عظیم آمد در دینور خلق روے بصومع
میثاد نہادند آنچوان مرد را دیدند کہ می آمد و سجاده بر روے آب ننگدہ عاشق
دار و آب اورا می آورد میثاد گفت این حال چیست گفت فرمانم دادی وی
پرسی حق نمائے مرا از دعائے میثاد و غیر آن شننی گردایند و بدینجا رسانید کہ می بینی
نقل است کہ گفت چون دانستم کہ کادے در دیشان ہم حقیقت باشد باہم بیچ در
مزاج کردم و قے در ویٹے نزدیک من آمد و گفت ایہا شیخ مرا عقیدہ کنی برزبا
من رفت کہ ارادت و عقیدت در دین ترکست من ندانستم کہ بر رفت تا عقیدہ کردہ در دیش را
طلب کردم گفتید در حال بر رفت و میگفت کہ ارادت و عقیدہ در روے بادیہ نہاد و این
میگفت تا بر نقل است کہ گفت مراد اسے بود و من بدان مشغول دل بودم بخوابیدم

کہ کہ میگفت یا بنیال انیمقدار فرستدے دمی تر سے بریاست تو فرنگیر و مترس بر تو فرستدن و بریا
 و اولن پیران زن با زبانه بیچ قصاب و بقال شمار نکردم و آدم کلمات عالی است و سخن او مست
 کہ اصنام مختلف اند از خلق بعضی را بت است بعضی را فرزند ان او و بعضی را مال
 دو بعضی را زن او و بعضی را حرم او و بعضی را نماز او و روزہ او و زکوٰۃ او خیال و کبت
 او بسیار است ہر کہ از خلق بستے اند از بتیان و بیزاری ازین بتیان ہیچ نیست مگر آن کہ
 بنید نفس خود را حاکمی و محلی و ہیچ اعتمادش نبود بر حال خویش و در حالت خویش منکر شود و
 فکر نکند بیکہ چنان باید کہ ہر چہ از دنیا ہر شود از خیر و شر بد ان در نفس خود را صنی ہنود و ملالت
 کنندہ خویش بود و گفت ہرگز نزدیک پیری نشدم الا از حال خویش خالی شدہ و منتظر ہر
 آدمی بودم تا ہر چہ در آمد بروے از سخن او و دیدار دے و گفت ہر کہ پیش پیری نشود
 برائے خاطر خویش منقطع ماند از مہمکات دیدار و نسبت و سخن او و از او پرسیدند کہ در ویش گزند
 شود چہ کند گفت نماز کند گفت اگر فوت ندارد گفت بخند گفت اگر نتواند گفت حق تعالی
 در ویش را از سہ چیز خالی ندارد یا قوت یا غذا یا اجل در وقت و نانش گفتند علت تو چگونہ
 است گفت علت را از من پرسید گفت گوئے کہ لا الہ الا اللہ رومی در دیوار کرد گفت
 یکے من تو فانی شدم جزائے آنکس کہ ترا درست دارد این بود گفتند خدائے با تو چہ کرد گفت
 سی سال است کہ بہشت بر من عرض میکند و آنجا نہ نگرسیہ ام گفتند دل خود را چگونہ می بانی
 گفت سی سال است تا دل خویش گم کردہ ام و خواستہ ام تا دل را باز جویم در آن سی سال
 نیافتہ ام در بنوقت کہ جلد دل را بگم کنند چگونہ باز یابم۔

پایان حال شیخ ابوالخیر صالح رحمۃ اللہ علیہ

نمشا دینوری گفت بدینور در ہوائے گرم کر کے دیدم ای تادہ و چون در دایم نم

ابو الحسن ضائع دینوری را دیدم کہ نماز میکرد و گوئی بر سر او سایہ میداشت و از وی پرسید
از دلیل کردن شاذ بر غائب گفت استدلال چگونہ تو آن کردی بصفات کہے کہ او را مثل
نباشد بصفات کہے کہ او را مثل باشد بر آنکہ او را مثل نباشد و از وی پرسید از صفت

مردی گفت آنست کہ حق تعالی فرمود و صَافَتْ عَلَيْهِمُ أَكْثَرُ عَذَابِهَا خَبِثَ رَدِّ
صَافَتْ عَلَيْهِمُ أَنْفُسُهُمْ یعنی زمین با بسط و فراخی خود و تنگ است بر مردان دین ایشان
بر ایشان تنگ گشته است کہ جہانے می طلبند بیرون ہر دو عالم و گفت احوال چون
برق بود چون بایستاد حدیث نفس شد و ساختن طبع شد و این سخن پسند است کہ ہر چه
نفس را در آن مدخلت پدید آید کدورت مبنی تصفیہ آنرا تباه کند۔

بیان حال شیخ ابوبکر واسطی رحمۃ اللہ علیہ

نقل است کہ یکروز با اصحاب میگفت کہ ہرگز تا ابوبکر بالغ شد روز بروے گواہی مذہب بخورد
و شب گواہی نہ بدین فتن و ہم وی گوید کہ در باغی آمدیم ہمچہ دینوی مرغی کہ بر سر نی پرست
بطور عیبت و غفلت او را بگرفتیم و در دست میداشتم مرغی دیگر آمد بالائے سر من بانگ
میکرد و صورت ہم کہ گرما درش یا جفت او است پشیمان شدم و از دست رہا کردم و گفتا
دی مرده بود بنیاست دل تنگ شدم و بیماری مرا آغاز شد و مدت یکسال در آن بیمار
بودم ششہ پیغمبر علیہ السلام را بخواب دیدم گفتم یا رسول اللہ یکسال است تا نماز از قیام
بقعود آورده ام و ضعیف گشته و بیماری اثرے تمام کردہ گفت سبب آنست کہ چنانکہ
از تو در حضرت ماسکایت کردہ است عذر خواستن تو فائدہ نمیکند پس ازان گریہ در خانہ من
بچہ آورده بود و من در میان بیماری تکیہ زده بودم و فکرے میکردم کہ ماری آورد

بچه گر یه راوردان گرفته خواست که قدر حق خویش را برآورد و مار بچه گر یه را از دمان بگلنداه ریش بیاید
 و بچه راوردان گرفت و بجای خود میرودن در ساعت بهتر شد و بیماری نقصان روناد و نماز بقیام باز کرد
 آن شب بغیر از خواب دیدم گفتیم یا رسول الله امروز تمام بحال صحت یافتم گفت سبب آن بود
 که گریه از خود حضرت عزت شکر و نقل است که یکروز با اصحاب در خانه نشسته بود و در آنجا
 روزی بود نگاه آفتاب بر وزن افتاد صد هزار ذره بهم آمدن گرفت شیخ گفت شارا
 از حرکت این ذره هیچ تشویش می آورد اصحاب گفتند شیخ گفت که موجد آن است
 که اگر کوفین و پالمین و ما نیها همچنین در حرکت آیند ذره در درون می تفرقه نیاید اگر
 موجد است نقل است که یکروز من در بیمارستانی رفته بود دیدم که یک لایه بویگرد
 و نمره میزد گفت آخر بندی گران بر پائے تو نهاده اند چه جایی نشاط است و پائے
 و هو گفت ای غافل بند بر پائے منست نه بر دل من نقل است که یکروز جماعتی
 در پیش او رفتند و او در بند بود گفت شما کیستید گفتند دوستان تو سنگ برایشان انداختن
 گرفت همه بگریختند گفت ای دروغ زنان دوستان بنگه چند از دوستان خویش
 برگردند بر دید که شما بجهت خود اید و حقے او را دیدند پاره آتش بکفت نهاده میدید
 گفتند تا کجا گفت بشوم تا کعبه را آتش زدم تا فلان بنده کعبه پروازند و یکروز چوبی
 در دست گرفته بود که بر سر دوش آتش گرفته بود گفتند این چه خواهی کرد گفت میروم
 تا یک مرد دزد را ببوزم و بیک سر بهشت را تا فلان را پردای خدا پدید آید
 نقل است که یکبار چند شب از دیر در خت رقص میکرد و میگفت هو هو هو گفتند
 این چه حال است گفت این ناخه بر درخت کوکو کو میگردد من نیز موافقت اورای
 گویم هو هو هو تا دی خاموش نشده ناخه نیز خاموش نشد و نقل است که کوکان سنگ

پاے او شکستند خون از وے بچکید و از هر قطره نقش اندر پیش قدم نقل است که بادل
مجاہدہ سالہائے در از جملہ شب در چشم نک میگردانایاب نیاید نقل است کہ در وقت
وفات وے گفتند مرا و صیغہ گفتند ارادت خدائے عزوجل در خویش نگاہدار کے دیگر وصیت
خواست گفت پاس نفاس و اوقات خویش نگاہدار۔

بیان حال شیخ ابوبکر شبلی رحمۃ اللہ علیہ

گویند ابتداء واقعہ او آن بود کہ از امیر دماوند بود از بغداد اورانامہ رسید بامیری
ری اول جمعہ حضرت خلیفہ بعد از رفتند خلعت خلیفہ بستند چون باز میگشتند امیری
عطیہ بدآستین خلعت و من دینی پاک کرد بخلیفہ گفتند کہ او با خلعت استحقاق
سرمو یفسر نمود تا خلعتش بر کشیدند و تفایش زدند و از محل بارت معزول ساختند
شبلی از ان متنبہ شد و اندیشہ کرد کہ کہ خلعت نخلوتے راست مال کند سختی عزل و
استحقاق گردد و خلعت ولایت بر وزیر وال آید کہ کہ خلعت پادشاہ عالم را دست مال
کند بادی چه کنند در حال پیش خلیفہ خلعت باز آورد گفت چه افتاد و گفت ایہا الامیر تو کہ
مخلوقی نہ بندی کہ با خلعت قوی او بے کنند و خلعت ترا چه قدر بود پادشاہ عالم کہ مرا
خلعتے داده است از دوتی و معرفت خویش نمر و کہ من اورا بخدمت نخلوتے دست مال
کنم بیرون آمد و مجلس خیر شاج شد و اقمہ برو انشا و خبر اورا پیش جنید فرست و پس شبلی چونید
آمد و گفت مرا از اشیائے پیش تو نشان میدہند یا پیش یا بفروش گفت اگر بفروش
ترا بہائے آن نبود کہ آنرا خود بہا نبود اگر بیخشم آسان بدست آوردہ باشی قدرش ندان
لیکن ہجوم قدم از فرق کن و خوشین را درین دریا در انداز تا البصیر و انتظارت باشد کہ آن

گوهر بدست تو آید پس شبلی گفت چه کنم گفت برو یک سال کبریت فروشی کن چنان کرد
چون یک سال برآمد گفت در اینجا نه ہونے و تجارتے ہست برو یک سال در دینہ کن چنان
کرد تا سرسارے بجائے رسید کہ در ہمہ بازار یکشت دس چیزے خداوندش باز آمد و با جہنیت
جہنید گفت اکنون نیست خود بدان خلق را پیچ نمی ارزد پس دل درویشان بندو
ایشان نیز پیچ گیر پس گفت کہ تو روزی چند حاجتمند بودہ و روزے چند امیری کردہ
بدان ولایت شود آذانیان بچلے خواہ پس چنان کرد و یک یک در خانہ رعایا میگردید و
ہمہ را خوشنود کہ دیک مظلمہ باندش کہ خداوندش را باذنیافت گفت بریت آن
صد ہزار درم و اوم ہنود دلم قرار گیر و چہار سال درین روزگار گذشت پس شبلی پیش
جہنید آمد جہنید گفت در تو ہنوز جاہ ہانده است برو یک سال دیگر گدا می کن پس ہر روز
گدا می میکردی و پیش روی برو گفت یک سال دیگر ریاضت گزنی کنش پس گفت اکنون
ترا بصحبت راہ دہم و لیکن بیک شرط کہ خادم اصحاب بن باشی دے یک سال صاحبان
کرد پس جہنید فرمودے ابو بکر نفس تو نزدیک تو چگونہ است گفت من خود را کترین خلق
خدای ہستم شیخ گفت ایشلی اکنون ایمانت درست شد بکار مشغول شو ثقل است کہ بعد
از ان فکر در کہن دشتی و ہر کجا کہ رادیدی از ان شکر بارہ در دہان ادا کردی و
گفتی بگو اللہ و ہر کہ بگوید اللہ دہانش پر زرنم بعد از ان غیرت بروے ستولی شد و گفت
ہر کہ نام اللہ بر زبان راند سزاوتہ تیج بیرم گفت اے عجب پیشتر ازین فکر در دہان
میدادی و میگفتی بگو اللہ و اکنون تیج میزنی گفت بسبب آن بود کہ من پنداشتم ادا
از سر حقیقتہ معنوی یاد میکرد اکنون بر من روشن شد کہ از سر غفلت یاد میکرد و اندام
کہ در اہ زبان یاد کند بر طریق عادت و غفلت و بطع زود فکر اورا بخواہند

نقل است کہ ہر کجا کہ فنی تمام اللہ آغا نقش کردی روزے آوازے شنید کہ لے بشلی تاجند کردیم
 کردی اگر مرد طالب قدم در کئی زن این سخن درون جان دی کار کرد چنانچہ آرام و قرا یکجا
 از بے رفت چند عیش و تنگ گرفت و شوی بروے غالب شد کہ خوشین را در دجلہ انداختہ ہج
 آب بر آید و بر کنار انداخت و بعد از ان خود را با آتش انداخت آتش در وے عمل نکرد و چنانکہ
 شیر ان گرسنہ را بند کردہ بودند برفت و خود را در میان ایشان آگند ہمہ از وے بر میدند و دہان فرو
 بستند مضطرب و باز رفت و خود را از سر کوہے غلطان کرد باد اورا برگرفت و سلامت بر زمین نشا
 بیقراری وے از کیے ہزار شد تا فریاد برآورد و گفت ولے بر من کہ مرانہ آب قبول میکند و نہ آتش
 و نہ درندگان و نہ ہا لایف آواز داد کہ منی گمان مقتول الحی لا یقتلہ غایر کا پس چنان
 شد کہ وہ بارش در سلسلہ کشیدند و بدار الشفا بر و نہ جاعتے گفتند کہ ادویانہ است گفت آری
 نزدیک شہاد دیوانہ ام و شہاز دیک من ہوشیار حق تعالی دیوانگی مراد ہوشیارے شمار زیاد است
 کند تا شمارا سبب آن ہوشیارے بعد بر بعد بیفزاید و مرا قرب بر قرب پس خلیفہ را ازین حا
 جز کردند گفت اورا تمہد کنند با طعمہ و اشربہ موافق بہال دل باز آید و طبیب ما ذوق را
 بروے گماشت طبیب سہل ساخت و بزور در دہان نشانداخت او میگفت کہ خود را
 رنجیدہ کہ این نہ در وے است کہ بہار دی و در مان بہ شود نقل است کہ در وینے آواز
 بداد کہ ہر کردہ مراد ہند کارم است شود بشلی گفت جنک تو کہ بدو کردہ کارت راست می شود کہ مرا
 ہر شہنگاہے ہر دو کون در کنار می نہند و کارم بر بنی آید نقل است کہ یک روز کے را دید کہ
 زار زار میگرفت گفت چرا میگری گفت دوستی داشتم برو گفت لے نادان چرا دوستی
 گزینی کہ یکہ بہر دو دوستے پیش بشلی جنازہ ہنہا دند و فی کجا گفت گفتند نہ ہی دیگر پیدا کردی
 گفت نہ اما چہا تہ بکیر بر مردہ بودند و کیے بر عالم و عالمیان نقل است کہ یکبار چند مدت غائب

شرمی جستند و نمی یافتند آخرش در معنایان یافتند گفتند این چه جای است گفت جای من خود
 این است چنانکه ایشان مردواند و نه زن در دین پس جای من همین باید نقل است که شبلی
 روزی که کینز کے صاحب جال دید گفت بد و درم کے فروشد گفتند ای ابله کسے چنین کینز بد
 و درم کے فروشد گفت ابله توئی حورے در بہشت بد و خرابے فروشد و گفت عریست کہ
 میخوام کہ بگویم حسی اللہ چون میدانم کہ از من دروغ است نہ ائمہ گفت نقل است کہ ہنوز
 شبلی زندہ بود کہ مردمان بہ ناز جنازہ آواز میدادند شبلی معلوم کرد گفت اے عجب جماعتی کہ از مردگان
 آمدہ اند تا بر زندگان ناز خوانند گفتند کہ بگوئے کلا الہ الا اللہ گفت چون غیر اوست نفی
 چه کنم گفتند چارہ نیست کہ بگو گفت سلطان محبت میگوید کہ رشوت پذیرم مگر کسے آواز بہر دست
 و شہادت تلفین کرد گفت عجب مردہ آمدہ است نازندہ را بیدار کند و چون ساعتی بر آمد
 گفتند چگونه گفت بدوست پوئیم این گفت و جان بداد نقل است کہ بعد از وفاتش کے
 بخواب دید و پرسید کہ از منکر و نیکو چگونه گذشتی گفت چون در آمدند و با من گفتند ہدائے تو کیت
 گفتم خدای من آنست کہ شمارا و ہمہ فرشتگان را آفرید و فرمان داد تا سجدہ بدم کردید و من آنوقت
 در پشت پریشانی آدم علیہ السلام بودم و در شانظر سیکردم پس ایشان بایکدیگر گفتند کہ این
 تنہا جواب خود نمیدہد بلکہ جواب ہمہ فرزندان آدم رسید ہدایا بر دیم پس من ماندم دادشان
 بر نشند و دیگرے شبلی را بخواب دید پرسید خدایا تو چه کرد گفت مرا مطالبہ کردی بر ہاں و بچوہ
 ہاں کے کردہ بودم مگر بیک چیز کہ روزے گفتہ بودم بیچ حسرت از ان بزرگتر نیست کہ در بہشت
 با دانند بد و زرخ فروشد پس حق تبارے با من گفت کہ اے شبلی چه حسرت از ان بزرگتر باشد
 کہ از دیدار من بازماند و محبوب شود

بیان حال شیخ ابوسعلى ثقفی رحمه الله علیه

نقل است که در بهایه دی کبوتر بازی بود سه روز شیخ را اذان برگی رسیدی که کبوترانش بریا
صومعه شیخ نشنیدی و او سنگ زد دی روزی شیخ قرآن میخواند که کبوتر باز سنگ بر کبوتران
زد و آن رنگ بر همین شیخ افتاد و بگریه که در کفون بچکید اصحابش گفتند برویم داور را بخانیم
یا از حاکم وقت شکایت کنیم تا برز نشی و به شیخ باغ شد و گفت ادعوی بر سر راه خواهد آمد پس سر برآورد
بغافل باغ رو چوبی در از حال عمل کن آنفرید بر رفت بر آرد و پس شیخ گفت این چوب پیش
آن کبوتر باز میبرد و گو که کبوتران را از این چوب بری انگیز تا حاجت برنگ نداشتن نشود
مرید چون پیش او رفت و گفت آن کبوتر باز غفل شد و دانست که از سن بی ادبی شد و مرا
توبه کرد و در حال پیش شیخ آمده عذر خواست و ترک کبوتر بازی کرد و اخلاق شیخ را معاینه
نمود و نقل است که گفت روزی جنازه دیدم که آنرا سه مرد و یک زن برداشته می بردند من
بطرفیکه زن بود شریک شدم و گویوستان بروم و ناز کردیم گفتیم در بهایه شاد گریه کنید
که زن برداشته است گفتند بودند مگر این را حقیر میدانستند گفتیم که این که بود و چه کاری میکرد گفتند
مختی بود و نمیخفتند و هر دو سه رحم آمد شب ویرا خواب دیدم که می آید چون ماه و خشان
د لباس فاخره پوشیده دیشم کنان پرسیدم که تو کیستی گفت آن مختی که بر من ناز کرد و ده بود
و دفن کرده بودی اکنون منی تعالی بر من رحم کرد و بر آنچه کردم حقیق میدانستند و سخن دمی
گرفت که که جمل علوم جمع کند و با جمله طایفه صحبت دارد هرگز بجای مردان نرسد تا که بیا
نیافته بود و بفرمان شیخ یا امامی یا مودبانه صاحب کار کرده باشد و از عیوب پس خود مطلع نشود
باشد گفت طبع راستی از کسی ندارد که راستش نکرده باشد و گفت هر که بایز رگان صحبت

دار و ادب نمکند محروم ماند از نواید ایشان و برکات ایشان و گفت فریضه صبح بر نخل و گران اصل
صبح و گفت نخست اخلاص دل درست کن که درستی اعمال ظاهر از درستی باطن خیزد و گفت
هیچکار نگنید بر آن حق تعالی مگر آنکه صواب بود و هیچ صواب بجای نیاورد مگر آنکه خالص بود و
هیچ خالص نپایم مگر آنکه موافق سنت بود -

بیان حال شیخ ابوالاسحاق کاذرانی رحمه الله علیه

گویند که نسبت و چهار هزار کنیزان و یهودان بر دست وی مسلمانان شده بود وی گفت
کس هست که پنجاه سال مواک کرد و ثواب آن نیافت زیرا که نیت او پاک و ندان بود و نه
استمال سنت نقل است که لشکری بود که بار بار شیخ را گفتی که چیزی قبول کند آخر معرفت شیخ
از وی گرفته فرستاد که من چندین بنده بنام تو آزاد کردم و ثواب آن بتو دادم شیخ گفت که
ندیدم بنده آزاد کردن است بلکه آزاد را بنده کردن است بر حق و خلق و تو وضع دهم
دی گفت که عجب ارم از کس که در پیراهنی سفید و پاک باشد و بپاورد و بر نگریزد و در و مرد و بر
و نه نهد تا جامه برنگی کند که در آن شهرت بود یعنی نیل و شیخ این سخن میگفت و بر وی طبل
بود که در آن نیل بود فقیر او کس گفت مراد خاطر آنکه شیخ این چه میگوید رنگ طبلانش نیل
نیل است شیخ در حال روی بمن کرد که این رنگ طبلان من از نیل پاره حلال است که آنکه را
خاصه بر آن من آورده اند و گفت سرگروه فلاح نیاند بخیلان و لکوان و کابلان و گفت
برادر را فراموش دار تا خدا امتحان را از فراموشی دارد و گفت هیچ گناه عظیم تر از آن نیست
که کسی برادر مسلمان را حقیر داند و گفت تصوف کس است که اعی باید کرد و
سرنگی باید کشید و جفا بر سرنگی و خواری باید پیشگاه سرانیمه داری بطریقیت در آداگره

بکار خود غول باش و گفت بر پر بنیزید از آنکه فریفته شوید بدانکه مردم شما تقرب کنند و دست
شمار ابروسه دهند و شما ندانید که آنرا چه آفت است -

بیان حال ابو عثمان مغربی حرمه الله علیه

نقل است که گفت در او اکل حال بست سال عزت کرد در بیا با نه چنانکه در نیت اواز
آدمی شنید و از ریا بخت و وقت طینت جسد و بگداخت و چشمهایش بعد از سوراخ
سوزن باز ماند و از صورت او میان برگشت بعد بست سال زبان آنکه باطل صحبت
کن با خود گفتم ابتدا صحبت یا اهل خدا و مجاوران خانه او کنم یا مبارک نیز بود قصد که کردم
مشایخ را بدلی را آمدم خبر بود با استقبال بیرون آمدند و مرا یافتند بصورت مبدل شده
و بحالتی که جز من خلقت هیچ نمانده بود گفتند یا اباعثمان بست و سال بدین صفت
زینے که آدم و ذریت او در روزگار تو عاجز شدند گویا چارفتی و چه دیدی و چه یافتی و چه
شنیدی و چرا باز آدمی گفتم بشکر رفتم و آفت شکر دیدم و نوشیدی یا نفتم و بجز آدم و باز
رفته بودم تا دست بر اصل برسم آخر دست من جز بفرع نرسید تا آنکه یا اباعثمان گرد
فرع میگودی و در خیال هستی می باشی اما از اصل بریدن نه کارست یا اباعثمان صحیحی
دور است اکنون باز آدم جمله مشایخ گفتند یا اباعثمان از پس تو حرام است که معبران علی
صحو ذکر کنند که تو انصاف جمله وادی و گفت مراد از ابتدا ای مجاهده حال چنان بود که اگر از
آسمان بزمیر انداختی و دست راستی که مرا طعام بایستی خوردن یا از بهر نیاز فریضه طهارت بایستی
کردن زیرا که ذکر من در من غایب شدی و آن غیبت ذکر بر من سخت تر از همه بجهان
سخت بودی و در حالت ذکر بر من چیزهای میرفت که آن نزدیک مراست بودی

لیکن برین سخت از کبیره آمدی و خواستی تا هرگز خواب نیاید که از دگر پاو نام پس حیل ساختی که رنگ
 لعل آن که مقدار یک قدم بودی و در زیر سنگ غار سے پس عظیم با بول و وحشت و هیبت بود که از آن
 اگر بفتادی پاره پاره گشتی بر سر چنین سنگ جی شستی تا خواهم نبرد از بیم فزائاد و وقت بودی
 که از خواب بیدار بروی خوشتر را خفته یافتی میان افتاده چنین سنگی خورد و مطلق بر هوا که در بیدار
 و شاد شستی نفل است که گفت هر که روی سماع کند که از مرغان جنیدن در خشتها و گاهای با دانه و اسلیم اندر پایش
 دعوی دروغ است و او ستاد و ابوالفاسم قشیری گفت که ابو عثمان چنین بود که طاعت لذت ذکر و تیراندازی و نشستن را
 از خلوت بیرون انداخت و بگریخت یکبار گفت کلام الله لا اله الا الله باید که ذکر با علم خود نیامیزد و هر چه در
 آید از نیکی بدقیقت و سلطنت انیکله آینه را دور کند و بدین مصفا میسر آن خیال بگیرد که حق و راستا آینه
 است و گفت هر که خلوت صحبت اختیار کند باید که از یاد کردن همه چیز اخلاقی بگذرد و یاد کردن حق و
 و از مطالبات نفس غافل بود و بکمال اسباب اگر بدین صفت نباشد و مرا بلا و
 بلکه بود و گفت عاصی به اندیشی از بهر آنکه همیشه عاصی و راه تو به طلب کند و مدعی
 بنجبال دعوه خویش گرفتار آمده بود و پرسیدند از صحبت گفت نکو سجی صحبت آن بود که
 فراخ داری بر برادر سلمان آنچه بر خود داری و در آنچه او را بد و طمع نکنی و تحمل کنی چنانچه
 او را انصاف او بدی و از انصاف بطبی و شیخ او باشی و او را حق خویش نداری و
 هر چه از او پرسد تو جز رنگ و بلبا نشنوی و هر چه از تو پرسد حقیر و اندک دانی و گفت
 مرد تابی طعام چهل روز بخور و در صدائی بنشین و روز و بوقت شیخ نفل که ده اند
 که شیخ سماع خواست و اصحاب را نیز سماع فرمود نفل است که در چهل حج بر تو کن ده
 بود که در میفت و در مکه سنگ دید تشنه و گرسنه و ضعیف شیخ شیخ نداشت و از
 داد که میتر و کس چهل حج بپاره نال که بیا به آن چهل حج از دوسه خرید و گوشت گرفت

شیخ آن کرده نان بدان سگ داد صاحب واقعه کار دیده در گوشه در آمد و شیخ را
 شسته بزدنکم و گفت که ای اهنم نادان پنداشتی که کاه می کردی که چهل رجب بیکسان
 دادی پرست هشت بهشت بدو گندم بفروخت که درین یکسانان اذان دادند با
 هزار پیش باشد شیخ چون این شنید بگوشه رفت و در کثیفی غسل مست که می کرد و
 جیل از حمت پگفتش سخت و گریه عظیم بود چنانکه گریه جواز باشد دوستی از دوستان
 دس که در غم بود او را خدمت کرده بود باین شیخ آمد و دید در آن گراگزار
 آمده و پتیه سخت گرفته گفت با این حاجت داری گفت شربت آب سرد می باید
 آنمرد چون شنید سیران فرماند و دانست که این هرگز در گریه عرب که از زیر بگذاشتن
 یافت و درین اندیشه سیرت انانی در دست چون پاره برفت ناگاه ابری برآمد و
 در حال ناله باریدن گرفت آنمرد دانست که این که امست شیخ است آن ناله پیش آنمرد
 جمع میشد پس مرد آنمرد انانی کرد تا پیر شد پیش شیخ آورد شیخ گفت که این از کجا آوردی
 و چنین گر مانده مرد واقعه حال بگفت شیخ اذان سخن نفس خود نفاخته یافت
 که این که امست تو است گفت همان ناله نفس چنانکه هستی هستی آب سرد می باید تا آب
 گرم سازی و آنمرد را گفت مقصود حاصل شد باز که دو آن آب بیکر که ماندان آب
 نخواهم خورد پس آن آب بخورد آنمرد و ببرد غسل مست که دست در خطوبه بود و پس از آن
 کردند که ترا این دلیری و ستوری که داد که چندین لاف ای شکرست میزنی از حضرت
 یاد دهنده ای بزرگ میکنی در کوه چندان بلای تو نگارم که رسوائی جهان شوی او
 جوابی داد که خداوند اگر تو بگویم همین عجزه یا ماست سخت نخواهی کرد مایه درین دعوه
 کردن و لاف زدن پاسه باز نخواهم کشید پس از حضرت ندانم که این سخن پندیدم

و گفت یکبار بنیات خاک موسی علیه السلام شدم از یک یک ذره خاک و می شنیدم که اونی
ارنی و گفت کار ایستادن است بر کتاب و سنت و دست بداشتن از هوا و بدعت
و بدعهدی و حرمت پیران نگاهداشتن و خلق را معذور داشتن و برادر او و دادوست
کردن و در خست نخبستن و تاویل نکردن -

بیان حال شیخ ابوالفرسراج حمزه الله علیه

گویند وی در طوس بود در ماه رمضان بیخدا رسید و در شونیز به خلوتخانه پد و دادند
و امامت در ویشان بدو تسلیم کردند و تا عید اصحاب را امامت میکرد و اندر تراقیح
شیخ ختم کردی و هر شب خادم قرصی بدان در خانه میبرد و باد دادی چون روز عید
بود و او بر رفت خادم نگاه کرد که هر شب قرص بر جای بود نقل است کبشی زمستانی بود
و جماعت نشسته بودند در معرفت سخن میرفت و آتش دانی میسوخت شیخ را حالتی در آمد
روی بر آن آتش نهاد و قضاے را یاد کرد و مریدانش چون حال مشاهده کردند جمله
از بیم گرختند چون روز دیگر آمد باز آمدند گفتند شیخ سوخته باشد شیخ را دیدند در محراب
نشسته در دمی و چون ماه درخشان می تابان گفتند شما این چه حال است ما دانسته
بودیم که جمله روی تو سوخته باشد گفت آری هر کس که بر درگاه او آید و در سوخته باشد
آتش روی او نتوان سوخت گفت مردمان هر سه نعمت اندکی که این دنیا که ادیب به
نزدیک و فصاحت و بلاغت و حفظ علوم و شمرای ملوک اشعار عیاست و دیگر
الهدین که ادب نزدیک ایشان طهارت دل و مراعات دین و دنیا کردن بهر دو گاه
دست و کمر گیرستن بخاطر پراگنده ویکو کرداری در محل طلب وقت حضور و

بنزدیک اهل فخر ادب در مقام قربت است و نقل است که دسے گفت ہر خانہ را کہ پیش خاک من بگذرانند مغفور بود تا در طوس ہر خانہ کہ بیاوردند پیش خاک او بدارند بحکم اشارت انگاہ بردند۔

بیان حال شیخ ابو العباس بن ہادی حجتہ اللہ علیہ

گویند کہ دی گفتم است کہ در ابتدا مرا در و این حدیث بگرفت دوازده سال علی الدوام سرگریبان فرو بردم تا یک گوشہ دلم بہن بہ نمودند تا دقتہ بر زبان او میرفت کہ ہمد عالم در آرزوئے آنشد کہ یکاعت حق ایشان را بود و من در آرزوئے آنم کہ یکاعت مرا با من باز گذارند تا بدانم کہ خود چہ چیزم و کجا ام این آرزو بر منی آید و سخن او است کہ با خدا بیارزشی و با خلق اندک و گفت آخر در دیشے اول ہونی است و گفت تصوف پنهان داشتن احوال است و جان بذل کردن بر برادران نقل است کہ یکروز در دیشے پیش او آمد گفت شہام را دعائے کن گفت خدام کنی ترا خوش دہد نقل است کہ شیخ کلاہ دوختہ و یکے بدو درم دادی و زیادت نداد و سے از جملان دو درم بگیرم یکے دادی کہ نخت پیش او آمدی و یک بنان دادی در سزاویہ یار و دیشان بکار ہوسے انگاہ از پس کلاہ دیگر شدی و مریدی داشت و آن مرید را زکوۃ واجب بود پیش شیخ آمد و گفت شیخ مال زکوۃ بکہ دہم گفت بہر کہ دلت قرار گیرد آخر دقت یکسان بنیار اید بحث مضطربشے زرگران سبک باد داد دیگر دوسہم بر آنجا رسیدن اینا با اینا می دیگر میگفت دیر و زمر باز رگانی و شبے زرگران داد و دوش سخرا بات شدم و با فلان سطر بہ خر خوردم آن مرد کہ این شنید بنزدیک شیخ آمد پیش

از آنکه او شیخ گفت بگیر این یک درم بهر که نخست پیش آید نیت یه دآن یک درم آن
 بود که کسب و بود مرد آن درم برگرفت و گرفت و نخست علوی داده بود راه دید
 در شب در پد و داد چون علوی آن بست مرد از عقب دروان شد علوی بخوابه بود
 رفت و بکلی مرده از زیر جامه گرفت و بنیاضت پس آن مرد از آن علوی گفت بخدا
 چون که برگوے این چه حال است گفت که شکلی بر من و بر عیال من بحدی رسیده
 بود که در ما هیچ طاقت نمانده بود و امروز بقیعت روز شد که هیچ طعام نخوردم و برین
 سخت آمد ذل موال رواندا شتم درین خرابه مرغی مرده دیدم بضرورت برداشتم تا پیش
 عیال برم که اگر چه فوت آن بود که صبر کنم عیال مرا نبود برداشتم و میگفتم الهی تو بجای
 من دانایی که چگونه باضطر اب رسیده و ذل موالی نمیتوانم کشید چون تو این درم داد
 من آن مرغ را بنیداختم گفتم رد او بود که در مانده ترا من دیگر بود تا برگردا کن
 بروم تا این درم در وجه فوت صرف کنم آن مرد منجب ماند پیش شیخ آمد شیخ گفت
 آری اگر تو بگوئی حاجت نیست آن آلفین به آن چون معالیه باخوانان و طایمان
 کنی زکوة دمی آنرا شاید که نابینا در خرابات خور و و آنچه از کسب حلال حاصل کنی
 چنان بود که آن علوی داده حق بدان بار خور و حق بحدار رسید و نقل است
 که ویسای در روم شنیده بود که در میان مسلمانان صاحب فراست باشند باستان
 بمخاست و مرتبه بر پوشید و عسل در دست گرفت و بخانقاه شیخ ابوالعباس رفت
 چون قدم بدر خانقاه نهاد پیش شیخ مردی تنگ بسته بود گفت ای بگانه در کوی
 آشنایان چه کار داری آن ترسناک گشت و گفت بکجا معلوم شد و باز روسته بخانقا
 ابوالعباس نهاد و آنجا نزل کرد شیخ با او هیچ نگفت چهار ماه آنجا مقام کرد

با ایشان وضو میساخت و نماز میکرد بصورت جون چهار ماه برآمد پای فرار در پا کرد تا بر دوش
شیخ گفت جوالمردی نبود حق نان و نمک افتاده که بیکانه بیای و بیکانه بروی ترا آنجا
مسلمان شد و همانجا مقام کرد چون شیخ وفات کرد بجائے او نشست۔

بیان حال شیخ ابو العباس قصاب رحمة الله علیه

وے گفت کہ زق میان ما و شما یک چیز پیش نیست و آن آنست کہ شما مارامیگو سید و ما اورا گویم
شما از ما شنوید و ما از وے شنویم و شما مارامی بنید و ما اورامی بنیم و گذشت ہر مریدے کہ در خدمت
درویشے قیام کند و بر آن بہتر بود از صد رکعت نماز افزونی و اگر یک لقمہ طعام کست کند و یا
بہتر بود از صد رکعت نماز و گفت پیران آئینہ تواند چندان بہی ایشانرا کہ لونی آنچه در آئینہ
خاطر مشاہدہ کنی بہان منی است کہ حقیقت احوال است نقل است کہ کسی از پرسید کہ شیخ را
توصیت گفت کہ مات ندانم اما امید نام کہ ہر روز درابتدا گو سفندے بکشتی و تا شب بر سر میگردد ایندی
جملہ شہر تا بویے سود کردی یا نہ امر و زچان می بنیم کہ مردان عالم بر پیغمبرند و زیارت من می
آیند نقل است چون وفاتش نزدیکے سید گفتند ترا فلان جادو خاک کنیم کہ آنجا خاک شایمان
است و بزرگان گفت زہنہار نہ من کہ تیم کہ مراد جو از خان قوم در خاک کنند بلکہ آنجا کہ خراباتمان
و دوال بازان در خواب اند و دفن کنید کہ ایشان بہ رحمت افزو یک ترا نہ کہ بیشتر عادت کرمیان آنست
کہ در بیابان بہ تشنگان آب دہند۔

در حال بوسے دفاق رحمة الله علیه

گویند کہ در غزیش پشت باز نہ نہاد در مرد بود کہ واقعہ ہر او آمد چنانچہ نقل است کہ یکبار
مشایخ کبار گفت در مرد و ملیس را دیدم خاک بر سر میگردد گفتم اے لعین چه بودہ است گفت

خلعتی که مقصد سزار سال منتظر آن بودم و در آن روزی آن میونم امروز برآورد و خوشی
 انداختند و شیخ ابوعلی فارسی با کمال خلعت خویش میگوید که مرا از داجت بخوابد بود الا که گویم
 که من همنام علی دقام و او ستاد ابوعلی میگوید درخت خود رسته که او را نکه پرورده باشد برگ برآورد
 ولیکن بار نیامد و اگر برآورد باز نه نباشد مگر چنین است چون او را او ستاد نباشد از و
 هیچ چیز نیایس گفت من این طریق را از نصیر آبادی و اگر فتم داد او شبلی شبلی از جنبه و او از
 سری داد از معرفت و او از داود و او از مالکین و گفت هرگز نزدیک بالقاسم نصیر آبادی
 ز نفتم تا اول غل نکردم گویند در است که او را مجلس نهادند سبیلان بود که ابوعلی یسوی
 که پیری بود با شکوه گفت دو باشد که مانیان خویش بودیم و از انیان سخن کشاید او ستاد
 ما را از آنجا بکار پر پوست گویند بعد از آن سالها غایب بود و سفر حجاز و عراق دور دور کرده
 بود و ریاضتهای کثیده روزی پاریز بری رسید و بخانه عهده عبدالمعز فرود آمد و میگوید که او را
 باو شاخت گفت او ستاد است پس خلق بر در محبت کردند و بزرگان گرد آمدند تا درس
 گوید و مناظره کند گفت این خود هرگز صورت نمید و لیکن انرا را اشارت نمائے سخن
 چند بدو پس منبر نهادند و هنوز حکایت مجلس بود که گویند آنروز او گفت اشارت بجانب
 راست کرده در عنوان سن الله اکبر و بحسب اشارت کرد و گفت والله خیر و ابھی
 خلق یکبار بهم برآمدند و غریب فرماست و چندین جنازه برگرفتند در میان مشعلها از منبر فرود
 آمد و بر پشت بعد از آن طلب کردند او را نیافتند بشهر مرد رفت و از آنجا به نینا پور
 رفت در ویته گوید روزی به مجلس و در آمد به بیت آنکه از حال متوکلان پرسید می و تار
 طبری نیکو داشت دلم بدان میل کرد و گفتم ایها شیخ تو کل چه باید گفت آنکه طمع از دستار
 مردمان کونا کونی دوتار در من انداخته نقل است که در دین در مجلس و برپای

خاست و گفت در دیشم و سه روز است تا چیزی نخورده نام بعضی مشایخ حاضر بودند و اندک
 بر دس زدند که در دغ آمیگونی که فخر سراپا شاه است و پادشاه سرخو بجای هند که او یکمسی گوید
 و نقل است که یکمسی بیامد و گفت از دور جا آمده ام نزدیک نوامسا و گفت این حدیث بقطع مسافت باشد از
 نفس خویش گامی فراتر نپیش هر مقصود حال است نقل است که یکمسی برآمد و شکایت کرد از دست سلطان
 ادسا و گفت درخت از میان سران برکن تا کنج شک برده شد تسبیح تا آشیان دیوان
 در دس بود مرغان بر و نشنید نقل است که باز رگانی مرید استاد بود و بخورشید بیعت
 و اند گفت لای فلان چله فاده است گفت نیم شب بر غاسم تا و صومنا دم و نماز کنم تا
 بهر شب من افتاد و در وی سخت پدید آمد و دست در پوست ادسا و گفت ترا
 به آن خصولی چه کار که نماز شب کنی تا لاجرم به درویشی گرفتار شوی ترا مردار دنیا از تو
 دور کردن باید و حصیم و ذرا زول و بیرون بایند اغتن ترا با نماز شب چه کار که راکه سرد
 کند و طلای بر پانند هرگز نه شود و که راکه دست نخس شود و آستین شود بهرگز بمقصود نرسد
 نقل است که وقتی بخانه مرید می شد و آن مرد از دیرگاه منتظر دس بود و چون شیخ در آمد گفت
 ای شیخ یک سخن بگویم گفت بگو گفت که خواهی رفت گفت لای بیچاره هنوز ده سال نیافته آواز
 خزان بلند کردی نقل است که یکروز صوفی در پیش شیخ نشسته بود و عطر داد استاد و گفت بر کلاه
 صوفی پایی فرازد و بر عزم رفتن گفتند حال چیست گفت چون زبان شیخ بر حست افتاد
 شد مرا که می بایست برآمد پس ازین چه خواهد بود این بگفت و رفت نقل است که
 یکروز استاد نشسته بود مرتبه نوزیبا پوشیده در عهداد شیخ ابو الحسن نورس یکم بود از عهده
 نمایان از در خانقاه در آمد پستین پاره پوشیده آلوده بهر نوبت ادسا و طبیبیت و
 در مرغ خویش نگریست که لای ابو الحسن بچند زید ای پستین پاره نشی شیخ نیست ابو الحسن

نعرہ زد و گفت اے ابوعلیٰ رعنائی کن کن کہین پوتین ہمہ دنیا خریدہ ام و ہمہ بیشت باز فروم
اوستا دسر دپیش ننگند و زار بگرست دسر گردیک را ہیج درویش طبیعت نکرد نقل است
اورتا و گفت کہ یکروز درویشیہ بدرخانقاہ آمد کہ گوشہ برائے من پرداز تا بمیرم گفت خانقاہ
او پر و ختم در رفت و چشم از گوشہ گذاشت و اللہ میگفت من گوشہ میباشم نہان گفتے
ابوعلیٰ را را استخول کرد ان گفت بنتم و باز آدم بہان میگفت تا جان بداد کس بفال و
کہ باس فرستادم گاہ کہ دم بہ ہیج جائے اورا ندیدم حیران فروماندم گفتم خداوند چنین کن ا
بمن بہنودی و بزنگانی بدیدش و برنگانی ناپدید شد و گارفت ہاتھے آواز داد چہ جو
کے را کہ ملک الموت جہت و نیافت و در تصویر حسند نیافت گفتم خداوند و گماست آواز
آمد فی مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِکٍ مُّقْتَدِرٍ و اوستا و گفت دقتے پیری را دیدم کہ
مجد خراب خون میگرست چنانکہ زمین مسجد رنگ گرفته بود گفتم بے پیر باغوش رفتے مکن ترا جہ
است گفت اے جوالمزد طاقت من پرید از از روی بقائے او و گفت دقتے خداوندی بانبہ
از ان خود ختم گرفت شفیعیان و اگر شد تا ویرا عفو کہ پس بندہ ہچمان میگرست شفیع گفت
اے بندہ این گریستن تو چرا است کہ ترا خداوند عفو کردہ است خداوند گفت کہ اور ضائے
من ہی جوید و اور ابدان راہ نیست ازین سبب میگر نیقل است کہ روزی جوانی در خانقاہ
او در آمد و گفت اگر کے را اندیشہ معصیتہ بخاطر آید طہارت را ہیج زیان ندارد و گفت سوال
این غریب اگر یہ زمین الاسلام گفت مراد خاطر آمد لیکن از اوستا دیشم دیشم کہ یکرم طہار
طہار اخل نکند اما طہارت باطن بشکند نقل است چون وفات کرد تا و ابوالقاسم خراسانی
دید پر سید کہ خدایتو اے با تو چہ کہ و گفت مرابا مے کہ و برگناہ کہ بدان اقرار کردم و یاد آوردم
بیا مزید مگر یک گناہ کہ از ان فرم دیشم کہ با و کردی و عرق مرا باز داشت تا آنکہا کہ ہمہ

گوشت و پوست ردی من فرو انداختند آن چه بود گفت در کوچه که پیر دیگر رسید بودم مرا
نیکیو آمد -

بیان حال شیخ ابوالحسن خرقانی رحمه الله علیه

در تذکره الاولیا حاشیاء بسیار مرقوم است گویند شخصی پیش او رفت و گفت خواهم که خرقه بپوشم
گفت ما را تو یک سخن است اگر جوابش دهی سخن خرقه باشی گفت هر چه شیخ فرماید گفت
اگر مردی چادر زنان بر سر پوشد زن شود گفت نه گفت اگر زنی چادر مردان پوشد مرد شود
و گفت نه شیخ فرمود اگر تو نیز درین راه مرد نباشی مرد نشوی و نقل است که
شخصی بخدمت دی رفت و گفت اگر اجازتم دهی خلایق را بحق تعالای دعوت کنم شیخ گفت
زینهار تا با خودی دعوت کنی گفت خلایق را بخود دعوت توان کرد گفت آری اگر دیگر دعوت
کند و زانا خوش آمد علامت آن باشد که بخود دعوت کرده باشی و نقل است که چون محمود
غزنوی زیارت شیخ رفت از پیشتر قاصد را پیش او فرستاد گفت شیخ را بگو که محمود از آنجا
تو از غریبین بخرقان آمد تو نیز از خانقاه خود در خیمه او در آگروی بناید این آیه بخوان
اَطِيعُوا اللَّهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاُولٰٓئِكَ اَمَّا لَكُمْ فَاَصْدَقُ مَا يَصْدَقُ شیخ رسید و سخن
محمود رسانید پس ابوالحسن گفت مرا بخود در آور تا حداین آیه بخوان شیخ گفت از محمود
بگو که من چنان در اَطِيعُوا اللَّهَ مستغرق شده ام که اندر اَطِيعُوا الرَّسُولَ فُجارت ندارم تا
بیاوی آیه چه رسد تا حدیاز گردید و جواب شیخ به محمود رسانید محمود در ارسه پدید شد
گفت برخیز که دس نه آن مرد است که ما گمان برده بودیم انگاه جامه خویش بپوش و بنشین
وده کنیز را لباس غلامان دبر کرده خود را سلاح دار باز گردانید انگاه بخدمت شیخ شتافت

چون رضا نقاه شد سلام گفت شیخ گفت علیک السلام اما قیام نکرد و بگوید که دو ریاکار گریست و گوشت
بر پاشی سخاسی سلطان را این هم دای بود شیخ گفت دایم است اما غش تو نه پس دست
سلطان را گرفت و گفت بان پیش آ چون ترا پیش داشته اند سلطان گفت فاده فرما
شیخ گفت این نا محران با بیرون فرست سلطان اشاره کرد تا کنیزک با بیرون رفتند سلطان
محمود گفت مرا از سلطان العارفين سخن گویند شیخ گفت بویزد چنین گفته است که هر که مراد
از تم شقاوت این گردد سلطان محمود گفت مگر از قدم محمد مصطفی علیه السلام زیادت است
که ابو جیل و ابوالهیب و آنهمه مذکران او را دیدند و از اهل شقاوت ماندند شیخ گفت بان
محمود ادب گوشه دار و تصرف در ولایت خویش کن که محمد مصطفی اصلی است علیه السلام را که
ندید جز خلفائے اربعه و صحابه او گفت چون دانیم گفت قوله تعالی و ترجمه بی نظر بود
الیک و هم کلا یبصره سلطان محمود را نهایت خوش آمد گفت مرا پند می ده گفت
چهار چیز نگار اول بر نیز دیم نماز بجاعت سیوم سخاوت چهارم شفتت بر خلق خدا دیگر
گفت مرا دعا کن گفت تو نیز داغی درین که اللهم اغفر لکومنین و المؤمنات گفت
دعای خاص کن گفت سلطان عافیت محمود با و انگاه سلطان بدره در پیش شیخ نهاد
شیخ رقص جوین پیش سلطان نهاد و گفت بخور سلطان آنرا میخامد در گلویش میگرفت شیخ گفت
مگر در حلق می گیر و گفت آری شیخ گفت که میخواهی که این بدره زر تو نیز در گلو گیر و بر گیر
این را طالع داد ده ام سلطان گفت بگویم کن چیز گفت بگویم ایاد کاسه فرات شیخ پیران
خود بدو داد سلطان چون عزم رفتن کرد گفت خوش صومعه داری شیخ گفت با همه که داری
نیز می بایدت پس بویست رفتن او را قیام کرد سلطان گفت در آمدنم قیام نه نمودی بوقت
وداع قیام سیوفانی شیخ گفت اول بجاعت پادشاه و امتحان در آمدی و اکنون بشکلی

در ویلے و غیر میروی که آفتاب سعادت در ویلے بر تو تافته است اول برلے بادشاهے
 تو قیام نہ نمودم اکنون برلے در ویلے تو قیام بینا تم آنگاه سلطان مراجعت کرد بعزم لشکر
 برون بوسنات چنان افتاد که شکست بروے خواست آمدن ناگاه از اسب بریز آید بگوشه
 رفت در دیر خاک نهاد و پیر این ابو الحسن را در دست گرفت و گفت الهی بر آبروے صاحب این
 غرقه که ما بر کفار دست ظفر راجع گردان نذر کردم که هر چه از غنیمت بدست آید بدرویشان
 و هم ناگاه از کفار غدرے و شکست پدید آمد تا همه تن در یکدیگر نهادند و متفرق شدند و لشکر اسلام
 نصرت یافت شب را سلطان خواب دید که شیخ میگفت لے محمود آبروے خرقه مارا چنین نگا بردار
 دبر چون اگر در آن ساعت دروغواستی که جمله کفار را اسلام روزے کن میریزند نقل است که شیخ
 وقتی در صومعه نشسته بود با پهل در پیش و هفت روز بود که غذا برایشان زبیده بود یکے سر
 در صومعه رفت با خر و آرد دو گوشت و گفت این را از برلے صوفیان آفرده ام شیخ
 گفت هر که لاف تصوف می تواند زد این را بتاند من زهره آن ندارم که از تصوف دم
 زخم میروم که شیدان شخص آنچه آفرده بود باز برد.

بیان حال شیخ علماء الدین خوارزمی

در نقلات است که دے بزرگ بوده است از امام یافعی منقول است که دے دوازده
 روز یکے هنوز ساز گذارده و پانزده سال پهل بر زمین نهاده و چند روز میگذاشت که طعام نخورد
 و چون طعام خوردی اندکے چیزے سخن خوردی اگر در میان قدرے گوشت بود و بنخورد و الا بوی
 از سخن بسیار بهمت موافقت و گفتند که چند سال است که بهمت متکلفی که می بیندے احتیاج
 خود حج میکند و دهم امام یافعی میگوید که شیخ علماء الدین گفت که در بعضے از سیاحت

روم گوشه گزفتم چون روز عید فطر رسید بدی از دیهات سلمانان برائے نماز عید رفتم چون
 باز آدم مردے دیدم که در خلوت من نماز میگذارد و بر گنجی که بر در خلوت من بود پنج آتش
 بنود تعجب کردم که از کجا در آمده است بعد از آن بگریست گریستن دراز من در شکم
 شدم که از برائے او چه آورم که روز عید است التفات بمن کرد و گفت ای فلان نکر کن
 در غیب است آنچه نفیذی دلیکن اگر نزد تو ثواب هست پیش آور بر فاقم که ابرین پیش آدم
 پیش ابرین دو کرده ان دیدم بزرگ گرم و مغز بادام بسیار از آتجا برداشتم و پیش و سر بر
 بشکت و مغز بادام را پیش من ریخت و گفت بخور و درایت داد و از آن مغز بادام بمن
 میداد و من بخوردم و سه نخور و دیگر یک مغز بادام یاد و من حضور آن طعام را غریب میدیدم
 گفت این را غریب مدار که خدا را ایند گانند که هر جا که باشد هر چه خواهند بیا بند تعجب من زیاده
 شد با خود گفتم از وی طلب موافقات کنم گفت تعبیل کن که باز متوجه اویم آمد و از من غایب
 شد در حال و ندانستم که کجا رفته است در شب هفتم شوال یثرب من موافقه هست.

بیان حضرت شیخ محی الدین عبدالقادر جیلانی قدس سره

در نهجیات است که ابی عبداللہ صومعی گفته است که چون فرزند من عبدالقادر متولد شد هرگز
 در رمضان شیر نخورد و یکبار لال ماه رمضان بجهت ابر پوشیده انداز مادرش پرسید گفت امروز
 عبدالقادر شیر نخورده است آخر معلوم شد که آن روز رمضان بوده است و خود گوید که نخورد
 بودم روز غرضه بعضی از من و دنبال گاوی گزفتم بجهت حراست آن گاو در دے باز پس کرد و گفت
 یا عبید القادس الهذا خلقت و کالاهذا الهذا تریدم و باز گشتم و پیام برائے خود
 بر آدم حاجیان را دیدم که در عرفات ایستاده بودند پیش مادر رفتم و رفتم مرا که رخداستوائے کن

و اجازت ده تا بنده در دم و بیچاره شوم و صا لجا از زیارت کنم مادر من سبب آن داعیه پرسید گفتم
 بگریست و برخواست و هشتاد و دینار بکسرون آورد که میراث از پدر من مانده بود چهل زن را برای برادر من
 گذاشت و چهل دینار را در زیر پیل من در جامه من دوخت و مرا اذن سفر کرد و مرا عهد داد بر صدق در
 جمیع احوال و بدو اعان من بیرون آمد و گفت ای فرزند برادر که برای خدا از تو بر میدم قنایات ردی
 ترا نخواهم دید من با قافلاندک بجانم بنفاد و توجیه کردم چون از بهمان گذشتم شصت سوار بیرون آمدند
 و قافل را بگرفتند و بچکس مرا غرض نکرد ناگاه یکی از ایشان بمن بگذشت و گفت ای فقیر یا خود چه دار
 گفتم چهل دینار گفتم کجا است گفتم در جامه من دوخته است در زیر پیل دی گمان برو که مرا استهزا
 میکنند مرا بگذاشتند و برفت و دیگر بمن رسید بهمان پرسید بهمان جواب شنید او نیز مرا بگذاشت و رفت
 هر دو پیش بهتر ایشان بهم رسیدند آنچه از من شنیده بودند بادی گفت دردی مرا طلبید بر بالاسه تلی
 که اموال قافل را دست بگردن سپ گفتم با خود چه داری گفتم چهل دینار گفتم کجا است گفتم در جامه
 من دوخته است در زیر پیل من فرود ما جامه مرا بگذاشتند و آنچه گفته بودم یافتند پس گفتم ترا چه
 برین داشت که اعتراف کردی گفتم مادر من مرا عهد داده بود بر صدق و راستی و من در عهد او
 خیانت نکنم پس بهتر ایشان بگریست و گفت چندین سال است که من در عهد پروردگار خود خیانت
 کرده ام و بدست من توبه که پس صواب دی گفتند که تو در عهد طلاق بهتر بودی اکنون در
 توبه نیز بهتر باش همه بدست ما توبه کردند و آنچه از قافل گرفته بودند باز دادند و اول کسبان بدست
 من ایشان بودند و هم در تاریخ بانمی است که آنحضرت گفت که پانزده سال در یک برج نشستم
 و با خدا عهد کردم که نخورم تا نخورند و بقره در دلمان من نه هفت دنیا شام تا نیا شام یکبار چهل روز
 هیچ نخوردم بعد چهل روز شخصی آمد و قدری طعام آورد و به نهاد و برفت نزد یک بود که لهنس
 من بر بالاسه طعام افتد از پس اگر سنگی گفتم و افتد از عهد یک با خدا بسته ام بر گورم شنیدم که از باطن

کسی فریاد میکند و با او بلند میگردد الجوع الجوع ناگاه شیخ ابوسعید نخرومی بمن بگذشت آن آواز را شنید و گفت عبدالقادر این چیست گفتم این قلق واضطر است نفس است انا روح برقرار خود است در مشاهد خداوند خود دی گفت بخانه من بیا و برفت من از نفس خود گفتم بیرون نخواهم رفت ناگاه ابوالعباس خضر علیه السلام درآمد و گفت برخیز و پیش ابوسعید برو و بنم دیدم که ابوسعید بر در خانه خود است ایستاده و انتظار من می برد و گفتم ای عبدالقادر در اینجا من ترا گفتم پس نبود که خضر را نیز می با گفت پس مرا بخانه در آورد و طعمای تنهار کرده بود و لقمه لقمه در دهان من نهاد تا سیر شدم بعد از آن خفته مرا بوشانید و صحبت دیر لازم گرفت و تم دی گفته که وقتی در سیاحات می بودم شخصی پیش من آمد که بهرگز ویرانیده بودم گفت صحبت بخوابی گفتم آری گفت بشتر آنکه مخالفت کنی گفتم نکنم گفت اینجا بپوشن تا من بیایم کیال برفت پس باز آمد من به اینجا بودم ساعتی نزدیک من نشست پس بر خاست گفت از اینجا بروی تا من باز بیایم کیال دیگر گذشت پس باز آمد من هم آنجا بودم ساعتی دیگر نشست و برخاست و گفت اینجا بروی تا من بیایم کیال دیگر برفت پس باز آمد و با خود نان و شیر آورد و گفت من خضرم مرا فرمودند که با تو طعام خورم آنرا نخوردیم گفت برخیز و بپیدا و در آیدم و بپیدا در آیدیم و ترک سیاحت کردیم پرسیدند که در سیرت سه سال قوت از کجا بود گفت هر چه پیدا میشد و بر زمین افتاده می ماند بخوردیم و قوت است از شیخ ضیاء الدین ابوالفرح موسی که گفت شنیدم از دایه خود شیخ محی الدین عبدالقادر رضی الله عنه در بعضی سیاحات پیشی افتادم که در آنجا آب نبود چند روز در آنجا بودم و آب نیافتم تشنگی غلبه کرد حق سبحانه ابری برگماشت که بر من سایه کرد و قطرات آب چند تا زد بچکید که بدان کنین یا تم پس نودی ساطع شد که تمام افق در گرفت و صورتی عجیب از زمین ظاهر شد و ندا داد که ای عبدالقادر منم بر در گار تو طالع کردم بر تو هر چه حرام ساختم بر تو بگردد بر تو بپای و بکن بر چه خواهی گفتم اهوذا بالله من الشیطان الرجیم و در شوال سال ۶۰۰ این چه سخن است

نگاہ روشنائی تباریکی سبیل شد و آنصورت و دو گشت و گفت یا عبد القادر سجات یافتی تو ازین
 بواسطه علم تو با حکام پروردگار دفعه تو باحوال منازلات خود و من بشکلین واقعہ مفتاحین را از اہل
 این طریق از راه مردم کیے از آنها بجای خود نہ این دین عظیم و ہدایت است کہ جن توالے ترا عطا
 فرمود گفت لله الفضل والمنہ ومنہ الہدایت فی البدایت والہمایت و در کتاب اخبار الاخیار

کثر الشرف اخلاق آنحضرت نسخہ بود از آنکے خلق عظیم و مجموعہ بود از انکے خلق علی ہدی
 مستقیم و باین جلالت قدر و علو منزلت و وسعت علم و رفعت محل ہمیشہ باضعیفان مجالست کردی
 و با فخر تواضع نمودی و تو قیصر و ترجم بر صغیر و ابتدا اسلام فرمودی و در مجالست اصنیات و طلبہ صبر کردی
 و از مساوی ذلالت گذشتی و بہر کس پیش آنحضرت سوگند خوردی ہر چند در دفع گفتنی قبول کردی و علم
 و کشف خود را پوشیدے و با ہمہ ان ہم نشین چندان خوش خلق و کشادہ روی بود کہ یکسکس نمودی و بہر
 عصات و جبار برہ و اغنیاء اقبال کردی و بہر گزیر در امیر و وزیر رفتی و پیچ کیے از شاخ و عصار
 حسن خلق و وسعت صدر و کرم نفس و عظمت قلب و حفظ و رد و ضیانت عہد بادی مسامحت
 و مشارکت اندیشی تحمل است کہ روزے در خلوت نشسته انتشاخ میفرمود و از سقف خانہ
 بر جامہ دوستار آنحضرت خاک می افتاد و اسہ بار افشانہ در کرت را بلع سر برداشت نظر و شک
 افتاد کہ سقف را می کا و د بجز نظر افتادن سر را بجانبی افتاد و چشمہ بجانبی انتشاخ را بگذاشت
 و بگرفت رادی میگوید کہ سجدت عرض کردم کہ یاسیدی چہ چیز ترا در گریہ آورد و فرمود میترسم
 کہ بباد از مسلمانی دل من متاثری گردد و پیران نیز این حال رسد کہ این موش را رسید و روزی
 دیگر در مدرسہ بود و وضو میفرمود ناگاہ عصفوری در ہوا میرفت و بر ثواب آنحضرت بول کرد
 بجز در نظر از ہوا بر زمین افتاد بعد از اتمام وضو موضع بول را از جامہ شست و از بدن بیرون
 آورد کہ این با نفروشد و دشمن او بفقر تصدق کنیہ کہ این جزائے مکانات آنست تحمل است

کیا آنحضرت بعد از شہرت برج برآمده بود و چون جگہ کہ موضعی است قریب بغداد رسید فرمود
کہ در اینجا خانہ بسنید کہ فقیر تو بیکس نزد گنام ترا ذمہ نباشد تا آنجا فرو آیم ہر چند اکابر و دیوانے
آنموضع منازل و بیوت عالیہ بہتیا ساختند و التماس ثروت در و دیوار قبول نیفتاد بعد از بعض
خانہ یافتند کہ پیری و مجذومہ و صبیہ در آن بود آنحضرت بعد از طلب اذن از ان پیر شب آنجا نزول

کردند بہ ایا و نذر از نفوذ و اجناس و حیوانات بسیار آمد فرمود من از حق خود کہ دین اسباب دادم بر
آئیم و بدلے آن پیر دادم حاضران نیز بموافقت آنحضرت از حق خود برآمدند و تمام آن اموال
و اسباب تسلیم آن پیر کردند حق تعالیٰ آن پیر را برکت قدم او غنائے کثرتی ارزانی داشت
کہ ہر یکس را در ان بقعہ نمود و نقل است کہ تاجر سے پیش آنحضرت آمد و عرضہ کرد کہ نزد من
مالی است از غیر زکوٰۃ خواہم کہ از الفقرا و مساکین صرف کنیم لیکن سستی را از راستی ندانم آنحضرت
ہر کہ راستی دانند بدین فرمودید ہر کہ راستی ادنیٰ دنا سستی ماتر از حق تعالیٰ باید بدین سخن آن
ہستی و انجہ سستی آن نہ نقل است کہ روز سے آنحضرت فقیر را دید کہ بخاطر شکستہ در گونہ نشسته
است پرسید کہ چہ حال داری در چہ حال نشسته عرض کرد کہ بجانب شطرنجہ بودم و چہیزے
نداشتم کہ بملاج دہم تا بکشتی نشینم و از آب گندیم بنزد کلام آن فقیر تمام نشدہ بود کہ شخصے صرفہ بکشت
آورد و درویشے کی دنیا را بدو صرفہ و الفقیر داد کہ این را بملاج بدہ مخفی بباد کہ طریق آنحضرت
در ملکوت محب شدت و زودم بطریق داشت و یکس را از مشایخ عصر طاعت آن بود کہ بادی مسکین
جوید در شدت ریاضت و قوت مجاہدت و طریقہ ۱ و تقویٰ بود و موافقت و تہنیر
از حول و فوہ و ذلیل در سخت مجاہدی اقدار بموافقت قلب روح و نفس اتحاد طاهر و باطن
و اصلاح از صفات نفس با غیب از رویت نفع و ضرر و قرب و بعد و فراغ قلب خلوص سر بر
تجاذب شکوک و تنازع اغیار و تنویش بقایا و بقایائے فقرہ و اتحاد و قول و فعل و بیعت

اخلاص و تسلیم و تحکیم کتاب سنت و در هر خطره و لحظه درواز دو حال و ثبوت مع الله فی کل
 الاحوال و بتوکل حق حبیب و تقوی حقیقی بقرب و با حضور در موقعت عبودیت که مستداست
 از لحظه کمال ربوبیت و حفظ احکام شرعیات با مشا به اسرار حقیقت نقل است که آنحضرت فرمود
 که مدت هشت و پنج سال بر قدم تجرید در صحرائ عراق و خرابه های اونیگشتم بحالتی که نه بیکیه مرا
 می شناخت و نه من که را طوائف رجال غیب و بنی جان بر من می آمدند و ایشا ز طرین
 حق تعلیم میکردم و تا مدت چهل سال نماز فجر را بوضوئے عشاء میکردم و تا پانزده سال بعد از
 ادائے نماز عشاء قرآن مجید استقناح مینمودم بر یک پائے ایستاده و دست در تیغ دیوار بر زنده
 ناوقت سخنم میکردم و از سه روز تا چهل روز میکردم که قوت بنی یافتن و خواب نمیکردم تا پانزده سال
 در برج بغداد که دیر بهشت طول مکث من در مے جمعی گویند شول بودم و با خدا عهد یکم که خورم
 تا خورانش و ده تها به مدید برین گذشت و عهد بنی شکستم و هرگز عهد یک با خدا بستم نفستم انرض
 در شان آنحضرت آنچه میگویند همه راست است که از حضرت و الدخود کتاب فتوح الغیب که
 مصنف آنحضرت است و تنبیه میخواندم می شنیدم که میفرمودند که بیچس را نسبت فدا و غیبی چنان
 نیست که حضرت غوث الاعظم قدس سره را چنانچه از کلمات آنحضرت که در فتوح الغیب
 ظاهر است۔

بیان حال شیخ فرید الدین معتمد و ابو ذنی مشهور گنج حقه علیه

دی بغایت ریاضت و مجاهدت و فقر و تجرید داشت همیشه در سرد اخفا میگوشت
 از شهر به شهر میگشت عاقبت در مقام اجدین که مردم آنجا در شت خود منکر فقر
 بودند آمده قیام نمود و گفت این محل استقامت من است هرگز که آنجا از

حالش نمی پرسید بیرون قصه درختان کریر بودند یک درخت بود ابنوه زیر آن با حق
 مشغول بودی و بیشتر حال در مسجد جامع مشغول بودی آنجا او را فرزندان شدند فاته با
 میکشیدند و محنت او شدت می برداشتند آخر چون بر باله قوی داشت پوئید ه
 نماند نقل است که بر اے شیخ خادم یکدم نمک دام گرفته از آن طعام ساخت چون
 وقت افطار پیش برد و سه بنور باطن دریافت فرمود درین طعام بوسے تصرف می آید
 روان باشد که من این طعام را بخورم نقل است که وقتی یکے از حرم های او خدمت
 داد آمد گفت اے خواجه امروز ملان پسرب گنگی بمعرض هلاک رسیده است شیخ سر بر آورد
 و فرمود و بده چه کند اگر بتقدیر حق از جهان سفر کند رستی در پائے او بندید و بیرون
 انگنید منقول است که چون دے خواست که بجایه پیش گیرد از خواجه قطب الدین عرض کرد
 خواجه گفت که طے بکن دی طے کرد تا سه روز چیزی نخورد و سیوم روز وقت افطار
 شخصی چند نان پیش او آورد و دانست که از غیب است بدان افطار کرد و درونه
 شیخ آنرا بر خاقت و هاندم بیرون انداخت از جمعی بخد مت پیر عرض کرد فرمود
 مسعود بعد از سه روز از طعام خار سے افطار کردی اما عنایت حق در باب و ما کرد
 که آن طعام در معدة تو جائے نیافت حالا بر دے روز دیگر طے کن و آنچه از غیب رسیده
 بدان افطار کن سه روز دیگر طے کرد چون وقت افطار رسید پیچ طعام پیدا شد تا
 یکبار شب گذشته ضعیف غالب شد نفس از حرارت بوختن گرفت دست مبارک
 جانب زمین فرزند کرد چند نگریزه از زمین برداشت و در دمان انداخت آن نگریزه
 در دمان او شکر شد چون اینحال میانه کرد با خود گفت اینمعی نباید که از کربا باشد از د
 و من بیرون انداخت باز بهچنان بحق مشغول شد تا نیم شب گذشت ضعیف غالب شد

چند نگرینه دیگر از دین برداشت آن نیز شکر شد همچنان تا سه بار این کرامت معاینه کرد
 تحقیق دانست که این از حق است چون روز شد بخدمت خواجہ قطب الدین رفت می
 فرمود که نیکو که می که بدان افطار کردی که آن از غیب بود و بر تو شکر شیرین خواهی بود
 او را از آن روز شکر گنج گویند و بعضی وجه لقب شکر گنج دیگر می گویند بعد از آن در چاه مجد
 که در مقام او چه است چله معکوس کشید تا چهل روز هر شب در آن چاه او را انداختی و بر سنی
 که بر آن چاه بود سه آویختند و چون روزی شد بر دوش می آوردند - نقل است که شب
 پنجم حرم زحمت بر دے غالب شد نماز جماعت بگذارد بعد از آن بیہوش شد پس از سائے
 باز بیہوش آمد پرسید که نماز خفتن گذارده ام گفتند آری گفت یکبار دیگر بگذارم که داند چه
 شود و ویم کرۃ نماز بگذارد و باز بیہوش شد این بار بیہوشی زیادہ بود باز بیہوش آمد و گفت نماز
 خفتن گذارده ام گفتند دوبار گذار دے گفت یکبار دیگر بگذارم که داند کہ چه شود بیوم کرۃ ہم گذار
 بعد از آن فرمود یا حی یا قیوم و جان بحق تسلیم کرد

بیان حال یافت مجاہدات حضرت سلطان الاولیاء نظام الدین محمد بدائی

گویند کہ در آخر عمر کہ سن شریش از ہشتاد تجاوز شدہ بود لغایت مجاہدہ پیش گرفتہ بود صوم
 دوام داشتہ و بوقت افطار اندک چیزے چشیدے و طعامیکہ وقت سحری بود اکثر چنان بود
 کہ خوردے خادم عزم کردے کہ بخزوم وقت افطار طعام کمتر خوردند اگر از طعام محرانک
 تبادل کنند حال چہ شود و سخت فوہ گیر و درین محل بگریستے گفتے کہ چندی بن مسکینان و
 درویشان در کنبہائے مساجد و دوکان گرسنہ و فاقہ زدہ افتادہ اند این طعام و علق
 من بگوئے فرورد و همچنان طعام از پیش بر میداشت - نقل است کہ دے شب تنہا در حجرہ

بودے و درستی و تمام شب در روز در راز و نیاز بودے چون روز شدی ہر کرانظر بر جمال او افتاد
تصور کردے گزستے طایف است و از پس بیدارے شب چشم ہائے مبارک او سرخ بودے
گویند امیر خسرو در وصف پیر خود گفته است سہ تو شبانہ میمانی برکہ بودے امشب کہ ہنوز
چشم منت اثر خمار دارد و شیخ نصیر الدین محمود او ہی گوید کہ چون حضرت شیخ نظام الدین اولیا
مرا برائے ریاضت و مجاہدہ فرمود گاہے وہ روز میگذشت دین چیزے نمی خوردم
و بیشتر احوال از بسکہ ثبوت مزاحمت میداد ترشی می خوردم۔

بیان حال شیخ نوح قطب عالم پندوی پسر شیخ علاء الحق پندوک

مستقوست کہ دے جمیع خدمتہائے خاتقاہ پدر خود از جامہ شوی و آب گرم کردن میکرد
اول خدمت آنخانہ بوئے مسلم بود اتفاقاً در دیشے را در دشکم بود بیوقت در آنخانہ آمد و
شیخ نور بوقت معہود برائے برداشتن آن رفته بود و تمام نجاست با برجامہ و اندام او افتاد
شیخ علاء الحق آنجا میگذشت اورا باین حالت دید خوشحال شد و خدمت دیگر فرمود کہ
حق این خدمت بجا آوردی حالا خدمت دیگر کن و رفیق الحارثین ملفوظہ شیخ حسام الدین
مالک پورے است کہ شیخ نور الحق قدس سرہ در خانہ پیر خود تا ہشت سال ہر روز گشتی میکرد
و فی اعظم خان برادر بزرگ او کہ و نارت داشت اورا باین حالت دید گفت قافلی نذر
سہمہ نعمت ہاشما غارت کردید روزے شیخ علاء الحق فرمودند کہ در جامہ نیکہ عورت آب
بر می کشند زمین بشن است پائے می نوزد و سببے شکستہ سبورا بر گردن خود انداہد ہر روز
کہ وہ بایہ ہند چہار سال این کار کرد و در عرس آب بر می کرد و بیشتر باران دستار بند سبوی
بر بر سر کہ وہ می آوردند و بیشتر خلق ننگالہ می خندیدند و ہم دے میگاہ بد کہ شیخ فرمود نہایت

ریاضت آنست که هر وقت که دل را بجوید ملازم حق سبحانه توانی یا بد چه در خواب و چه در
 بیداری چنانچه طفل که چون بر محبت چیزی خواب کند بعد از انقباض همان چیز را طلبید و هم
 میگوید که در وقتیکه مراد او را کرد فرمود در سخا، همچو آفتاب باشی و در تواضع همچو آب
 و در تحمل همچو زمین و بجائے خلق بکش و هم وے گوید که شیخ من هرگز گلیم نمی پوشید مگر در زمستان
 و بر سجاده نمی نشست و میگفت حق بر سجاده نشستن آنست که هر که بر آن نشیند چپ و راست
 نه بیند و هم وے گفت که روزی شش پش وے آمد و هر چه خواست از جنس دشنام گفت
 و شیخ همه را می شنید و هیچ تغییر بحال او راه نمی یافت و آخر سخن آن شخص این بود که بیا و نزد
 و خدا شیخ دست او گرفت و گفت مایا خدا یم و خدا با ماست و در جماعت خانه نشست
 او گفت این زمین حرام است نجادم فرمود طعام بیار او گفت این گوشت خوشک
 میخواستم فرمود تنگ بیار گرفت و باز گشت بعد از رفتن او شیخ فرمود یاران دیدید که در
 چه شوریدگی که دو هم دی گوید که پیش شیخ عرض داشت که که چه سراسر است که مشایخ بعد از
 سلام نماز فریضه مصافحه میکنند گفت سنت برین است که چون مسافر از سفر باز می
 آید با دوستان مصافحه میکنند و چون در پیش در نماز می آید مستغرق میگردد و اند
 خود بیرون می آید سفر باطن حاصل میشود و چون سلام میدهد بخود باز می آید ضرورتاً
 مصافحه میکند.

بیان حال شیخ شاه مینا لکهنوی

گویند که وے در حین سلوک بسیار ریاضیات کینه بود و اکثر زیارت شیخ سازنگ رفتی
 که مقبره او از مکان شیخ مینا موازنه است که ده بود و عیالین چوبین بودی و بار بار پاسبان

رفتی و راه صحرائی ہوا و خارستان بودی و شب با پردیوار نشستی و بیداری کردی تا اگر خواب غلبہ کند بر زمین بیفتی و اگر بر زمین نشستی خار ہا اگر دگر و دغوشا ندی تا اگر خواب آید و بیفتی خار ہا بجلد و بیدار گرد و بار بار در ہوائے زستان پیراہن بآب تر کردی و در صحن جنبہ رخسار شیخ قوام الدین نشستی و بیدار بودی۔

بیان حال شیخ محمد علی جوینی

گویند شغل باطن ہر وقت چنان غالب بود کہ بر درجہ او درختی بود و سالہا گذشتہ کہ شیخ را ازان خبر نہ بود تا روزی برگہائے آن درخت بر جلے نشست و افتادہ بود پسید کہ این برگ ہا از کجا است آن زمان معلوم کرد کہ درینجا درختی بودہ است و از بسکہ سر در مراقبہ داشتہ بود اتخوان مہرہ گردن او برآمدہ بود و زخندان بسینہ رسیدہ

بیان حال شاہ میان جوینی

گویند کہ از ابتدائے شہر جب تار و زعار مشغول می بود و درجہ زائنگ می برآمد و درین مدت شش ماہ بے طعام و شراب معاد بسر می برد و روزیکہ میخواست کہ از حجرہ بیرون برآید فریاد میکرد مردم را تا کہ حاضر نباشد کہ تا ب نظر حلال و نخواہد داشت و اگر اتفاقاً کسی حاضر می بود نظر او بر آن کسی افتاد و دیگر و زین خود افتادہ می بود خاصنی شہر منکر ادیو و بار بار بدی احزاب میکرد و روزی در وقت برآمدن او از حجرہ در آنجا حاضر بود و نظر او بر افتاد قاضی بخود افتاد و بیہوش شد۔

بیان حال شیخ داود مرخلیفہ مخدوم شیخ حامد الحسینی الجبیلانی

گویند وے در ابتدائے حالت جذبہ داشت و در آمدن او در طریق سلوک آنچنان بود که او را در شنائے طلب و تحصیل علوم قاید توفیق الہی بجانب دیگر برد و بطریق ریاضت و مجاہدات دلالت کرد چندان کار بر نفس تنگ گرفت و بر خلاف مراد او رفت که از تحریر و توفیر خارج باشد گاہے از اول شب تا آخر بقیام گذارنیدی بی آنکہ بر کوکب برود و گاہے تمام شب در رکوع بودی و گاہے در سجده و گاہے در قعدہ ہمہرین پنج آنچہ از عبادت اشق و اخس بودی اختیار و التزام نمودی چند سال در بیابان بدین طریق گذاریند تا خاطر خطیرش از جمیع وساوس و تعلقات آسوده باشد و تفرقہ و تشویش از باطن فیض موطن وے رخت بر لب آنگاہ از برائے اقامت سنت انابت و بعیت کہ طریقہ سلوک مشائخ است متوجہ بحضرت حق شد و خواست کہ بکدام بزرگ این سلسلہ دست و پدیس ہمیشہ خدمت یابد شد کہ خلیفہ حضرت نعمت الثقلین بود و توجہ آورد و دست زنج شد و خلافت یافت۔

بیان حال شیخ حامد الدین متقی ملتانی

گویند دی در لقمہ بغایت امتیاط نمودی و در زمین خراجی زراعتی میکرد و خراج میداد و در زہد و تقوی و در ع و سلمانی آیتے بود از آیات الہی نقل است از شیخ علی متقی کہ در سبب بندگی حامد الدین گفتند کہ امروز گذشت بر دل من طاری ہست تا سبب آن چہ باشد و عادت ایشان آن بود کہ ہر گاہ کہ در تے و ظلمتے بر دلی ایشان طاری میشد در شان لقمہ تفتیق

و تفصیل میکند که با دقتی مشرب خورده با شمشیر درون خانه رفتند پرسیدند که امروز طعام از کجا بود و چه طور پخته شد بعد از گفتنش بسیار حال معلوم شد که گفتند در گرفتن آتش خس از خانه بمسایه بے اذن دی گرفته بودند پس نزد همسایه رفتند و از دے عفو کنانیدند و چپے بولتے دادند که سبب رضائے او شد و نقل است که روزی شخصی از مجلس برخاست و نادانستہ کفش ہاتے بندگی حسام الدین پوشیدہ رفت چون خبر شد آن شخص کفش ہارا حاضر آورد و ایشان تابہائے کفش ہارا با شخص ندادند و گرفتند و گفتند کہ تا تمام اسباب خود را از ملک خود برآوردیم تا اگر بالفرض شخصے در حقے تصرفی نماید و حرام نمینشد و گویند کہ دے در سایہ دیوار مقبرہ شیخ بہاء الدین ذکر یا نایستادے آرا از وجہ بیت المال ساخته اند حق مسلمانان بروے صرف شدہ و انتفاع و مستمتع بان درست نہ باشد اورا پسرے بود شیخ بابہ یزید ادنیٰ بصفت دروغ و تقویٰ موصوف بود و خود را وقت سماع در گوشہ پنہان می ساخت دیگر است شخصے بروے روپیہ فتوح آوردہ بدانت کہ این روپیہ است گفت این چیست داین را چہ کار میکنند بعد از ان دانت کہ این از جملہ نقود است کہ مردم بکار میرند۔

بیان حال شیخ سلیم بن بہاء الدین از اولاد فرید الدین گنج شکر قدس سرہ

نقل است کہ دی مدت جو تا ایام کبر سن روزہ طے میداشت و افطار بچیز ہائے سرد و مضبوط مثل سرکہ کہنہ و بعضے نباتات بار دیگر دو ہر روز باب سردخل میکرد و در ہوائے زمستان چیز پیرا سن می تاختی پوشید۔

بیان حال شاہ بدیع الدین مدار قدس سرہ

غرائب احوال و عجائب اطوار از دے نقل میکنند گویند کہ دے در مقام صمدیت کہ از مقامات

ساکنان است بود تا دوازده سال طعام نخورده لباسی که بکار پوشیده بار دیگر احتیاج به تجدید نیل و نشسته اکثر احوال برقع بر روی کشیده بودی گویند هرگز آنظر بر حال وی افتادی بے اختیار سجود کردی انهمی اینقدر حال را اخبار الاخیر نوشته شد.

بیان حال حضرت شیخ بهاء الدین در بایلتانی

تقل است از ملفوظات شیخ جلال الدین بخاری و فیکه شیخ بهاء الدین قرآن خواندی و شیرازستان مادر خود را کردی و گوش برانجانب داشتی تا چون بهفت سال رسید حافظ جلیله ترا تها بے بطریق قاریان شد نقل است که روزی مردی از شیخ گفت که حکایتی از مجاهده خود بیان فرما شیخ گفت هر چند بیان مجاهده خود از زبان خود نشاید مگر مجاهده کمتر پیش تو بیان میکنم که این تفسیر است سال تمام یکد انگ آب و یک نیم دانگ طعام خورده روزی افطار کردم و این مجاهده کمین است بعد از آن دهال مجاهده مردان کشیدم که هر شب یک ناده گدا فری خوردم و باو یک خورار بایده و یکین روغن دلی را وزن میکردم و میخوردم ده سال حاجت انسانی تقاضا نکرد هر چند خوردم همه در تنور کردم و نوشتی چنانکه همیشه در تنور سوخته خاکستر گرد و همچنان بودم سوخته آتش محبت اول مجاهده خورونی نور است دوم خورونی حضور است احتیاطاً وضو میکردم نه لزوماً این مجاهده کمین پیش شایان کردم بزرگتر از آن نیست که بعد از آن مسافر شدم برای زیارت کعبه بهر گاه یک دو گانه فکرانه بیت الله میگذاشتم و هم از روی پرسیدند که مجاهده چیست فرمود مجاهده آنست که هر چه نفس آرزو کرد تا بستان سال برآید آن آرزو زساندم از سی سالین مجاهده میکنم اما امید آنم که هنوز پنج پیکم که متقدمان افتاد سال نفس را آب طعام نداده اند و هم منقول است از ملفوظات شیخ فرید الدین گنجشک کرسن و شیخ

بہار الدین ذکر یکجا بودم حکایت در لوک ریفت شیخ گفت فتنے در سمرقند بودم و بیرون سمرقند فارسی
 بود و روان دیوانہ از او اصالان حق بود و ادرا در یافتہ مستغرق بود و دو سال در خدمت او بودم تا کہ شے
 در عالم صحو آمد بپایش سر نہادم گفت کہ سر برد از نیک آمدی و بیخ کشیدی پس گفت ای بہار الدین
 قریب سی سال است کہ این فقیر در عالم تجلی مستغرق است و حیران کہ خبر از بندگان ندارد و امور و
 بفرمان دوست باشا ہم سخن شدم بدان کہ بچکاری زیان ترا و صحبت مخلوق نیست ہر قدر کہ مخلوق مشغول
 است ہما نقدر از حق دور است این بگفت و فصلی از پیش خود برداشت و بجانب بن پر تاب کرد
 و مشق زور برداد و بگفت بگریہ و خج راہ کن و خود از پیش من غائب شد و نقل است کہ در مجلس فی حکایت
 صوف پوشیدن رفت فرمود کہ چون در کوشش گیم پوشدا و را واجب است کہ غلبت گیر داناہل دنیا
 و جہان و صحبت اغنیاء ترک کند گویند عرش صد سالہ شدہ بود ہر شے و در دے سہ قرآن ختم کردی
 تمام عمر این وظیفہ لازم داشت و نقل است از لفظ حضرت فرید شکر گنج کہ شیخ بہار الدین ذکر ماشے
 از غیب ر وے ہوئے حاضران کردہ فرمود کہ کہے باشد از شاہ کہ در دہ رکعت دو بار ختم قرآن کند
 کہے از حاضران تکلیف نہ کرد پس شیخ خود در چہار رکعت دو ختم قرآن کرد و در دو رکعت سورہ اہمل
 خواند و نماز تمام کرد و ہم از شیخ فرید الدین منقول است کہ شیخ بہار الدین فرمود کہ ہر چہ بہمن رسید از او را
 و نماز ہمہ کریم گر یک چیز کہ ظان بزرگ در آفاق صبح تا طلوع غمخ قرآن میگرد دمن ہر چند خواہم

بیان حال ریاضات مجاہدات مشائخ قلندر یہ

بدانکہ پیشوای قلندریہ حضرت شیخ عبدالغنی علی عرف عبداللہ علمدار رسول علیہ السلام است ایشان از اصحاب
 صف حضرت رسول علیہ السلام بودند و لقب قلندرا نے حضرت علیہ السلام یافتہ اند و در سفرے از اسفار آنحضرت
 علم ایشان ہم برداشتہ بودند ازین جہت مشہور بعلیہ و ارشدند تحقیق بنیمہ در کتاب اصول المقصود و تفصیل

تمام نوشته ام در کتاب نوشته است القلندر بیلک اسیرانی ام من اسماء الله تعالی او کان مبدیة
 لواء النبی صلی الله علیه و اله وسلم عرض حضرت قلندر صاحب ست و مجدوب بودند و حالت
 استغراق چنان میداشتند که روزی در سفری همراه حضرت پیغمبر علیه السلام بودند در راه استغراق چنان
 طاری شد که بخت شدند و در مکانی نامی سال یا زیاده اندند و اصلاً افاقه نداشتند و تکیه داشت حضرت
 امیر المومنین علی رضی الله عنه و جبرئیل حبیب جل یا اصدقین ساخته شد و آواز طبل و پاهای اسپان بگوش
 ایشان رسید پس با فاقه آمدند و توجیه شرکت شد آنوقت در تمامی مکان بارش لور پیدا شد مردم از حضرت
 علی رضی الله عنه گفتند که این شخص کیست که می آید و می فرود که شیخ عبدالعزیز کی صحابی و علمبردار رسول علیه السلام
 است که می آید چون بخدمت امیر المومنین رسیدند و شکر شریک شدند و با آنحضرت بیعت کردند و باز در راه
 سکر رفتند حال ایشان همین بود که چهل سال در غلبه سکر بمراتب میگذاشتند و پیغمبر می آمدند و با ایشان می آمدند
 و میر و فریق کردند و در سال منظر بیت مولد شاه محبت علی خیر آبادی خلیفه شاه شکر الله قلندر نوشته
 دیده ام این عبارت که شیخ عبدالعزیز کی صاحب علم مصطفوی است و له ادبته فیه و وفام من
 کل قبر بعد از این سنة و القبر الرابع فی اجود هن و ما قام من هذا القبر وقد اخذ الشيخ
 فريد المزة الدين تحت قدميه مقام القبر وقد عاين الشيخ عبد العزيز کی ستائمه
 سنة باختياره انتهى و مقومی این است آنچه در سال غوثیه مرقوم است بدین عبارت قال
 الراوی کان له ای الشیخ عبدالعزیز کی رضی الله عنه ادبته فیه و وفی کل قبورک
 اربعین سنة و الناس یقولون انه توفي و هو لم يتوف و خرج من قبره و یرو
 علی وجه الارض یکن افعی ثلث حواء و قد خرج من قبره بعد اربعین
 سنة و الرابع هذا القبر الذی کان عنده قبر شیخ الاسلام فريد الدين
 و من هذا القبر لم یخرج و الاضافه فی مقام آخر و قد عاين الشيخ عبدالعزیز کی

ستمایند سنه و هو من اصحاب الرسول علیه السلام و كان بيده لواء النبي
 عليه السلام و كان قبر شيخ فريد الدين و الحق الملقب بشكر كنج قدس سره عند قبلة
 و بموضع الناس و ليقضون حاجتهم بعد دنيا تهمرا بشي عبادت المغويشه و در رساله قصه
 مسعوديه حضرت شاه سود علی قلندر قدس سره مرقوم است كه والدهم حضرت شاه باسط علی قلندر قدس
 سره از كشف صحیح خود میفرمودند كه عمر حضرت شاه عبدالعزیز کی علمبردار و صحابی پیغمبر علیه السلام
 ششصد سال است از همین ملازمت حضرت رسالت پناه و قبل از ملازمت حضرت رسالت پناه
 عمر ایشان سالها سال بوده است چنانچه عمر وحیه كلبی و سلمان فارسی از پیشین بوده است و مردیان
 و خلفائے حضرت ایشان لا تعد ولا تحصى اند و ایشان همه عمر در سفر و ریاضات شاقه بوده است
 خلق الله سر برده اند چنانچه چهل خالی بر روی زمین سیر کردی و چهل سال دیگر در یک مراقبه و
 بسر کردی و در آخرین مراقبه از سر دایه بیرون نیامده و هنوز زنده هستند و بیرون آمدن در وقت
 حضرت امام مهدی علیه السلام خواهد شد و مشرب قلندریه از ایشان است و ذکار و مراقبات
 و ریاضات شاق در شان از پیغمبر علیه السلام با مشاهده شنیده اند و حضرت ایشان از
 اصحاب صفا بودند و بیعت و تلقین ایشان چنانکه از پیغمبر خدا است همچنین از علمی مرتضی
 است و تلقین و تربیت ایشان سینه بسینه جاری است كه تعلق از مرشد دارد و در چیز
 تحریفی آید این سخن حق است حق است حق است انهی و گویند كه آنحضرت در احوال که
 از پاک پشن میگرفتند در سر دایه بودند چون چند و ذره بر آید آنحضرت از سر دایه بانی بود
 شیخ الاسلام بهار الدین ذکریا ملتانی و شیخ فريد الدين كنجشكر قدس سره از برای حل عقده خود
 بموجب حکم خواجہ معین الدین چشتی قدس سره آنجا رفتند و از محاسن خود خاک و خاشاک
 اگر در سر دایه آنحضرت می رفتند چون آنحضرت از سر دایه بیرون آمد پس حل عقده

این مرد بزرگ نمودند چنانچه حضرت شیخ فرید گنجشکر با بنین آن مرد ابه قدرے زمین براسے تبرغ و طلب کرد
حضرت قلندر رحمت کردند تا ہماںجا قبر حضرت شیخ فرید گنجشکر شد بعد حل عقدہ ایشان یا قلندر صاحب
بسر و ابہ بمراقبہ رفتند و منع کردند کہ باز کہے سر و ابہ را مکن شاید کہ در زمان موعود حضرت امام مہدی
علیہ السلام خواہم برآمد چنانچہ تا حال ہجمنان است غرض حالات و بیاضات آنحضرت تا کجا نوشتم
شود زیادہ تر ازین چہ خواہند بود کہ چہل چہل سال در یک سر و ابہ بگذراہند و موت و حیات ایشان
را برابر بود اینقدر را اینجا بسراست۔

بیان حال حضرت سید خضر رومی کچہراوہاری

بدانکہ حضرت ایشان از خلفائے حضرت شیخ عبدالغنی مکی علیہ السلام و از قلندر اند و در حال ایشان
حضرت شاہ سہو علی قلندر در کتاب اصول سہو یہ چنین نوشتہ اند کہ وقتیکہ مالیف کتاب سیکردم
حضرت والہ شاہ با سبط علی قلندر قدس سرہ فرمودند کہ حال سید خضر رومی مردم مختلف مینویسند
چرا نہ خود از روح ایشان پر ہم پس روزے متوجہ بروح حضرت سید خضر رومی شدند ہماںوقت
برخ ایشان حاضر شد چنانچہ انسان با انسان در بیداری حاضر شدہ گفتگو میکنند فرمودند کہ ولادت
ما در آغاز صدی پنجم ہجری است و وفات ما در ہفتصد و پنجاہ ہجری است پس عمر من سہ صد
پنجاہ سال باشد و من تمام عمر قلندر را بودم و کما حقہ نگردم و برباغت شاقہ عمر سہ صد و سیر
و پنجم نمودم و مریدان و خلفائے من در شرق و غرب لائقند و لایحی اند و ہمہ کامل و مکمل خصوصاً اند
جملہ خلفا من سید نجم الدین غوث الدہر اند کہ از من بہتر شدہ اند و سہ ہم تمام عمر قلندر را دہ ماند
سیر عرب و عجم کرد و بہر است خلق مشغول ماند در آخر عمر یکم رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وسلم کما حقہ کرد
لباس مشائخ پوشید انتہی۔

بیان حال حضرت سید نجم الدین قلندر غوث الدین قادری

بدانکه دے از خلفائے راشدین حضرت سید خضر رومی قلندر راست در سال غوثیه مذکور است
که حضرت غوث میفرمود که چون شیخ المشائخ فرید الدین گنج شکر زیارت شیخ قطب الدین بختیار
اوشی آمدند پدر بزرگوار من شیخ نظام الدین غزنوی مر از شیخ بر دو در قدس قلندر شیخ کلاه
خود بر سر من نهاد و گفت این یکے از ما خواهد بود و من در آنوقت ده سال بودم و منقولست
که حضرت ایشان پنجاه سال در سیر که مانده افطار بزرگ خیالان میفرمودند و چهل سال در خان
حضرت غدیجه کبری رضی الله عنہا حاجیان را آب دادند و چهل و دو حج بجا آوردند چنانچه اکبر
در یافته سی سال بزرگ سنگ نشسته بودند که آواز هویے اختیار از ایشان برآمدی و حاجیان
بر اسے بوسه دادن بر سر حضرت غوث حج میشدند و دیار فغان رنگ تا چین کردن و عجب است
سفر دریا دیده بودند و مرویست که حضرت غوث قدس سره در خطه منقوش در جبین پدید آمده
بود کبریا فراموش نمیکرد آن خطه لفظ قطب الاقطاب بود و مرویست که آنحضرت وقت وفات چشم
بسته و بازگشاده فرمود که سید الاولیا حضرت خضر رومی کچهر ادباری، از بهشت چادر فرستاده اند
که گلها دارد که مثل آن گل در دار دنیا نباشد و فرمود که سید نجم الدین را درین چادر پیچیده بیاورند و آنحضرت
میفرمودند که چون من می آیم می نشینم پیش شما دوست ما را ندانیدند یا رهی یا رهی یا رهی بعد
میردم و در تلوتخانه مشغول بشوم و مرویست که آنحضرت بمقتدر روز ولول بود نزدیک وفات فرمود
که طلب است دوست میطلبید روزی می رسد عرض کرد که ما میخواهیم که حضرت غوث زنده و
پاینده در دار دنیا باشند آنحضرت فرمود که ما ندان که دوست میطلبید و طالب است و میفرمود
ما چنانکه در دار دنیا زنده ام و متصرف ام همچنان ابدالاً با دنیای زنده خواهم ماند و صاحب تصرف

خواہم بود چون وقت وفات رسید یک کف بر پهلوی برهم زد و لفظ الحق بر زبان راند و بر جنت حق بیوست بتایخ بنم و دیگر روز چهارشنبه به قصد دوی و جنت هجری انتہی و در مناقب الصغیا کہ سید نجم الدین غوث الدہر در اہل بحفظ قرآن و تحقیق اداسے قراۃ اشتغال داشتند روزیکہ ابدالی از عالم غیب آمدہ ایشانرا ہمراہ خود بجائے برد و دو قبر را نشانگاہ نمود یکے قبر صوفی و یکا قبر حافظ و ادایشان بگفت کہ بہ بنید جسم صوفی در چنین راحت است و حجم حافظ قاری کہ ان اسرار و قوت نہ است و در چنین عذاب مار و کژدم است پس طالب را باید کہ اوقات خود در پیڑے صرف کند کہ دایما اورا در راحت و روح و پیمان دار دشنام وصلی الی اللہ را طلب نماید پس ایشان بخند مست حضرت سید خضر دوی لمبتہ علیا رسید چنانچہ شہور آفاق است و آنحضرت چوم پیش بودند و ادما لک عالم بیافر کرد و آذ حبلہ خلفاے دے قطب الدین بنیاد دل جو پوری و شاہ حسین سر سر لایے اند انتہی و در فصول مسعودیہ حال رفتن ایشان بموجب حکم حضرت نظام الدین ادنیا کہ پیر بیعت ایشان بودند تفصیل مذکور است و در بعض رسائل چنین دیدہ ام کہ چون سید خضر دوی کار ایشانرا با نصرام رسانیدند و ملقب بنوث الدہر نمودند فرمودند کہ سیر ملک پور ب باید کہ و کہ آنجا شاہبازے بدام تو خواهد آمد پس ایشان بموجب حکم آنحضرت با نفر اسے چند سیر پور ب تا بنگالہ تشریف بردند و اکثر اکابر اصاغر آنملک را دیدند و بامجد دم شیخ نور قطب عالم خلف خواجہ علاء الحق ملاقات کردند از آنجا بکچھوچھ تشریف آدر دند سید افرغ بہانگیر یکہ و ضیافت کردہ روز دوم ایشان ضیافت اوشان کردند کہ قصہ آن طویل است اینجا نوشتم نقل است کہ سید اشرف بہانگیر را متبہاہ بود کہ من بر قدم کد ام تہی ام بنا بر تحقیق اینغنی یکے از اربان خود را پیش ایشان فرستادند تا کہید کردند کہ در آنجا با اوس بپاشی و آنچه بفرمایند من خبر دوی چون آنکس پیش

آنحضرت رفت بگردیدش فرمودند خوش آمدی ذرا آن آفتاب پرست دجبین تو هویدایم بهیم پیر
آفتاب پرست تو خوش است آنکس خیل از نیلکلمات رنجید مگر هیچ نگفت چون از آنجا خدمت
شده بخدمت پیر خود رسید آنچه از زبان او شان شنیده بود بوض رسانید مخدوم بسیار سر در شنید
فرمودند الحمد لله که حق تعالی ما را بر قدم عیسی علیه السلام رسانید این قصه در لطائف اشرفی در لطیفه
چهارم در بیان معرفت صوفی نیز مذکور است اما آنجا بنام شیخ نجم الدین اصفهانی مذکور است شاید
از غلطی کاتب باشد و هم در رساله غوثیه است که حضرت غوث شمس از بدالود پس طلب شد
پس غوث شد و در زمین و آسمان فردا فرو شد و غرض حالات ریاضات و مجاهدات و شرف و کرامات
آنحضرت سجد است در رساله غوثیه عجایب سخنان ایشان بسیار مرقوم است از آنجا تصریح و مقرر
یک آنست که روزی آنحضرت در سفری با چند یاران میرفتند در راه باران در گرفت در آنجا
دیر می از معبد نمودان بود آنحضرت خواستند که در آن معبد بنشینند تا باران بگذرد و چون قصد
کردند نمودان اندزدون آن رفتن ندادند لاچار آنحضرت پس پشت آن درخت نشستند و
براقبه فرودفتند تا باران بگذشت بعد سه سراسر مراقبه برداشته از یاران خود فرمودند دیدید
چگونه این بت پرستان با من کردند اکنون بیا تید تا حال ایشان بهیم پس نزد آنها رفتند و
فرمودند ای پیر منندگان این اصنام شما هیچ سخن نیگویند یا نه آنها گفتند که این سنگ است چگونه
سخن کند سخن گفتن صفت جمادات نباشد باز حضرت فرمودند اگر بتان شما سخن نیگویند
باری این گاو سنگ شکلم باشد گفتند این هم از سنگ است چگونه سخن کند پس حضرت فرمودند
اگر این گاو بکلم من سخن کند لا محاله دین ما از دین شما اولی تر باشد آنوقت در دست آنحضرت
آتش از آهین بود بر سرین آن گاو زدند و گفتند که تم با خون آتش آن گاو و همچو گاو آن آواز
کرد و از جابر حبت حضرت بسیار آن فرمودند بگویند این را پس یاران ایشان گفت تمام گرفته آوردند

پس حکم کردند تا ذبح کرده کباب بخت کافران در تعجب ماندند که گاو سنگین در دم لحم و تخم و جلد دوم
 آورد امیر القوم این قصه شنیده باش که خود سوار شده بخدمت آنحضرت آمد و دید که مردم آن
 گاو را کشته چخته می خوردند گفت ای شیخ شما پیر کبیر از مردان خداید دین شما چیست بگوئید تا
 قبول نام حضرت فرمودند بگو که الله اکبر الله محمد رسول الله آن امیر و شکرانش و شهبانش هم
 یکبار مسلمان شدند و تا امروز انجا اسلام باقی است و معمول است که اگر کسی را حاجت پیش آید تیارا بخت
 باین ترکیب کند و گاو ذبح کرده کباب ساخته بقلندر این سلسله ایشان فاخته کرده تقیم نماید و اگر
 مسلمانان دیگر هم غرض مضائقه نیست اما اولی ایشانند و هنوز این رسم بخاندان ما جاریست
 آنحضرت را خلفائے کامل بسیار بودند که ذکر آن در کتب خاندان ما هست اینجا نهم و ششم در ایات
 ایشان ببارشاق بودند که در هیچ خاندان نبوده باشد.

بیان حال حضرت شیخ قطب الدین بنیاد قلندر قدس سره

بدانکلیان از خلفائے راشدین حضرت سید نجم الدین غوث الدین قدس سره منقولست که چون حضرت
 نجم الدین غوث الدین بموجب حکم پیر خود حضرت سید خضر رومی در ملک پور بپیر کنان بسر پور متعلقه
 جوپور رسیدند قطب الدین بنیاد دل را دیدند که در میان اطفال بازی میکرد و فرمودند که اینهم سیرین برآ
 تمیست این طفل بود و در کتاب مناقب الاصفیا مصنفه مولوی فضل علی خلیفه حضرت شاه باسط علی
 قلندر آبادی باین عبارت است که حضرت بابو امیر سید نجم الدین قلندر غوث الدین بر سر تلحقین
 ایشان بموجب حکم حضرت رسالت پناه از دیار مغرب متوجع این سمت شدند اینجا حضرت قطب الدین
 بنیاد دل را بکشف معلوم شد که پیرین می آید لهند از چند روز پیشتر بریاضت و فطوت اشتغال نموده
 تا حضرت بابو نجم الدین غوث الدین قلندر آمده ایشان را تلحقین و تعلیم نموده از هر امری نفی خود را مالا

ساختند و در حصول مسجود میرقوم است که حضرت ایشان ماه زاد دلی بودند و بپس تربیت و طفین از روح
 مطهر حضرت پینیر علیہ السلام و وصی برحق دی یافته بودند و خوارق عادات و تصرفات از ایام طفلی
 و شیر خوارگی ایشان ظاهر بشیر چنانچه نقل است که آنحضرت را بحسب ظاهر نشان چشم نبود و هر چه که
 بچشم ظاهر بیند ایشان بچشم باطن میدیدند لهذا لقب به بینا دل بودند چنانچه مشهور است که وقتیکه
 آنحضرت متولد شدند دایه ایشان را در کنار گرفت اتفاقاً مادر دے در همان عرصه کم شد و دے گفت
 این فرزند عجیب کم نیست است از وقتیکه در کنارم آمد مادر کم شد پس آنحضرت چون بمعتاد گویا می
 رسیدند اولین سخن از زبان ایشان برآمد که اے دایه مرا کم بخت چرا گفته بودی ملاطوشی میبرد
 من آنرا بسور اخ بند کرده دادم مادر تو بهمان سودا خ نهاده است چون آن سوراخ را بنمودند
 مادر را بے تغییر و تبدل همانجا یافتند پس مردم همه حیران شدند و گفتند که هرگاه شمار اینقدر قدرت بود
 چرا همانوقت اطلاع نکردید فرمودند اگر همانوقت این اسرار بر زبان می آورد مردم مرا از جنس و یلود
 پری دانسته در ملاکت من میکشیدند الغرض ایشان را همه نعمت قلندر می بے کرد و کاوش بجای
 نداشت اندر شد خود بدست آمد چنانچه قلندر ان در عمر در از خود سیر و سفر عجایبات و غرائبات بچشم ظاهر
 دیدند ایشان بچشم باطن خود دیدند و این مخلص از عنایت الهی و توجه پاکردان است که از مرشد
 خود رسیده بخطاب قلندر غوث الدنیر سر فرزند شد ندیده مرشد ایشان ازین ملک بوطن خود حیرت
 نمودند و ایشانرا استقامت بوطن بخشیدند انهمی و قاضی محمد نقی قلندر جهولوی میفرمودند که وجه لقب
 سرانند از غوثی آنست که در اثنائے ذکر و وقت سرانند ازی مبارک ایشان از تن جدا میشد و این
 مرتبه غوث را حاصل میشد انهمی کذا فی مراد المریدین دیگر حالات آنحضرت و بیان سلاسل در اصول و
 بتفصیل نوشته ام و منقول است که شیخ عبداللہ قسطلار از آنحضرت پرسیدند که عالم قدیم است یا حادث
 فرمودند که عالم از کم قدم هنوز بوجود نیامده است تا بقدم و جد و شجره رسد و نیز پرسیدند

خالق را باطلی چه نسبت است فرمودند چون نسبت طاق با دیوار بکنایه مراد المریدین و در مناقب الاصفیا است که چون شیخ عبدالقادر شطرا این سوالها کردند آنحضرت فرمودند که جواب سوال منتهی شما این شخص خواهد گفت اشاره بشاه نصیر قلند که در آنوقت ایشان بحضور حاضر بودند پس شیخ عبدالقادر شطرا جواب آن سوالها یافته خاموش شدند و در مراقبه و اینها قصه عروج ارواح هر دو بزرگان مرقوم بود ترک کردم و در مناقب الاصفیا است که شخصی از اولاد حضرت شرف الدین بکمی میری از آنحضرت استفسار توحید نمود فرمودند که توحید را عیان به بین پس آن سائل دید که از یک قطب الدین هزار قطب الدین ظاهر شدند باز همان یک قطب الدین بود مانند آنحضرت فرمودند که توحید را دیدی که در مرتبه تشریف یعنی ذات بخت همین یک است بے ملاحظه تشبیه و ظهور بحدش چون تشبیه و ظهور را دیدی که همه همین یک بود که چندین اکثرت نمود و جز آن یک نیست و عین است ظهور را بعدش دیدی که همین یک مانده که بود انتهی و متحول است که در فاعله آنحضرت گوشت بکار نمی آرد بدو رخ و برنج پنجه شکر آینه که از او در نمی سکه بین میگویند فاعله میکنند اگر کسی را حاجتی پیش آید و منت آنحضرت کند بعد حصول مراد فاعله به همین ترکیب نماید و قبر آنحضرت در جوپور است فقط چهار تیره الیست پنجه و مزار شریف از سنگ است وقت دوپهر که آفتاب گرم میشود مزار مبارک سر دید باشد بے مردم تجربه کرده اند در ملک هندوستان حال و قبر چنین شنیده ام یک در دلی قبر شاه باقی یا الله صاحب دویم در جوپور قبر حضرت قطب الدین بنیادل فقیریم در جوپور رفته زیارت مزار است اینجا کرده است باقی حالات کالات آنحضرت چه نویسم بحدی و غفله آنحضرت صاحب کمال بسیار بودند از اینجا دوپهر آنحضرت که محمد قطب و محمود قطب بودند.

بسیار حال حضرت شیخ محمد قطب قلندر قدس که فرزند شیخ خلیفه کالبدی خود بدان که حضرت ایشان پیر کلان حضرت قطب الدین بنیادل اند قدس سره در رساله فصول مسعودیه است

که آنحضرت از ایام طفولیت که خود ظاهری و باطنی و سعادت اثری و ابدی انحضرت و الدیر گوز خود
 شاه قطب الدین بنیاد دل میداشتند و همیشه بر ریاضت و مجاهدت میگذاشتند و صیقل الدیر و تمام السبل
 می بودند چون با ذکر و ادعیه و مراقبات و اسرار از خدمت و الدیر تربیت و تعلیم یافتند و به سعادت
 مشرف شدند و بر روزنا احمد بلامیم آگاه گشته بر تبه فنا فی الله و بقا با الله رسیدند و در کرب و کشتاب
 طرق سلاسل و سوزن فقر و محامل پذیر پذیر گواهی خود شدند پس و الدیر گوار ایشان از اجازت و وفات
 کبری در سلسله قلندریه و قادریه و چشتیه و طیفوریه و داریه و فردوسی و سهروردیه با جمیع اینها جانشینند
 و لباس فقر پوشانیده بقلب خود قطب الاقطاب سرفراز گردانیده بجای خود نشاندید پس ایشان
 انچه از اله خود دیده و شنیده بودند بعمل می آوردند و همیشه اوقات و ریاضات و مجاهد
 بسر میکردند حالت سکر و جذب بر آنحضرت غالب بود و لباس قطب ربانی محبوب بجانی میداشتند
 و بیشتر منزوی می بودند و اکثر اوقات در مراقبه سر بد و زانو چنانکه دایره حضرت پیغمبر می بودند
 میداشتند قادر بر احیاء امانت بودند اما از نظر خلق خود را مخفی میداشتند بیشتر اوقات منزوی
 می بودند و خلوت کم التفات می فرمودند و عمر ثریف خود سال شده بود و وفات بتاریخ نهم ذیقعد
 و قریح یافته انتهی مریدان و خلفائے ایشان بیاید بودند از خلفائے معینین و مشاهیر
 ایشان پسر ایشان شاه عبدالسلام قلندر تدریس مره بودند

بیان حال شاه عبدالسلام قلندر عرف شاه گلشن چمنی مدبره

بدانکه ایشان مرید و خلیفه پدر خود شیخ محمد قطب قلندر اند و نزد بعضه اجازت و خلافت ایشان
 از جد بزرگوار خود شیخ قطب الدین بنیاد نیز هست می تواند شد که علم جد ایشان در از
 شده بود صاحب ریاضات و مجاهدات و کشف و کرامات بسیار بودند نقل است که شیخ محمد

گوالباری نزد ایشان بچونپور آمدند و گفتند که من چندین چله دعوت بر اسم ملک شیر شاه برآمدم بر لشکرش اثری معلوم نشد اما بروی هیچ اثر نکرد و حضرت فرمودند که شمار اعظم وقت آن نیست پس حضرت خود فرمودند فلان وقت بادشاه ملک خواهد شد آخر همچنان شد و عرض حضرت ایشان بسیار ریاضت و مجاهده و کشف و کرامات داشتند شیخ عبدالرحمن جانباز لاهور پی برده حضرت شاه مجاز خلفائے ایشان بودند و شاه محمود قلندر گنوهی که خلیفہ حضرت شاه عبدالرحمن جانباز بودند بموجب کم پیر خود در چونپور رفته حضرت خلافت از دست سبکداری ایشان پوشیدند و بار بخدمت شاه عبدالرحمن جانباز آمدندی سالن خان ریاضات و مجاہدات کردند که کم کم کرده باشد چنانچه دوازده سال بیچ نخوردند دنیا شامیدند و شیخ نظام الدین ایسٹوی سالها در خدمت و سبده دشاہ عبدالزاق بن مخدوم خاصہ خدا ایسٹوی نیز از خلفائے حضرت شاه عبدالسلام قلندر قدس سرہ بودند حالات اینهمه بزرگان در کتب مذکور است اینجا ایفہ را مختصار نوشتم۔

بیان حال حضرت شاه عبدالقدوس قلندر قدس سرہ

بدانکه ایشان خلعت رشید و خلیفہ وحید و پیر بزرگوار خود شاه عبدالسلام قلندر بودند مناقب و کمالات ایشان زیادہ از ان است که بتجربہ آید با وجود کمالات ہمیشہ در دخول و گمنامی میکوشیدند و حالات خود را از نظر خلق می پوشیدند چنانچه در ادات خدمت ہندی مقصد می بر خود لازم کرده بودند گاہ و سہ بقلعہ میرفت و فرشی بر داشتند دستے باینطور میگذاشتند و کہ از حال ایشان خبر میشدند روزه بزرگ از شاه جهان آباد از خدمت شیخ خود جدا شدہ عیبت نوا می چونو میکرد و پیرش فرمودند کہ در چونپور بزرگی شیخ عبدالقدوس نام الیست از دس ملاقات باید کردی از شیخ خود نشان پرسید شیخ فرمود معاش او از تو کرمی مقصد می است در قلعہ ملاقات خواہد شد چون

آن بزرگ در جویند رسید بهمان نشان شناخت و با ادب تمام پیش آمد پس آن متصدی از بزرگی
ایشان مطلع شد عذر با خواست و تعلق فکری موقوف ساخت از آن روز مردم از مناقب ایشان مطلع شدند
بعد از آن حضرت شیخ گشتکاری میکردند از دست خود همچنین است در مراد المریدین و در فصول
مسعودیه و مناقب الاصفیاء باین پنج تذکر است که آنحضرت ذکر دیوان بد و تنگ یومیه بودند و
در آن وقت اهل و عیال خود بسیار خند و دزدی میفرمودند برائے کاسے نزد آن دیوان آمد
چند بار عرض کرد دیوان متوجه نشد پس آنحضرت بحالت جلالتی و غیرت الهی آمده دیوان را
بلفظ سخت و درشت خطاب نمودند و گفتند که چرا کاجست روی این ضعیفه تا خیر نیکی همین وقت
چشم نهفته ده و از باطن خود حاکم وقت را جذب نمودند و میسر و پارسه نزد دیوان خود آمده چوشتی
آن ضعیفه و خط نمود و باز بجای خود رفت و ایشان بان ضعیفه چوشتی لایزالینده دادند و خود بخانه آمدند
مردم خانه گفتند که شما امروزه وجه قوت را بر باد دادید پس آنحضرت بعالم غیب متوجه شدند معلوم شد که تا
اینکه شما اسفانے کمال است خود نمودید الحال از ظاهر نمایند و طالبان از تربیت و تلقین ناسیدانتهی و در
حجۃ العارفين است که شیخ عبدالقدوس بن شیخ عبداللہ قطب روزگار بودند پدر بزرگوار دی سالها
پیش از وفات خود فرمودند که بعد از من بخد مت شاه عبدالرحمن جانباز خواهی رفت پس آنحضرت
بعد وفات والد خود بخد مت شاه عبدالرحمن جانباز رفتند و بصحبت ایشان ابواب علوم باطنی برایشان
مکشوف شد باز شیخ عبدالقدوس با جازت شیخ عبدالرحمن جانباز خد و وطن خود و در چوکن قریب
گفتو رسید شیخ محمود قلندر که در سنگالی باغ میخانه با استقبال دیر آمدند و او با اکرام و تعظیم تمام در منزل
غیش فرود آمد و در دوسن بعد از آنجا متوجه بقصیه اسطی شد شیخ عبدالرزاق بن خاصه خد با استقبال
اورفته با اکرام تمام بخانه فرود آمد و در آنجا شیخ نظام الدین برائے ملاقات رے آمد تا دیر بکشد مگر
صحبت ماند پس از آنجا جویند آمد و گنمای خود می بلخ نمود کم کسی میدانست که شیخ قطب روزگار است

بخارجندی از مشایخ جوینورد در آنوقت که سن بخدمت و سه شرف ششم صد و ده سال بوده باشد
انتهی و در کتب حضرت شاه مجاهد در ذکر است که شیخ عبدالقدوس قلندر در یک ساعت
بخرق عادت در که رفته و حج گذارده است و حاجیان ایشان را سبکبار گفته اند و در آن عادت
باز بنامه رسید به آنکه یک دو قدم بر زمین نهد و یا در گردش اخلاک تعمیری پدید آید انتهی و در
مراد المریدین است که حضرت شاه عبدالقدوس را پس از بنود و دختر بورنیک به شیخ فیض الله کتخترا
بود و دویم شیخ قطب الدین ساکن منته یابو از ایشان اولاد اند و از دختر ادلی اولادی نه انتهی

بیان خلفای آنحضرت

بدانکه یکی از ان حضرت دیوان عبدالرشید جوینوردی بود که بعلوم ظاهری و باطنی موصوف و کلمات
صوری و معنوی معروف بود و نقل است که بت مدید در خدمت آن قطب لوقت مانده بر تبه کمال تکلیف
رسیده بود لیکن دست از طلب پنداشته و او اکل روزانه میبرد و قطب عالم در کار کشت مشغول
می شدند و ایشان حاضر می ماندند و میدیدند که آنحضرت وقت قیام را غائب میشد لیکن حرات
الاساس نمی یافتند و آنحضرت خود چیزی نمی فرمودند و بعد از تیر روز سه فرمودند که شاپوراجی
آئید عرض کرد که مرا از کار قلندر تیرلقین فرمایند در جلایش فرمودند که من آن را در روز یکم و فرمودند
که شب آئید از ان باز بشب زفات مقرر کردند لیکن چون که در دانه پیل مسدود میشد شاورری کرد
میرفتند از چند چندی متوجه شده تربیت کردند و کامل ساختند و من کلمات دیوان صاحب
بیاد انباشته و فضل آن عصر حلقه ارادت شان در گوش داشتند زبانی ماضی میفرمودند
منقول است که شخصی مرید دیوان جوینوردی بابا استاده بخدمت درویش دیگر میرفت کسی این
نهر بن شریف حضرت دیوان جوینوردی رسانید خلیه منضم شده فرمودند هر جا که خواهد

رفته باشند لیکن این کلام منوع دیگر فرمودند در ایام اندک آنکس بهمان علت مبتلا شد که از زبان دیوانچه برآمده بود و دیگر گریه راجی احمد الیکپوری
است که از کتل و دلیله وقت خود بوده و تجارده شین شیخ حسام الحق مانکپوری است اول و سه
بخندست حضرت شاه عمید القدوس رفته طلب تلقین شلاقی گنبدی نمودند آنحضرت فرمودند که پیشخدم
از دیوان عبد الرشید تلقین شو پس راجی صاحب زانجا رخصت شده می آمدند که در اثنای راه
از دیوانچه ملاقات شدید و کتابی در دست ایشان بود از دیوانچه عرض کردند که مرا پیش شما مرشد شما بزرگ
اخذ و کمالی گنبدی فرستاده اند و دیوانچه فرمودند که من طالب علم هستم مرا ازین امور چه نسبت آخر دیوانچه
یکبار در انکپور تشریف بردند راجی بهمانجا حاضر شدند و عرض طلب خود کردند دیوانچه فرمودند شما چرا
انجا آمدند مرا بهمانجای طلبیدند ایشان گفتند مقتضای طلب همین است که خود آمده اخذ نمایم
پس دیوان صاحب شلاقی گنبدی تعلیم کردند دیگر مولوی عطار الله و الله شیخ غلام نقشبند سجاده نشین
شیخ پیر محمد لکهنوی است دی علامه وقت خود بود و در علم ظاهر شاگرد ملا محمود جوهری و بهجت در
شیخ نظام الدین ایطیمی داشت و خلافت سلسله قلندریه از شیخ عبدالقدوس جوهری یافت
سوائے ازین دیگر کسان بودند که حال آنها بسبب طوالت ننوشتم.

بیان حال حضرت شاه مجاهد لاهوری قدس سره

بدانکه ایشان از اعظم خلفای شاه عبدالقدوس قلندر جوهری اند و صاحب طبعه و خلافت کبری در
سلسله عالی قلندریه در حجت العارفین است که شیخ ابوسعید مادر از طفولیت دوست میباشند و هرگز از
خود جدا نمیآیند تا من قریب به پنجاه سالگی رسیدم و در حقین اکثر درویشان صاحب کمان عاگرد
اند و گویند که آنحضرت در ابدان کتب درسیه علوم فقه مشغول بودند و یکایک از غیب آنحضرت
رسید که وقت خود را بر افاضات میکنی برای رسانیدن اسرار الهی ما منتظر تو نشسته ایم برای بگذارد

و خود را پیش من رسان آنحضرت تنفص شدند که کدام کس این افراد دادند باز من آواز از غیب شنیدم تبعده
 خواندن کتاب موقوف کرده بتلاش مرشد تا لامه رسیدند که در اثنائے راه از شخصی سبز پوش بر اسب عرواستی
 سوار ملاقات شد و سگفت اے بجا کجا میروی ایشان عرض کردند که نزدیک حضرت شاه میرا پوری بخج
 پیر و مرشد میروم دی فرمود که درین بادیه فقیری هست آنجا بر دو او هر چه گوید بر آن عمل کن پس ایشان در آن
 بادیه رفتند فقیری دیدند که بیج اسباب ظاهری نمیداشت آنشب نزد دی گذاریند و انفقیر از کرامت خود
 ایشانرا اطلاع نمیداد پس سید که اراده شما چیست ایشان بیان کردند که گفت وقت غذا حاضر کن من پیرم
 تو شیخ عبدالقدوس قلندر و جو پوری است پس ایشان در دل آوردند که نزد من خرج یک تنگه است
 بخج پور بچه طور رسم آن فقیر شرف بخوره ایشان شده گفت که تا توج در پنج گهری خواهی رسید چنانچه
 بتصرف آن فقیر در توج بر مکان مجذوبی رسید و شب آنجا گذاریند صبح باز همان خطره در دل گذشت
 که بخج پور دور است آن مجذوب گفت که در چهار گهری بخج پور خواهی رسید چون چهار گهری بخج پور
 رسید با یو سی حضرت شاه عبدالقدوس فائز شد حضرت ایشان فرمودند که منیانی که وقت ملاقه
 هدایه شما که آواز داده بود من بودم و منیانی که در ولایت لاهور آن سبز پوش سوار کدام کس بود حضرت
 شاه عبدالقدوس جیلانی بودند و آنفقیری که در بادیه بودند که بود بر رخ این فقیر بود و عرض ایشان بخدمت
 مرشد خود چهارده یا سیزده روز مانده تلقین اذکار و احوال را یافته و صلحی شدند بخلافت سلاسل
 سبب مجاز شده بطن رخصت شدند انهمی و گویند که حضرت شیخ عبدالقدوس رحیمیش از رسیدن ایشان
 ایستاده میگردد و دیدند و میفرمودند که پیره بندگی شاه عبدالرحمن جانیاز برائے گرفتن نعمت وجود
 نزد من نمی آید و تمیکه رسیدند مورد الطاف بیاریت و تفضلات بے نهایت شدند و در میزده روز بیج
 افکار قلندر و قادیانیه و چشمه غیره اخذ نمودند و روزی از شدت اذکار که بقوت تمام متوالی میکردند
 استغفران کردند و چون بسیار برآمد آنکه مر من مل که از مدتی عارض حال ایشان بود از بجه آمدن آن مراد

دفع گشت و صحت کلی حاصل شد و وقت رخصت ایشان آنحضرت فرمودند که من کیمیا سید اعظم و
 معول خاندان خود هست برائے جمعیت خاطر بسیار موز که عند الحاجت بکار خواهم نمود و عرض کردند
 کیا حضرت کیمیا سید اعظم است که از حادث قدیم گرد و از کفن داجی پس منتهی این که آنحضرت ارشاد کرده
 اند مرا این بر است حاجت این کیمیا ندرم پس حضرت قلندر عیسیا برین امتناست ایشان بسیار
 خوش شدند و فرمودند که مجاریبه تو از من فوق است که من آنم و تو کم و دشمن آنم و بعد چه رسد
 آخر الامر ایشان از پیروم شدند و اجازت یافته بلاسر لور آمدند و بیرون آبادی در یک محله و ملک خود
 مکانی مختصر درست ساخته اقامت نمودند و شب و روز در ذکر مشغول شدند بعد چند سالی در
 حلی مکانی علیحده درست کرده اقامت گزیدند انجمنی گویند که حضرت شاه عبدالقدوس وقت
 رخصت ایشان آنستین خود ایشانند باشد انیکه از غلیظه آخرین من هستی بخلافتی که ابراهیم کمال
 از ان همیشه فاعده ماند هم منقول است که چون حضرت شاه مجاهد در مجاز و غلیظه شده رخصت
 شدند دیوان عبدالرشید بنوری بنجد است مرشد و عرض کردند که من از چندین سال بنجد است
 هم تمام حال پیچ کش و باطنی من نشد و شاه مجاهد در محله چهارده روزی کامل شده رفت فرمودند
 مجاهد خود را مانند لوح ساده آورد و هر چه خواست بر آن لوح نوشت و حال شالین است که هر چه با شای
 میگویم آنرا با کتب حکما و حکمین و صوفیه و غیره مطابقت می دهد و گاهی بهرستی علی می برید و گاهی به
 بوسه دیگر از انجمنی و نیز منقول است که چون آنحضرت از پیروم بلاسر لور آمدند از وجه خود فرمودند
 که من در یاد خدا مشغول می شوم شایم در یاد حق مشغول شوند و نیز فرمودند و نیز بهرستی
 لیکن از شایسته پس بهتر است که ما و شایر در یاد حق مشغول باشیم و بدانکه لقب آنحضرت از عالم
 می الدین ثانی است در آخر عمر اکثر در استغراق می بودند بعد از آن چون از مشغول میشدند و بعد
 میرفتند تا دوسه روز در عید می بودند آخر میریدان عرض کردند که الحال آنحضرت نمازها گذارده باشد

واما امر شود که جب الیگزیم وزیرانی قاضی محمدی قلندر مہنوی ابن حضرت شاہ مینا مقول است
 کہ حضرت شاہ مجاہد قلندر را در آغوش استغوان میشد چنانچہ بجلید قلندر نشسته تا کہ در ستون و مراقب
 ی بودند گاہے تا دوروز گاہے تا سه روز از خود خبر نمیداشتند و مطلق برائے اکل و شرب و قصائے حاجت
 و صوم و صلوة برینہ فراموشند و کہے چہ آت نمی یانت کہ آگاہ سازد پس بالہدین قاضی محمد مینا صاحب
 کہ گستاخ خدمت بودند ہمہ ہا میگفتند کہ شاید اسرا ند پس ایشان با و از بلند میگفتند کہ حضرت ملک
 حضرت سلامت اصلا جواب نمیدادند بازمی گفتند حضرت سلامت ذوق است آنوقت میفرمود
 کجا ذوق و کجا شوق لیکن یا وصف این گفتگو ہنوز مستند نمیشدند آخر ایشان میگفتند کہ ہر روز
 گزشتہ است کہ حضرت طعام بخورده اند و برائے بول و غائط بنجیدہ اند و نماز نگذاہدہ اند
 چون نام نازی شنیدند فی الفور برخیزا شدند و از حوائج بشری فراغت گرفتہ بادے صلوة فرما
 مشغول میشدند در سناقت الاصفیاء ہمچنین است و در بعضے اوقات اشعار بطور شوی میفرمودند
 و اسرار غامضہ منظم میکردند چون چہ پیشند میفرمودند کہ آن اجزاء کہ بر طاق بہادہ اند بسیار پس
 آنرا بابت مستند و بعضے گویند کہ شوی تصنیف کردہ بودند کہ قریب بصد ہجڑ و سیدہ بود اسرار
 نور تمام در آن منہ راج بود و زسیہ اعلیٰ غیب حکم شد کہ این شہنوی را بسود چرا کہ اسرار صوفی
 ہن اکل احیاء سخن در پردہ باید نوشت تا ہر کس مطلع نشود ظاہر این آیات کہ مشہور است از ہن
 شہنوی است کہ مولوی چون رایا داند ہود و درماد المریدین است کہ حضرت مرشدی یسعی
 قاضی خدائی صاحب بیفرمودند کہ حضرت شاہ مجاہد قلندر تمام شب بیدارند کہ فکر مشغول می بودند
 در زمستان با وصف از اطراف را بہر دوت از غایت حرارت ذکران خانہ بیرون آمدہ بہر چیز ترنگی
 کہ پیش نہ الای بود یا بہر ہنہ میگردد و در پایا ہاے سبک سردی اثر نمیکرد و الہ بزرگوارم یعنی
 قاضی محمد مینا نیز غیب عقیب میرفتند و آنحضرت از غایت شفقت میفرمودند مینا شہر اقصیہ

میکشد عرض میکردند که درین مرتبه سخت از خانه بیرون آمدن نمی تواند حضرت برین چپو تره کا از
شب نیم سرد تر است پابرهنه میگردد بنیاد اچگونه قرار باشد آنگاه بخانه تشریف میبرد و چون باز حرارت
در شغل میشد قرار میگرفتند و بعد تر سابق بیرون می آمدند انهمی عرض گفت و کلمات آنحضرت
بیمد است تا کجا نویسم و خلفای ایشان بسیار بودند همه کامل و کمال که تفصیل آن در اینجا نمی توانم و در
آنحضرت شخصت و رسال شده بود بتاریخ پانزدهم شهر ربیع الثانی سنه یک هزار و دویست و چهار هجری
انتقال فرمودند و منقولست که عمر آنحضرت از شخصت و رسال سال زیاد بود پس زیاده عمر خود را بشخصه
دیگر دادند و خود فوت کردند انهمی۔

بیان حال حضرت شاه فتح قلندر جوپوری قدس سره

بدانکه ایشان از اعظم خلفای حضرت شاه مجاهد قدس سره اند و در او زاده حضرت شاه عبدالقدوس قلندر جوپوری
ایشان در ایام طفلی در علم پیکر خدمت نم بردگوار خود بودند و تربیت می یافتند و علم ایشان بسیار متوجه تربیت ایشان
بودند گویند که چون وقت وفات حضرت شاه عبدالقدوس رسید ایشان عرض کردند که منم نم بردگوار مرا بعد ازین
که ام کس تربیت خواهد کرد و آنحضرت فرمودند که من بعد وفات خود در زمان مکان نزد شاه خاتم آمده و تربیت
خواهم کرد پس بعد وفات روح آنحضرت مجسم شده در همان مکان مهوره آمده تربیت میکرد تا پهل سوز
این کیفیت ماند بعد فرمودند که ما لاشنا مت فاندان خود از شاه مجاهد قلندر لاهوری بگیرید و آنجا فرست
تربیت شود پس ایشان بوجوب کلم آنحضرت در لاهور بخدمت شاه مجاهد قلندر قدس سره رفته که شش
از امور و اسرار غیبیه تربیت پذیرفته و درینا سبب لاصفا است چون حضرت شاه فتح قلندر بوجوب
امروز پر متوج علم بردگوار خود بخدمت شاه مجاهد قلندر رفتند و طلب ارشاد و تلقین کردند حضرت شاه مجاهد
کنند شاه میر لاهوری را دید پس حضرت شیخ فتح قلندر عرض کردند که اگر من استین افشام رسد و شخصت

بجوشاه سیر لاهوری برآرم بموجب علم خود برے حصول علم خاندان پیش آنحضرت آمده ام اینقدر گفته اند
 آنجا جدا شده سیر و نالاهور در تجماند رفتند و بیادیم نزد گوار خود مشغول شدند و گریه کردند بجزو این حال حضرت
 شاه مجاهد در محراب پیداشد چون یکم سخن دید گفت که عرض نیست چیزی از طرف بزرگان شاه است پس
 آنحضرت متوجه بآلم غیب شدند حضرت شاه عبدالقدوس را دیدند که میفرمایند که شاه فتح قلندر بحسب کمالات
 گرفتن نعمت خاندان خود پیش شاه آمده بود و چرا از پیشش نکرده چون حضرت شاه مجاهد این حال دیدند بهایت
 هر گاه شب بے لاش شافخ قلندر بر فاستند و بجای یک ایشان نشسته بودند و همه همراه خود آوردند و تربیت
 و توفیق که یعنی نمودند بعد از تربیت علم باطنی برے تحصیل علم ظاهری نزد شاه عبدالکبیر قلندر وی که
 خلیفه حضرت بودند فرستادند و تعلیم کنانیدند و نقولست که چون حضرت ایشان از شاه مجاهد و نقولست
 تربیت تعلیم و کمال یافتند و ز حضرت شاه مجاهد را از ایشان پرسیدند که شما اینقدر طاقت دارید
 که حضرت شاه عبدالغفر زکی را بیدار سازید یا نه عرض کردند که آنحضرت برے یک میفرمایند اگر حکم شود
 از لاهور پرتاج پور همه مردگان را بیدار کنم و از اینجا تا آنجا حشر پاک کنم پس حضرت فرمودند پس کنید می دانم
 که شما را خدا اینقدر قدرت داده است اما اظهار نباید کرد که مصلحت نباشد و نقولست که آنحضرت
 ساره نه بره را که بنگلک سوم است نزد خود بجنور مردمان طلبیدند و مردمان آنرا دیدند و باز دیرا
 بکمان آن فرستادند آنحضرت را در دعوت اسرار و او عیب بسیار قدرت بود و اهل دعوت ساره سیع را
 بر زمین میطلبیدند و آن بشکل انسانی حاضر شده بتعبیت اختیار میکنند مخفی میباید که چکسل از خلفائے شاه
 مجاهد را بر سر شاه فتح قلندر بود که صاحب طیفه و خلافت کبری بود چنانچه از دست حضرت شاه
 مجاهد که بر مثال بود ظاهر شود و آن انیس که اخوی اعز می شاه فتح قلندر بر تیر رسیده است
 که پیش ازین ادبیا امریه و تربیت ایشان را خلافت داده و مجاز گردانیده مرید ایشان برین
 است و مردود ایشان مردود من است انتهی و منی خلافت کبری و صاحب طیفه بجای دیگر

نوشته ام منقول است که آنحضرت را چهار پسر از مردی صاحب تصرف و کشف و کرامات در ممالک عالم بودند و بست بود و خلیفه کامل بودند که از ایشان صد نام برده اند نام هر یک فلیفه بتفصیل در مناقب الاصفیا مرقوم است و آنحضرت را چهار زوجه بودند از هر یک اولاد شدند کامل و کل چهار پسر بودند و یک دختر نام پسران شاه بهار الله و شاه علیم الله و شاه پیر محمد و شاه محمد و اصل و نام صبیح بی بی فاطمه که کامل و مختصر بود از چهار پسر بودند که شاه غلام نبی و شاه قطب الدین و شاه موت و شاه حیات و همه کامل بودند حالات شان در این بود در اینجا نوشتم که در اینجا پنج نامی در انهمد عددی اولاد حضرت ایشان بود آنحضرت در حق می فرمودند که هر چهار پسر من شیخ پسران اند هر کس که بفرزند این من اندازد و آنرا بگوید و بگوید که طوفان را شیخ نجیب کند هم راند اگر کنم هم در حیات دهم بعد مات خود اهنی.

بیان حال حضرت شاه الهدیة احمد قلندر قدس سره

بدانکه ایشان غلیفه حضرت شاه فتح قلندر قدس سره و برادر زاده و فرزند النقی حضرت شاه مجاهد قدس سره بودند منقول است که وقت وفات حضرت شاه مجاهد مردم خانه آنحضرت بگریه و زاری شدند که فرزندان ندیم که جانشین آنحضرت شود و بقول بعضی حضرت شاه حسین برادر آنحضرت عرض کردند در جوابش فرمود که حق تعالی در نصیب من پسر داشته است من اورا بشما دادم و دست خود بر پشت ایشان نهادند و فرمودند که نام پسر الهدیة احمد و نصیب ارادت و کثرت و سزای شاه فتح قلندر است پس بعد از آن حضرت شاه مجاهد حضرت شاه الهدیة احمد قلندر از سلسله اهل بیت متولد شدند چون ایشان بن بودند رسیدند بخواندن کتابهاست فارسی و عربی متول شدند هرگاه طلب میرشد پدید آمدند پیش هر درویشی که میخواست با آن درویش ازین عالم حرکت میکرد و از ناخوشی بیان می آمد چند جا رفتند پس اتفاق شد آنحضرت گفتند که حضرت شاه مجاهد قدس سره علانیه بایران و برادران وقت خود فرموده بودند

که نصیب ارادت و بیعت الهیدیه احمد شاه فتح قلندر است پس ایشان با تلماع این سخن از مردم
 متعبرین نزد حضرت شاه فتح قلندر رفته رسم بیعت و ارادت بجا آورده تربیت دلیلم و تلقین کما حق
 گرفته و با جازست و ملافت سلسل سید مشرف شده رخصت وطن یافتند و بکار خود مشغول شدند عالاً
 و کمالات و تصرفات و ریاضات و مجاهدات ایشان نه چندان است که بجز بحر ریاضت و عبادت و
 بود و بیخاطبه منقول است که روزی حضرت شاه فتح قلندر قدس سره از شاه بهار الحق خیر آبادی که
 خلیفه حضرت شاه فتح قلندر و برادر خال از شاه الهیدیه احمد قلندر بودند فرمودند که مبارکباد که این دوست
 برادر خال از دشمار از حضرت رسالت پناه و علی رضی الله عنهما تعلیمت رحمت شده که از فضل
 المسعودیه و حضرت امیر شاه خدا بخش قدس سره فرمودند چنانچه بنید و بلی را شنیده بودم حضرت شاه
 احمد قلندر را دیدیم و یافتیم و از جناب حضرت امیر الوضیعی رضی الله عنهما تقی القسین سخن امر از حضرت شاه الهیدیه یافتیم
 که جناب حضرت امیر فرمودند که آنچه امر از شاه الهیدیه احمد بیان میکنند حق است و صدق است و از جناب
 پنجین پاک خطاب آنحضرت قلب الحارین و عوالمین بود و فقیه مولف از زبان حضرت والد خود
 شنیده است که میفرمودند حضرت شاه الهیدیه احمد را تخلق با سار و دونه نام باری توانست بسیار بود که
 و حالات عجیب داشتند و ذات ایشان برای بخت بودیم و در یک سینه کهنه را و یک عدد و پل و هفتت جبری چنانچه
 مولوی عبدالقادر در گوهر چهری تاریخ آن گفته اند **قطعه**

شاه الهیدیه احمد شیردارش مرتبه قاپ و قوس | بهر حال مفاخر حضرت زمان و زمان یرون و نور و دوس

غرض خلفاء آنحضرت بسیار بودند علی و حفصه از آنجمله که حضرت شاه با سعادت علی قلندر از آبادی بودند

بیان حال حضرت شاه با سطر علی قلندر اله آبادی

این شاه چهار ماه قلندر که خلیفه حضرت شاه مجاهد قدس سره بودند با کمال منقول است که والد ایشان

شاه محمد ماه قلندر چون از خدمت پیر خود شاه مجاهد در تحصیل کمال اجازت و علاقت یافت به خدمت
 شاه حضرت شاه مجاهد فرمودند که فرزند من از سلب شما جدا پرستی می بینم شما را آنگاه شدن
 ضرور است این سخن را یاد باید داشت پس بعد از سه دراز و سیر و سفر بسیار با استدعای وی سیفی فیض الله
 برادر خود و چون بطن آمدند بموجب یکم پیر و مرشد خود اراده شادی کردند و در انحصار مبارک که در
 شصت سال رسیده بود پس دل بخانه خال خود شادی کردند و ازین زوجه و فرزند تولد شدند اول
 سید نورالدین که بطنی بود و دوم علی محمد دین اتنا این دو وجه بر پس در پرورش آن فرزند متوجه شدند چون علی
 به سالگی رسید نشان حق پرستی در وی نیده فرمودند که حکم حضرت شاه مجاهد در بیان دیگر است پیام
 شادی خود بخانه لاریان این سید احمد دادند و در نیویست شهر لاریان از سفار و گداز شد بود مردم اقربا که آنطوری
 بسبب درازی عمر آنحضرت انکار کردند این خبر حضرت شنیده فرمودند که آنهمه جوانان را در وی رسد خواهند
 مرد من زنده خواهم ماند آخر همان شد و همانجا شادی قرار یافت پس زان زوجه سید سرتولد شدند اول
 سید محمد ارشد دوم سید عبدالباسط سوم سید محمد و اصل چون حضرت شاه محمد ماه قلندر قیام حق پرستی
 در صورت شاه عبدالباسط دیدند شکر کردند و از ان وقت ایشان را دوست داشتن اختیار کردند و
 سیر و سفر گذاشته در تربیت و تعلیم ایشان مشغول شدند چنانچه ایشان در رساله انشا پوریه نوشته اند
 که در وقت طالعکلی الی آبادناست سال در حضور حضرت قبله گاه بودیم و گاهی از حکم ایشان انحراف
 نمیکردیم و قبله گاه بر سر شیفه و فرشته چون یعقوب بر یوسف بودند روزی شخصی از قبله گاه عرض کرد
 که فرزند خود را مرید چنانیکند فرمودند از خود نامی کار نیست من محکم امر الهی ام پس شے در جواب
 بر لے در با خدمت نصیه ایشان شدند در همان عالم صورت شخصی نورانی ظاهر شد پرسیدند که نام شما
 چیست آن صورت گفت الهیدی نام دارم برادر زاده شاه مجاهد و فرزند طفلی ایشان ام شام
 ازین معنی واقف هستی مقصود شما چیست فرمودند که نصیه بیعت فرزند خود را در نیالیم می جویم که

بدست کیست فرمودند که سپردم شد فرزند شما منم و امانت شان نزد من است هرگاه خواهند بگریختن چون انرا تبه
 باز آمدند این حال بیان کردند بعد از آن چون حضرت شاه الهدیة احمد قلندر در آباد تشریف بردند
 حضرت شاه محمد ماه قلندر هاجا بودند این خبر شنیده نوزاد بکلامت حاضر شدند و با یکدیگر شکرانه ملاقات
 بجاء آوردند و روز دیگر برائے ملازمت حضرت ایشان رفتند و با هم مذکره اذکار و اذکار مراتبات مشرب
 عالی قلندریه در موز الهدیة کردند وقت عصر باز از آنجا بر مکان خود آمدند و هر روز همچنین میشد هر چند حضرت
 شاه الهدیة احمد قلندر میفرمودند که هر روز در ایام سرما شمارا در آدوش تکلیف نشود بهتر است که همین
 جا باشند در جوش شاه محمد ماه قلندر میگفتند که دل من متعلق بهر دو جا است اگر در حضور می آنحضرت بویست باشم
 یا با سواران بنیم و اگر آنجا باشم بجا صاحب ران بنیم پس درین آمد و رفت مرا عین راحت است باز آنحضرت
 فرمودند اگر همچنین است سواری از اینجا فرستاده باشم عرض کردند انتظار سواری عین برهم کاری است
 الزم آنحضرت بیکاه در آنجا تشریف داشتند بعد از آنکه شاه جهان آباد کردند و درین صلاقیات حضرت
 شاه با سطر علی قلندر بیان پیدا نمود و اندرین چه سر بود چون شاه الهدیة احمد قلندر روانه آکظف شدند
 شاه محمد ماه قلندر عرض کردند که مرا حضرت فرمایند تا با بابا سطر را از نظر ایشان تعلیم یافتم تا پس حضرت
 کردند و گویند حضرت شاه محمد ماه قلندر برائے تحصیل علم ظاهر حضرت شاه با سطر علی قلندر بسیار مصروف بودند و دلی
 گفتند که علم ظاهر و دردت مدیده حاصل میشود علم باطن یک سخن است که کثرت شود بر آن استقامت دست و پد پس
 بظاهر بکس تربیت مصروف بودند باطن هم بهیشت باثارت آگاه میکردند و در شاه با سطر علی قلندر راز و الدخو
 پدید آمدن کطین وصولی الله و تربیت مرشد چگونگی است فرمودند که چنین تمثیل که شصت و چهار درسه داشت و دوش گفته اما
 از غفلت فراموش کرد و میدانم که است پس بشوق تمام بتجویش افتاد و یک شخص را گفت که آن جادو را که فراموش کرده ام
 است بگردش تو اناده است دیهنده شد و دید که نزد من است پس لیکن یانت انتهی غرض این اشارت بیان حقیقت
 و معارف میکردند چون آنحضرت وفات کرد حضرت ایشان بخدمت شاه الهدیة احمد قلندر در جنبگاه آنحضرت در آستانه

قلندر پور بودند و تلمذ پس تعلیم اذکار و اشغال گرفتند چون قصه بیعت آمد بخواب دیدند که دریا سست است و نشی
 الماطح موجود نیست چون این خواب بجهنور مرشد خود عرض کردند که دریا معرفت الهی است و کشتی امور طریقت
 و سرار است و ما وقت بیعت بالفعل نیست آنحضرت فرمودند که است گفتنی بالفعل وقت بیعت نیست برو در
 الاله باو بکسب علم مشغول شو و بعد و جهد نماید و کار و اندکار که تعلیم کرده ام مشغول باش من بعد آمده امانت خود از
 من بگیر و موجب کم از من میراث آباد آمدند و سال باز بکسب لوم ظاهری مشغول شدند و با مودر باطنی نیز
 پرداخته و در هر صبح حالات عجیب و غریب رو میداد کتاب هدایه بخواند و ناگاه شب حضرت پیر و مرشد خود را
 خواب دیدند که میفرمایند در راه خدا چرا دیر میکنی بیا و امانت خود از من بگیر چون پیاسه این ندانگش سیه
 عرضم کردند نزد حضرت پیر و مرشد خود در عظیم کلمه رسید پس آنحضرت فرمودند که اکنون امانت خود را بگیر و در انظار
 سال سنده میباش که وعده من بآخذ رسیده است انظار سال سنده کن پس حضرت شاه الهدی قلندر کما
 ینبغی تربیت و تعلیم ایشان متوجه شدند و شب در و زلفیق اشغال داد کار و اسرار قلندریه و دیگر اشاعت
 عالی میفرمودند در سائل قصص و مرآة الخافین می خوانانیدند و دین ایشان آنحضرت که بکسب و ریاضت
 مشغول بودند بارها از غیب این ندای شنیدند که شاه با سلاطین قلندر از خود دست و حق پیوسته هفت ماه برین
 و تیره گذشت در ماه ششم خود حضرت پیر و مرشد ایشان فرمودند که در کام سلسله قصه بیعت واری عرض کردند در
 آنچه آنحضرت مناسب دانست فرمودند که فراخوش کردی حضرت عزت الاظم قدس سره فلا وقت در مراقبه
 و دیگری نوکرده بودند پس بدقت عصر در سلسله تادیر و عنویه بیعت کردند و اما ذات سلال سبوع دادند و
 منظوره کردند که الحال بجای گوش نشینی اختیار کنند وقت شام در دل ایشان در خطره گذشت بیکه
 آنکه عالم ظاهری باقی نیز حاصل کنم و دیگر آنکه برائے انتقامت مامور بالآباد و پس حضرت مرشد
 ایشان شرف بنظر ایشان شده فرمودند هرگاه علم خانه چندین محنت حاصل کردی تحصیل تمام
 آید نمود و آن دو حاجی صفت الله خیر آبادی رفته فریاد بید که بیده بسمت اله آباد رفته انتقامت بآید

غرض صبح آن حضرت شنید پس از آنجا خیر کباب پیش حاجی صفت الله خیر آبادی در سنه یک هزار و یکصد و هجده و هجده
 هجری آمدند تا پنج سال بعد دست ایشان ماند و جلدین آخرین بدایه و بقیه کتب در سه مانند شرح موافقت و تفاهیر
 و احادیث خواندند چون فراغ حاصل کردند حاجی موصوف پدید آمد و الاچرا داده است از تحصیل معاش کنیده بزرگ شما
 فکر می کنم در سر کار اندیشا استطاعت این امور را هم گفتند و او ده سن گوشه کشید یعنی است پس دستا و گفتند که توان مرشد
 من حضرت عبد الله سیاح است که هرگز گوشه کشی اختیار نکند اگر گوش بجنبید مگر با جنباید بعد از فراغ یکماه شده بود که میر
 محمد و ارث صاحب برادر کان ایشان بجایان بخیر آباد رسیدند و آنحضرت را بتفصیل و آرزوئی تمام بچانه
 بردند پس آنحضرت در موضع نگه دارنده استقامت کردند و بهایان شادی کردند و آنوقت عزرائیل بی و شش سال بود
 بعد از آن از راه اراضی عازم ریافت چو گذشتند در آنک عرصه داد و در پیش چنانچه باید و شاید دادند و نقاره و کلاه
 و کشف و کرامات و قدرت و افاضه و در آن پس که بقفا و دیگر وزه بود و رسید اری منصور روی و والد بزرگوار شاه
 محمد آه قلندری ماند و روزیست و تخم وقت عصر بنشین حضرت شاه الهیدی احمد قلندر بصورت ظاهری همانا خیمه
 مشهور بود و بهیاری موجود و فرمودند که بگریختن قلندران حاضر را پس ایشان پنجم سر شاه را کردند که از
 حضرت شاه فرخ قلندر تا حضرت شیخ عبد العزیز مکی همه بشکل نوری مانند آفتاب نصبت الهیها موجود اند و حضرت
 شاه الهیدی احمد قلندر بشکل روح مجسم بصورت اصلی خود موجود و همه قلندران اسم باسم می شناسانند چون ایشان
 همه را دیدند و شاخته باز حضرت شاه الهیدی احمد قلندر فرمودند که فرخ حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی از نظر
 ماسین مغرب و شمال آید و افواج حضرت ماسین علیهم السلام از طرف ماسین مغرب و جنوب می آید فی القدر آن
 افواج حضرت در رسیدند و ایشان مشاهده کردند و بقیه بسوی مشرق شدند و بالاراع ارشاد و تلقین کاریجا
 شد ند چون آنحضرت فدا شد کرده مراجعت فرمودند ایشان تسلیات و حکایات بجای آوردند دست شدند و قادیان
 در حالت مکر و جذب و جوش و خروش ماندند آنوقت منصور بی حضرت شاه الهیدی احمد قلندر رحمه الله دست
 میسر کردند و بهیاری است بهم اتر تلقین میکردند بطریق ارشاد و فنا فی الشیخ و فنا فی الله و فنا فی حق امرای و بزرگان

و هر جا که در اذکار و اتمکار و مراقبات و حرکات و سکات ادعیه و اسماء الهیه سهوی واقع میشد گاهی یک دو تا بار
محمدی تصدیی بالمال و بقصد اصلی فاتر گردیدند چون سال دیگر قصد چله کردند بشرط اولین کردند و
قبل از شروع چله در وسایل شش پس سوتی بچایان پیر و مرشد خود شدند حکم شد که چله کیش در دهنش خطه شیطانی
است آخر در دفع شد و چله نشستن چله پنج ماه اتفاق شد بشرط تمام و درین چله آنجا قرار غیر و مشایخ است قدسیه
و اندوختن صفات طاریه حاصل شد و نور نگین و حضور در پنج مرشد و تلقین داشت و مرشد در عالم بیداری
بجسم پتورس این بود چون قصد بیرون شدن از چله کردند از پیر و مرشد پرسیدند که حضور می مبارک تا که خواهند
فرمودند همیشه روز بروز زیاد خواهد بود و چنانچه در عالم ظاهر وقت رخصت ایشان بغیر آباد فرمودند که همراهی من
باشم تا نایب است الغرض همین طریق چله بسته بسیار کشیدند آخر حکم پیر و مرشد شد که حالا شمار احاجت چله نیست
خلوت و جلوت شایگان است و همیشه در چله ای پس موقوف کردند تا تمام عمر صدادند و الهام قلبی و حضوری
عالم ارواح در عالم بیداری میسر نمایند همچنین است در رساله نیشاپوریه که آنحضرت خود نوشته اند و در رساله
فصولی موجود است که آنحضرت فرمودند که قبل ازین انفق را از جناب مایین علیهما السلام لقیب اسرار الهیه حجت
شده بود و روزی در یاد خاص بودم که بعضی سخنهای وی می شنیدم خاطر منتص شد فوراً آنحضرت را مایین
در عالم بیداری تشریف آورده فرمودند که لقیب تو اسرار الهیه است ترا از رده دگر و دلال خاطر چای پس
بارطبیعت پتور شغل بحق شد و میفرمودند که این فقره از عالم ارواح در سوال و جواب ارشاد و تلقین اکثر اوقات
خطاب اسرار الهیه سمع میشد و با اسم شاه باسط علی قلندرنیز اکثر در عالم ارواح مخاطب شده ام و چون
حضور می حضرت شاه ابوعلی قلندر شد آنحضرت بخطاب بابا صاحب مشرف ساختند چنانچه والد مرشد
محمد ماه قلندر نیز بهین لقیب خطاب میکرد و در آنحضرت امیر سید علی قوام شاه عاشقان بلقب کلید عرفان نام
شده ام انتهی و مخفی میباد که آنحضرت را اجازت اسما و ادعیه فائز خود و بظواهر از پیر و مرشد گواه خود پیر
غودوده است و بیاطل از ارواح آن بزرگان که آن کم ثنوب یا ارشاد است اجازت یافته اند

و همیشه حضوری ارداح می بود هر چه خواستند از عالم ارداح می پرسیدند و عجب مقام و استعداد آنحضرت
 بود که کم کم که از اولیاء را چنین نسبت داده است تفصیل کن اینجا نوشتن بصلحت ندیدم لہذا نوشتم اگر خواهی
 در کتاب اصول المعنویہ بین بدانکہ بر حضرت ایشان حالت الوہیت غالب بود و صاحب جسد بہ
 اولیبت وجد و عشق و توحید بود و نہ کہ غمہ و سر و دوشی ننیدند و نہ کہ مرام کلام پاکردان برائے تیز کردن آتش
 عشق بجایہ با کوشش ست سہ کسانیکہ بزوان پرستی کنند بہ باواز دو لاسبستی کنند در جہت
 و اخشد اگر صحبت ایشان کہے تہ کہ حق میگرد و شود رش پیدا میشد و گفت از زبان مبارک جاری
 میشد و سخن دینا در مجلس ایشان کم کہے میگرد و ہر کہے را جرات نمیشد تا دیر بصحبت نشیند یا بی تکلف
 ہر چه خواہد بہ پرسد بہ ہیبت حق است این از خلق نیست بہ ہیبت این مرد صاحب و تقی نیست
 گویا در شان ایشان بود و اما با وضو متقبل قبلہ جلسہ فلندریہ می نشستند در وقت غلبہ حالت کائنات
 اہل دنیا را طلب کردہ چیز تہ کلم از دیگر دند تا نیزی حالت درو میشد و میفرمودند کہ تاریکی اہل دنیا
 در دل اثر میکند لہذا امروز دنیا داد را زیادہ پیش خوشتن رد امیداشتند عرض با عالم ارداح
 نہایت مناسبت میداشتند ہر گاہ کہ خواستند حضوری ارداح میشد در وقت حضور می ارداح
 حالت تمیز شد و وجد و شور رش پیدا میگشت و ہر وقت کہ حضرت برائے کاری متوجہ بر درجہ بزرگی
 میشدند فی الفور روح آن بزرگ حاضر میشد و تکلم میکرد و ہمیشہ از غیب صدا دند ادا الہام قلبی و
 حضور می عالم ارداح در بیداری دست میداد و بر تریخ والد بزرگوار دیر و مرشد ہمہ وقت
 موجود میماند و باقی ارداح در اندک لوجہ حاضر خصوصاً ارداح چنین پاک علیہم السلام و حضرت
 غوث الثقلین نہایت حضوری حاصل بود اینقدر کم کہے از اولیاء ابودہ باشد لہذا است
 کہ یکروز در تنہا شل طفلان کتابی در نبل گرفته نزد اوست و سہ میرفتہ در راہ زنی گفت کہ مرا فرزند
 نمینود از والد خود بر اے من بگو ایشان گفتند من ترا پسردادم و روان شدند پس آنچنان شد کہ

گفته بودند بعد مدتی باز از آن راه سبک شدند و دیدند که آن زن همراه زن دیگری آمده است
آن زن صورت ایشان را دیده گفت ای فلان فلان این طفل چه تاثیر دارد که بگفته و سه پسر شد
از زبان و سه برآمد که این طفل چه خواهد داد در نصیب من بود حضرت با شماع این کلمه برسم شده
گفتند اگر من نداده ام می گیرم و یا نه و آن شدند پس آن طفل هر دقشه کوتاه که حرف بفرمود و بچارگی از
ایشان نشنیده باشد و کسی نبود که از ایشان تصرف ندیده باشد با وجودیکه با اختیار خود تصرف نمی کردند
و در اخلاص میگوشتند و میفرمودند که هر روز از جانب الوهیت خدای آید که آنچه تو خواهی بکن و نفی میگوید
که آنچه تو خواهی بکن و غرض که امانت و کثرت ایشان تا کجا تو سیم دفتری باید که سیاه شود تا بدین سخن بهفت سیم
ذمی آنچه سینه بکند و یکصد و نود و هجری از اینجهان انتقال کردند و اصل حق شد که کیفیت وفات
آنحضرت عجیب و غریب است که کم کسی از اولیاء اتفاق شده باشد حالش مفصل در اصول المقصود نوشته ام
نعم نیست که در حیات خود گاه گاه میفرمودند که نفیر من است هرگاه که خواهد اینبار رود و اگر خواهد زدود
اگر رفتن ضرور است که است محمدی و مقنوی است و نیز قبل وفات بعضی کلمات چنین میفرمودند
که شعور اطلاع انتقال و من آنحضرت میشد لیکن کسی نمی فهمید و زیرا که انتقال الهامات آنحضرت
شد خود بدست پادشاه پائی قیام و در انبیا و متالی نشسته بودند و از وقوع این حادثه هیچ نفهموند
یکایک از خانه بیرون آمدند تیغ و آتش و سینه نظیر علی صاحب همراه آنحضرت شدند و فرمودند که
آب و کلوخ بیا ریت از حاجت بشری فراغت کرده شد و پس از حاجت بشری فارغ شده و من بخوده
چار پائی طلبیده و بدلیز خانه نشسته و فرزند گلان شاه محمود علی قلندر را که آنوقت نزدیکش والد
خود نشسته بودند طلب کردند چون حاضر شدند دست مبارک خود را در گردن ایشان انداخته
بجانب خویش کشیدند و بر چارپایه بجای خود نشاندند و بر مبارک خود را بر سینه ایشان
نهادند و بدین شد تا آخر معلوم شد که انتقال فرمودند گویند که چون در حجره مبارک هر دو قبر

کنده شد از خاک قبر بوسے کافری آمد صد ہار دم آنرا بوسیدند و بتینکہ حضرت شاہ خود علی قلند
نعلین مبارک را در گور فرو آوردند مکاتے مصفا و بزر آگین و خوشبو از بوسے کافری یافتند و چہرہ

مبارک را چون آفتاب درخشان دیدند سبحان الله اولیٰ علیہ السلام لا یقولون بل یقولون من
دارائی داد - دیگر تصریفات و کمالات کہ قبل مرگ و بعد وفات بطور آید چہ نویسیم اگر خواہی در کتاب اصول

بین تاریخ ہائے وفات ہم از قرآن و ہم از کلمات دیگر مولوی عبدالقادر گکھر لوری ہی گفتہ اند و مولوی
نجم الدین صاحب کن کاوری کہ عالم شیخ بود و فاسکنت انت و ذوجہ الجنتہ ابدی گفتہ اند دیگر

تا کجا نویسیم روزے حضرت والدہم را کہ خلیفہ اکبر حضرت بودند و چہ بلطوالہام معلوم شد کہ اگر کسی را
حاجت پیش آید برائے حصول برام منت حضرت شاہ باسط علی قلندر تیس سرہ نماید و توشہ

آن او اساز و حاجت روا گردد و چنانچہ تا اینوقت از آنوقت این منت جاری است و بجز
می آید ترکیب توشہ این است کہ پنج آثار مانده و سہ آثار شکر و سہ آثار رزق در دین توشہ مانده

رازد و بر آن فاتحہ حضرت شاہ باسط علی قلندر کر دکسانان را بخوراند اگر صاحب مقہدہ و ریاضت
بودن پختہ جنس باشد و اگر نہ بودن تمام کہ این ہم رواست -

بیان حال حضرت شاہ محمد باطلہ قلند و از بزرگواری حضرت شاہ باطلہ قلند

بدانکہ حضرت ایشان خلیفہ کامل شاہ باطلہ تیس سرہ بودند و بر سالی نیشاپور یہ است کہ حضرت قبلہ
ہواریہ ریاضت و مجاہدات و او کار شاقہ اشتغال میداشتند و بالیہ کالات پادرا ذکرہ فی حفظہ

و اگر کسی بپای آن می رسید میفرمودند پادرا ذکرہ در قبر بیست و یک نام علی و ریاضت بجا آوردہ
کہ بخاطر حج بر آن اعتماد کردہ پادرا ذکرہ و آنحضرت را چنان قریب الہی و صغیری محمدی نصرتی

حاصل بود کہ اگر شخصی بے ریاضت را خواستی بجناب محمدی و مرخصی مشرف ساسانی تا

دے حل مشکلات اذا نجاب نمودی و خود آنحضرت قدرت ایصال الی اللہ تعالیٰ امر او
 تاثیر کلمات و تجنیز ذوق و حال سلوک و مد پائمانند اولیای سابقین داشتند و آنچه از خوارین
 عادات آنحضرت که کلمه ناطق داشتند این فقیر رسالت فضا حقه لیسلا و بھادرا بحکم خود دید
 تا کجا ندیم بدانکه روش آنحضرت چنان بود که گاه گاه خلوت میرفتند و طعاس و پیر سے خوردنی و نوشنی
 با خود نمی بردند و در خلوت را بنده میکردند و در زن ہم نمیداشتند و بعد چهل روز یا زیادہ یکم ہر قدر کہ
 اتفاق میشد از خلوت بیرون می آمدند و محبت و کونانی و قوت در دشمنی مثل قبل در آمدن
 خلوت می بود بلکه زیادہ اذان و در مدت ماندن آنحضرت جسم آنحضرت مانند مردہ انشادہ می
 بود و روح آنحضرت بفرج میرفت لهذا آنحضرت قبل از خلوت بھنور مردمان علائقہ دو چار
 بار یا ہزار بلند میگفتند کہ من بخلوت در می آیم و آنجا نہ چیز سے خواہم خورد و نہ خواہم نوشید اگر کسی
 من را مردہ دانستہ و من خواہد کہ و گنگار خواہد و این را بتا کید تمام میفرمودند و نیز میفرمودند
 و نہیکہ خواہم مرد قبل اذان علائقہ یا شاید ان خواہم گفت و آنحضرت یکبار دیگر بطور مذکور
 در دہلیکہ مادر کلان من یعنی والدہ برادر من سید خلق محمد زندہ بودند و خلوت نشسته بودند
 و بعد چهل روز برآمدند و یکبار در حضور من تجنیز خلوت کردہ بودند نسبت و ہشت ناقہ
 گذشتہ و براسہ شادی کنھانی برادر من محمد وارث سہ روز یا چہماندہ بودند مردمان
 و زنان را اضطراب تمام پیدا شد بعضی مردم بخواہد در آمدند کہ آنحضرت شاید رحلت فرمودہ
 باشند کہ بہت دہشت فادہ گذشتہ است آخر اللہ صدی لے و نہ مردم شنیدہ از خلوت آمدن دادند کہ
 چہ نصہ و فغان است مردمان گفتند کہ در شادی و روز بانی مانده اند و حال شہا این است چگونه
 شادی خواہد شد فرمودند کہ در خلوت باز کنند چاکہ در خلوت اندہ و طوط بند بود و روزن لے
 در نیز از گل بند بود چون در کشا و نہ آنحضرت از خلوت برآمدہ غسل کردہ تا آخر بختن پاک و

قلندریان منوذه انچه خوراک متناوب بود و خورد و در این کاری بشهرالآباد پیاده پا را بسوخته الّا یاد که چنانکه
 راه بود همان روز رفتند و صبح آن از راه آباد بسوخته آمدند و از آنجسب بدنگد هرفتنند و در یکروز
 راه ده کرده قطع کردند و پیش چون صبح آن برات حضرت شده یازده کرده راه قطع کردند و
 متعجب شدند که پایاده سبت کرده راه بعد سبت هشت فاذ کردند و هیچ اندجرات معلوم نشد
 جائے تعجب است فرمودند که من بر مرکب جان کو اکرم یعنی روح من بر مرکب جان یعنی بدینکه
 صفت مرکب ارووار است پس تعجب مردمان دفع شد انهمی دید که از چو کرامات حضرت والد
 آتست که یکبار برف چنان باریده بود که دریا پر از برف شده و آبش از سیلان باز مانده همدر آن
 زمان آنحضرت در دریا به الّا با دخل کردند و از تاثیر برف تمام بدن بحس و حرکت شد فاصنی
 غلام رسول چو خوری قاصنی الّا یاد که بر مکان شان حضرت دارد و دوز حکما را طلبیدند آنها گفتند
 که دوا پذیر نیست مگر آنکه اگر سخنی گویانین منظور باشد هر چنانکه داده شود و بعدش سید زندگیت
 آنحضرت تقریر حکما شنیده و خود و طلبیدند و اشارت کردند که نه بسیارید آنحضرت دهر خود دند و زبان
 کشاده شدند فرمودند که یکبار سوره منزل خوانده بر آب دمیده مرا بدهند بخورد و بخشد آن آب صحت
 کلی میشود و دیگر اینک از هواست بر شکل جسم آنحضرت آس کرده مردمان گفتند که دقت ایشان
 باخبر سید فرمودند و فوات مرد سال بانی است و این آس خود بخود دفع خواهد شد همچنان شنید
 که بعد دو سال وفات کردند و آنچه وقت وفات عجایب کرامات دیده شد تفصیل آن اینجا ننویسم
 و عمر شریف ایشان یکصد و بیست و پنج سال شده بود۔

سیان مال حضرت شاه محمد ارث برادر کمالان حضرت شاه باسط علی قلند

بدانکه حضرت شاه باسط علی قلندرتس مره در سال تحفه پیشا پوریه نوشته اند که ما درم سید محمد ارث

روزی عمل سوره مزمل زوالده خود شاه محمد ماه قلندر در خواستند آنحضرت فرمودند که آنچه من بخت دریا
 علی آن پیدا کرده ام آن را بجای محنت در یا صفت بابا باسطا خواهم داد اما اگر شما میخواهید محنت دریا
 بگیرید پس پلایش را علی آن بطورے ارشاد کردند که در یکسال تمام شود و شرائط آن بسیار است و در وقت
 عمل پریشانی بسیار لاحق میشود ایشان همه قبول کردند و بجا آوردند و در روز دهم علی بانی مانده
 بود که ایشان در بیماری دیدند که حضرت امیرالمومنین علی مرتضی کرم الله وجهه و شیخ عبدالقادر
 جیلانی و حضرت قبله گاه پید محمد ماه قلندر حاضر اند و دیدست حضرت قطب ربانی خرد و عصا
 از میر محمد وارث رسیدند که چوینخواهید دنیا بخواهید یا فقر حقیقی ایشان گفتند که فقر حقیقی میخواهم
 پس حضرت قطب بانی فرمودند که این خرقه و عصا بگیرید در آنوقت حضرت شاه محمد ماه قلندر
 گفتند که یا قطب ربانی بابا محمد وارث از دنیا کپی شده است همه لباس بپوشید و لباس فقر است
 اما این خراب لباس ظاهری باید داشت پس حضرت قطب بانی فرمودند که بهتر است ایشان
 بر لباس ظاهر باشند اما فقر را و اسلم است پس ایشان از آنوقت حضور سے جناب بر قنوی بیار
 می بود و مشکلات خود را از آنجناب حل میکردند و بچشم محب فرموده حضرت شاه محمد ماه قلندر که
 نصیب شما نزد حضرت شاه پیر محمد ابن حضرت شاه فتح قلندر است پس نزد حضرت شاه پیر محمد قلندر
 زلفه تلقین امر داد کار و افعال یا قنود رتبه و وصول الی الله حاصل کردند و بیعت دیلای قلندر
 کردند و بخدمت پیر خود ده سال ماندند انتهی و نیز در آن کتاب حضرت شاه باسطا علی قلندر نوشته اند
 که بتاریخ نسبت دهم روز چهارشنبه سنه یک هزار و یکصد و هفتاد و هجری این فقیر را از جناب بر قنوی ملایم
 شد که میر محمد وارث پیر رتبه سلطان العارین یا زید بطامی است قدس سره انتهی مخفی میاد که
 ایشان و شهنشاه قلندر تا زلیست بجا می برادر خود حضرت شاه باسطا علی قلندر میگذاشتند و چنانچه
 آنحضرت بارها از زبان مبارک خود میفرمودند که هر دو برادران بسیار خدمت طے ما کرده اند

نقل است حضرت شاه باطل علی قلندر قدس سره روزی در حالت الوهیت بودند و ناله و شورش و وجد می نمودند سید محمد و ارث آنوقت حاضر بودند بطرف ایشان متوجه شده فرمودند که نخواهید هرگز ای گفتند فقر محمدی و مرتضوی بخوانیم آنحضرت فرمودند مبارک مبارک از آن روز یک روح غیبی در خواب و بیداری ایشان تلقین میکرد تا آنکه کار ایشان با انجام رسید بعد یکسال از روح نمودار نشد با وجودیکه ایشان از علم ظاهر عاری بودند اما در حقایق و معارف سخن می گفتند که بعینه در مقصود و غیره بوده باشد و بی تکلف معنی مقصود میگفتند و نجات ایشان عرّه ماه رمضان است و قبر ایشان در رگده در روز شنبه شاه قلندر است۔

بیان حال سید محمد و احوال شهبان شاه قلندر

بدانکه ایشان بچرو بودند و مادر داد ولی در ایامات نشانه نبوده اند چنانچه اکثر روزها طایفه سپید میداشتند و تغییر تمیز ارج و شصت بدن نمی آمد و از ایام طفولی ایشان خرق عادات بسیار بوقوع آمده است نقل است که در دایره میان حبیب الله که در اله آباد است شگفته بود نیز زمین که بر لے بر آوردن آن هر کس جمع شدند تا هم بر لے آمد پس شهبان شاه تنها آنرا بر آورد و به پنج کلو خنه ده را گفتند و گویند در ادل حالت وجد بسیار میداشتند چنانچه روزی آواز سرد شنیده بودید آمدند و از نکان و منزل بر زمین جفتند مجلس عرس بود و فریب و دهنرا کس بودند همه تهنه گرفتن ایشان کردند با حاط کس نیامدند و همچنان در وجد و بیقراری ماندند آخر الامر بموجب بانش مردمان حضرت شاه محمد ماه قلندر ایشان را مرتبه تکلیف بخشد که سالک مجذوب و مجذوب سالک شدند و در حقیقت نصیبه بیعت ایشان از والد بزرگوار خود شاه محمد ماه قلندر بود که دوسه بار آنحضرت در حیات خود بر اے بیعت ایشان گفته بودند لیکن بسبب سن طفولیت

اتفاق نشد آخر وقت وفات فرمودند که دست بابا با دست من است چون بعد وفات والد بزرگوار حضرت
شاه باطل علی قلندر برادر اوسط ایشان تصدیق ایشان کردند دست حضرت شاه محمد ماه بصورت دست
آنحضرت تخیلی شد تا بهیست کردند و به نیابت والد ایشان تربیت و تلقین کرده لباس فقر پوشانیدند و
ملقب بر شاهنشا که در پیش ایشان شب و روز بخدمت برادر میشتاد می ماندند و خادم تکیه بودند
بنهایت و سیح مزاج بودند چون خود قریب وفات رسیدند همه بهاب خود را پنهان کردند و چیزی بقی
نگذاشتند روز قبل از وفات حضور بر ارواح رسالت پناه و جناب علی نقی و شیخ عبدالقادر
جلالی و خواجین الدین شتی و شاه باطلی قلندر و شاه بدیع الدین دار و شاه محمد قلندر و شاه
ماه قلندر و شاه الهیه احمد قلندر قدس سرهم و جمیع قلندران دست داد و سه شبانه روز حضور می
این بزرگان ماند پس تیاریخ دویم و پنجم روز چهارشنبه وقت شب سه پاس گذشته وفات کردند و بروز
پنجمین تاریخ بیوم در موضع دنگله دیار خود که بنام غوث الاظم آراسته بودند فون شدند بدانکه در رساله
نیشاپوریه حضرت شاه باطل علی قلندر خود نوشته اند که تیاریخ هفتم و پنجم بعد از سیزده روز وفات
شاهنشا قلندر فقیر خواب بود که شاهنشا قلندر زکمال روشن دانه و توانا و پارسه چنانچه در ایام
حیات می بودند و گویی در بر میداشتند حاضر شدند و باشتیاق با فقیر معالقه کردند پس فی القوری
گشتم و بدل خطر گذشت که بسبب بر تنگی در انعام چیست یکایک باز شهنشا قلندر در بیداری
بحکم روحانی آمده نشستند و از زبان خود جواب خطره من دادند که لباس من حله نوری و کافوری
است اما اگر این لباس ظاهر نشود شامی شناخته لهند و رشک که دیده بودند آدم بعد سخا
چند گفتند انا بنجد یکے آنت که دنا کار و انا کار قلندریه منقول باید بود و دویم آنکه مقصود علی و
عطا علی را در تعلیم و تلقین از کار مفید بود بود بیوم آنکه جره خود را مرتب باید ساخت که جای
منبرک است و حجه من مکان آیند و روند است چهارم آنکه گداری و تاج من همراه

دلق در تحت و تصرف خود کردند تا طالبان را معلوم شود که چنانکه لباس آنحضرت پیر این است
 دلق نیز است بنج آنکه اگر قد من نزد والد شریف در بزرگوار کن میکردند بهتری بود لیکن این
 مکان و جوه من در دنگه از من خالی میشد ششم آنکه من یکم از مرچیل بردارم آنحضرت ربات
 پناه علیه السلام ام و همچنین دیگر سخنان از عجاب و غرائب گفته سبارالم نشر خوانده سینه
 فقیر رسید گفت که شاد کار خود مشغول شوند من در کار خود روم پس سبارالم بایات کرده از انفقیر
 غائب شد و عرض سبارالم نظر مرچیل برداری ایشان معلوم شد یکبار همین که خود گفتند بار دوم
 از دلیقه معصومه در عالم ادواح معلوم گردید و سیدم یار از شاه الهیدیة احمد قاندر در عالم ادواح
 همین خبر شنیده شد الفقه کلمات و کرامات ایشان که در حیات دین از وفات ایشان دیده شد
 بحریرائی گنج و تبارج بست و ششم روز چهارشنبه جمادی الثانی سیه که از دیکصد و هفتاد و هجری
 از جناب مرتضوی این فقیر را معاد شد که سید شاهنشاه مرتبه خواجه اویس قرنی داشتند انتقالی پس
 عبارت التحفه دهم درین کتاب آنحضرت بجایه دیگر نوشته اند که این فقیر در آخر شب و جنبه جمادی
 سنه مذکور در بیداری بر زنج شاهنشاه قلندر برنگ سرخ و سفید شکل و شکل جوانی پیر این رسید
 پوشیده و تاج سفید بر سر نهاده حاضر شد و بچشم مشاهده نمودم که ایشان مرچیل و زنجین پاک میکنند
 باین طریق که اول پیغمبر خداوند و زده پهلوت آنحضرت حضرت خاتون جنب و بعد ایشان اما من
 و بعد ایشان حضرت علی مرتضی اند و معنی مرچیل برداری فاصل دشنه شاه پیریه شد گفت معنی
 حاصل آنست که کدام ولی را قدرت نیست که بختن پاک را باین طور مرچیل کند اگر خواص فرزندان
 بعد از ان رخصت شدند من بجهه شکر بجا آوردم انهی عرض تصرفات و کرامات ایشان قبل از مرچ
 و بعد از مرچ یکسان بوده است چنانچه نقل است که در حیات ایشان شیخ تنگی بهرگاه اصحاب را
 دفع حاجت ضروری میرفتند ایشان همراه میشدند و راه خوف نکند بعد از وفات ایشان روز

شیخ مذکور برای رفع حاجت ضروری زنده نگهشتند که حیث میان شاهنشاه صاحب نیست حالاکرام
همای ده دگاری من خواهد کرد و آواز برآمد که ما همراه شما تم فاطم جمع دارند و هیچ اندیشه نکنند
همچنین است در فصول بعدیه.

بیان حال حضرت شاه عبدالرحمن جانباز قلند لاهی پوری

در ساله متناقب خلفا است که چون امام احمد علای الدین که بمکه رسید و نسبت به پنج سال رسید و وقت
وفات خود نظام الدین پسر خود را فرستاد و او گفت سلسله سهروردی پدران ما از تو منقطع خواهد شد
ولایت این ملک را به عبدالرحمان داده در آنوقت و سه چهار ده ساله بود و تصرف ولایت خود را
و انشاء بنظم انقدر کرد و در گذشت پس و سه پدران وفات پدربزرگوار خود بمکه رفت و پیش شیخ
عبدالله مصنف بدیع المیزان ماند شیخ عبدالله گفت شما احتیاج خواندن نیست بدرست
و افاده مشغول شوید و آنجا دوازده سال بسطی ناده مشغول شد بعد ازان سکندر بودی و او را
بمصاحبت خود برگزید بکنده و در صحبت او بود که یکا یکا و را چند بر رسید و بطن خود آمد بعد چند روز
بابر پادشاه هند و ستمان اتفاق شد بعد از آنجا چند بر رسید که بجزید میخورد و در لاهی پور آمد و بدرست و
افاده مشغول شد و آخر و حایت پدربزرگوارش فرمود که من فرزندم عبدالرحمن وقت و پس وفات یافت
و وقت آنست که سر دفتر جهان شوی بر دین و شیخ عبدالسلام در جویند پس آنجا رفت گویند شیخ عبدالسلام
پیش از رسیدن از پهل روز نگهشتند که طالب خدا بحر العلوم از خاندان بنوت و ولایت ترک و بجزید
نموده ای آید استقبال کرده و آرد و مخاطب بجا باز کرد و به خطای این است که چون و سه از لاهی پور
بجویند آمد و بکنار گوشتی رسید در آن زمان پل گوشتی بنود و شتی هم در آنوقت موجود و پس ایشان که
بر رفته سوار بودند از رفته بان گفته اند که رفته در ریاسته گوشتی بنید از و سه متخیرانده و تفه کرد

آنحضرت فرمودند که اگر پیر من برحق است همین طور عبور دریا کنم آخرش رفته رفته دریا انداخته چنانکه
رفته رفته رفته میرانند همچنان بدیدایم این دنیا را که دریا رسیده در عین پور بندست شیخ عبدالسلام
حاضر شد وی فرمود بیا عبد الرحمن جان باز که سن منظر تو از ویر بودم با عزانه و اکرام بمنزل خویش آورد
و در نعل تربیت جا داد و در پست روزگارش تمام کرد و اذن ارشاد داد و پیغمبر خود کرده رخصت وطن
و ایس آنحضرت بوسن خود آمده تسلیمین و ریاضات و نیابت مشغول شد.

بیان حال شیخ محمود قلندر لکنوی

و سے از اصحابی شاه عبدالرحمن جان باز قلندر بود و جامع علوم ظاهری و باطنی و عقلی و نقلی حضرت
قطب جهان، اور از و سے ادب بندست شیخ عبدالسلام فرستاد حضرت قلندر صاحب ایشان را خلعت
داده و ختیه پوشانیده مخاطب قلندر گردانید و پیش قطب جهان فرستاد گویند که دی سی سال چنان
ریاضت و مجاهد کرده که کم کم کرده باشد چنانچه ده از ده سال هیچ نخورد و دنیا شامیده شاه
انظام الدین امیهوی سالها در خدمت و سے بود و عمرش دراز شده بود و قبر و سے در لکنو در پنجالی
بان زیارت گاه غلامین است انتہی۔

بیان حال حضرت شاه محمد کاظم قلندر که المولف و خلیفه اکبر حضرت شاه بطل علی قلندر الہ آبادی بودند

حالات ایشان از طرف نیست تا وقت انتقال فصل در کتاب اصول المقصود و نوشته ام اینجا اسماء الہی آید
بدانکہ آنحضرت بمعید از لی و مادر زاد ملی بودند که از صغر سن الوار دلایت و آثار سعادت از ایشان پیدا
و پیدا بود۔

مصرعه - سلسله که نکوست از بهارش پدید است - زبانی شیخ محمد نواز صاحب سم ایشان را کر
 شنیده ام که قاضی محمد حافظ صاحب قاضی برگزیده کاکوری صاحب دین و ریاست و علم و فضیلت
 بودند و جد مادری آنحضرت در هنگام طفولیت دست ایشان دیده میگفتند که دست این طفل با
 دست نذوم شیخ عبدالکریم قدس سره میبازند یعنی چنانکه شیخ عبدالکریم در اولاد حضرت نذوم امیر
 نظام الدین شیخ بهیکه در پیشگاهان شهر و ممتاز بودند که دیگر از اینانست جنس همسر ایشان بنزد پنج
 این طفل در اولاد نذوم شیخ عبدالکریم خواهد شد که در شجرت و فضیلت و کمالات و ولایت بلی
 خود خواهد داشت و از شیخ محمد کاشف والد بزرگوار ایشان سموع است که میگفتند من شسته
 در کچوچه پدر کلاه حضرت سید اثر و بهر انگیز قدس سره رفته بودم هنگام عرس بود جمعی کثیر و انبوه
 عظیم آنجا بودند چنانکه نادم و دشوادم زایرین فرست در روضه رفتن نبود متوقف بودم بخیال اینکه
 طاهر افلاقت نزول رواج میشود پس بهما رفتم اندرون روضه خواهم رفت اتفاقاً آنجا درونی
 صاحب کشف و کمالی زوزندان حضرت شیخ علارالحق پیداوی که تمهید عرس دارد بودند
 برین خطره ام مشرف شده فرمودند شما براسه زیارت چراغ میروند ساعتی را که منتظر بودند اینک رسید
 پس فی الفور اندرون روضه رفته فاتحه خوانده و دو برون آمده پیش آن بزرگ نشستم آنوقت شصت
 از اهل وطن که همراه من بودند از ایشان عرض کرد که یا حضرت بهرم شوق خواندن نمیکند دعا
 و نایست کنند که درین باب مؤثر گردد آن بزرگه بخواهش هیچ متوجه نشدند بلکه گفتند من خقی
 فی لطن امه باز خود بخود بیستم متوجه شده گفتند که شما این دعا را بر سر خود دیا و کرده گیرند و فرمودند
 من بعد سعد فی لطن امه از بیخنی نهایت خوش شدم و آنرا بر خود دارم که کلام یاد کنایم نقطه
 دین از پدر بزرگوار حضرت ایشان سموع است که میگفتند روزی در عهد شیر خوارگی بر خود
 محمد کاظم من بجانم بودم و این طفل در کنار والدیه من بود که ایشان بجانم بخاری دیگر

مشغول شدند و از من گفتند که تا آندم شما نزدیک نیستید. باشد پس نشسته ماندم یکایک و از حق حق اذ
 و نهش برآمد و تفرغ شدم که اینوقت در اینجا چون داین طفل کس دیگری نیست این آواز از کجای آید مگر
 بفریاد و ناله که از دهان طفل برآمد و با شد چون که وقت گویائی آن نبود بازدم نمیشد تا روزی بخواب
 دیدم که شخصی میگردد که آندو که آواز حق می شنیدی از زبان این طفل بود پس دهمم که این طفل نیک
 شدنی است انتمی التزم چون بن بهشت سالگی رسیدند از درس قرآن فارغ شدند بنماز و وظائف
 مشغول شدند با وجودیکه با مقصای سن کودکی لهو و بازی نیز میکردند لیکن نماز قضا نمیشد و در عین
 بازی شاغل و وظیفه در دمی ماندند چنانچه خود میفرمودند که کبار در بازی بخلقت نماز جمعه ترک
 آند و زیارت عالم و مسافت شدم و گریان بخواب شدم و واقعه دیدم که مجلس حضرت رسالت پناه است
 و آنجا بیست و نه نفر از بوسه فقیر دیده فرمودند که طفل تو نماز خوانده گفتیم نه فرمودند بیا و همراه من
 بخوان پس من خواستم که در پس جماعت که آداب طفلان است ایستاده شوم حضرت علی مرتضی کرم الله
 وجهه برابر بخواب است کشیدند پس شریک جماعت شدم چون بیدار شدم فکر حق کردم که
 مشرف بجال رسالت پناه شدم نقطه در بیان این واقعه حضرت و الدم میفرمودند که استاد
 کردن حضرت علی مرتضی را برابر خود در جماعت جانب راست شعور آنست که من از اولاد علی مرتضی
 ام انتمی و نیز آنحضرت میفرمودند که من در عهد طفلی روزی جناب باری عز اسماء را بخواب دیدم
 که پیشانی است چنین و چنان و در آن بهشت جناب باری عز اسماء بر تختی مکلف بنموده فرماست پس
 مرا بخدمت خود طلبیده آواز من مرحمت فرموده چونکه میدانم که در بهشت بی مردن کس میرو و
 متعجب شده گفتم یا الله یا من مروه ام که اینجا رسیدم فرمودند که تو زنده پس نماز گرفتم و گفتم که بوالله
 خود خواهم داد تا بیدار شدم مرتضی میاد که این قسم رویت از جنس رویت میدی باشد که انصاف را
 بود در خواب یا مرا بخدمت چنانچه اکثری از مشایخ کبار حق تعالی را بخواب دیده اند از آن جمله قول لعل

ابراهیم اوهم است که ایت ربی مائت و عشرین مرة دامام اعلی سید محمد ترمذی گفت که من
 هزار بار بحق تعالی را بخواب دیدم هر کیفیت این واقعات در عالم صبا محض عاقلان
 نیک بنی و حسن استعدادی و سعادت مند می حضرت ایشان بود بد آنکه بعد از ویس قرآن و غیر
 شریع علم عربی کردند و لا قدر سے از مافظ عبدالعزیز صاحب بخاندند که از یگانگان ایشان
 و خلیف شاه محمد عاقل سبز پوش بودند بعد چندی بخجست مولوی حمید الدین صاحب که از اصحاب
 صورت و نیکو سر بودند و هم از یگانگان شریع کردند بر مکان مولوی صاحب طالب علمی مولوی
 عشق الدین نام متقی و پر هیزگار و صلاحیت شعار دار بودند ایشان بر جمال صورت و حسن سر
 ایشان نظر کرده خیلی مشتاق شدند و به لحاظ احسن استعدادی ایشان خود متوجه
 به تربیت و تعلیم شدند چنانکه از علم شریعت و طریقت کایبغنی آگاه کردند و کتاب کیمیا به استاد
 و سنہاج العابدین و زاد الاخرت و غیره من کلام حمیة الاسلام امام محمد غزالی خوانند پس از صحبت
 و تربیت ایشان مزاج دگرگون شد که طلب حق و معرفت و شوق سلوک پدید آمد هر چند در آن
 عمر ایشان کم بود اما طلب راه حق معرفت خدا زیاد تر بود و نهایت سلیم الطبع و ذہین بودند که با
 بی شوقی علم ظاهر از دیگر طلبی هم عصر خود که بسیار استعداد و محنت کش بودند بهرستی می بردند چنانچه
 مولوی حمید الدین که استاد علم ظاهر بودند غائبانه بزرگسای طبع و صفاتی ذہن ایشان می شنودند
 و می گفتند که این کودک لائق تربیت است اگر خواند و از موانع مفلح پذیرد چنان مینماید که
 تحصیل ہر آن خود گوئی بهرستی بر دوزخ در ایام طفولیت بدیگر علوم یکتا بودند و در علم موسیقی
 و خوش الحنی بے بدل ہر کفر ایشان می شنید میفرامیگردید دستور بود کہ ہر گاہ از او سواد می خواند
 بخاند آمدی اگر در درگ میگردانید سے آواز چنان خود مشغول بود کہ ہوش از ماسان می برد
 یکبار بر کنار دریای بزرگ بلاد بل زخم می کردند ناگاہ مار سے از زمین سر بر آورد و دهی شنید

چون از ترنم باز ماندن بار بجای خود رفت و نیز شمع میگفت که من روزی نزد یک دوست دعو
 قدرت افشرد بلکه اعی که بر مکان رانے مونس را سے بودند نشسته بودم که ایشان یکایک با شیخ
 فصلان نشرو غیره باران خود آنجا رسیدند باین صورت که آستین چیده و کمانی در دست گرفته
 بالاسی دروازه کلان را سے مذکور که اکثر نشست و برخاست ایشان بهماجمی بود بایستادن
 و سستی بهداشته سر دروازه گرفته عاشق و ابرار آگس ملایم کردند از بسکه ترنم بود و عشق و در
 بود و خود یکایک بے اختیار شدند چندانکه روح از قالب بقتصد عروج کرد و پا از زمین
 بلند شدن و اندام نغزیدن گرفت قریب بود که بهوش شده بر زمین افتند مردم حاضرین
 بگرفتند و گنگا فتنه باز با فتنه آیدند با وجودیکه موسم ملایم بود اما بهچنان تاثیر کرد که ابرار انگس
 متواری شدند و تقاطر طارگر دید و شیخ فیض بخش صاحب نقل میگردند که من بچشم خود دیدم که در
 در موسم بهچنان در شب ماه حضرت ایشان بر دروازه طلع شیخ جبار الله نشسته بودند باران
 خود شیخ هدایت علی انیکه بر آید که در نغمه چنین تاثیر باشد که اینوقت باران بار و ایشان بترنم
 نشان بگنجد آید ملایم شروع کردند پس یکایک بر نواد شد و تقاطر طارگر دید عجب وقت
 کیفیت بهار پیدا شد که کلمات روشن شب ماه و یکطرف تقاطر طار غرض بهنگام ترنم چنان
 دلوله در دو محبت جن در ایشان جوش میگردند که نمان گفت در همان ایام معمول بود و در روز
 بهیم با فراط ترنم میگردند باز و در روز ستار سکوت می نمودند و میگردیدند که حیف مرشد چنان
 بدست آید که ناهق نماید گویا این همه راگ درنگ نغمه و چنگ سالان عشق حقیقی بود چنانچه خود
 بار با سیکه شد که مراد و چیز نفیر کرد و یک شوق راگ درنگ دویم خوف مرگ بیدنگ بهرگاه می سرورم
 عشق از درونم جوش میزد و الفت حال طفولیت ایشان چه نویسم دفتر می باید که یاه شود و
 جوان شدند و والد ایشان در زمره سواران نوکر نایب متعینه بخشی ابوالبرکات خان از

ایشان بودند که نمایند آنوقت بخشی صاحب نام سرکار گودکپور بودند در آنجا هم بطلب حق میگردیدند
دستور ایشان بود که هر جا فقیری و بزرگی میدیدند میرفتند و ملاقات میکردند و شکر از وی میخواستند
که مرشدی کامل که هم رسد در خدمتش گذرانند و تعلیم گیرند آخر بمقتضای من طلب و بعد فوج
رو دے زبانی نصرت الله خالص صاحب تعریف حضرت شاه باسط علی قلندر را آبادی شنیدند
که چنین و چنان اندیش ایشان مشتاق شدند اما از کس ظاهر نکردند فرصت وقت می جستند
تا خود را بطور سبب آنجا رسانند آخر پنجمین شد که نفی از بخشی صاحب از همه دوستان خود پیاده
پا از گودکپور گرفته در موضع دگد که مکان حضرت شاه باسط علی قلندر بود ایشان و خیران رسیدند
اتفاقاً آنروز حضرت شاه باسط علی قلندر آنجا بودند در موضع که تبار بجان مریدی تشریف برده
بودند پس ایشان بهمانجا رفتند پس آنحضرت ایشان را دیده فرمودند بیایا دوران باخیز خیز
دزدیگان بے بصرد و با انواع اقامت و جهات و الطاف تداویش فرمودند و بر دزدیم در سلک
قادریه عالی مرید کردند و ذکر مجرد بولیم کردند و به بخت ایشان که بدین جلدی باین دولت
رسیدی تا نزد من که دستور آنحضرت بود که بزودی که را مرید میکردند آخر الامر انبیر و مرشد خود
مختص شده باز نزد بخشی صاحب آمدند که هر کاره و مردم بخشی صاحب نیز حیان جوان و تعجب
کنان آنجا رسید بود و بدید که یکتغین یافته بودند به ان شتول شدند و فائده بل ازان
برداشتند چنانچه خود ایشان میفرمودند که من ذکر مجرد و بربها و دم رسانیده بودم و هرگاه
هفتاد بار میکرده در آن ایام عالم چنان شده بود که اگر وقت شب روضای بر و فرو بسته
می خفتم و بزمی سطح خانه می بودم ساره مانے آسمان را بجا بچشم ظاهر میدیدم در آن فرصت بهمانجا
از شاه منظر حسین نامی بزرگی از یاران مولوی غلام حسین نقشبندی اتفاق صحبت افتاد و ایشان
بسیار هر بانی میکردند تعریف او شان زبانی حضرت ایشان بسیار شنیده ام که میفرمودند که

شاه مظفر حسین درویش بالکالی و صاحب ناشیرو قومی الحال بودند بطاهر بصورت لاسمت بودند
 مگر بیاطن صاحب کشت و کرامات نسبت جذب و بخودی داشتند از بسک صفت جلای برای ایشان
 غالب بود پس خورده خور را یکسینه انداختند چنانچه شش خورده و بر دو شش خورده دوسه روز بخورد
 بیبوش ماند و روزه حضرت ایشان از گناهی برادر لقمه از دست ایشان گرفته بخورد پس شاه
 موصوف ازین حرکت ناخوش شده بجای دیگر رفتند و ترک ملاقات ایشان کردند پس حضرت
 ایشان ازین حرکت خود پشیمان شده بکجک نشاند و از زاد گریستند آخر ایشان مشرف بدیال شده
 خورده و بکجک بر سر ایشان رسیدند و تسبیح نمودند و گفتند که شاه بجا کردید که بزور لقمه از دستم گرفتند خورید
 مگر غیر گذشت که من بجای شاه بر خود گریتم باز گاهی چنین حرکت نباید کرد چون حضرت این
 معذرت کردند عفو نمودند و باز بدستور آمد و شد بر مکان ایشان کردند و حضرت و الدم میگفتند
 که من روزه از ایشان درخواست توجه کردم پس متوجه شدند لیکن بر من اثری نکرد و گفتند من
 لاچارم که بدین پیششماران است که ایشان صغیر است محل این احوال از ایشان نخواهد شد
 غیر چند سیه صبر نمایند فقط در روزه ایشان از بکشت صاحب گفتند اگر شما همراه من بکوهستان بجزم
 ملک گیری روید آنجا محل و دخل شما خوبی گناییده و هم بخشی صاحب اقبالین امر نکرد پس شاه موصوف
 از والدیم گفتند که این اقتدار و حکومت بخشی صاحب در نیلک از چند سیه پیش نیست مگر سیه زوال
 می پذیرد و اگر بیزان سلطان میزند چه کنم مرا حکم خرابی انگیزان نیست که این ملک از غیب بواله ایشان شود
 است آخر در عرصه قریب همچنان شد که میگفتند بیانش مفصل در اصول المقصود نوشته ام چون بخوانی
 از دست انگیزان شکست خوردند حضرت و الدم را عیرت عظیم و دشمنی سخت پیدا شد که جهان
 و کار جهان بکلیه بیخ در پیچ است بهمانوقت انشوده خاطر شده اسباب احباب خود را گذاشته
 بے اطلاع مردم آنجا از آنجا غایب شدند و تنها رنج بهر سینه پیر و مرشد خود کردند تا کسی ندانست

که چه شدند و کجا رفتند اگر حافظ معز الله صاحب که هدم و هم از ایشان بودند و از پیشتر از ایشان شنیده
 بودند که سن انتظار دیدن یک جنگ دیگر دارم باز هرگز اینجا نخواهم ماند و بجنود مرشد خود و خادم رنت از محبت
 ایشان در پس ایشان تعقب کنان رفتند تا در راه ملاقی شدند و با هم شده نزد حضرت پیر و مرشد رفتند
 مردم وطن که همراه بخشی صاحب بودند ایشان را آنجا بنیاده و دانستند که در جنگ کشته شدند چنانچه یکی از
 اهل وطن چون بکا کوری رنت هرگاه والدۀ ایشان پیشش حال و دریاقت خیریت پسر خود کرد و دیوانه
 دست گفت که قتل شد نه حال آنکه این خبر غلط بود در آنوقت آنچه بر والدۀ گذشت چه گویم چه نویسم که از
 زار میگریستند بعد دو چهار روز خطا حافظ معز الله صاحب از دگر گشته بنام والدۀ ایشان بکا کوری مثل
 اینمندی که من همراه محمد کاظم بجنود حضرت پیر و مرشد رسیدیم شما هیچ اندیشه نگرفتند اکنون ایشان را بجای
 دیگر رفتن نخواهم داد مگر قصداً ایشان بوطن رفتن نیست لهذا مناسب است که بجنود پیر و مرشد شما انظر
 خود عرضی ارسال داشته ایشان را بوطن طلبند و چون بدست قاصد خط نزد والدۀ صاحب رسیده
 جان بقالب آمد ولی خاطر دست داد پس والدۀ صاحب خط در جواب خط حافظ معز الله صاحب نویسانند
 باین تعقیب که بهر نوعیکه شود فرزندم را بوطن همراه خود آورند و بجنود حضرت پیر و مرشد عرضی ارسال کردند
 و بر بانی قاصد هم التماس کردند که احمد الله فرزندم در سلک مریدان آنحضرت منسلک شود و به سعادت
 دی اکنون از حضرت همین التجا دارم و امید دارم که دی را رخصت وطن فرمایند و ارشاد نمایند
 که بوطن رفته شادی کتختانی خود کن و خانه والدین خود آباد نما چون عرضی خط گذشت آنحضرت
 ایشان را طلب داشته فرمودند که خود اینجا بماند و شادی کتختانی بموجب ابوالدین خود نما که فرمان بپادشاه
 والدین واجب است آنوقت ایشان از حضرت پیر و مرشد عرض کردند که ارشاد دی که دل منظور نیست
 فرمودند چه گفتند بعد شادی این ذوق و شوق من بایست نخواهد ماند آنحضرت فرمودند اگر بچنین ذوق
 و شوق است که از شادی کردن میروی پس چه ذوق است و چه شوقی بود و قدر کن لاچار شده -

از حضرت مرشد مختص شده بوطن آمدند آخر بعد چندی بحکم مرشد و اطاعت والدین شادی کردند من بعد
چند سیه دیگر در ملک بواران روزگار کردند آخر الامر ترک روزگار کرده بخانه استقامت کردند و با ذکار
و اشغال و اعمال و مراقبه و مشاهدۀ انجمن از مرشد خود تعلیم یافته بودند بر آن مشغول شدند که هر سال
بخدمت مرشد خود در فتنه چهار پنج ماه در دنگله قیام میکردند و باز بخانه آمده بکار خود مشغول میشدند و من
تا هفتیکه در حضور مرشد خود میمانند خوب بشق از کار قلندریه میکردند که از کار قلندریه خیلی شکل است و سخت
و دشوار تا وقتیکه طالبان صحبت مرشد مدتی تعلیم نپذیرد و هر گاه چهل و دست نیاید چه جای دستی آوردن
در فصول مسعودیه است که ده سال همین آمد و شد میماند بعد از آن از حضور مرشد لباس فقر پوشیده و غلام
سلاسل سبیه یافته مادر با قاضی و طن شد چون بخانه آمدند اول ذکیران و غلامان عذر
تقصیرات کردند و ناگفته خود گفته عفو کنایند بعد با کمال زیاران و برادران انقطاع کرده خلوت
گزیدند و مراقبه و ذکر و فقر و زنا عت پیش گرفتند و بریاضات و مجاهدات کمر بستند بعد من
عصه از لصاب و ذکوة جمیع اسرار خاندان خود بشرائط تمام فراغت گزیدند لیکن تا وقتیکه عکیده و خانقا
بنای شده بود و در مسجد شیخ عبد الرقیب که نزدیک محل سرابودی ماندند و بهما بجا یاران و طالبان
خود را تربیت و تعلیم میکردند و بشب بخانه خود میمانند آنجا هم قریب خانه مکانی ساخته بی بی حیرت
که در قرابت عمه ایشان بودند نشست و برخاست میماند و تورات که مریدان بودند آنجا آمده تربیت
و تعلیم میکردند اگر چه آسمان میکردند بی بی موهوبه خود خدمت میکردند هر گاه چله اسرار آنجا میکردند شیخ محمد
تقی صاحب کبرادر خال زاد مادر ایشان بودند حادثه ایشان میکردند که آب از دریای آوردند
و طعام از دست خود میپختند و تیرین و تیره گذشت و نیز مدتی نشست و برخاست در مدینه
شاه صبغت الله صاحب ماند بهما بنامریان جمع میشدند و تربیت و تعلیم می یافتند که تصوف
هم آنجا میماند هر گاه چله آسمان میکردند بهما بنامریان و در میگذشت آنجا شاه صبغت الله صاحب

که برادرزاده و جانشین شاه شکر الله قلندر بود و خدمت چله میکرد که آب از دریا بر سر خود می آورد
و کما یمنی خدمت ایشان میکردند و حضرت ایشان را شاه صیغته الله بسیار دوستی و محبت بود
چنانچه هر که را از غیب میکردند که بیعت از شاه صیغته الله بیاید که در چنانچه برادر خود را مرید
او شان کنایند و هم والده ابن فقیر را و حالین فقیر او را و بر بنی اعلام خود را مرید او شان کنایند
تا شصت شاه صاحب غیب پیدا شد چنانچه خود شاه صاحب میگفتند غایبانه که شصت سن از با عیشت شاه
محمد کالم انجامید اند و حضرت شاه با مطاعلی قلندر با متاع کشتی شاه صاحب که با حضرت والدیم بود و خود
او شان در حله میفرمودند که سلطنت شاه صیغته الله بسیار بی نفس اند که چنین دوستی و خدمتگذارانی
شما می کنند الله حضرت والدیم بعد و در ایام حسب صلاحت و وقت در باغ جدی که محل سقا بر بزرگان
بود مکانی علیحه که دور از آبادی بود ساغند و سکوشت اجبا اختیار کردند در آن مکان از صبح تا
نهار عصری مانند باز بخانه می آمدند در آن مکان بسبب دوری از آبادی و خوف مار و کژدم
و غیره گندگان و الدین ایشان را دادار اندن بنای نمیدادند آن مکان بسبب حامی و میر سستی منهم
شد پس روزی مردی شبلی و اطراف گذشت از فقیریکه در آن باغ براسه نگهبانی میبایند پرسید
که این مکان چرا دیران افتاده است از آنکه بعضی گویند که این را دیران ندارند زمین آنرا از خود
آبادی نیم بس حضرت ایشان از شیخ محمد با صاحب علم خود گفتند که اینجا کوخری تیار کرده دهست پس
او شان بقدر گذران یک شخص همانجا تیار کرده و او را با آنجا چون در شب آن مکان خالی میبایند روز سه در سه کوخ
آنرا بر د و سقید ساخت باز طبیعت حضرت نفیض و از غم و سوخ گفتند که اکنون این مکان خالی میباشد که طی این مکان
کنند گیرند و الا با نوزده خواهد بر چه حاصل پس شیخ صاحب بجهان کردند که ایشان بخوانستند خود و دو یلی میبایند
و در یاد حق و تربیت و تعلیم طالبان بسر میکردند و فیکه در و مگه و بجنور شد و خود رفتند عرض کردند که حضرت
سلامت مکانی تقصیر ساخته بودم آن هم نماند دوران گردید پس بر زبان مبارک گذشت که در آن

گویا باد شده است و خواهد شد و حضرت زاده کشید که هزار چنگیت راس دیوان نواب حضرت الدوله باد
 که خادم و معتقد حضرت شاه باسط علی قلندر بود و رجوع بسوی حضرت ایشان کرد و ایشان را بپیر بیک
 خود دانسته شناسان ملاقات ایشان شد و هم حضرت پیر و مرشد از دوسه فرموده بودند که من از خودم
 میان شاه محمد کاظم در گفته اند و یک نذر خدمت شان حاضر باش و متوجه دعا بدارند او ایشان بشناس
 و سه کی روز بخد مت ایشان حاضر شد و دید که مکانی ندارند و من که دیکه خواهم براس حضرت شاهان
 تیار کرده و هم هر جا که ارشاد شود پس در باغ مقابله می خود که لایق از نالاب است بالاس و هم پیر
 یک چرخ رنگ و تاریک فرمایش کردند که هزار یک دالان پنجه مع چار دیواری پنجه و یک چرخ چنانچه
 میخواستند تیار کنند و داد آنوقت سکونت آنجا فرستاد شب و روز مع چند خادمان و چلیم بجا میبردند
 چون کثرت خادمین و مسافران سبب جابه خادس بهار بهر بیار شد و دانستند که مکانی بالاسه این
 دالان ساخته خود بهما بنایا شد و مردم دیگر در دالان ایام گرانی بود شیخ طفیل علی بالا خان تیار کردند
 و اندیس تا آخر سکونت حضرت بهما بنایا بهنگام تیار آن مکان فقیر که خدوسا بود و دید که پیغمبر علیه السلام
 مثل مزدوران لاکر بهر بناده بالا خان می برنده مزد و رسته گفت که این پیغمبر علیه السلام اندک
 بر سر که میدارند تالیات بجا آید و اسب بجا آورد و چون این واقعه از حضرت صاحب بیان کرد
 بسیار خوش شدند و فرمودند که این بشارتی است عظیم یقین است که این مکان پایدار و متبرک
 باشد از آنوقت تا آیندم آن بالا خان قائم است و نیز بهما بنایا گنبد از غرض این مکان که تا حال
 موجود است ساخته بهار بهر است از آنوقت تا آخر عمر بهما بنایا سکونت و قرارگاه شد در ابتدا آخر
 باد و سه خادم شب و روز بهما بنایا می بودند و بتوکل میگذاشتند و در امید مردم اقربا و اهل وطن
 سبب بهما شای ایشان را حقیر می پنداشتند چون بهار بهر معتقد شد و دیهی مناف کتایند و ادراک بر
 حضرت آیند و در دالان عیال شد پس رنگ دیگر شد که هر یک را اعتقاد و رجوع پیدا شد و بسوی

وطن مرید شدن اختیار کردند حال آنکه اهل وطن و اقربا کم متعقد کسی میشوند بلکه ایضا اندام میرسانند کم
 در پیش در وطن خود مانده چنین صاحب ارشاد و تلقین شده باشد و همیشه همین است که آنحضرت را
 که پیر ایشان امر بقیام وطن کردند بوجوب امر غیبی بود گو یا صاحب ولایت آنجا کردند که خود از بنا
 آنحضرت شنیدم که چون مرا پیر و مرشد لباس فقر عطا کردند عرض کردم که یا حضرت تحمل بار این خرمه از
 من نتواند شنبه بپوش فرمودند که برداشتن از تو بخواهد آشتن از نادانیز فرموده بودند که غلبه بر آریا ندر
 روم دسام از شرق تا غرب نام و شهرت خواهد یافت عرض هر چه از زبان پیر و مرشد برآمد بنظر آید
 اگر چه آنحضرت بقبول دگمائی یک کوفتیدند هرگز اهل طاعت شجاعت خود نمیکردند حتی که در ابتدا توقف
 در بیعت گرفتن هم بود چون این خبر بحضرت مرشد رسید فرمودند چرا توقف در بیعت گرفتن میکنی
 هر که طالب تو شود بجهت تکلف و دشمنی بگیر و راه خدا اینها نیز حضرت ایشان اندر شد خود وقت
 یا متن خرد منافقت و پوشیدن و عرض کرده بودند که اگر حکم شود بکوستان رفته مشغول شوم
 فرمودند بحدب شکستجویای این هرگز نخواهد شد از تو ارشاد تلقین خواهد شد باز عرض کردند
 غیر حضور حاضر باشم فرمودند این هم نتواند شد که دو آنساب کجایماند و دو بادشاه در تالیفه
 نمیکنند تو بطن خود بر دو آنجا استقامت کن و مردم را ارشاد و تلقین و هدایت ناکاز غیب برآ
 تو همین حکم است باز عرض کردند که بطن بعضی مردم مخالفان من هستند فرمودند بگو کدام کسانند
 آنها را از آنجا بیرون نایم در اینوقت آنحضرت متامل شدند و ترسیدند که مباد چه اثری وقت از آن
 مبارک گذرد پس بهانه کردند و گفتند بیچک نیست در جوابش فرمودند چرا بیچک نیست مخالفت بوده باشد
 علی و بنی را از آنجا مخالفت شدند که بسبب آن نوبت مباحثات از آنکه بهمدینه رسید القمه را جواب
 شده اقبال بود و باش وطن کردند در تنگی معاش گذاریدند و یوکل اوقات بسر میکردند
 و طالعان را تربیت و تعلیم میکردند و اوقات خود را در ذکر و فکر و عبادت و شراط و طاعت

میباشند رفته رفته ذیبت بشهرت و ثبوت آنقدر رسید که شهره جواری و یار شد بزرگوار و در ایامیکه
 نفیر شده بوطن نشستم از تنگی معاش بنظر انبای جنس نهایت حقیر بودم و عیال هم از محتاجی
 تنگ میشد لیکن گاهی از پیر و مرشد خود استعاضه فراغت و اظهار تنگی میکردم و در خود پیر و مرشد
 گاهی از این حال می پرسیدند یکبار بر اورم عرضی از طرف والدہ بخندست پیر و مرشد نوشته حواله
 رساند بان بر من که همراه من یکبار رفته بود که در دوسه به نظر گذرانید پس حضرت مرشد
 از من گفت شش پیر و مرشد عرض کردم فرمودند تو متوجه شو بنسب تارین باب چه ظاهر میشود
 عرض کردم که یکبار متوجه شده بودم که از غیب ندایم آمد که تو خود فکر اهل و عیال خود کن بمن بگذار
 که من مشارع پس حضرت فرمودند که من خود فهمیده جوایش تمام داد پس غیب متوجه شده در یافتند
 حکم شد ظاهر را بر تعجب است که است و باطن با حقیقت پیر است غریب کند و روزه میشد و بلا کند
 بلا منت احدی و در آن وقت شان الوهیت بود این مصرعه بزبان میرانند
 مصرعه - بلا والله علی تخت علی پس غریب ایام بعثت به خواش حضرت ایشان هت باشد
 که چهار اوجیکت را سه دیوان اصف الدوله بها در محقق ایشان شد و آن پیر بهای حضرت
 ایشان بود بعنایت حضرت شاه باسط علی قلندر ز دس سره باین دولت در تیر رسید بود
 حضرت ایشان نیز از طرف مرشد خود ماور بانداد و توجه بحال چهار اجمعی شد ازین جهت چهار
 مذکور خانهاست بنار کشانده بود و وی در جاگیر ایشان از حضور لواب کشانده بود پس در
 اجتماع طالبان هم بسیار شد و آمد و شد شفازش طلبان چهار اجمعی بکثرت اتفاق افتاد و شفا و
 شهرت و کثرت چاه علما و دانش را فراغت ظاهری لازم است که در تنگی معاش از اودنا و آنچه
 وادنا که چه شود سه پراکنده روزی پراکنده دل نقل است که حضرت شاه الهدیہ احمد
 قلندر ظاهر بودی که از پیران بعیر حضرت ایشان بودند معمول بود که هر طایفه که بحضورشان برآید

استفاده می آمد حسب حال و سبب چیزی و وظیفه آن مقرر میکردند تا فایده البال و تنفیذ از عیال
 شده تربیت گیرد و مشغول بحق گردد و چنانچه دو صدر و پیر سالان حضرت شاه باسطا علی قلندر را نیز
 مقرر فرموده بودند و میداد یعنی است آنچه صاحب مرصدا العباد در شرائط شریفه نوشته اند که شیخ
 را باید که بجا محتاج مرید قیام نماید از ناکول و بلبوس ثامین و افرغنت باشد در کار وین اتمی و در هر مقام
 حضرت والدیم حاشیه نوشته بودند و آن نسبت که شیخ را باید که صاحب مال هم باشد از فضل حق تعالی بے
 تلاش والا شیخ مفلس چه آید و چگونه مرید نافع گردد اندازن محتاج و نوزادین فقیر شیخ اگر غنی باشد
 در ظاهر و باطن بهتر است از شیخ مفلس صورت و اندام محمد کاظم عفی الله عنهما غایت مافی الباب
 آنکه صاحب ارشاد و تعلیم را فراغت ظاهری و جز در است که بخت پیری مفلس کم دیده و شنیده
 شد هر که حق تعالی بخت می بخشد و هدایت خلق از وی میجوید فراغتش میدهد پس حضرت ایشان را
 اگر چه از بخت و جاه و ریشخون بکار بود اما مشیت الهی حکما و خیرش ایشان بود و آخر همان شد که مرشد
 ایشان میفرمودند از وی غول و گنای ایشان بکنار انداخته ایشان خود بخود پرده از رخ
 برداشت **بسم الله الرحمن الرحیم** نیشاء و الله ذو الفضل العظیم باید دانست که حضرت ایشان
 مقام قطب الارشاد میسید شدند و ظهور قطب الارشاد محض بر سر همین بار شد تا روح اسلام از ذات او
 بکمال رسد چنانچه مبدء الف ثانی در تولهین قطب الارشاد نوشته اند که عبادش بعضی این است بدانکه
 قطب الارشاد که جامع کمالات فریست شد بسیار عزیز الوجود است و بعد از قرون بسیار بوجوه می آید
 و عالم ظلمانی از نور ظهور او نورانی میگردد و نور هدایت و ارشاد او شامل تمام عالم است از عرش تا
 فرش هر کس را که رشد و ایمان و معرفت دهد اہمیت حاصل میشود و از راه آدمی آید بے توسط اندکی پس
 باین دولت نرسد نور هدایت او مثل دریای تمام عالم را فرا گرفته است و آن دریا گویا سنجیدست
 که حرکت ندارد دشمنی که متوجه آن بزرگ است و با او اخلاص دارد و یا آن بزرگ عجز متوجه حال و دست نیست

توجیه روزنه در طلب کشف و بشود بقدر توجیه و تسلط از آن دریا سیر پیدا شود و یا که بزرگ الهی مشغول است و با کفر و زنا
 متوجسیت نه از انکار بلکه میباید آنجا هم فایده حاصل میشود لیکن در صورت اول بیشتر و اگر شخصی منکر آن بزرگ
 است و با آن بزرگ از و نیز از است هر چند بزرگ مشغول میباشند از هدایت محروم است همان انکار او سزاوار
 است بآنکه آن بزرگ متوجه عدم فایده نشود و قصد ضرر او نماید و جماعتی که افلاک محبت پان بزرگ
 دارند هر چند از توجیه مذکور و ذکر الهی غافل باشند در هدایت در شد میرسد قطب ابدان اسطه بقای دج و عالم
 است تخلیق و تزین و دفع بلیات و امراض و حصول عافیت از فیض و است هدایت و ارشاد و ایمان و
 توفیق جنات بر فیض قطب الارشاد است قطب ابدال همه وقت در کار است اگر کسی که رود بجای او دیگر
 آیت قطب الارشاد لازم نیست که همه وقت بود و متعنه باشد که عالم از ایمان و هدایت باطلی بود و فردا کل از
 اقطاب ارشاد و بر قدم قائم الاسلام است علیه السلام و کمال و مطابق کمال و می است علیه السلام فرق در هر دو کمال
 با صالت و تبعیت است و غیر حضرت رسالت پناه در وقت خود قطب الارشاد بود و قطب الارشاد آنوقت
 هم اکیس قرنی بود یعنی الله عنه انتهی پس علوی منزلت و کمال و لایت ایشان دریافت باید کرد و خلافت
 کبری و خود ارشد ایشان باین لفظ که هیچ دلی را پیش ازین مرتبه و رتبه نیست و دیگر نشانه ارشد ایشان و دیگر
 اهل مکاشفه همه میگویند این حال است چنانچه یاد دارم که در ایام ضابطه معاش که نواب سعادت علیخان کرده بودند
 حضرت ایشان در کتوبر مکان را چوبه لاسرانی داد و بودند که میان شاه فقیر احمد صاحب پیرزاده و صاحب کجایه
 شاه عبدالحق بر دولوی براس ملاقات حضرت ایشان آمدند و گفتند که امشب واقعه دیده ام که حضرت مثل شمشیر
 درخت اند و همه عالم همچو شمشیر با شما مربوط است چنانچه کسی شجره انساب از کسپل زین واقعه چنان میدانم
 که معانی هر کسان و آیه سعادتی ایشان است اگر شما متوجه شوند که همه مردم گذشت شود و در جوبش هر چه منافقت
 دانستند آنحضرت فرمودند چون ایشان رخصت شده بمکان رفتند آنحضرت متوجه بطرف این فقیه شدند
 فرمودند که این واقعه ایشان است و همه اسامی عظیم دارند و منتهی است بر آن مقام که حضرت مرشد ام و فرموده اند یعنی تمام

قطب الارشاد و خاصه ان مقام است که هیچ هم اولیای آنوقت مرتبط بر حق تعالی از سن باشد انتمی و بشا
 حضرت شاه باسط علی قلندر زبانی دیگر معتبران دگبے از زبان مبارک ایشان هم شنیده ام که حضرت خود
 بسیار احتیاس میکردند که از خاصان خود اگر گاهی این فقیر را یکے دیگر از یاران مقبول آنحضرت بپیش برد که استفسار
 حال و لیای اهل خدمت میکرد و جوابان میفرمودند که ما را در باب اهل خدمات سخن نیست ما از جانب میرشد
 خود بیشتر قطب الارشاد شده ام امید دارم که همه اولیای آنوقت را تعین از روح من خواهد بود و من بحسب احتیاج
 از اولیای وقت خود مطلع میشوم انتمی و نیز آنحضرت میفرمودند که یکبار بحضور پیر میرشد رفتم بودم که مراد دیده فرمودند
 بیامر جا از چند روز در نظر تو بودم که اگر غیب در حق تو بیشتر و ملهم بجز قطب الارشاد شده ام و خلعتش داشته ام
 پس فوراً لباس پلوس خاص خود را بمن پوشانیدند و فرمودند که مبارک قطب الارشاد دو گانه شکرانه بخوان
 پس ادب بجا آوردم و دو گانه شکرانه ادا کردم بوقت رخصت بشا رهنائے دیگر دادند انتمی و نیز میفرمودند که
 روزی در بر وے حضرت پیر و میرشد نشسته بودم ناگاه بر آنجناب حالت جذب و شان الوهیت غالب شد
 در جوش و خروش شده فرمودند عبادت یا الله بخوان هر چه خواهی فقیر عرض کرد که حضرت مقام عبودیت میخواهم
 و دیگر آنچه پس نعره زدند و فرمودند مبارک مبارک عیدیه در یو لانتی بدانکه عبودیت مقاصد است
 بزرگ معنی آن و دام آگاه ہے است بختی چنانچه در شجاعت است که خواجہ عیدیه الشراج فرمودند عبادت عبارت از آن
 است که با ادراک نماید و از لوازمی اجتناب کند و عبودیت عبارت از دوام توجه اقبال است بجناب حق بجا و تعالی
 و در بعضی کتب فرق میان عبادت و عبودیت آنست که عبادت ادا وے و طاعت بندگی است بجناب حق و عبودیت حضور و اگر کسی
 بر وجهی بعبودیت و خلقت انانی قیادت و طاعت نمید آگاه ہے است بجناب حق در همه احوال بعبودیت تصرع و خضر انتمی
 و نیز آنحضرت میفرمودند که یکبار وقت رخصت این فقیر و با او صاحب معینی شاه محمود علی قلندر یکبار بحضور
 پیر و میرشد نشسته بودم که متوجه حال سن شده فرمودند ترا علم اولین و آخرین مکشوف خواهد شد و هیچ ولی زمان
 بر تو پوشیده نخواهد ماند و بقدر مراتب هر یک که در پادشاهی خواهی کرد و ترا حق تعالی قدرت عطا خواهد

هر چه خواهی بکنی باز فرمودند چنانکه قطب الارشاد می فرمود بشتر شده ام در حق بابو صاحب نیز از جناب محبوب سبحانی
 بیشتر شده ام که قطب وقت خود خواهد بود و ایشان را از جناب محبوب سبحانی روا می فرمود مبارک عطا شده است و
 مخفی می آید که آنچه حضرت شاه باسط علی قلند در حال حضرت والد م خبر داده اند که از حق تعالی قدرت
 عطا کرده است چنین نیست که تصرفاتی در عالم هر چه خواهی بکنی و فرق در تصرف و کرامات که هر دو از
 اولیا بوجود می آید آنست که هر چه از اولی بقصد و سخری عادت می نماید ظاهر شود آنرا تصرف گویند هر چه به قصد
 می باشد آنرا کرامت نامند و کرامت را لازم نیست که صاحب آن اذن مطلع باشد و صاحب تصرف را علم
 لازم است تفصیل آن در اصول المقصود بسیار است فقط اینقدر بگویم که نوشتم الغرض از ذات بابرکات حضرت
 ایشان در کمال کوری بسیار در اوج دین اسلام شد که گاهی نبوده باشند قبل از ظهور ایشان آنچه حال بے وضعی در
 اینجا بود چه نویسم که هر کسی ناز و روزه و دیگر امور شرعی را پابند بوده و روزه و سکر و منیات می ماندند
 زبانی مولوی محمد متعال صاحب که در آن عهد از علمای معتبرین اینجا بودند بارها سموع شد که میگفتند که من متفق

کس در وکیل بن زمان بنیم الانه محمد کاکم که مصداق حال ایشان است الشیخ فی قومہ کا النبی فی امتہ
 یکروز بجا کوری در ماه رمضان آمد و بگویم دیدم که همه مسلمانان آنجا بے روزه اند الا چهار کس و هر طرفی که
 می بینم خطبات تاریخی و جنگ و بابا است هر کس را که می بیند بخوانند که گرفته شریک بیکار سازند احوال حال اینجا
 چنان است که هر طرفی چه ناز و روزه و صلاحیت است پس بهتر وضع داری به برکت و فیضان شاه محمد کاکم
 است پس مسلمانان را چه گویم صلوات الله و ارحمته ایشان مطلع الاسلام و صاحب دین و صلاحیت شدند الحمد لله علی
 ذلک مخفی می آید که از اوقات ما ایندم همچنین حال صلاحیت مردم اینجا است اللهم زد فزد و لا تنقص
 فقیر تفصیل حال هندوان در اینجا نوشتن مناسب نمیدانم صاحب بریا ضمت و مجاهده و چلگش و وظیفه خوان
 و عامل اسرار و شغل غافل از کار و انکار مانند آن ماکه بدیل خود داشتند نام بنام حال دشان غیبت و نام نوشت که اینجا افتخار
 را از مناسب است غرض از حال آنحضرت چه نویسم که در ظاهر و باطن ازین دنیا هزار بار مردم بدو است ایشان

فیضیاب نشدند از بهار اجماع مدام در مسافرت کردند کامیاب بافتند و در کرد و زده و در تو مسافرت را تو
میرسد گاه خود در فتنه سپرد بهار اجماع میکردند از فتنه فقیر بهوشیار شد امر خود کشا از طرف مارتعه با مسافرت
هر که خواهد بخت کلفت نوشته داده باشند باین القاب و آداب و زیادت و مبالغه نباید نوشت فقط اولی
مطلب راست راست پس همچنان می نوشتم که آنحضرت می پسندیدند.

بیان حال غلبه توحید ایشان

که در ابتدا ابو بکر و ادا اکل بر حضرت ایشان نهایت غلبه عشق و توحید و ترک دیگر بود و در باب توحید
نهایت سخن بلند میفرمودند و آنحضرت شاه قیام قلندر مدینه در غلوی توحید ایشان در سلسله قلندر
کس نبوده باشد با حفظ شریعت هر گاه باطلاییه درین باب بسجمن در آمدی دو و پیر یک بحث گذشتی
تا هم سخن آخر نمیشدی آخر لغو زدی و بشورش در آمدی و چندان سخن و کلام صورت پیدا شده و حقیقت
در برگ و پے ایشان سرایت کرده بود که در خواب دبیداری یکس حال بود چنانچه در خواب از زبان
ایشان بے تکلف کلمات حق در حق ذوق شوق شنیده میشد مردم می پسنداشتند که آیا بیدار اند یا بکس
در گفتار چون کس از خیال استقامت میکرد و از علم و هوش خود انکار نموده و عرض در باب توحید نهایت
غلو میباشند در همان عرصه یکبار پیغمبر علیه السلام را جواب دیدند که میفرمایند سخن توحید اینقدر بر ملا نباید
گفت عرض کردند آیا عفاف حق و صفات فضل لایمگویم فرمودند آنچه میگوئی همه راست است اما چندان
غلو نداشت انتہی و تفرمودند از فتنه فیض مرشد بر دلم اثر پذیرفت و ذائقه حقیقت چشیدم خود بخود
ذائقه را گنگ و فتنه و چنگ در من نماند بحدیکه یکبار حضرت پیر مرشد پرسیدند که فلانی حال را شوق
را گنگ نمی بینم گفتند حضرت سلامت از فیض دیدار جمال مبارک همه از خاطر خوشه فرمودند آری
دیدن مرشد ان همین است که از عادت خود بگذرد و در خدمت مرشد گیرد یعنی تاثیر صحبت همین است

و بس میفرمودند که در ابتدا لے غلبه حال مرادیده حضرت پیر و مرشد زموده بودند که بر دلوطن و ذکوة اسم
 با سبط الشطا ادا کن پس همچنان بجا آوردم و نیز فرمودند که اگر گاه سیر تو غلبه حال شود چیزے از خانه
 کو نوال گزنته باید خورد و فرود خا بد شد نفی مباد که پیران اطبا اے باطن مریدان بدیا شنیدانی نیست آنحضرت
 حکم ذکوة اسما خوانی کرده بودند که در نیکار طبیعت متوجه بطرف دیگر میشود و از مرتبه اعلیٰ که کبھی دودام حضور
 و بخطرگی محض است فرود می آید و هم لقمه حرام خوردن سبب نقصان حال میشود که حالت ربانی در حرام خوردن
 هرگز باقی نماند بجز حالت شیطانی و اے بر جالبان که حالات خود را در خلافت شرعی ستر می یابند بختین
 کس را صاحب حال شیطانی باید گفت پس -

بسیار حالات مقامات شریفان که از عنایت شیخ فتنه اربشارت دیگر در رویشان نیز

حضرت ایشان میفرمودند که یکبار از وطن بخمدست حضرت پیر و مرشد میر فتح الله مجلس اے نیز همراه بودند
 از راه مصطفیٰ آباد گذرانفتا و آنجا فقیری صاحب کشف و کرامات بود در راه نشسته چون مرادید و شنید
 خود طلبید که دلم نبخواست بگویم که بطورست در میان فقری هست بحالم بسیار توجه
 کرد تا چشم آنجا اول آن فقیر عمل انتقال روح خود مرا بخشد و طریقی تعلیم که من در آنوقت شغل تنزیه صرف
 مشغول بودم در آدمی رخ ببوم کرده گفت که بابا آفتاب اے پرده خوان دید که چشم منزه شد و پیران
 سخن دانستم که این مرد صاحب کشف است که از نسبت با ظم آگاه شد باز گفت که شمارا چنین و چنان نعمت
 از مرشد خود رسیده است دیگر هم خواهد رسید و آنچه از نعمت مرشد باقی مانده است این بار آن نیز بشما
 خواهد رسید که آن بدیگرے غمیده است داین شعر سندی بر زبان نماند سه

هر دره بخیر جملک سون چون آفتاب بویگا

جودت لے سز بکن تو بے حجاب بویگا

پرسیدم که آن بکدام وقت خواهم بود جوابش دست بر ریش خود نهاده گفت هرگاه شما این عمر خواهید رسید
 دور آنوقت موسسه ریش و سیاه و سفید بود چون در خلعت شدم گفت سعاددت نیز از همین راه باید که
 لیکن باز اتقام از آنوقت نشد بمرست از آنجا راهی منزل مقصود خود شدم چون بخدمت پیر و مرشد رسیدیم
 واقعی نعمت تازه اندر شرف خود یافتیم که دیگر نیافته بودم آنوقت چشم مبارک که ثواب داشت از دست خود
 چیزی به عزیز کردن نمی توانستند یکایک کتابها را در خود را کشیده بین دادند فرمودند که این عبارت
 از طرف من بنام خود بنویس چون آن عبارت دیدم تامل کردم پرسیدند چرا گفت من لائق این عبارت
 نیستم فرمودند اگر سن در حق تو دروغ گویم راست شود چه جاست آنکه از غیب دریافته میگویم پس لاچار شد
 آن عبارت نوشتم و آن عبارت بعینه همان است که حضرت شاه مجاهد در تئیس سره بشاه فتح قلندرین
 سره نوشته داده بودند ذلک فضل الله یوفیه من یشاء و الله ذو الفضل العظیم و آن
 عبارت این است که اخوی مرغی شاه محمد کاظم قلندر بر مرتبه رسیده است که پیش از این او بیایا امر به دست
 نیست ایشانرا خلافت داده و مجاز گردانیده مریدانشان مرید من است درود و ایشان مردود
 من است انتهی دیگر آنست که یکے از نوکیلیان آنحضرت که صاحب کتف بود میگفت که مراد من از کتف
 شد که کسی میگوید که شاه محمد کاظم را سراج خواهد شد انتهی پس سراج عبارت از قریب حق باشد که از انبیا
 و اولیا خالی از قریب بودند بقدر مرثیت خود چنانکه تفصیل آن در کتاب موصول المقصود کرده ام اینجا
 اینقدر می نویسم که سراج انبیا را میثود اولیا را نیز گرانبارا بحکم باشد اولیا را بهجت اسرار و سراج عبارت
 از قریب باشد پس کسی که از انبیا و اولیا خالی از قریب حق نباشد بقدر رتبه تفصیلش نیز در کتاب موصول المقصود
 نوشته ام و نیز همان کس میگفت که یکبار دیدم که بهشتی چنین و چنان عجیب و غریب است پرسیدم
 که این چیست گفتند این بهشت سوسلانی شاه محمد کاظم است انتهی و نیز همان کس میگفت
 که یکبار دیدم که شخصی میگوید که هر ولی بر قدم بنی باشد شاه محمد کاظم بر قدم محمد مصطفی علیه السلام انداخته که

حضرت غوث الاعظم بودند و عوالم صاحب قیله میگفتند که در عالم روزگار حضرت صاحب کسب عظم گشته بودند در انحصار آنجا عجز و بی کمال بود و همی حضرت صاحب ایدیه باستیجا میگفت جان ایشان روح پس از صد سال ظهور کرده است گویا اسلام مشرب آن بود که قطیلا را در پس از زقون پیدا میشد و نیز زبانی عوالم صاحب بشنیدیم که حضرت شاه باسط علی قلند ازین فرمودند که تو ببارت با الله که در حق فرزندان خود از طرف فقیر دعا بکنده باشد و توجه حال شان مانند تیرگی بار حجاب مستجاب مرده بود که اولاد عارون با الله بخواهد اولاد امین و با الله بخواهد و ایشان است حضرت شاه باسط علی قلند در قرن شان زبانی دیگر معتبران و گاهی از زبان حضرت ایشان نیز میگوید که سماع شد اگر چه خود انفعال میکرد و گاهی ازین نوع سخنان بر زبان می آوردند که از خاصان خود نیز حضرت ایشان میفرمودند که من با وجودیکه چندین کشف و کرامات و قدرت پیر و مرشد فرسیدیم لیکن گاهی از دوسه این امور نمیشد از آنکه در ابتدا روزی بخدمت پیر و مرشد خود عرض کردم که یا حضرت مرشد شغل تعلیم فرمایند که از کسب آن امر خاطر دست و پیر رسید چنانکه شایسته گاهی برای طالب حاجت افتد فرمودند ازین مشغول این امر حاصل میشود لیکن فرمن کردم که شغل ازین قسم که دسسته بکسب آن بر دعا فایز شدی باز برای طالب دیگر حاجت دیگر نشود که بهر او اطمینان کنی یا سجاده بردیا بگسترانی پس برای حصول آن دسسته دیگر خدمت کردی تا حاصل شد پس تمام عمر خود را درین کار صرف کردی بگو خدا را که یا خواهی کرد دور کن این اندیشه و بگذر ازین خیال چرا که خود را در یاد حق گم میسازی که او جامع جمیع کمالات است اگر حق تعالی بخواهد که بیست و نهاده است دی خود بخود طالب و معتقد تو خواهد شد و اگر نه هیچ کس معتقد تو نخواهد شد اگر بنی باشی فائده نکند که کلامی من اجبت و لیکن الله یهدی من یشاء کافران هر چند معجزات انبیا و پیغمبران نیاید و چون این سخن از زبان پیر و مرشد شنیدیم فوراً این اندیشه از دل من دور داشتیم که کمال انسانی در عبودیت است و بر آنست و نیز فرمودند که من گاهی از اسماء الله برآسم

حاجت توفیق ام و اراده هم گاهیت کردم که از دعوت اسرار تغیر کے کم چنانکہ در اکثر خاندان شاخ شمول
 مگر حکم مرشد بود کہ امین ہمسار انصاف و زکوۃ دادہ ام و از ادواج بزرگان اجازت یافتہ ام ہنوز
 علی بارندہ تازہ است تو نیز زکوۃ ہر یکے بدہ و وظیفہ آن دار لہذا چنان ہمہ اسرار بشرائط تمام ادا کرد
 و بسبب ادائے شرائط آن از موم و خلوت و غیرہ برکات بسیار دیدہ ام و صفائی باطن حاصل کردہ ام
 گویا بدین چارہ پستہ بذکر و فکر مشغول میاندم چون بعض شرائط مثل حصے لب مگرفتن و موئے ہنای
 نتردن تا چہل روز خلاف شرع دانستہ از حضرت پیر و مرشد از وطن برعصداشت کردم جو ابش
 بخط خاص خود ارقام فرمودند کہ تا این ہمہ تکالیف معاف است ہر چہ بطبع تو گران افتد بگذران
 و نیز از حضرت میفرمودند کہ در حیات حضرت پیر و مرشد کیا بخیال گذشت کہ اگر اتفاق شود از کسی چشتہ اجازت
 سورہ فاتحہ بگیرم پس در واقعہ دیدم کہ حضرت پیر و مرشد میفرمایند کہ شمارا اجازت سورہ فاتحہ دادم چون
 عند الملامت از حضرت پیر و مرشد این واقعہ عرض کردم فرمودند شمارا حاجت اجازت دیگرے ہنوز
 ہر گاہ کہ سلسلہ چشتہ شما مجاز من اند ہر گاہ کہ از خاندان چشتہ بود ہمارا اجازت است انتہی و نیز حضرت
 ایشان میفرمودند کہ درایت اے حال روزے بجنور پیر و مرشد بودم و از آن حضرت قصیدہ عین القضا
 میخواندم آن حضرت در بیان معنی لحم الملائکۃ الواحد القہار فرمودند کہ این اشارت
 بہ تجلی قہری است و کیفیت این تجلی ترانہ روزے بکشوف خواہد شد پس در ہمان عصر روزے و در جو خباہت شمول
 بودم و اثرہ تجلی کیا کرد و از قرآنے گو شمع رسید نہایت بلند و ہمیب از و ہشت آن لرزہ بردانم افتاد
 نہایت ہمناک شدم و در ہمان حالت دیدم کہ جسے لطیف ازین جسم غسری من برآمد و ازین
 جسم در بر افتاد در آن جسم ہم دیدم کہ آن آواز ہمیب جاری است و ہمان لرزہ دامن گیر است
 باز دیدم کہ از آن جسم نوری جسے دیگر لطیف از آن برآمد و آن صدا ہم چنان جاری است و عالم
 ہنچان مضطرب از آن جسم از آنجا برآمد و در نوری غرق شد اما آواز ہنچان است لیکن در خیال

خوف کم شد به نسبت سابق باز می بینم که زیر آن نور و اگره خود راست که میکرد و داذان دایره
 آواز می برآید سلسله بافاقت آدمم خواستم که از پیر و مرشد حرم نمایم آن روز اتفاقاً نشد روز
 دیگر در همان مکان و در همان زمان باز به صورت سابق و بعینه همان حال رو داد بعد دیر به چون
 بافاقت آدمم بجهنور پیر مرشد حرم کردم فرمودند که بجای تباری که همین بود آنچه سابق از تو گفته بودم
 بروزه شام بکیفیت آن خواهید رسید آن همین است و این کرده دایره عرش بود بنظر و اینقدر
 خود دین و این صد آواز گوش دل بوده است انستی و در ایام خرد سالی من و یکبار آنحضرت
 خواستند که زکوة اسم باطرابطریقیکه در بنهاد و بار باشرائط میخواستند در وطن خود ادا نمایند پس
 در موضعی بالاسی دریا به بیتا که قریب از کاکوری است بر مکان بهادر علیخان که زمیندار آنوقت
 و پیر بهای آنحضرت بودند چله کردند و مستکف شدند و دوسه روز نگذشت که در دایره دیدند که
 شیشه سیلوی که درین مکان چله گین که ترا خلیه خواهد رسید پس موقوف کردند آخر معلوم شد که در آن
 حجره ناپاکی بود چون ازین نصیته بحضرت مرشد خود اطلاع کردند جواب داد که خوب کردند و بنویلا
 طبیعت من نیز علیل بود متوجه بودی که تو نمیتوانستی شایع بیا در دوسه من زکوة این اسم بد
 پس سال دیگر مودسان و سالان چله بیا در آن چند باستانه مرشد خود رفت حضرت والدیم میفرمودند
 که بقصد چله بودم روزی قبل ازین من و برادر عزیزم وقت شام بجهنور پیر مرشد نشست بودم که بعد
 دو چهار گهری جناب شدم برانته شدند و برانته من لبوس عالم غیب متوجه شدند یکایک حضور
 ارواح پیران سلسله مثل شاه فتح قلندر و غیره شد در آنوقت رنگ جناب تطاب دگرگون
 شد تا بچش و خوش آمد فرمودند که ایوقت ارواح پیران مثل شاه فتح قلندر و غیره حاضرند
 میفرمایند باین الفاظ مندی بنایا بنایا عرش سی فرش تک بنایا کرد این الفاظ بر زبان آوردند
 پس علی الصباح آن حکم عتکاف شد پس روز موعود از فرزند کلان خود شاه مسعود علی قلندر فرمودند

شما همراه ایشان بجزیره بروید و از طرف من آنجا بنشینید پس ایشان همچنان کردند انتهی و در باب
 شاه خدا بخش صاحب فرزند خود را آنحضرت شنیدیم که میفرمودند که جناب مستطاب وقت رخصت
 شاه محمد کاظم بر اے چله گفتند که شما ایشان را همراه خود بخانه برده از والدیه خود بگوئید که اینوقت چهر
 بطور شگون از دست خود بخوارت بآل الله بدهند که موجب فتحیابی و ترقیات ایشان شود پس بخانه
 بروم والدیه صاحب یک بیره پان از دست خود دادند و در عالمی سرسری و کامیابی کردند
 انحضرت چون حضرت ایشان بچله نشستند و معسکف شدند و در روز بگذشت که یکسبیک در ویر
 بایشان لایق شد بیتیاب شده بظهور مرشد بفر کرد پس حضرت مرشد بعال غیب متوجه شده دریافتند
 که عارضه بدنی است و فرمودند که از عارف با الله بگو که این در ویر از عارضه جسمانی است و از طرف
 جبریک و میکائیل هر چه از دوا خواهی بملک را دشواریش و نیز بر در نشستن چله از مطلق شایه فرموده بودند
 که برو بدگاه شهنشاه قلندر عرض کن که عارف با الله بچله نشسته است چنان تو باید که ذکر خوبی با تمام
 در اندیش مطلق شایه را از درگاه معلوم شد که بخیر و عافیت و خوبی تمام از چله فراغت خواهند کرد و آتی
 آنرا آن در ویر بعد دو یکروز و خود بخود زائل شد چون بنفاد و دور و زمیعا و چله تمام گشت حضرت پیر مرشد را
 فرحت و پشانت حاصل شد حتی که در آنروز از صبح خوشدل گردند و جا و سفید پوشیده در مکان نشسته
 بهشاش و پشاش میفرمودند که در هیچ اکبر است زیارت عارف با الله خواهد شد و از عارف با الله
 گفته فرستادند که بر اے ملاقات من جلدی بناید که در اینوقت تازه از چله برآمده اند تا بدین شما
 ندادم حضرت ایشان کمال مشتاق بودند بر ایشان این امرشان بگذشت زبانی عوایصا حشمت شنیدیم که میگفتند
 که من در آنوقت بخدمت جناب تظان شسته بودم که مر وے پایلی از جنس ثابست عانی که لباس لیکن
 می پوشید بظهور در رسید جناب مستطاب به شبه لباس داد استند که عارف با الله می آید فوراً او را دیده
 برخاستند و گفتند بسم الله چون بخور دیدند شخصی دیگر بود پس از عوایصا حشمت میفرمودند که با ما میرفت

که در شب چهلین صورت گذشت تاب دیدار لیلی که در بر می لیلی وجود محزون بنماید و نیز عمو صاحب میگفتند که من
 بصورت آنجناب نشسته بودم آنروز طبیعت میان علی نظیر نیره جناب متطابق بسیار عللیل شده بود صبح آنروز
 روز تهای چاه حضرت صاحب بود و جناب متطابق این دوسه روز بیشتر بیماری پوشاک کرده بودند و میفرمودند
 که بر روز جمعه زیارت عارف با الله است گویا حج اکبر است چنین است و چنان داند علی نظیر بیمار است
 در این صورت طبیعت با یو صاحب مشغولش خواهد شد بهتر است که همین روز شفا شود باید بار این فکر میفرمودند آخر
 همان شد که در آنروز شفا یافتند که تا چون حضرت صاحب حضور حاضر شدند جناب متطابق ایشان را شورش
 تمام در بغل گرفتند و دعا کردند من جسدکم شد که اندرون خانه بروید قدم در ایشان رد بلا است این عبارت
 حضرت ایشان اندرون خانه رفتند باز حکم شد که بر بالا خانه بایز باید رفت که آنجا خلوت است آنجا فرزندان است
 آنجا هم رفتند چون فرزند آمدند فرمودند حالا از زبان خود در حق ادا کن دعا کن دست بده و بگو که هر که مخالفان ایشان
 باشد خراب شود پس حضرت ایشان همین دعا کردند عرض کردند که حضرت سلامت و رحمت من و اولاد من چنین
 فرمایند فرمودند آری در حق تو و اولاد تو و طالبان تو نیز همین سخن است عرض کردند بسیار عنایات و توجهات
 مبذول شد بعد از آن چند روز دیگر در حضور خود داشته تقویت مزاج از طعام چه بپزید میکنایند بعد خصمت
 وطن کردند و این ملاقات آخری بود که بعد از آن اتفاق ملاقات نشد و دست رخصت عصاب مبارک خفت
 عنایت کرده فرمودند حالا از احتیاج چله دیگر نیست کار است تمام شد پس اینتی و حضرت والد میفرمودند که نیز
 حضرت پیر و مرث از من جائزه از کار قلندریه و دوبار گرفته و همیشه معمول بود که هرگاه از وطن بصورت میرفتیم یکبار
 ضرورتاً از کار قلندریه بگرفتند این دوبار گویا مشورتنا کید از کار قلندریه تا آخری دیدار خود بود و عصاب
 ظاهر ایل بر شجاعت دادن بود که در خانه آن چشمت معمول است که کوبان عصابی بخشد و در امیخت عطا میکنند
 انتهی و نیز آنحضرت میفرمودند که درین چله بسیار برکات دیدم چنانکه در تمام چله عالم ارواح مشهور دارند
 هر یک متعهد گویائی بود احکام بنیکو چون این حال از حضرت پیر و مرث گفتم فرمودند که فقیر عالم ارواح را بالغ

از خوابی بود و اگر نه همیشه مستعد نکلم با تو بودند پس اگر حکم میکردند ترا ذوق و شوق و حالت سستی چنان پیدا
 میشدی که آب چله بر آوردن نمائی لهذا فقیر مانع بود از گویائی نتهی و زبانی شاه عاشق اندک شنیدیم
 که میگفتند خدمت لوح نخستین از من معلق بود لهذا از جلالی پرمیز میگفتم روز عید الفطری بود که براسه سلام
 خدایا مستطاب بجهنور نشسته بودم بهیچم دیده فرمودند که تو شوق گوشت داری گفتم آری فرمودند بگیر دو
 از جره پنجه نویسی بر شده فرو چون این سخن از میرن میافصاح گفتم منخ کردن که نباید خود احتیاط نظر
 است این سخن در این است بر کمال قدرت و طاقت آنحضرت که هیچ از این سلسله موکلان مظهر نیارند
 و نیز شاه تیر که میگفتند که همراه من که باری بر آید آب دریا آوردن بر منست و دریا اندک آنجا بمشاهل رس کرد
 بود آن که کار روز سهید آب می آورد در راه از نادانی خر نوشیده بهنگی آب گرفته بیکان می آورد راه
 یکایک میوه با خود میبرد بکشد معلوم شد که از همین به احتیاطی چنین اتفاق شد و نیز او نشان میگفتند که
 معلوم بود چون بدر میفرست از مکان نادریا و دست رفتن من میکردم که همین حکم بود و بدو مراجعت مضافه
 بود حکم میکردم و در چله به احتیاط کرده میشد طعام میرن میافصاح از دست خود احتیاط میبختند
 مثل کناییدن و آب گرم کردن قلن از محمد روشن خادم حضرت بود و بدو به احتیاط شیر علی شاه و غیره
 میشد نگهبان جره و غیره می بودند غرض همه عظیم بود حق تعالی اذن رد بر او می فرستد بخوابی انصرام کرد
 پس در مقام مناسبتی نماید که چهره اندک شر الطیفه بنویسم تا مردم خبردار شوند که در چله چه قدر با عظمت و بجا
 است بر خیزند اندام هر چند شر الطافان تحصیل تمام در کتاب تعلیم الاسما نوشته ام که قدره اختصار اینجا نیز
 می نویسم بدان نیست بدانکه از شر الطافا مل است طهارت ظاهر و نصفیه باطن و اکل حلال و صدق
 اسقال و حضور دل و حسن انصاف و اقبال است و در حرم نیست و اجداد است و صدق اسم یعنی اعتقاد و کمال
 بر اسم و اخلاص بهر تشویق و عا د جائی مصفا که بگل خوشبو تمیید و یا شده خلوت تام یعنی هم از خود و هم
 از خلق و غلبی و تبارکی مقام و صوم و درام و قلست کلام و خلعت تمام و عمل و خجرات و استعمال و طریات

و شجاعت در نموداری و کتمان اسرار می نمایند و گدازش جانور از قید متیاد و صدقه دادن و
اکل و شرب و گفت و شنود از خادمان معین داشتن و حکما بداشتن یعنی چشم از بوسیدن و دیدن
گوشت نشستن بر پوست و ظاهر بودن جاره و جایگاه دیدن ابا بحت مکان یعنی از مالکین
اجازت خواستن شدت بنفس خود کردن و همیشه با وضو بودن و گاه است از حجره بیرون نشدن مگر بضرورت
و تعلیم چربی پوشیده رفتن و بر فرش پور یا نشستن و ندیدن جنب و عایقه و بر چیز غلیظ و سخن گفتن
و دل از خدا و کینه و کبر و عداوت و محرم و محضیت منوط به دو قاسد خالی داشتن و ترک مالی کردن
یعنی از شرم گوشت دماهی و حبشه و سکن مسک و چون صدقه و آب و دوشک و کفش و موزه و درسته کارانه
شارخ یا ماهی دندان یا نیل دندان و دخی کتاب زچرم و جاع و غیره و ترک مالی کردن مثل روغن
زر و شیر و جزوات و سرکه و نمک و خردا و غیره و قبله و اسه و غیره ترک کردات تشنه می کردن یعنی سیر و فصل
و حللیت و گندزد و تر و غیره ترک حرمت احرای مانند تمه و پشینه و آراستگی مزین و بریدن ناخن
تراشیدن مو و غیره کشیدن خون و پیش زدن و شاخ و درخت شکستن و بر بلندگ قدم نهادن و درختی
دوشن قاپچه و غیره نشستن و جامه و دهنه پوشیدن و غیر آن اگر شرط ازین شرایط باشد در ترک حیوانات
و اجازت مرشد وقت خود و غیره عظیم روی نماید در فوت اکثر ازین شرایط ایم جان است خصوصاً در وقتیکه
دعوت تسخیرات باشد درین باب اتفاق در ویشان است این شرایط ذات عامل است و شرط آب کبرای
پنجن طعام و نوشیدن و فعل کردن و وضو گرفتن است و دیگر است و شرط میز و شرط طعام و شرط آورد
و شرط آدینه و شرط خادم دیگر است که از بختوشتم اگر خواهی و تعلیم الاسامی و لفظ فقیر بنگار پس قیاس کن که چنان
در علمه اسما یا خدمت شکل است از بخت است که شعله اندازد و فتح قلندر قدس سره گفت که بعضی
مردم آنحضرت را اهل دعوت میگویند و در جایگاه نمودند غیر طریق دعوت هم آسان نیست گفته باشند پس حضرت
والدم هم اسما را خاندان خود را بهین شرایط ادا کرده بودند و آن را آخره بود که بر سر و سر شده خود را

کرده بودند بعد از آن تمام عمر همیشه چله ساده میکردند یعنی روزه داشته بخلوت میکنند اینند آخر آخر
 معمول شده که یک هفته سنگت میشوند و یک هفته ترک بخلوت میکردند و میفرمودند که حالا قریب
 مرگم بنوم بخوابم که مشق تنهایی کرده دارم تا وقت رفتن از جهان با کسی الفت مانده باشد بسمان
 زنده بمانم و زنده است و از تنگی عرض کرد از ابتدا عمر شریف ایشان بر یا عنایت و مجاهده گذشت حالا
 شریک طایفه در یافتی که چه قدر شکل است و محنت و سختی بر نفس روز و شب با اینهمه و یکبار بر سلسه
 نفس تنگی چنان کردند که کسی از خطا لطف نکرده باشد که چله باشد که با شریک طایفه را و سه روز بانی مانده بودند
 که دفعه از بخلوت برآمدند مردم حیران شدند و درین حکمت این بود که مردم دانند که از ایشان هیچ
 نشد یک چله تمام و کمال نکردند که طاعت تحمل و محنت نبود و دیگر اذیان چه خواهد شد پس در غیرت
 چپا چنان تنگی نفس شده بود یکبار در پنجمین چله باشد از طایفه زن سه از فرزندان شاه فتح قلندر بنام
 آمدند پس ترک چله کرده ملاقات کردند یکبار شاه خواجه شمس صاحب در کعبه بر مکان چهار اجده بنام
 شریف آوردند و حضرت در چله بودند و چهار روز بانی بود که از آن گناشته بگفتند تشریف بردند و حضرت
 گفتند این چه کردید و چهار روز دیگر هم تمام میکردند در جواب فرمودند که گیسل چله همین شد که لازم است
 ایشان که مردم این آداب پیرزادگان را خیال باید که مردم این زمانه خود را این پیرزادگان
 و مرتبه زیاده می تراشند نمی فهمند که آب می نیم بر ناست در حضور مرشد زادگان همچنین باید تا
 و هرگز الهام نیست خود نباید که متول بود که هرگاه باشد از مبارک مرشد بفرستد چون نزدیک است که مرید
 از میان فرود می آمدند و پیاده پاره فتنه قدوسی حاصل میکردند و هرگز شکلی بر سر مرشد مرشد زادگان
 نمی فرستادند و این نیست است که مرشد زادگان ایشان را بجای پیر بزرگوار خود می فهمیدند و هر قدر که ایشان
 مقبول پیر خود بودند کسی دیگر نداشتند باشد فقط در حال خواجه محمد پارسا دیده ام که ایشان نیز همچنین
 محبوب پیر خود بودند چنانچه از نسبتشان واضح میشود و حضرت و الله از کمال محبوبیت و جودیت

مثل فرزندان شده بودند که بجانه مرشد میج یکے اذ ایشان حجاب پرده میکردند بکمال امانت حضرت
 مرشد ایشان میفرمودند که کاظم شاه باو چشم بسیار من است و تو چشم بینی خود و حضرت ایشان بیان
 میکردند که بعضی وقت حضرت والده مرده من مرا پیش خود نشاندید و بگو فرزندان خود طعام بخورند
 و از دست خود و گس میرانند و از مردم پرده کرده طعام بخورند تا نظر کسی بر من نیفتد بالآخر شفقت
 ماورای پرورش میکرد و چشم آنحضرت می فرمودند که شفقت و پرورش مرشد بر من چنان بود که نتوان
 گفت در ادل هرگاه در شوق و ذوق خود بجای آنم میکردم مردم سامعین خوش شده به حضرت میر
 خبر میرسانیدند خوش لحنی مرا می ستاییدند و در آنکس حضرت پرورش از من فرمودند تو وقت
 بوقت پیش هر که تو مکن مبادا که از نظر حد چشم بد تو نگردد چشم زخمی رساند آخر بعد چند
 سال چنان نوبت رسید که غاشق در باسن ساله میفرمودند چنانکه هرگاه در حضور میر چشم و گفتگو
 حق بمیان می آوردم حجاب مستطاب را اندر شوی و سی پیدا میشد نفره میزدند و گاهی میفرمودند که عا
 بالله علی آقا با است ترا زیاد بگویند نزد خود دارم کرد و آفتاب بلبلان توان بود و کرد و بحدود
 بودم وقت وظیفه خواندن فرمودند تو اینجا دور نشین تا وظیفه ام خوانده شود چون بوجوب حکم از
 علیهم السلام خود وظیفه مشغول شد بعد ساعتی پس پیش دیده ارشاد کردند به منید که ظانی بنویز
 نزدیک نشسته است بگو آن دوس که اینجا دور نشین بگر می تو اینجا میرسد وظیفه خواندم منید پس
 اینجا بر خاستم دور نشستم و گاهی از من میفرمودند چنانکه من ترا دوست میدارم اهل وطن نیز دوست
 داشته باشند و الا نمیگویم از چشم خود دور و جدا نمیکردم همیشه پیش نظر خود میداشتم و این معنی الهی را
 نقش و محبت بود که چندان شایسته بودند نقش حجاب مستطاب با حضرت رضا حبیب که چنانکه در حیات
 بود بعد ممات نیز همچنان بوده است عمو رضا حبیب نقل میکردند که در آیه که من همراه حضرت رضا
 قبل در مکه بودم ما جرعه عجیب دیدم که روزی حضرت رضا حبیب از دالان خانه انوار که

تصل درگاه است بر خات بزیارت مزار شریف می رفتند گوشت حیوان در گاه رسیده بودند که از آن
دیگر هندوی بقصد زیارت روضه پیش پیش حضرت ایشان بگذشت در سقیم پیش گذاشته بود
که گوشتش از درون روضه آواز رسید که در شود در شولیس آنکس تنبیر شد و از ده براند امش قناد چون
حضرت ایشان این حال دیدند منعش کردند که این وقت بقصد زیارت نمی باز گرد و چه عتاب این
بوده باشد که در آن وقت روح مبارک ایشان طرف حضرت ایشان متوجه بوده باشد و هنگام
مراجعه و شافه یکدیگر آنکس حائل و حاجب گردید لکن غیر عشق و جلال نگذاشت که نمایان
عاشق و معشوق روادار حجاب چنین مرد بیگانه و نالاین باشد اینقدر عقوبت آنحضرت در دل پرور
خود بود.

بیان بعضی واقعات آنحضرت

بدانکه آنحضرت در واقعات اکثر باین غیر علیه السلام شرف ملازمت حاصل کردند و انواع راز و نیاز و
اسرار با هم بمیان آمدند و در روضه و مکاشفه با حضرت رسالت پناه علیه السلام ملاقی
شدند و در باب تبارخ سوال کردند بخواهش سرفراز شدند که سابق در عهد بر آدم موسی و عیسی علیه السلام
تبارخ بودند اما در عهد و بهشت من ازین پاره زمین موقوف شد یعنی از گردید و یکبار دیگر شرف حضور
یافته عرض کردند که یا حضرت از من بیودان بسیار تباط دارند و من آنها را تربیت و تلقین
وردم و میگویم فرمودند چه قدر در عرض کردم که هر روز نیاز بار فرمودند بر آن نجات شان اینقدر کافی
است دیگر بار دیگر مشرف ملازمت شدند جناب رسالت پناه نظر بر خط سبیلست ایشان کرده از
انگشت مبارک خود اشاره کردند که اینقدر باید داشت از آنروز همانقدر که فرموده بودند از حجاب
گفته اصلاح خط میکنایند بد عرض اکثر حضور رسالت پناه و ادلیاسه کرام در واقع هر چه یاب شدند

بعضی ازان که درین حیات مرشد خود دیده بودند بنویسم و فتنه فقیر در آستانه مگدله بعد از وفات حضرت دال
 خود بر اسیبیت از حضرت شاه مسعود علی قلندر رفته بودم در بیاض آنحضرت هر چه نوشته دیدم دستخط حضرت
 ایشان در آن پر چه اینقدر لفظ حضرت شاه یا سطر علی قلندر بخط خود نوشته بودند که بموجب بیایا امر مرشد خود
 نوشته اند از انقدر و ریختن بجهت نقل میکنند این است قبل از من بشارت بسیار است و پنج چهار میباشیم یکبار
 در دریا دیدیم که با فاقم الانبیاء در خود روم از سخن و حدیث و جو چیز می گفتیم فرمودند که علانیه نباید گفت خود
 غلطیدند و پایا در آن کردند من می مالیدم و مصاحبه عرض میکردم که نباید نوشت آخر گفتیم که نفس چنان
 و رضوی میبندد و الضیبت هست دست برداشت من گذاشته فرمودند که بی آنقدر ما ضیبت شما هست
 دیگر بار دیدیم با چند یاران در دلم آمد که اگر کسی نمی بود چیزی میگفتم آخر یاران را جدا کردند و ما را پیش خود
 نشاندند فرمودند که گرد دل از سفید ملاحظه باید کرد و باز پرسیدند که شما چه طوطی ملاحظه دارید گفتیم هیچ
 نمی بینیم و میگویند فرمودند یعنی یا خدا بالا از این نیست یعنی آنچه من دادم پسند فاق و دیگر بار که رسیده
 بود و حالت من تغییر شده باز دیدیم که بهای می پریم و بالاسه با می خود بد و است نشست اندر نیم و عرض کردم
 که حالت من غیره من بحال خواهد شد فرمودند بل بحال خواهد شد بعد ساعت یک حقه سر بسنه نوقی بمن
 و انداز من کشا ده شد باز پس دادم که خود بد و است کشا ده دهند باز بمن دادند که شما کشا سید حرکتش دادم
 در آن حقه مصری پر بود اول خود دادم بعد از آن برادر من دادم کمین مالی را امیدوارم و بار دادیم لیکن بشارتها
 همین بود یکبار در قیلوله بودم هنوز خواب نیامده بود که شیخ محی الدین غوثی را دیدم که به طرف راست
 من ایستاده اند میفرمایند که من نه نظر ولایت مفیده محمدی ام گفتیم که بوده باشید باز چه می بینم گایا ده
 بمردند و درون ماحول کردند اندک در بدن من گرانی معلوم شد باز دیدم که بهای بخا دو کس دیگر
 ایستاده اند میگویند که این ولایت در تو آمد باز و دیگر دیدم که شاه مجا قلندر در میان نوری غرق
 بر چارپائی نشسته اند ازین سوالها کردند جواب دادم باز گستاخ عرض کردم که در احوال نشو

شریف اند که کسب راقی بود و فرمودند راست میگوئی ولیکن در کوکس نخواهد ماند پس این گفته مع آن
 نور از راه چشم من درآمدند و من در خواب و بیداری بودم که بیدار شدم یکبار روح شاه صغری را
 دیدم که مرا گویند که شما را خلافت چیست و اجازت یعنی دادم و یک بیج دادند دیگر بسیار واقعه را
 دیدم که از زبان گفتن مناسب نیست آنچه از ظاهر و باطن مرشد بشمار نهاییافته ام نمی نویسم و خدا
 شاهد است که بیج فخر نیامده است و نه مزور شده ام که نیک بداند دل من مالایر خاسته و همه
 بجای خود نیک بنظر آمده بلکه استقدر بموجب حکم عالمی نوشته ام و بسیار حیا می آید امید در فضل و کرم
 آنست که در یاد حق بمیرم و بیج نینویسم چنان نشود که در یاد خلل آید و بس دعا و احوالات و واقعات را در دفتر
 باید چون بگذشت الماضی لایزال که انتهی و نیز حضرت ایشان میفرمودند که در واقعه روزی دیدم که در
 درگاه حضرت شاه دنیا کهنوی رسیدم و منظور است که آنجا اعشاکه کم پس یکایک حضرت شاه مینا
 کهنوی قدس سره از قبر بجمه برآمدند و با من مصافحه کردند و فرمودند بیاید شمار از بارت دیگر بزرگان
 که کم پس بمکان پائین زیر زمین شلته خانه بروند آنجا رفتم دیدم که چند لاشه با شکل مرده غلطیده اند
 پس هر یک چون زندگان برخاستند و از شاه موصوفه رسیدند که ایشان از فقر لای خانان
 مانده اند و دیگر ایشان فرمودند که شمار از این چه کار بر خیزید و ممانقه کنید پس برخاستند و بر چشم من بگو
 دادند و با من مصافحه کردند و گفتند که جمله شما تمام شد و کامل برآمد انتهی و نیز حضرت ایشان
 فرمودند که من در واقعه با هر بزرگی که ملاقی شدم با و سه همسرانه طاقات کردم و بے تکلفانه با هم
 گفتگو داشتم و هر کتابی تازه که در ایسترا مطالع میگردم از مصنف آن البته در واقعه طاقات
 میشد پنهان که یکبار تصانیف مجد و الف ثانی سیدیدم و مشربا و شان که شهر و سے بودند و قابل
 به شتریه مصر متا بودند سخن میداشتم یکروز در واقعه دیدم که خوشبختی ام با بصورت که یک پائین
 در آن است و یک کشیده و یکایک مجد و الف ثانی درآمدند و بر ابر من بمقا بلر و بر نوشته خواستم

که پلے خود را کہ بسوی او نشان دراز است از راه ادب برگزیم کہ خود حضرت مجدد مبعود
 و همچنان داشتند و خود نیز همچنین نشینند کہ یک پلے خود بجانب حق دراز گردند و یک پاسے کشند
 من پلے او را از او دیدم و از او نشان سوالها کردم کہ آنحضرت کہ قائل بتغیر صفات
 حق زائد بر ذات میگوند چه معنی است بیکلام ذات بے صفات نیست مثلاً زیدی هست
 کہ او چشم دارد و گوش و نہ دست نہ پا و غیرہ جو ارجحین ذات حق باشد کہ او را هیچ نیون و
 صفات نہ باشد گویان تغیر ہما از تجرید ذہن است کہ فرض کردہ اید پس معقول نشند
 گفتیم شفق لے من باین مقام است کہ آنجا هیچ وجود و شہود را خیال نیست فرمودند کہ مثولے من نیز چنین
 است پس مانی از پیش خود بر آورد و آن روئی بود نصف از ان بن دادند و نصف خود گرفتند
 گفتیم این حد شریف است ہر خود بخورند گفتند نصف شما گیرید و نصف من خواہم خورد پس
 پدیدار شدیم و نیز آنحضرت سیفر فرمودند کہ روزے در واقعہ دیدم کہ قیامت قائم شد عامۃ اعمال
 بنظر میگذرا ایندیہ خیال آمد کہ نامہ اعمال حضرت پیر و نگیر غوث الاعظم بہ بینم پس ملاحظہ کردم در آن
 دیدم کہ دو ذکر میریزد و بواجباتی ہمہ عمل خالص اللہ بود از علوم مرتبت آنحضرت گفتیم کہ یا حضرت سلامت
 رساندہ اعمال آنحضرت جزو ذکر دیگر بیکار نیافتم سبحان اللہ کہ از بد و عمر آخر ہمہ حرکات و سکنات و اعمال
 و افعال خالص اللہ بود پس آنحضرت فرمودند افعی همچنان بود اہتی باید دانست کہ شاہدہ نامہ اعمال جز با فزادہ اقطا
 میریزد و چنانکہ حضرت محی الدین عزلی چنین نوشته اند و نیز حضرت ایشان فرمودند کہ من ہمیشہ سہول داشتم کہ درود
 و غیرہ در ماہ مجرم بسیار خواندہ نیاز حضرت امام حسین علیہ السلام میکردم روزے در ماہ مذکورہ دیدم کہ قیامت
 آمد و حشر برپا شد و من بصورت حضرت امام حسین علیہ السلام ام با اہلیت در عصا حاضر مرم خود
 از تن جدا ہست گرفتہ از خدا فریاد و مناجات میکنم و سبیل اہتی و نیز میفرمودند کہ بیکار در چلہ بودم
 واقعہ درود کہ دریاے دیدم از نور متلائی و موعظن پس برائے نلاح میرن میان مناجات

کردم یکا یکا موجبی زان دریا خدایانده در گوش من درآمد و بصورت خدا شده و بعد ایشان این بود
 که تو کسی که بر علیه او دعا میکنی من مالکم و سبده من است لاجواب شدم فقط و نیز آنحضرت
 میفرمودند که در ابتدا سه شوق را که درنگ گاه در مجلس ختمه اگر پیش شیخ محمد با صاحبای اند
 می شستم و سرود آنها می شنیدم در هر آن نوحه روزی که جواب رسالت پناه را دیدم که من میفرمایند
 که ترا در مجلس ختمه شنیدم و سرود آنها شنیدم نیاید درین اثنای ختمه در مجلس شریف آمد و زبان
 عربی فنی آغاز کرد و من معنی آن پرسیدم عرض کردم که یا حضرت من نیز همچنین میگویی پس خود بدو
 شستم سکوت فرمودند فقط و میفرمودند که یکبار در هنگام استری مقدمه در به معافی و آیام محط
 سالی متکلف بودم در واقعه دیدم که حضرت پیر مرشد شاه با ساطی قلندر قدس سره تشریف
 آوردند در لباس زرین پوشانیدند و هر پنج اذقم سلاح در کمر بستند و یک کتک کوچکی نیز خنجر
 پس پرسیدم که این کتک بچه کار آید فرمودند اگر بر سر ظالم و مخالف خود که بعد فرنگ در باشد از بجا
 بزنی آنجا سرش بشکند و پس نهی مخفی میاد که این واقعه را تا نیز بچشم خود دیدم که تفصیلات اینجا
 منی نویسم و نیز میفرمودند که من دقیقه در حیات حضرت مرشد خود در واقعه دیدم که ملک الموت
 بصورت در پیش من آمد پرسیدم چه نظره است گفت فیض روح شاکفم اگر جمله دوی و صوفی
 کنیم بهایم دادا و صوفی کردم و متوجه حق شده مستغرق خود شدم پس ملک الموت در کنار خود گرفت
 دست بر سینه من نهاده غلغله روح کرد لیکن بوضع که را هیچ سختی و سختی معلوم نشد فقط بدن من
 من اوتن بیرون آمد و دیگر هیچ نگفتم آیا فیض روح کردی گفت کردم گفتم مرا هیچ معلوم نشد
 باز همچنان کرد و آنوقت دیدم که چیزی در دلم من آمد و پند شد و دلم مثل گندگردد چون بر
 ملاقات پیر مرشد این واقعه بیان کردم فرمودند که این واقعه تو نسی از کف است یاد باید داشت
 که آنوقت در کتک همچنین اتفاق خواهد شد که ملک الموت بر سر من ایستاد و فیض روح تو خواهد کرد و

ترا از پیشتر بزرگ تو مطلع خواهد گردانندی و مخفی مباد که نزد آنحضرت رویای صالح و واقعات و
 کشف کرامات را برگز قدس و اعتباری بنویسم و کم با کسی اظهار آن میفرمود و عاگر بر سبیل تذکره
 گاهی بر زبان بگنجد گفت میگذشت والا اکثر خصوصاً در اعتکاف و واقعات و حالات غریب و غریب
 مشاهده میشد اگر جمع کرده میشد کتابی میشد قصه کوتاه طریق حضرت ایشان ظاهر و باطن همه بر آن
 کتاب دست برد و مطابق شریعت و طریقت و حقیقت و داب تربیت و تقیم مریدان تمثیل
 مشایخ و تقدیمین و کل دیارهای پیشین و سن احوال ایشان با خود دان و بزرگان و اسناد و
 دوستان تفصیل آن در کتاب اصول المقصود به بین که اذ ابتدا وقت انتقال بهر در آن نوشتار
 اینجا بهمین قدر اکتفا کردم -

در بعضی جوابیه بملاحظه تقدیم و خوشاهای حضرت

بخاری پر شیخ حاجی عبدالوهاب بخاریست که می طارخ و حالتی غالب است زمانه که تحصیل علم
 کردی یا طالب علمان بوقت درس التماس کردی و اعتنا از آن نمودی که شما و امم خوابید خواند
 و مرا اعتماد بر فرصت و وقت نیست خداوند که چه حالت پیش آید بپوشیده هر چه تمامتر و اکثر
 استادان و پیروان خود بعد از آن اورا عید به پیش آمد و از همه کارها بازمانده نقل است که وقتی
 تمام روزنان در خانه ایشان بخت بودند تا بهار گرم شده مانده بودی آمد و هر دو پاس را بهار
 نهادند و ایستاد و ازان اثری در پاسی نشین ظاهر نگشت نقل است روزی زیاده
 پیران خود رفت و گفت اگر نصیب است فردا نیز در لادست شما میرسم از اینجا بخانه آمد و
 والده رفت و پرسید که ما اینجا میمانیم که من سیدم گفت بیا تو سید و پدر تو سید خود که از جد
 پدری پسر من سیدم بیا بعد از آن خود نگار را پیش خود طلبید و گفت برائے صاحب خود چه

نوع خاصید گریست باری بگریئید هزار روز بار و دیگر و الله اعلم رحمت نمود

میان معروف و مجذوب بود

در مقام حضرت خواجه قطب الدین در گنبد قدیمی که نزد یک بقیر شیخ بر مان الدین بلخ است می بود
با وجود حالت سکر و جذب در علم تکیه آیت بود از آیات الهی در وقت شیر شاه طغرل دلی را دیران
کرد و مجروح شدن این خبر عامیانه شد که هیچ جا نشانی از پیداشد

شیخ علاء الدین مجذوب

او را شیخ علاء الدین بلادل نیز گویند او در کشف حال و اطلاع ضامن آیت بود هر کس که بخدمت
او رسید به امت البتہ چیزی درین باب از وی دیده در ادراک حال طالب علمی میکرد بیشتر
احوال در سامان بود و مدتی در دلی نیز میان طالبان علم می بود بعد از آن که او را
حالت جذب در گرفت در آگره افتاد و مدت ها مجروح بود بعد از آنکه بسبب ظهور کلمات و امارات مرموم
و ابادی رجوع افتاد و خادمان بر او خدمتکاران میخویدند و در خدمت او میگذاشتند
بمقتضای بشریت میلی میفرمودند و از بعضی از آنها ولد می نیز پیدا می آمد خدمت می شیخ
رزق الله قدس سره میفرمودند که یکبار از جهت اخبار بعضی فرزندان که غائب بودند
مترود بودم و میخواستم که بر آنی خیریت او تصدیق کنم با قرآن و احکام بالاسم از اسماء الهی را
در دگریم در همین نزد پیش شیخ علاء الدین رفتم تا هر چه ایشان اشارت کنند بر آن عمل نمایم
بجز دیکه مرادید فرمود قرآن عظیم از هر فاضلتر است فافروا ما نیر من القرآن میفرمودند که
روزی بخدمتش عرض کردم که ما یک مشغولی فرمایند که از کار به بندم فرمود و شمارا تحت
عشق پس است حاجت بجز دیگر نیست و خدمت ابوی قدس سره میفرمودند که یکبار می
از صحبت یاری جدا مانده بودیم و بغایت اشتیاق او داشتیم و آن یار در دلی بود شبی در خواب

می بینم که من و آن یار در خدمت شیخ علاء الدین شمس الدین ایمن دست آن یار میگیم و پیش شیخ می آیم
 میگویم که بر دست بوسه دهید شیخ میگوید که شما بوسه دهید که عاشقین قفا را و اقبولی خواهد کشید صبح
 آن شب بخد مست شیخ رسیدیم دیدم که برور ایناده است از دور در راه پید و فریاد کرد و گفت بروید زود
 بروید که مشتاق شما اند و اینک را گفت که خیر دین خیر دین همان ساعت عزیمت دلی مصمم گردیم و متوجه شدیم که
 از صبح ندیدگار همراه خود در قفص آن اند که توفقی بایست که چون اشیان عظیم غالب آمد مقید بان نشد
 در سرک فرج خود آمدیم شخصی پیش آمد گفت نام تو چیست و کجا میروی گفت نام من قمر دین است و بهی می آیم
 بخوایم که در خدمت باشم چون منزل دیگر رسیدیم شخصی دیگر پیش آمد که بهی میرفت نام دے نیز خیر دین است
 سران لفظ خیر دین که شیخ مکرر فرموده بود اکنون ظاهر شد آن هر دو خیر دین همراه باشند چون بهی رسیدیم
 آن یار بسیار بسیار اشتیان ظاهر فرمود و خوشحال شد یا شیخ و ناز او علاء الدین مجذوب که قصد چهل هفت است

مسعود نحاسی

دیوانه بود در بد آن شیخ نظام الدین اولیا میفرمایند خواجہ زین الدین ساکن در سر
 رودی اورا گفت مارا فادہ گو گفت شراب بیار خواجہ زین الدین غلام را فرستاد شراب آورد و پیش نهاد
 نهاد و اورا گفت بر کنار آب برویم آنجا خیریم رفتند و بر لب آب نشسته دیوانه خواجہ زین الدین را گفت
 بر خیر ساقی شو بر خاست پر میگرد و میداد دیوانه بخورد چند آنکه مست شد گفت جامه بکشیم و در آب رویم چون از
 آب بیرون آمد خواجہ زین الدین را گفت بر تو باور کن خصلت را ملاحظه کنی سیکه در خانه کشا و داری
 بر هر کس هست و دم مطلق الوجه پیش آنی در حجب و بشارت نمائی میدم هر چه بدیشود و در پنج گذاری
 از قلیل و کثیر پیش آری چهارم آنکه با خود بکسی نه اینی و پنجم آنکه بار کسان راتن در روی -

شیخ حسن مجذوب

از قهقهه بر می بود در دلی سیر میکرد با سلطان سکنه و لودی عشق می با خست گویند که اورا چند بار سلطان

نکور در بند بجان نهاده و دست روز دیگر دیدند که در بازار میگرد و میس میکنند یکبار دیگر سلطان سکندر را مل
خاص شسته بود که ادیکایک پیدا شد فرمود که اینجایه رخصت ما چون آمده گفت من عاشق توام
بجهت دیدن تو آمده ام منقلی پر آتش در پیش بود که در دیوانه گرفت و در منقل نهاد زان
طویل بر خیال گذشت بعد از آنکه سر برداشت اثری از آتش در دست ظاهر نبود

شیخ حسن بودله دهلوی

ازادای بعضی اهل واکا شهر بود از اول فطرت مجذوب آمده و از ادب و ادب و اطوار این عالم
غافل و نارساخته بود و وضع عجیب و حالتی غریب داشت اکثر احوال برهنه بودی و بعضی
مخصوصا که در آن رها شد هرگز اعتنا نکردی گویا که غلو که گلی را در دیوان زده اند هر چه از
زرد و جامه پیدا شد همه را بقوالان و هر که حاضر بودی بخشیدی با وجود این حالت جنون
و دیوانگی در منظر ظاهر صورتی که در محافل حاضری بودند گمان بودی و ذوقها کردی بعضی از
علمای وقت او را در خواب دیدند که در خدمت سرور کائنات صلی الله علیه و آله و سلم
حاضر است و آنحضرت را و منو میباید و بعضی دیگر گویند که بعضی حاجیان از کلا آمدند و گفتند
که ما ادب و در جم که دیدیم ذنات او در حد و سنه نهصد و شصت چهار باشد و قیر او در بازار
دلی نزد یکسروخته خواصان و این خواصان از مولی شیر شاه بود و در سخاوت
و صلاح او افراد وقت بود و ادب و احوال او را بصدقت دارد و بسبب شهرت
و کثرت به همین قدر اختصار افتاد و او را سلیم شاه بن شیر شاه شهید ساخت در سنه
نهصد و پنجاه و هشت رحمة الله علیه

شیخ عبداللہ ابدال

دهلوی مریدی بود مشهور مجذوب و صاحب حالت در بازار بار قص کنان شتی و دوپره آن

مندی ساده موافق حال گفتی و همراه او مردم با و قهار باها میگشتند نقل است که و سه روزی
 بیمار بود و پانچانه او را معده چند کس دست در نفل کرده بر نیز انیدند و بر دهن خانه نشانند
 و درون خانه باز آمدن همان لحظه دیدند که او غایب شد و اثری از او پیدا نگشت خدمت علی شیخ
 رزق الله میفرمودند که چون دیگر کرات رفتم از مردم ذکر او و دوهیره ای او بسیار شنیدم گفت من ایجا کجا
 آمده و در بدلی بود گفتند اکثر احوال اینجا بود او بدلی کجا رفت شیخ از قرائت بیان بالود با جعفر نسبت خواهر
 زادگی داشت هرگاه همراه در حالت سکر و خیزه دیدی منو بجهت شیخ گفتی که تو شیخ حقیقی مانی بخلالت
 اگر برادران دیگر را دیدی که از مشرب معرفت و محبت بیگانه بودند اصلاً متوجه نگشتی.

میان مونگر لاهوری

از بمبادیپ وقت بود و فتنی کبیر و جذبه قوی داشت خدمت حاجی محمد میفرمایند که در فتنی که بالیا
 رفتم شیخ حسن به سبب محبت که با ما داشت همراه ما بود و روزی در مجلس نشسته بود ناگاه شیخ
 مونگر رسید چون نظر او بر شیخ افتاد گفت تو اینجا کجایی تا بدینجا چه تعلق است همین گفتن بود که شیخ
 حسن از اینجا گریخت و از اینجا کجایی توقف بدلی آمد و قرار گرفت.

بابا پیر محمد دپ

باصول و کالپی است در ابتدای حال طریق سلوک بسیار در دیده و سقاسی کرده شبهه انجانه ضعیف
 میگشت و همراه آب سیکر و آخر بردی رسید و حالت جذبه نصیب شد و گویا مانند ابواب مفتوح
 برده مفتوح گشت و دلهاست اهل عالم بوی رجوع غایت نقل است که و سه اکثر احوال
 در استراق بودی مگر به بعضی از حوائج طبعی و را قدری افاق دست میداد بعد از چند روز
 چیزهای جزو سبب تناول میکرد و از لباس بشر عورتی آشفته کرده بود و اکثر اوقات آهنگم ندانست
 جا میبایست نفیس پیش روی آوردند مردمی خشمین افتیاد و خود را راه میداد و لجام دل را می داشت

دازد و سه خوارق عادت بسیار نقل میکنند و انساب و در کتب پند شاه داد بود که برین رسیده بود و از
 امر بسیار خبر میداشت و تاج تخت و تاج دولت از بعضی از فضلا عصر کبود بخند و سب یافته اند علیه الرحمة

بابین مجذوب

در اجیر بود بر دخواجیم عین الدین افتاد بودی و از ناله بود در اجیر شیرین و او را جدی الهی دست داد و نقل است از شیخ خمره
 و هر کس میگفت که چون در اول حال تو بزیارت خواجیم عین الدین قدم نهی باین مجذوب بزدی که در گرداد
 بودند گفت میان می آید مردان هر جانب نگران شدند که خواهد بود ناگاه از گوشه من پیداشد گفت این میان آمد چون
 نزدیک دیدم گفت میان نزدیک بسیار رسیدم گشاد در کمر داشتم گشاد را گرفت و گفت این چیست
 گفتیم این سلاح است سنت پیغمبر گشاد را بگذاشت اندک خرج داشتم از گره من بگذاشت گفت این
 چیست گفتم گوشه راه است این هم سنت پیغمبر صلی الله علیه و آله که علم مراد و شانه بود و در او را آورد و
 مراد و در تیر تاپ کرد و شانه برش را بست من داد باین اشارت همان زمان مخلوق شدم درین
 اثنا شیخ احمد مجذوب یافت که اسیر قاضی کیم الدین نازک شده آمده است مراد فانه همان بود میان
 باین مجلس حاضر بود هر یک را با اهل علم فی المبدأ و در کمال دوستی و تیر کس بر میگرفت سیکه در
 میان گفت که این همان است او را چون مردم میگذاشتند طبعه که پیش از بود تمام بود داشت
 داد و گفت هر کس را الفقه و میان را تمام طبع همین که از آنجا به فاسم مردم مرا میان فخره گفتن
 فرج بابین هم ازان روز شد نقل است که چون سلطان بهادر بادشاه گجرات در زمان شاهزاده
 از پدر برنجیده به یار اجیر آمد بزیارت خواجیم عین الدین و آن زمان بدست کافران بود مقام
 خواجیم در معبد ساخته بودند و جایست بآن کرده سلطان بهادر در دل غوغا کرد که اگر مرا حق بماند
 و تقاضای بادشاه ساز و آنچه عهد انعام است ازین کافران بکشم میان باین هم در انجای بود
 برای خود که شادان نام داشت زیاد و کشتادان شادان تحت بلند بنه کمرغ و ریاست

رسیده است سلطان بهادرین را تفادول گرفت و برگشت و بعد ازان چون بادشاه شد بهر این ولایت
بمقتضای عهدی که داشت و فکر و دوا کفایان دیار انتظام کشید -

الیهیدین مجذوب

در نازل بود صاحب خلیف و اکثر اوقات در بازار نازل بودی الا که قراولان در آنجا است و هر جا که نشسته تا چند روز بر نوا
و با خورتن بودی گاهی در گریه بودی گاهی در خنده و گاهی با خود و خوشی بودی و گاهی در دوا و دوا بهای انسانی
گفتی که اگر کسی در این شهر است و در دست و پا این پوشیده بود در وقت تکلم و خطاب چنین گفتی خدا یا بیچاره یا
بیشتر از آن که من کردی همچون گنجی ملا محمد ناز فونی میگفت که مادر من میگفت که تو طفل شیر خوار
بودی یکبار چنان بیار شری که امید حیات منقطع شد الیهیدین دیوانه نزدیک محله ما گذشت بیک
گل کوزه داد و گفت برو این گل در خانه فلان ببر آنگس گل در دامن داد و من در التوید
ساختم و در باز دوی تو بستم حق تو است تا محبت داد پدر تو بر دست الیهیدین را بخانه خود آورد
تا چیزی بخوراند الیهیدین گفت خدا یا چیزی گرم و چیزی سرد و چیزی ترش و چیزی شیرین بد
توئی الحال برنج بخت و شک و جزای ماضی آورده و خورد و باز گشت گویند که در بازار کنه
بر پا کرده بودند و هر که پاسبی در کنه دیدی او را خلاص کردی و پاسبی خود در آن کردی
و هم ملا محمد میگفت که روزی من فلوس چند نفر کرده بودم و در طلبش بر آورده و اکثر جایا
دیدم نیافتم ناگاه در گوشه شهر در نزد دیدم که شخصی تندی بر سر کشیده افتاده است در همان
رسید که گرم و افتاده است چون نزدیک رسیدم زنده جمید و آتم که زنده ایست مرا زنده
بر آورد و گفت خدا یا بیچاره آورده چنان فلوس که به نیت او آورده بودم او دست از
خوفا بر آورد و آن فلوس از دست من بستید و گفت خدا یا باز گرد و اینجا مرا است رحمت او
در سه است و الیهیدین دست ماته است در پانزدهم ماه شعبان سب برات نزدیک به میدان

صبح تاریخ وفات او مجذوب صادق است قدس سره

شاه منصور

مجذوبی بود در دیار هند و صاحب کثرت علمی و تصرف غالب نفوذ است که گفته که پادشاه هند و جرات بود که این
فرستاد اتفاقاً دین بابا گیر چون آن شخص پیش در آمد تیری از تیر کشش گفت و پرسید و او را که کند هم در کش نهاد چون
آن شخص که سلاطانی باز آن کیفیت عالی از نمود پادشاه فرمود که این نشان آنست که مار فتح شد و دیگر به سامان گردد و لیکن درین
اشارت است که اگر چو شکم با پریشان گردد و دایره شود و لیکن اصل ذات ماسلامت ماند و سلامت
بجای خود باز رسم و حضرت شیخ عبد الوهاب میفرمودند که این شاه منصور مجذوب آب منو
شاه به بیماری که صاحب لایست بر پا نمود و بود و دوزخ و بود و این حالت از آنجا نیامده بود
و میفرمودند که در این احوال که غریمت بر سلوک این راه داشتیم و بهشت بر اختیار فقر و تجرید
می گماشتیم خدمت شاه منصور رفتم اتفاقاً و من و من و من از ایشان بگیرم همین که در پیش و من
نشنم پرسید که به بیماری می توانی بخت دیگر می در عرض توام آن دیار آن با جوار گویند و آن
خاصه فقر است که بدست خود پذیرند و بخورند باز خود گفتند به بیماری چنین شکل است بعد بحث با جوی
بدست آوردی و آن را آس کردی و غیر ساختی و همین هم که دی را کش آوردی و آتش می
افروختی در نیکو گشت نگاه در گرفت سر و پیش در دی به سوخته شد به بیماری چنین شکل است همین سخن
بزبان هندی حکایت که ایشان داشتند مجذوبان که میگردند هر بار که ایشان این سخن می گفتند مآورد
دل خود گفتیم پس بشارت الله تعالی بعد از آن سر برداشتند و گفتند اگر من توانم بخت همین لفظ را به جاده شصت بار
تکرار کرد هر که می گفتند را بهشت بر اختیار فقر و تجرید باز به و میشد دیگر از پیش ایشان بر خاستم و بکار خود رفتم.

شیخ یوسف

مجذوبی بود در لاهور و غلامان و فاضل و بلند قامت و عظیم و به علم و تراز بزرگ سر می است و سر خلعت می داشت صاحب

حلی و اشراق باطن شیخ قطب عالم میگفت که در سیه اوراد و نخاس لاهوت دیدم ایاده و سخن بلند
و امر را راجعند میگوید و چیزها از حقیقات احوال من بمن گفت که غیر علما الهیوت با امر ان اطلاع
نبود و از دیگر بقیه لازمست اورفتم نادور باب سفر تفاول گیرم و اوراد در جای که بهجتم نیافتم
بمستز که قیام داشتم باز آدم و بیاران خود از سر گذشت احوال چیز می گفتیم ناگاه و سه در آنجا رسید
در سه بمن آورد و گفت ز بهار سفر نکنی که مبارک نیست مردم اینجا می گفتند که شیخ امروز
بعد از دوازده سال اینجا آمده است و در نزدت هرگز در اجبور بر سن تمام واقع نشده حمد الله علیه

سویہین دلوں

بود اهل حال و صاحب کشف و بصیرت باصل انقوم گورده بود مسلمان شد و مجذوب گشت در خدمت شیخ علامه الدین ابوحنیفی افتاد و مدت عمر در خدمت و مقام خواجہ قطب الحق والدین پسر بر دروز بارش گذشت که در پی پیغمبر خورشیدی و قهتا بودی نزد یک پیر خد من طعام فرو برده دام شک آشامیدی و رفتی اورا دیدند که در ابار چونه افتاده است و چون به میخور و اورا گفتند که این چه پیغمبری این طعام نیست گفت چه کنم این به بخت حرم بسیار دارد و جز خاک سیر نمیگردد

فکر شاہ صدیقی

مجدد دین و مکتب بود و روشنی غریب داشت پیوست بر مننه بودی و خاموش بهیچ چیز تعلق ندا
صدمه چکه عینی شده بود هیچ حرکت و سکون یا ادبست نتوان نمود چه هرگز در جامه پرا
ادبی در دست با و نمیکرد و اگر کسی جامه در برش میکردی پوشید و چون لقمه در دهانش می انداخت
میخورد و اگر نه روزی را بر سر گذاشته که چیزی نخوردی و پنوشیدی بعضی نگهبانی جامه و س تا
دست خواب میکردند و چون بیشتری از شب میگذشت هر که میخواست میگذشت و وقتها بود
گذشتی که بر بخوابستی و چون کسی در پیش میگذشت هر طریقی که میخواست میبرد و غرض که

پنج کار او با اختیار خود نیک و دوس در رضا و تسلیم آیین بود و از آیات الهی سه خرد و لکن با بی غرضی
 از خود و از غیر خود بی احتیاج غرق بحر عشق اگر صدق وصف از خودی بیگانه با حق آشنا
در شاه پیاری بخود بی بود و در گفتگو اکثر اوقات در مقابله کبر و نهم از دیگر بود
 و با خود در سخن می بود و بخود بانه تکرار سخن مینمود و لباس نازک و کمین بستر عورتی آتش میگرد
 از خواری بسیار نقل کنند که رسیده بود و از امر او بسیار خبردار بود این فقیر در صحن
 ایشان را در مقابل گاه می نشسته بگاه در شهر دیده است علم کمال و محضر سلطنت بیار این
 شیخ محمد شریف میفرمودند که روزی که خانه شهباز لایق چه شمارا در مقابل دیدیم شاه
 پیاری دور تر از تیر ایشان بطرف میبود نشسته بود و نزدیک آمد و از یک دست دست دیگر خود
 گرفته بزبان هندی گفتن گرفت که ما به باز دوس من شکست و نادمی بهمن دستور است
 اشک میخفت و همان کلمه را تکرار میکرد و آخر از میان بایان بدر رفت و و نیال تا نزد
 گرفت یک از حضار از مشاهده این حال تعجب میخفت عجب میفرمایند که من با او گفتم چه
 جای تعجب است فقر را ایم است که هر که از مشرب معرفت و محبت بیگانه بود اصلا بحال و
 سوزید نشوند و هر که ازین مشرب بهره دارد او را در ایگانه خود میدانند هر چند بیگانه باشند و بیجا
 این صورت تحقق است مصداق الفقراء الکفص واحد و تاریخ وفات او ان الفضل
 بید الله که یکس از او شناسا است یافته قبر دوس در جوار مقبره ملک دوم غازی رحمه الله علیه

در بعضی از ناسر صالحات

بی بی ساره و الکشیخ نظام الدین ابوالمود بسیار بزرگ بود نقل است که وقتی اساکل را
 شده بود مردم همه دعا کردند باران نیاید شیخ نظام الدین ابوالمود رفته از دامن ماد خود بپشت
 گرفت و گفت خداوند با خرم است آنکه این رشو مادر ضعیف من است که هرگز چشم نامحرم بود

نیفتاده است باران پیرست از شیخ این حرف گفتن و از خدا باران فرستادن فرمود در
پهلوی نمازگاه که نه است که قبر حضرت خواجہ قطب الدین قدس سرہ پس پشت آن واقع است

بی بی فاطمہ سام

از صالحات و قناعات و عارفات نامہ بود که او در ملفوظات شیخ نظام الدین خلفا ایشان بسیار است میگویند که
سلطان المشایخ در روضہ فاطمہ سام بسیار مشغول بودی شیخ فرید الدین گنج شکر فرمودی فاطمہ سام مریدیت که او را بصورت
زنان فرستاده اند شیخ نظام الدین فرمود که شیر از بیشہ بیرون آید کنسہ پسرد که آن شیر نر است
یا مادہ فرزندان آدم را طاعت و تقویٰ باید خواہ مرد باشد خواہ زن بعدہ در منابت
بی بی فاطمہ سام غلو فرمود کہ در غایت صلاحیت و کبریا شدہ بود من ادرادیدہ ام پس عمری
عورتی بدو در اباشیخ فرید الدین و شیخ نجیب الدین متوکل برادر خواندگی و خواہر خواندگی بود
است بہت ہار حسیطال ہر چیزے گفتی این دو مصراع من از دیادادم

ہم عشق طلب کنی ہم جان خواہی | ہر دو طلبی دلی میسر نشود

و نیز فرمودند کہ من از بی بی فاطمہ سام شنیدم کہ میگفت از برای آنکہ پارہ نان و ذکوۃ آب کبے
دہند نعمتہائے دینی و دنیوی بشاراد کنند کہ بعد ہزار روزہ و نماز ستوان یافت و ملفوظات
میر سید گیسو در از می فرید کہ روزے در مجلس شیخ نصیر الدین محمود سخن در فصائل بی بی فاطمہ
بود فرمودند کہ بی بی فاطمہ بعد از موت با شفعہ حکایت کرد کہ روزے بمہر و خویش و حضرت
رسالہ نورست میر فتح از طور ملکی در گذشتہ ناگاہ فرشتہ گفت کسی بہ ایست چہ باشد کہ نیک بے باک
میگرددی من موگند خودم کہ من ہما بخاشتم ام تا خود با لوقت تعالیٰ المر اطلبید بیشہ
تروم ساعی گذشتہ بی بی خدیجہ و بی بی فاطمہ زہرا رضی اللہ عنہما آمدند برپای ایشان
افادم گفتند اسے فاطمہ امروز ہرچہ تو کسبت کہ خدا تعالیٰ بطلب تو مرا فرستادہ است

گفتم من کینه کشاام کدام عزت بالا تا ازان باشد که شما بطلب من بیایید اما من بگویم خورده ام
فرمان شد فاطمه است میگویی شما از میان و در شوید ای آلی خاست من اذ جا جنیدم بحضرت
گفتم خداوند در حضرت تو انجین بے ادبان هم باشد که آیندگان حضرت ترا نشانند این سخن
گفت و آه و در میان گور خویش نشست میرسد محمد گویور از کنایت از خود که ده میفرست
کترین خدمتگاران عهده میدار که چنین گمان دارم که خواهم این حکایت از خدمت خود بگویم
و اما بسم قدیم بلفظ غیبت میفرمودند در خیر المجالس میگویی که روزی مولانا حسام الدین بخدمت
شیخ نظام الدین قدس سره بود و فرمود مولانا حسام الدین ما امر ذاب الی را دیدم عرض داشت
که کما ویدید فرمود بر زیارت بی بی فاطمه سام رفته بودیم نزدیک ظیره عرض داشت یکم ویدید شد
سید خیار بر سر کرده که از حوض فرو داد و در اختیار ما انبار کرد و دو صندوقه ساعت که مرا از وضو
و انجیل آید چون وضو تمام کرد بر خاست و دو رکعت بارعت تمام گزارد و مرا از وضو نماز
و انجیل بد بعد ازان میان آب رفت و سه بار نشست بعد ازان یگان یگان حیار می نشست
و در و د میفرستاد و در رسید می انداخت تا تمام حیارها بچنین نشست بعد برگرفت و سید باریان
حوض فرو برد و با و زد و در کرانه نهاد تا آب بکشد من از غایت تعجب برخاستم و یک تنگه فیله
در و شاره من بود باز کردم و پیش بروم گفتم خواجه قبول کنید گفت مرا معذور دارید گفتم خواه
تو برائے و جنیل چندین بار میگیری در خدمت میر می یک تنگه نفرة خداست علیه فتوح بومی رساند
چنانی باز گفت معذور دارید گفتم با کیفیت بگو که چنانی ستانی گفت پیشین بگویم من و
آفرود هر دو نشستم آغاز کرد پدر من همین کار کردی من خرد بودم که پدر از سر رفت مادر
مرا آنقدر احکام عبادت آموخته بود که پنج وقت نماز گذاردن میدانیم بعد ازان چون وقت
نفل در شد مرا از یک خود طلبید و گفت دین چیز گر بهیسه نهاده ام کیش بیار و دست بچرخ

گر ای سیر و ن آید پیش مادر بنیام که باز کرد چرخ علیحد که دو گفت این در کشتن و غسال و بر آرد و
گور بود و مقدار بست در هم مراد او گفت این مایه غنیمت است پدر تو در یاغات رشتی خیاره و سبزی بتی و
آرا بفر و ختی در روزگار بدان گذرانند و تو نیز خیاره و سبزی بتانی و بفر و ختی و جزو بهیج و بهیج و ختی
آن مرد این حکایت تمام کرد و در یافتیم که او از ایدال است از آنکس چیزی به قول نکند و گویا مردی است که
علیه و علی بهیج الصالحین در سیر لاد لیا و سگو یکدیگر بی بی فاطمه در حوائی قهبله نیست خفته است در و نه او بنابر
حاجات خلق گشته و هر طور عرض میدارد که قبضه آلتان نزدیک در واره شمس بی در و راه افتاده است که
بیکس نمیداند اما شرافتند و بیکس مردم آرا اینهای بی بی سام گویند و بعضی غلام اناس بی بی بود اند
گویند هر دو لفظ غلط است نام ایشان بی بی فاطمه نام است و نه علیها

اوله شیخ فرید الدین گرجی

بیه بزرگ متجربا لغات بود که است که پیش شیخ شکر گنج در آید وین سکونت گزشت شیخ نجیب الدین متوکل از فرستاد والد
و بسیار در آن راهی آمد و در بر و شسته و در دین سیاه آب حاجت شد شیخ نجیب الدین بطالب بخت چون باز آمد
والده مانند غیره نازد چون بخدمت شیخ فرید الدین آمدند باز گفت فرموده قاطعاً ما خسته و دهم که آمده است و دادند بچه
دست شیخ نجیب الدین را در آغوش و گذری افتاد چون زیارتی و حجت در آمد و در لی او گذشت که درین موضع مردم
گرفتاری از والدیه بیا که چنان کرد استخوانی چند یافت از هنر لخوان آوی با خود گفت باشد که این استخوانها
والده را بود و شریک دوی هلاک کرده باشد این استخوانها جمع کرد و در خطی ناماخت و بخدمت شیخ آورد و دهد باز گفت شیخ
گفت که خطی پیشین بیا و او بیا در د و بیفتانند یکبار از آن استخوانها هم پیدا نشد

بی بی زینب

والده شیخ نظام الدین او بیا است بهر فرد که والدیه مراد خدا شایسته است که او را که است و بی بی نام آنکار و در خواب بدید
را خیاره و سبزی و در دهم طبعی که مراد است پیش خاک والدیه خود عرضه دارم غالباً ن باشد که همه در هفته که این شود و

حال بی بی فاطمه

زوجه شیخ احمد خضر و سیدانکه دی دختر میر علی بود در طریقت آیت بود چون تو به کرد بر احمد کس زشتا که مرا اندر هم خوا
احمد بدان التفات نکرد دیگر با کس زشتا نگفت احمد من زامه دانه ترا زین دهنم که راه حق مار انبائی در این کس
زشتا دو در اندر او و درخواست پدید بکام تبرک را در ابا احمد داد فاطمه تبرک نیا بگفت و بکلمه زلت با احمد بیار امیدتا قصد
زیارت یازید که فاطمه تبرک را رفته چون پیش یازید سید فاطمه نقاب روی برداشت و ایا یوزید سخن گشت می گفت احمد
از ان متغیر شد و پیش گرفت گفت فاطمه این چو گشتی بود که یازید سیدی فاطمه گفت نانا که تو هم طیبست منی یازید بحرم طریقت من اندر هم
دار و زخمه اسم و دلیل برین سخن آنست که از صحبت من بے نیاز است و تو بمن محتاج پس بیوست یازید
با فاطمه گستاخ بودی تا روزی یازید راجع بر دست فاطمه افتاد خا بست بود گفت ای فاطمه از برای چه
خا بست گفت ای یازید تا این ساعت که تو دست خا بست من ندیده بودی سر بر تو انبساط بود اکنون
که چشم تو بدین افتاد صحبت با ایا قوام شد چون احمد و فاطمه از آنجا به نیشا پور آمدند و اهل نیشا پور
با احمد خوش بودند چون یکی بن معاویه نیشا پور آمدند و قصد بلخ داشت احمد خواست که در او در
کنند با فاطمه شورت کرد که دعوت بکمی راه بکار آید فاطمه گفت چندین کا و دو گو سفید و چرخ و شیخ و عطر و با
این بلبیت خیر بیا یا احمد گفت باری کشتن و چو آفت چون یکی بهمان آید باید که گمان غلبره اذان نصیب تو
و این فاطمه در فتوت چنان بود که یازید بگفت هر که خواهد دردی را بیند در لباس نانا بگوید فاطمه بیکار استی

بیان دختر شاه شجاع کرمانی

دختر کرامت الاله است که شاه شجاع را دختره بود ملوک و زکا را در بے فرزند ان خود خواست گاری میکردند انکیا بر
همچنین ملکه که فرزند بجای شاه پس شاهان در روز بهلت خواست و آن سر روز و در ساجد میگشت تا در پیش را دید که
نیکو میگفت و در حیرت چون و سب از خانه خارج شد گفت ای درویش اری گفت نه گفت ایان سید پارسا و قانع و قرآن خوان خواهی
مرا چنین زن که بد از سه دهم پیش ندادم شاه گفت من هم دختر خود تو سه دهم که داری یکی به انسان ده دیگر را بشیر یک بطور و غیره کمال

به بنده پس چنان کرد و همان شب بنفشه خود بخانه او فرستاد چون دختر در خانه آن دروش آمدنای
 بر سر کرده بنهاده دید گفت این نان چیست گفت دروش باز نازد بود و بجهت اشب گداشتم دختر
 شاه گفت کرد و تا بیرون آید دروش گفت دانستم که تو دختر شاه که رانی با من خواهی بودی
 گفت ای جوان من از بیوزائی تو میروم بلکه از ضعف ایمان و یقین تو میروم که از دروش بجا
 امروز نانی بنهاده و اعتماد بر توفیق غیبی پدید خود دارم که بستان سال مرا بر خانه داشت
 و گفت تا بر سر نیز گاری خواهم و او و بکس داد که اعتماد بخدا ندارد دروش گفت این گناه را خدا
 هست بخوابا آدم گفت هست آنکه اگر خواهی نان فروار امروز من که درین خانه من باشم نان خشک را می -

احال بی بی فاطمه

بنت الشیخ شیخ بنی الدین عوفی میگویی که من سالها بخش خود خدمت داری کردم و من دس در اوقات روز و پنج
 سال دیاده در دین شرم میداشتم که بر من اندک نازکی و نازکی رخسار و می هر که و مرا میدید یا
 پنداشتی که چهار ده ساله داشت دید با حضرت حق بماند تو اسای عالی عجب بود مرا
 بر سر کس از انبای جنز این که خدمت و سه میرسد نه اختیار کرده بود و میگفت مثل
 فلان که ندیدیم و نمیکشیش من ناکارید بگمین خود میاید و نمیکشیر و در پیش من هیچ
 باقی نمیکند و در هم نمیکشید که اند و سه شنیدم که میگفت مرا عجب میاید از کسی که میگویی با حق
 بماند تو اسای را دوست میدارم و بوسه شادمانی نمیکند و حال آنکه حق بماند تو اسای را شنیده
 و چشم او را با دوست و هر چیزی بیک طرفه العین غایت میشود و این مردان چون دعوی میباشند
 میکنند و میگویی یا خرم غیب اندر توب محبت او اندر هر قربان زیاده است پس بر ای چه میگویند
 یا که گفت ای فرزند چه میگوئی در آنچه من با تو گویم نفهم سخن است که تو میگوئی بعد از آن گفت و نشنید
 مرا عجب میاید بهیست من فاحشه الکتاب از دست فرموده است و اندک که هرگز مرا فاحشه نکند

از دست شغل زانچه و جابین نشسته و هم شیخ میگویی که در میان آنکه پایش و نشیستیم ضعیف در آمد
 شهر را نام برد که شهر من در آنجا رفته است و داعیه داشت که زن دیگر کم گفتیم بنواهی که باز آید گفت
 اگر سه روزه بماند که دم و نفتم اے مادر می شنوی که چه میگویی گفت چه بنواهی گفتیم قصه حاجت او
 بسیار گفتیم معنی آنها حالا فاخته الکتاب را میفرستیم دی را وصیت میکنم که دی شهر بزرگ زن را
 بسیار دانا تر از خود زن گرفت و من هم با و سه خانم و نفتم که از آنرا فاخته صدقته جدا افتاد کرد
 و در آن زمان در وقت فرستادن گفت اے فاخته الکتاب میروی بفلان شهر و شوهر این زن را می بینی
 و اگر دیدی بنویس که که از فرستادن فاخته آمدن خبر و سه پیش زن از فرستادن نشد که قطع آن است
 و آن که و انتهی از کتاب الفناست نفتم حضرت شاه مجاهد را ظهر پوی -

بیان حال احوال ابی بهری رحمه الله علیها

عاشق فیضیل در تذکره الاولیاء است از آنکه این است که را بهر از سفر ابر بودند چهارم این بود که در
 همه را بهر میگفتند چون مادر و پدرش بودند و پدرش متفرق شدند را بهر بدست طالب افتاد و را
 پندگی میفرمود و باقیست انگلی را ابش و دم بجای بود و حجت انگلی که در آنجا یک کار میفرمود را و
 بدست داشت آن کار که در روز سه بجای میرفت تا آخری نقد او که را بهر بگرفت در راه پایش
 بنگار آمد و بقیه دو کشت شکست گفت با فدا یا غنیم ساضی و در میدانم بیدار غنی از بسکی خود را
 ندادم بقیه سه قدری در خانه می بایدم کرد و اندک تو از من بپایه را خرابی یا نه آواز سه
 شنید که غم خود کرد و بجای کسی که سربازان آنها را بنوازش خود بود پس را بهر بخانه رفت و بجای شغل
 شهر بود سه روز و شبی و در آن خانه را روز خدمت کردی و چون شب شدی بعبادت خدایت
 تمام خودی و مادر و در عبادت بودی روزی صاحبان نه میردن آمد آواز سه شنید بر اثر آن

آواز میرفت بجان که رابعه آنجا بود و عبادت میکرد و از روزان خانه نظر کرد تا رابعه پاک سخن میکند
 چون نظر کرد خانه او را سینه دید چون روز روشن چون نیکو تر نظر کرد قدیله دید بے سلسله از
 بالاسه سر او آفریننده و همه خانه از فروغش پر شده و رابعه سر بجه نهاده مناجات میکند و میگویی که الهی
 تو میدانی که بولے دل من در موافقت زمان است در خوشی چشمم در خدمت درگاه تو اگر کار
 بدست من بودی یک ساعت از خدمت تو نیا سودی چه کنم مرا زبردست مخلوقی را خستی که بواسطه
 خدمت او بجزرت تو میرم می برم چون خواهر این زاری و مناجات را بشنید ترسید و اندیشید که
 من از چندین مدت این سیده را بندگی میفرایم و او را در حضرت حق چنین قربت است مبادا حال
 چه شود و این حال زایل خود ظاهر نموده در دو اتفاق بر آن کرد که دست از من بردارد پس
 رابعه را آواز داد و دید از آن کرد که رابعه گفت چون مرا آزاد کردی اجازت ده تا بجای که
 دلم خواهم بدم و سورتی را پس البتہ از آنجا بیرون شده بویران آید که یکپس انداختنی
 دانست آنجا عبادت میکرد و هر شب روز سحر از رکعت نماز میگذارد و گاه گاه مجلس خواهر
 حسن بصری میرفتی و تو آواز کردی نقل است که روزی حسن بصری از من گفت که سیده
 سیده رخصت نمائی بر آنکه ترا نکاح کنم گفت لے انا و عقد نکاح بر وجود آمده است و اینجا
 برخاسته است بلکه معدوم شده است بخود موجود گشته بوسه چون چنین باشد خطایزد و باید کرد
 از من حسن گفت این بچه یا منی گفت بدان خبر که هم یافتنی ما کم کردم در حسن گفت دیرا
 چگونه دانی گفت بے هیچگونه دامن باز حسن گفت لے رابعه علمهاے که نه تعلیم دانسته و نه شنیده
 قرآن بلکه آن علیست که بواسطه خلق بدل تو فرود آمده است با من از حرفی بگو گفت لے
 استاد امر و زکلا به چند ریمان بیا ز ابر بردم و بفرو ختم بدو درم سیم کی ازان بدین دست گرفتم
 دیکه بدین دست گفت درین چه حکمت بود گفت ترسیدم که اگر هر دو درم را یکی بگیرم

جفت اگر در راه سب و دامن در فتوح سن این بوده است از دس سوال کردند که چرا شوهر
 نمی خواهی گفت از شما سه چیز می پرسم اگر آنجا جواب گویی بعد از آن زنان شایرم گفتند بگو
 گفت از سن بگو بید که بوقت مردن ایمان سلامت خواهم بردیانه گفت این در غیب است با
 ندانم گفت دوم آنکه چون روز قیامت حاضران شوند نام من بدست راست خواهد افتاد یا چپ گفتند
 این هم مرا معلوم نیست و ما ندانیم گفت سوم آنکه روز قیامت طائفه را بجانب دست راست
 برند و قومی را بطرف چپ پس در آن روز مرا کدام جانب خواهند گرفتند ما ندانیم گفت عجب است که
 که او را چنین حال دارد پیش بود و چنین ماتم با منی کجا دیر اید پر دای شادی و
 پردانی شوهر و مرد در بوفعل است که را به پیوسته گریان بودی یکبار از دس سوال کردند
 که لے پده چندین گریه چرا میکنی گفت از بیم قطعیت اند بهر آنکه با دخی کرده ام میترسم که مبادا او
 مرگند اے آید که لے را به تو مرا نمی شانی آنگاه چه تدبیر تو انم کرد فعل است که یکبار هفت شبانه
 روز بروزه بود هیچ نخورده و لبش نیز ترخفته بود که شکی دانند گذشته بود که در خانه ادا
 و کاره خودی آور در را به بست و برین نهاد و برنت تا چراغ آورد چون باز آمد که بر آن طعام
 ریخته و از زمین بخورد و گفت ردم و کوزه بیارم در و زه بکشایم چون کوزه آورد و چراغ مرده بود
 قصد که تا هم در تاریکی آب خور و کوزه از دست بیفتاد و شکست را به آهی بر آورد و چنانکه بهم
 آن بود که خانه بود و گفت الهی این چیست که با من بیچاره میکنی آواز سس شنید که بان میخواستی
 که نعمت همه دنیا بتو وقف کنم داند ده خود از دولت بیرون بپریم که اندوه ما و نعمت دنیا هر دو یکجا
 نشوند لے را به ترا مرادی هست و ما را مرادی مراد ما با مراد تو هیچ نگر در را به چون این خطا شنید
 جهان بر دوش مرد شد که هرگز خطاه آن در دل نیگذاشت و گفت ماسی سال است که نماز میگذارد
 و هر نماز یک میگذارد میدانم که نماز باز پسین من است و نیز که از دس پرسید که چرا ایوست مالی

و در دل ظاهر میگفتی گفت حلیه دارم در سینه که همه طبعیان عالم از دعا الحاد آن عاجز اند و مرا آن برجا حد
وصال دوست است امروز تعللی بی غایت نماند که نزد انجمن و رسم اگر چه هر سه در ویشان ندارم بیا این
اندر میگویم من تشبه بقوم فهو منهم و کمتر ازین نباید بود و دیگر حال شسته تا کجا لایسم که در تذکره الاولیاء
بتفصیل مرقوم است -

احوال حضرت بی بی محمد و همسران

مولای چون ساکن ایمنی که موصوف بکلمات ظاهر و باطن بودند در رساله خود در احوال حضرت بی بی
محمد و همسران اهل بیت حضرت بندگان نظام الدین ایمنی قدس سره که عارفه و ولیه و قریب بودند و حضرت محمد
شیخ خاصه بهار اکتی که در برگه مذکور آمده اند و در ولایت ایشان اتفاق خاص و عام است
چنین نوشته اند که نقل است که روزی حضرت بندگان و حضرت میان شیخ عبدالزاق هر دو ایشان
با یکدیگر حبس میگردیدند اما راست نمی آمد حضرت بی بی گفتند که حبس دم این نوع نباید که دو جزو
حبس دم کردن شروع نمودند و فرمودند که باین نوع را از حضرت بابو جدی اندک ویم مراد محمد و هم شیخ غلام
هستند و میدیدیم که هر بار که حضرت بابو جدی ذکر کردن شروع میکردند اندکان مبارکشان بچو
چینی می افتادند از هر من هر بار که حضرت بی بی لاله میگفتندی غایت میشدند بی و چون لاله
میگفتندی بجای خود آمدندی حضرت بندگان قدس سره و حضرت شیخ جوهر دو این ذکر را از حضرت
بی بی اخذ کردند و انتهی از مراد المیدین -

بیان حال زوجه حضرت شاه محمد باقر علیه السلام

خلیفه حضرت شاه مجاهد رساله بچو بی بی ساکنه هفت سوخته که برگذشته در محله مسجد الیاد با یکدیگر
خدمت از سایر صالحات و کمالات بودند و نهایت زاهد و خدا پرست بودند و بی گناه و بی عیب بودند و خود
یعنی حضرت شاه محمد باقر علیه السلام قدس سره چنان رتبه پیدا کرده بودند که اکثر حضرات و جناب علی مرتضی

کرم الله وجهه ایشانرا میسر میشد نقل است که در ابتدا فراغت گذران میکردند روزی از
 تفریح خود پرسیدند که گذران جمعه که من حضرت بنی فاطمه چگونه بود آنحضرت بپایان فرمودند
 که در دنیا باین تکلیف و عسرت و زهد میگذرانند پس از آن وقت ایشان نیز مستعد
 شدند و گفتند که مرا نیز این دولت و فراغت خوش نمی آید خود هم فقر محمدی و فقر تنهوی را اختیار
 خواهیم کرد و هر چند آنحضرت میفرمودند که شاخیا این ریاضت و مشقت کمیند که اختیار فقر و
 فاقه کار مشکل است ایشان قبول نکردند و از زوج خود همین درخواست کردند که مرا فقر محمدی
 و فقر تنهوی باید این فراغت آنچه کار آید ناچار از زبان آنحضرت برآمد که خیر چنانکه میخواهید
 همچنان خواهید شد پس از آنروز در خانه آنحضرت نهایت تکلیف شدن گرفت که بیان
 آن ناکفته بپس درجه ایشانرا لحاظ باید کرد که از خود فقر اختیار کردند و فقر اختیار می
 بسیار مشکل است فرض حال آن محرم چه نویسم که غایب از بیان است و مرید فرزند
 رسید خود حضرت شاه باسط علی قلندر قدس سره بودند که خلیفه حضرت شاه الهدیة الله علیه
 بودند چنانچه قدری حال ایشان بخط خاص حضرت شاه باسط علی قلندر قدس سره نوشته
 دیده ام که بعینه این است بدانکه بچول بی بی والده این فقیر مرید و سلسله عالیله قادریه
 اوصاف حمیده و خصال پسندیده داشتند و ریاضیات شاقه بر نفس فرود کشیده بجهت نور شریف خدا
 زیاد آلهی شادان بوده عمر بسیر بردند و وقت رحلت والده شریفه شکل جوانی نموده شدند
 سر و بطن سبیل شریفی کردند و مردمان خانه گفتند که درین وقت آواز سبیل صیوت
 فرمودند که فرزند خانه بابا با مقصود علی عنقریب پیدا خواهد شد برائے او سر و سبیل میکنم
 بعده کلمه گفته جان بخت تسلیم کردند چون رحلت فرمودند چهل روز نگذشت بود که فقیر
 در باغ حضرت غوث الاعظم که تکلیف فقر و زان است در مکان آید گمان درندگان است

بودند مشغول بود که والده شریفه را یاد کرد و فوراً حضور رسد و پدید آمد پس دیدم که ساعده الیه
 شریفه در آن عالم چه حال دارد و فرمودند که دست که جان بحق تسلیم کردم فی الفور بحضوری
 حضرت خاتون جنت مشرف شدم متعین چند که بخدمت خاتون جنت متعین بودند که آنرا
 حضرت خاتون جنت بخدمت من متعین فرمودند چنانچه شادان شهادت بحضوری خاتون
 جنت استم و وفات والده بتاریخ پنجم محرم پیر روز برآمده در سنه یک هزار و یکصد و هشتاد و
 دود و هجری شد مدفون در دروخته شادان شاه ابد قیام شاه محمد داشت برادر کلان این فقیر
 طرف مغرب شد و نه.

در حال بی بی عاصمه زوجه حضرت باسط علی قلندر قدس سره الایادی

بدانکه ایشان مریده حضرت شاه عبدالرحمن قلندر لاهوری در سلسله عالیه قادریه و اویه حضور
 بودند و حضوری حضرت مرتضی علی شیر خدا بسیار پیدا شدند و آندها وقت خود بیشتر مطلع شدند
 بودند چنانچه بعضی کلمات و علامات شریفه بود بر آن در فضول مسجودیه است که حضرت داکده را
 در روز بیشتر از تنهایی خود روز چهارشنبه تاریخ چهارم ذی الحجه کلمندی به نسبت سابق
 زیاده شده بود چنانچه آن روز پنجشنبه گفتند و حالت غشی طاری ماند چون بوقت
 شام افتاد آمد بجناب حضرت علی مرتضی علیه السلام رجوع کرده دست بدعا شدند که یا
 شاه از مرگش در روز مملکت بخدا هم که آغاز کار سید خود علی است تا در آن هیچ خلل نیفتد از دنیا که
 دعای خاصان حق رو نمیشود دعای حضرت والده بتیاب شده انتی کتاب بذا بهر حاجت عطا
 بتاریخ ۲۷ راه ربیع الثانی سنه ۱۰۹۷ هجری مطابق ۱۲ راه می سنه ۱۲۹۷ روز یکشنبه انعام
 پذیرفت

صِحَّتِ نَامَةُ کِتَابِ طَابِعَاتِ لَاولِیَا

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۲	۹	ایک ہزار	یک ہزار	۵۶	۲	انطرفی فی الاخر	انطرفی فی الاخر
۳	۵	یا نفس	یا نفس	"	۴	تبرک	تبرک
"	۱۹	قرب را	قرب	۹۰	۷	میگفتند	میگفتند
۸	۷	پیش	پیش	۶۲	۲	بنویس	بنویس
۱۱	۷	حازم	ابوحازم	۶۳	۱۰	شایسته نباید	شایسته نباید
۱۶	۳	سوی	سوی	"	۱۱	سخی بود	سخی بود
۲۱	۴	یاد کرم	یاد کرم	"	۱۳	گران است	گران است
"	۸	و با یتیمی	و با یتیمی	۶۵	۸	گذشته	گذشته
۲۳	۱۷	نمیکند	نمیکند	۶۶	۷	دیدہ بہ	دیدہ بہ
۲۶	۳	نیاند	نیابند	"	۹	عالمیان	عالمیان
۲۷	۴	بروئے	بروئے	۷۰	۱۱	قوت	قوت
۳۳	۱۵	بنازد	بنازد	۷۱	۱۹	را	را
۳۵	۲۷	بہ بند	بہ بندند	۷۲	۲۷	در باب	در باب
۳۸	۱۷	دونا	دوتا	"	۱۵	نفس نمیرو	نفس نمیرو
۳۹	۶	نمانہ	نماز	"	۱۸	مقطعی	مقطعی
۴۰	۱۹	ربا	ربا	۷۳	۲	ام نہ	ام نہ
۴۶	۲	دورع	دورع	"	۱۲	برخواست	برخواست
۴۹	۱۶	اعمال	اعمال	"	۱۴	از دم	از دم

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۷۵	۱۰	گند و انکین	گند و انکین	۱۱۱	۴	کوه آتشین	نزار کوه آتشین
۷۸	۱۸	کوزہ	کوزہ	۱۱۲	۷	گفت آن چیت	گفتم آن چیت
۸۰	۹	من زنا	من ترا	۱۱۴	۶	متلاشی نشود	متلاشی شود
۸۱	۱۰	تبرک شغل	تبرک شغل	۱۰	۱۰	نوری	نوری
۸۲	۱۱	باید	باید	۱۲	۱۲	"	"
۸۶	۵	برود	برود	۱۹	۱۹	"	"
۸۳	۴	دبر سر بر ملکیت	دبر سر بر ملکیت	۱۱۷	۱۳	رسانیدند	رسانیدند
"	۷	نیند از دواز	نیند از دواز	۱۱۹	۱	نوری	نوری
۸۴	۴	افروخته اندی نیم	افروخته می بینم	۱۲۰	۱	تفطیم و شفقت	تفطیم و شفقت
"	۱۵	غانل	غانل	۹	۹	در نقا	در نقا
۹۰	۶	باد گیر	باد گیر	۱۲	۱۲	گزد	گزد
"	۹	از دور خواتی گفت	درخواستی	۱۲۱	۵	لے	لے
"	۱۳	و بیت	و بیت	۱۲۳	۱۳	بیامی	بیامی
۹۱	۲	مجانس آناز	مجانس آناز	۱۵	۱۵	کلی	تجلی
۹۲	۸	موسن	موسن	۱۲۴	۵	ویک پسر	ویک یک پسر
"	۱۲	کوزہ	کوزہ	۱۸	۱۸	از خود	از خود
۹۵	۲	الوج	الوج	۱۲۸	۸	زاسیل	زائل
"	"	نیایه	نیاید	۱۲۹	۶	سمنون	سمنون
۹۸	۱۴	و آن تو	دو آنم دی تو	۱۳۵	۵	در ہم دنیا	که در داشت
۱۰۸	۱۱	ذکر	ذکر	۶	۶	که در داشت	که در داشت

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۳۶	۱۳	ابن نہ از جرم نیست	این نہ جرم تست	۱۵۴	۵	منصور حسلان	حسین بن منصور حلاج
"	۱۷	کہ ما گفتیم	کہ ما گفتیم	۱۵۷	۳	نکردم	کردم
۱۳۸	۱۰	در نطق آمد	در نطق آید	"	۲	کہ ہم	کہ ہم
"	۱۷	را شاید	را شاید	۱۶۰	۳	گفت	و گفت
۱۴۱	۱۲	آن در ہم لمے پیش	آن در ہم پیش	"	"	نیامدی	نیامدی
۱۴۲	۱۲	را گفت	را گفتیم	"	۱۷	زیر کوہ	رکوبہ
"	۱۴	زدی گفت	زدی گفتیم	۱۶۱	۱۶	حرارہ نیست	ترارہ نیست
"	"	گفت ہستم	گفتیم ہستم	"	"	درین	ازین
۱۴۳	۱۸	و گفت	گفت	۱۶۲	۷	مادر	مادر
۱۴۴	۱۳	با من بگویند	با من بگویند	۱۶۴	۱۶	آوردند	آوردند
۱۴۵	۱۲	ظاہری توانست	ظاہر را نمیتوانست	۱۶۵	۱۳	و گفت	گفت
"	۱۲	و ازان شہا پوشیدہ	و ازان بر شہا پوشیدہ	"	۱۶	عبادت	عبادت
"	"	است این سر ازان	است این سر او	۱۶۶	۲	بنالید	نہ بالید
"	"	چوان پست است	چوان ہزار بہتر است	"	۱۳	برے من	برائے من
"	"	و گفت این ساعت	و این ساعت	۱۶۸	۲	مردان	مردان
"	"	در امر ایشاہ او خوانند		"	۱۷	بہتر بود	بہتر بود
۱۴۷	۸	بلے اما خانہ	بلے اما خانہ	۱۶۹	۶	یا تو	یا تو
۱۴۸	۱	در دل	در دل	"	۱۳	مشاد	ممشاد
۱۴۹	۸	مراز	مرا از	۱۷۰	۱	فراستی	فراستی
۱۵۰	۱۸	خادم را گفت	خادم گفت	"	۲	اورست	ادست

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۷۰	۵	بته	بسته	۱۸۱	۱۲	گراستے	گرمای
"	۱۸	ابوالنخیر	ابوالحسن	"	۱۸	یاما	بابا
۱۷۱	۱	ضایغ	صایغ	"	"	باری درین	باری ازین
"	۲	محببت	محببت	۱۸۲	۶	شونیز به	شونیز به
"	۶	کشته	گشته	"	۷	تا عهد	تا عید
"	۱۳	تا کجا	کجا	"	۱۵	هر سه	بر سه
۱۷۲	۱۴	میشوم	میروم	۱۸۳	۳	بردند	بیرند
۱۷۳	۶	بجگله	بجگله	۱۸۴	۱۱	شد حساب	شناخت
"	۱۵	پر زر	پر شکر	۱۸۷	۱	خورده نام	خورده ام
"	۱۹	زد	ذر	"	۴	خرانه پس	فرانه پس
"	"	بخوانند	بخوانند	"	۵	تسید	تشنید
۱۷۵	۱۴	بداری و دریان	بدار و دریان	۱۸۸	۸	خداوند او	خداوند او
"	۱۶	کارم	کارم	"	۱۱	بقای	لقای
"	۱۷	نادا	نادان	۱۸۹	۱۰	آمد	آید
۱۷۸	۶	کنیزان	گبران	"	۱۱	دستاد	فرستاد
"	۶	مسلمانان	مسلمان	۱۹۰	۱	نگریست	نگریست
۱۷۹	۴	از حسن	از حسن	۱۹۱	۹	هر	بر
"	۵	بقدر	بقدر	"	۱۲	کشیدور	کشیدند
"	۱۷	سخت ترا	سخت تر	۱۹۳	۶	بفرض	تقرض
۱۸۰	۲	پس	بس	"	۱۸	نخردم	نخردم

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۹۵	۱۱	صنایات	صنایات	۲۰۵	۳	دشسته	نوشته
"	۱۲	ویرا	ویرا	۲۰۶	۱۵	ای الشحه	ای الشحه
"	۱۳	ثواب	ثواب	"	۱۷	لقد	وقد
"	۱۹	بفرشد	بفرشد	۲۰۸	۱۲	خیز	خیز
۱۹۶	۱۰	او	او	۲۱۰	۹	چنین	چنین
"	۱۱	نشته	نشته	۲۱۲	۱۳	بیایید	بیایید
۱۹۸	۱۸	ازو	ازو	۲۱۴	۱۸	قسطار	قسطار
۲۰۰	۲	از پس	از پس	"	۱۹	کنم عدم	کنم عدم
"	۱۰	لمبر	لمبر	۲۱۶	۷	بلقب خود	بلقب
۲۰۱	۳	سغا	سغا	۲۱۷	۱۲	وحیدر	وحید
"	۷	سخن	سخن	۲۲۱	۵	انفقر	انفقیر
"	۸	و خدا	و خدا	۲۲۳	۱۱	میشند میفرمودند	شدند فرمودند
"	"	بابا	بابا	"	۱۷	ذاکره خان	ذکر از خانه بیرون
"	۱۱	کردم	کرد	"	"	بیرون آمد	آمده
"	۱۳	میکنند	میکنند	۲۲۴	۱۲	مناسب	مناسب
"	۱۷	ریاضیات	ریاضیات	۲۲۶	۱۷	اندا	اینها
۲۰۳	۷	اخض	اخض	۲۲۷	۱۰-۹	یافتم که	کردم
"	۱۷	بر دلی	بر دلی	۲۲۹	۵	هر روز	هر روز
۲۰۴	۸	استقار	استقار	"	۴	شود	میشود
"	۹	بابیزید	بابیزید	"	۸	بابا باسط	بابا باسط

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲۲۰	۸	عظیم گدھ	اعظم گدھ	۲۵۰	۱۶	برادر سے	براداری
"	۱۷	شود	شوم	۲۵۱	۱۵	لی بی	لی بی
"	۱۹	تہ و	نزد	۲۵۲	۸	سقاہر	مقار
"	"	کرد	کرد	"	۱۱	پیشہ نہ	پیشہ نہ
۲۳۱	۲	آخرین	آخرین	۲۵۳	۸	اذ	اذ
"	۸	ولایت	ولایت	"	۱۵	آئندہ	آئندہ
"	۱۱	مشہور	مشہور	۲۵۴	۵	وآن نیست	وآن نیست
۲۳۵	۶	عالم متحیر	عالم متحیر	۲۵۷	۳	وبا	وبا
۲۳۶	۱۴	مرد و سال	مرد و سال	۲۵۸	۱۴	عبودیت	عبودیت
۲۴۰	۱۸	مفید ہلپہ	مفید ہلپہ	"	۱۵	"	"
۲۴۲	۰	۱۴۲۲	۲۴۲	۲۵۹	۳	مباوا	مباد
"	۱	نیشہ	نیشہ	"	۱۳	می بیند	می بیند
"	۵	کہ بعر	بعر	۲۶۰	۸	دو و پھر	دو و پھر
"	۸	خو	خو	۲۶۱	۳	الہا لے	الہا لے
۲۴۳	۴	گارش	گارش	۲۶۳	۵	مردوہ	فرمودہ
"	۵	بولن	بولن	"	۱۸	دورشا	دورشد
۲۴۶	۳	دوس	دوس	۲۶۴	۱۱	من اند	من آید
۲۴۷	۱۴	ہنگ	کہ	"	۱۸	عالم	حالم
"	۱۹	کنائیدہ	کنائیدہ	۲۶۵	۶	من دیکبار	من یکبار
۲۴۹	۰	۱۴۹	۲۴۹	۲۶۶	۴	بالشہ	بالشہ

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۲۶۶	۸	یا اللہ	باللہ	۲۷۵	۱۲	بیرہ	بہ ریا
"	۱۲	"	"	"	۱۳	تا آخر	تا آخر
"	"	"	"	"	۱۹	مثلاً ناموں	موجزن
"	۱۸	"	"	۲۷۶	۱۹	سرفضانی	بامسترفضانی
۲۷۷	۱۵	ومرمن	ومرشد ازمن	۲۷۷	۱۲	ب	نکتہ
"	۱۶	مزد	ضرور	۲۷۸	۹	کرا اورا	کرا اورا
"	۱۸	مرد شہود	مرا شہود	"	"	کہ	
۲۷۸	۱۶	رآن	وآن	"	۱۱	دا	دا
۲۷۹	۱	ضیاد	صیاد	۲۸۱	۳	اٹوے	اٹوے
"	۳	ظاہر	ظاہر	"	۱۶	شت	شد
"	۷	چونہ صدے	چونہ صدنی	۲۸۳	۶	بیار	بیار
۲۸۰	۱۶	سر سبتہ	بر سر سبتہ	"	۱۵	زندہ جنبہ	زندہ جنبہ
۲۸۱	۲	بسیار	یسیار	"	۱۶	فلوس	فلوس
"	۱۱	باللہ	باللہ	"	۱۸	است	است
"	۱۳	بہ بیند	بہ بیند	۲۸۶	۱	آست	آست
۲۸۲	۱۳	شرکت	شرکت	"	۱۳	باشند	باشند
۲۸۳	۱۵	نغز کی	بن غزنی	"	۱۲	کنفس	کنفس
"	۱۹	کر	کر	"	۱۲	زکوۃ	سکوزہ
۲۸۴	۱۷	ومشرب	در مشرب	"	۱۶	چرا	چرا
۲۸۵	۱۰	نامہ	دنامہ	۲۸۸	۱۹	چہیز	چہیز

صحیح	غلط	صفحہ	سطر	صحیح	غلط	صفحہ	سطر
کہ داند	کر داند	۲۹۳	۱۵	آین	این	۲۸۹	۱۵
چیز	خبر	۲۹۴	"	میفرود	کہ میفرود	۲۹۰	۲
نامہ	خامہ	۲۹۵	۴	بابریزید	بابریزید	۲۹۱	۶
اتفاق	اتفاق	"	۸	برسم	برم	"	"

با تمام شوق و جبین پر شکر

خون بر لب و کفایت بر هاست و در و در آید

مین پی

حیاتیہ است ادولہ

[illegible]

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES:—

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of Re. 1-00 per volume per day shall be charged for text-books and 10 Paise per volume per day for general books kept over-due.

